

T.C.

İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kadın Çalışmaları Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

TÜRK BASININDA KADIN GAZETECİLERİN
YÖNETİM KADEMELERİNDE TEMSİLİ

Dudu KARAMAN

2501990202

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Türkel MİNİBAŞ

İSTANBUL 2006

ÖZET

Türk Basınında Kadın Gazetecilerin Yönetim Kademelerinde Temsili

Türkiye’de kadın gazetecilerle ilgili bazı araştırmalar yapılmış olmasına rağmen bu araştırmaların sayısı çok fazla değildir. Ayşe Asker’in, Gazeteciler Cemiyeti tarafından kitap haline getirilen Kadın Gazeteciler isimli kitabı ve Prof. Dr. Yasemin G. İnceoğlu ve Arş. Gör. Yeşim Korkmaz’ın hazırladığı Gazetecilik 24 Saat, Medyada Kadın ve Kadın Gazeteciler isimli kitaplar vardır. Ayrıca çeşitli üniversitelerde bazı tezler yapılmıştır. Genel olarak kadın gazetecilerle ilgili çalışmaların bile bu kadar sınırlı olduğu bir ortamda, kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde temsilini inceleyen bir çalışmanın alana özgün bir katkı sağlayabileceği düşünülmüştür. Bu konuda daha önce bir çalışma yapılmamış olmasının zorlukları olsa da iyi bir çalışmaya imza attığını düşünmek güzel bir duygu.

ABSTRACT

Representation of Women Journalists in Management-Level Positions in the Turkish Press

Although some researches have been done about women journalists in Turkey, the number of these researches is very limited. There are books on this subject like “Kadın Gazeteciler”, written by Ayşe Asker and prepared as a book by the Association of Journalists; “Gazetecilik 24 Saat” and “Medyada Kadın ve Kadın Gazeteciler”, prepared by Prof. Dr. Yasemin G. İnceoğlu and Graduate Assistant Yeşim Korkmaz. There are also a few university projects at various universities. Considering the very limited number of studies generally about women journalists, it’s been thought that a study about the representation of women journalists in management-level positions would make an original contribute to this field. Even though I have had some difficulties of the fact that no similar studies have been done on this subject before, it is a great feeling to have done this study.

ÖNSÖZ

Basında çalışan pek çok kadın gazeteci olmasına rağmen bunun neden yönetim kademelerine yansımadığını uzunca bir süreden beri merak ediyordum. YÖK’te yer alan tezler arşivini ve alana yönelik diğer kaynakları taradıktan sonra böyle bir çalışma yapılmadığını gördüm. Alana özgün bir katkı sağlayabileceğine inandığım için tez danışmanım Prof. Dr. Türkel Minibaş ile görüştüğümde sonra yüksek lisans tez konum “Türk Basınında Kadın Gazetecilerin Yönetim Kademelerinde Temsili” olarak netleşti. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nün öneriyi kabul etmesinin ardından çalışmalara başladım. Tez çalışmamın bütün aşamalarında değerli danışmanım Prof. Dr. Türkel Minibaş’ın bana sunduğu destek ve yol göstericilik benim için çok yararlı oldu. Bu tezin amacı, kadın gazetecilerin yönetim kademelerindeki temsilini ve özellikle 1980’li yıllardan sonra, Türk basınında kadın gazeteci sayısı artmış olmasına rağmen bunun neden benzer oranlarda yönetim kademelerine yansımadığını incelemektir.

Başta danışmanım Prof. Dr. Türkel Minibaş’a, benimle görüşmek için zaman ayıran bütün yönetici kadın gazetecilere ve bu tezin hazırlanmasında bana destek sunan bütün arkadaşlarıma ve aileme çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ÖNSÖZ	IV
İÇİNDEKİLER	V- VI
TABLO VE GRAFİK LİSTESİ	VII-VIII
KISALTMALAR LİSTESİ	IX
GİRİŞ	1-4
1. BASINDA YÖNETİCİLİK	5-19
1.1 Basının Kamusal Görevleri ve Kamuoyu	7-9
1.2 Basında Tekelleşmenin Yarattığı Farklılıklar	9-14
2. Basında Cinsiyetçilik	14-19
2.1 Ayrımcılık Çeşitleri	16-19
2.1.1 Yatay Ayrımcılık	16-18
2.1.2 Dikey Ayrımcılık	18-19
2. TÜRK BASININDA KADIN GAZETECİLERİN SEKTÖRE GİRİŞİ VE YÖNETİCİLİK DENEYİMİ	20-39
2. 1. Tarihsel Süreçte Kadın Gazetecilerin Basında Yer Alması	20-29
2.1.1. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Basında Kadın Gazeteciler	20-25
2.1.2. Cumhuriyet'ten Günümüze Kadın Gazeteciler	25-29
2.2. 1980 Sonrası Gazetelerde Çalışan Kadınların Konumu	29-34
2.3. Basında Kadın Yöneticiler	35-39
3. 2000-2005 DÖNEMİNDE TÜRKİYE GAZETELERİNDE KADIN GAZETECİLER VE YÖNETİM	40-85
3.1. Araştırma Yöntemi	40-58
3.1.1 Anket Değerlendirmesi	43-58
3.1.1.1 Demografik Unsurlar	43-45

3.1.1.2 Mesleki Deneyim, Çalışılan Kurum ve Kadın Gazetecilerin Yönetim Kademelerindeki Durumuna İlişkin Değerlendirmeler	46-58
3.1.2. Künye Değerlendirme	58-61
3.1.3.Yöneticilerle Yapılan Derinlemesine Görüşmeler	61-85
3.1.3.1. 1980 Sonrası Kadın Gazetecilerin ve Yöneticilerin Sektördeki Konumu	62-66
3.1.3.2. Basında Yönetici Olmanın Diğer Sektörlerden Farkı.....	66
3.1.3.3. Magazin Basınında Kadın Gazeteci ve Yönetici Olmak	66-68
3.1.3.4. Dış Haberlerde Kadın Gazeteci ve Yönetici Olmak	68-69
3.1.3.5. Ankara'da Kadın Gazeteci ve Yönetici Olmak	69-70
3.1.3.6. Yöneticiliği Hedeflemek	70-71
3.1.3.7. Yöneticiliğe Giden Yoldaki Engeller.....	71-73
3.1.3.8. Rekabet Koşullarındaki Eşitsizlikler.....	73-75
3.1.3.9. Ücret Konusundaki Eşitsizlikler	75-76
3.1.3.10. Evli ve Çocuklu Olmanın Etkisi	77-78
3.1.3.11. Kadın Gazetecilerin Sistem Dışına İtilmesinde Yaşın Etkisi.....	78-79
3.1.3.12. Kadın Gazeteci ve Yönetici Olmanın Avantaj ve Dezavantajları	79-81
3.1.3.13. Kadın ve Erkek Yöneticilere Davranışlardaki Farklılıklar	81-82
3.1.3.14. Türk Basınında Kadın Yönetici Sayısının Artması İçin Yapılması Gerekenler	82-85
SONUÇ	86-90
KAYNAKÇA.....	91-95
EKLER.....	96-140

TABLO VE GRAFİK LİSTESİ

Tablo1: Derinlemesine görüşme yapılan kadın gazeteciler ve görevleri	42
Tablo2: Aralık 2005 itibarıyla künyede yer alan toplam çalışan ve gazeteci sayısı	58-59
Grafik 1: Doğum yerine göre	43
Grafik 2: Yaşa göre	43
Grafik 3: Medeni duruma göre	44
Grafik 4: Çocuk sahibi durumuna göre.....	44
Grafik 5: Eğitim durumuna göre.....	45
Grafik 6: Gazetecilik eğitimi alma durumuna göre	45
Grafik 7: Çalışılan gazetelere göre dağılım	46
Grafik 8: Gazeteciliğe başlama dönemine göre	47
Grafik 9: Çalışılan birimlere göre	47
Grafik 10 : Çalışılan pozisyona göre	48
Grafik 11: Gazetecilik mesleğini seçme nedenine göre.....	49
Grafik 12: Çalışılan kurumdan memnuniyete göre.....	49
Grafik 13: Aylık maaşa göre.....	49
Grafik 14: 1980 sonrası yönetimde kadınların yer alma durumuna göre	50
Grafik 15: 1980 sonrası yönetimde yer almama sebepleri.....	50
Grafik 16: Yönetimde kadınların yer alma durumuna göre.....	51
Grafik 17: Yönetimde yer almama sebepleri	51
Grafik 18: Yönetici olarak çalışmak isteme durumuna göre	51
Grafik 19: Yöneticilik yapmak istememe sebepleri.....	51
Grafik 20: Yöneticilik yapmak isteme sebepleri	52
Grafik 21: Yönetim kademelerine bakış açısına göre	53
Grafik 22: Kadın yöneticilerle çalışmak isteme durumuna göre	53
Grafik 23: Kadın yöneticilere dair yorumlar	54
Grafik 24: Başarılı bulunan gazeteci kadın yöneticiler.....	55
Grafik 25: Kadın gazetecilere toplumun bakış açısının değerlendirilmesi	55
Grafik 26: Memnuniyet durumuna göre	56
Grafik 27: Ayrımcılık nedenlerine göre.....	56

Grafik 28: Basında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler	57
Grafik 29: Basında kadın yönetici sayısının artmasının basının görünümüne etkisi	58

KISALTMALAR LİSTESİ

Bs.	Baskı
Bkz.	Bakınız
a.g.e	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
s.	Sayfa
Ed.	Editör
ÇGD	Çağdaş Gazeteciler Derneği
Yard.	Yardımcısı
TDK	Türk Dil Kurumu
MDP	Merkez Dağıtım ve Pazarlama
Md.	Müdürü

GİRİŞ

Tanzimat döneminde başlayan Türkiye’de kadının toplumsal konumu tartışmalarının diğer dönüm noktaları II. Meşrutiyet, Mütareke ve Cumhuriyet dönemleri olmuştur. Türk basınında kadınların çalışmaya başlaması da Tanzimat döneminde gündeme gelmeye başlamıştır.

Cumhuriyet döneminde kadına tanınan kimi haklar bir taraftan toplumda kadının yerini yeniden tanımlarken, bir taraftan da kadının basında okuyucu ve tüketici olarak görülmesine yol açmıştır. Kadınlar bu dönemde gazeteciliği asıl iş edinmiştir.

“Türk Basınında Kadın Gazetecilerin Yönetim Kademelerinde Temsili” konulu bu tezde inceleme için öncelikle ulusal çapta yayın yapan 10 gazete belirlenmiştir. Bu gazeteler belirlenirken satış rakamları, yayınlanma süreleri ve gazetelerin farklı yayın grupları tarafından çıkarılması kriter olarak alınmıştır. Öncelikle en çok satış yapan ilk 10 gazete tespit edilmiştir. Rakamlar gazete ve dergi dağıtım pazarında yer alan iki büyük kuruluştan, Yay-Sat ve Merkez Dağıtım Pazarlama (MDP)’dan temin edilmiştir. Satış rakamlarına göre bir sıralama yapılırken spor gazeteleri kapsam dışı tutularak, ulusal çapta yaygın, sadece belirli bir alanda değil genel içerikli yayın yapan ana gazeteler değerlendirmeye alınmıştır. Gazetelere ait ekler kapsam dışıdır. Eklerin kapsam dışı olmasının sebebi ise bütün gazetelerin birbirinden farklı ve çok sayıda çeşitli eke sahip olmasıdır. Belirlenen gazeteler **Akşam, Hürriyet, Zaman, Milliyet, Vatan, Türkiye, Yeni Şafak, Sabah, Star ve Cumhuriyet**’tir. **Posta** gazetesi en çok satanların başında gelmesine rağmen bu gazete çalışmaya dahil değildir. Çünkü, Doğan Grubu’na ait, satışları aynı grubun çıkardığı başka gazetelere oranla daha yüksek ve daha uzun süreden beri yayınlanan **Hürriyet** ve **Milliyet** gazeteleri çalışmada yer almaktadır. Aynı gruptan iki gazetenin çalışmada yer almasının sebebi ise bu grubun basındaki payının diğerlerinden daha büyük olması ve her iki gazetenin de uzun yıllardan beri yayınlanmasıdır. **Cumhuriyet** gazetesi de uzun yıllardan beri yayınlanan Türk basın tarihinin önemli gazetelerinden biri olduğu için çalışmaya dahil edilmiştir.

Gazetelerin künyelerinde yer alan kadın gazetecilerle, yüz yüze, derinlemesine görüşmeler yapılması ve kadın gazetecilere genel bir anket uygulanması planlanmıştır. Yapılan çeşitli inceleme ve kaynak taramalarının ardından oluşturulan anket soruları ve yüz yüze görüşme yapılacak kadın gazetecilere yöneltilecek sorular danışmanım Prof. Dr. Türkel Minibaş ile paylaşılarak hazırlanmıştır.

Hem görüşme yapılacak yönetici kadın gazetecilerin hem de gazetelerin künyelerinde yer alan kadın yöneticilerin tespit edilmesi amacıyla **Akşam**, **Hürriyet**, **Zaman**, **Milliyet**, **Vatan**, **Türkiye**, **Yeni Şafak**, **Sabah**, **Star** ve **Cumhuriyet** gazetelerinin 2000-2005 tarihleri arasındaki ocak, haziran ve aralık aylarına ait künyeleri taranmıştır. Bu taramaların ardından gazetelerin künyelerinde yer aldığı tespit edilen yönetici kadın gazetecilerle görüşmeler yapılmıştır. Yoğun bir tempoda çalışan kadın gazeteciler randevu talebine sıcak yaklaşımlarına rağmen ortak bir zaman belirlenebilmesi çok kolay olmamıştır. **Sabah**'tan Yayın Koordinatörü Şule Talu, Yazı İşleri Müdürü Balçıçek Pamir, Magazin Müdürü Şengül Balıksırtı, Dış Haberler Müdürü Burcu Yakar, Yazı İşleri Müdür Yardımcısı Ayşegül Akın ve Sağlık Editörü Esra Tüzün, **Akşam**'dan Genel Yayın Koordinatörü Ayşe Mehveş Evin, Yazı İşleri Müdürü Banu Kurt, Dış Haberler Müdürü Kader Balıkçı, Eğitim Sorumlusu Sibel Kahraman, **Hürriyet**'ten Ek Yayın Yönetmeni Neyyire Özkan, Dış Haberler Müdürü Ayşe Özek Karasu ve Ankara Temsilcisi Nur Batur, **Milliyet**'ten Yayın Danışmanı Nurcan Akad ve Ankara Büro İstihbarat Şefi Serpil Çevikcan, **Star**'dan Haber Müdürü Filiz Güler ve Magazin Müdürü Berna Tuna Fenemen, **Vatan**'dan İstihbarat Müdürü Dilek Kantoğlu ve Magazin Müdürü Müge Anlı, **Yeni Şafak**'tan Televizyon Servisi Şefi Özlem Albayrak ile yüz yüze görüşülmüştür. Künyede yer almalarına rağmen yoğunlukları nedeniyle görüşülemeyen **Star** Dış Haberler Müdürü Kamer Özbucak ve **Yeni Şafak** Gündem Şefi Fatma Demircioğlu ise genel anket sorularını e-posta ile yanıtlayarak çalışmaya destek vermişlerdir. ¹

¹ Görüşme yapılan kişiler ve ünvanlar röportajın yapıldığı tarihler için geçerlidir. Çünkü Türk basınında yer değiştirme ve işten çıkarma oldukça yaygındır.

Çalışmanın kapsamına dahil olmasına rağmen 2005 sonu itibarıyla, künyesinde kadın gazeteci yer almayan **Cumhuriyet**, **Zaman** ve **Türkiye** gazetelerinin genel yayın müdürleriyle yüz yüze görüşülemediği. **Cumhuriyet** Gazetesi Genel Yayın Müdürü İbrahim Yıldız ve **Türkiye** Gazetesi Genel Yayın Müdürü Rıza Bol'un yerine **Türkiye** Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Nuh Albayrak belirlenen sorulara e-posta ile yanıt vermiştir. **Zaman** Gazetesi Genel Yayın Müdürü Ekrem Dumanlı'nın yerine ise kurumu temsilen **Zaman** Genel Yayın Editörü Mehmet Kamış ile görüşülmüştür.

Künye taramaları sırasında sadece künyede yer alan gazeteciler, gazetenin yayın politikasının, içeriğinin belirlenmesinde katkıda bulunan isimler değerlendirilmiştir. Gazetelerin sadece yurtiçi temsilcilikleri ele alınmıştır. Yukarıda sayılan gazetelerin sadece ikisinde, **Cumhuriyet** ve **Vatan**, yayın kurulu olduğu için standardı sağlamak amacıyla künye taraması sırasında yayın kurulu kapsam dışında bırakılmıştır. Buna rağmen **Cumhuriyet**'in yayın kurulunda yer alan ve uzun yıllar Türkiye Gazeteciler Sendikası'na da başkanlık yapan **Cumhuriyet** gazetesi köşe yazarı gazeteci Şükran Soner ile ve Türkiye'nin ilk kadın yazı işleri müdürü Füsün Özbilgen ile de görüşülmüştür.

Kadın gazetecilerle röportaj yapmak için gidilen gazetelerde çeşitli birimlerdeki kadın gazetecilere anket yapılmıştır. Yüz yüze yapılan bu anketlerin yanı sıra Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin ve Ekonomi Muhabirleri Derneği'nin e-posta gruplarına anket soruları gönderilmiştir.

Kadın gazetecilerle ilgili bazı araştırmalar yapılmış olmasına rağmen bu araştırmaların sayısı çok fazla değildir. Ayşe Asker'in, Gazeteciler Cemiyeti tarafından **Kadın Gazeteciler** ismi ile kitap haline getirilen yüksek lisans çalışması, Prof. Dr. Yasemin G. İnceoğlu ve Arş. Gör. Yeşim Korkmaz'ın hazırladığı **Gazetecilik 24 Saat, Medyada Kadın ve Kadın Gazeteciler** isimli kitaplar vardır. Ayrıca çeşitli üniversitelerde bazı tezler yapılmıştır. Bunlar şu şekilde sıralanmaktadır. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yrd. Doç. Dr. Emine Demiray'ın danışmanlığında Gülsüm Çalışır tarafından "Ulusal Basında Düşünce Yazarı Kadın Gazeteciler" isimli yüksek lisans tezi 2003 yılında

hazırlanmıştır. ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doç. Dr. Ayşe N. Saktanber danışmanlığında İrem İnceoğlu tarafından “Siyasi Gündeme Toplumsal Cinsiyet Boyutu Katmak: Türkçe Gazetelerde Kadın Köşe Yazarları Üzerine Bir Çalışma” isimli yüksek lisans tezi, 2000 yılında, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. İsmet Giritli danışmanlığında, Z. Filiz Baltaoğlu (Peltekoğlu) tarafından hazırlanan “Cumhuriyet Döneminde Türk Basınında Kadın Gazeteciler” isimli doktora tezi, 1988 yılında, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu'nun danışmanlığında Yüksel Kırımlı tarafından hazırlanan “Sarı Basın Kartı Sahibi Kadın Gazetecilerin Sosyo-Ekonomik Kültürel Yapıları” isimli yüksek lisans tezi, 1988 yılında hazırlanmıştır. Genel olarak kadın gazetecilerle ilgili çalışmaların bile bu kadar sınırlı olduğu bir ortamda, kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde temsilini inceleyen bir çalışmanın alana özgün katkı sağlayabileceği düşünülmüştür.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde basında yöneticilik, basının kamusal görevleri, basında tekelleşmenin yarattığı farklılıklar, cinsiyetçilik, ayrımcılık çeşitleri, yatay ve dikey ayrımcılık kavramları sorgulanmıştır. İkinci bölümde ise Türk basınında kadın gazetecilerin sektöre girişi, tarihsel süreçte kadın gazetecilerin basında yer alması, Cumhuriyetten günümüze kadın gazeteciler, 1980 sonrası gazetelerde çalışan kadınların durumu ve basında kadın yöneticilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde ise 2000-2005 döneminde Türkiye Gazetelerinde Kadın Gazeteciler ve Yönetim konusu incelenmiştir. Bu bölümde hem kadın gazetecilerle yapılan anketlere hem derinlemesine görüşmelere hem de künye değerlendirmelerine yer verilmiştir. Ana bölümlerin tamamlanmasının ardından ise sonuç ve değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca Ekler bölümünde anket sorularına, yapılan derinlemesine görüşmelere ve belirlenen 10 gazetenin 2005 yılı Aralık ayı künyelerine yer verilmiştir.

1. BASINDA YÖNETİCİLİK

TDK'nin **Türkçe Sözlüğü**'nde yöneticilik yönetici olma durumu veya yöneticinin görevi, idarecilik² şeklinde, basın ise "Gazete, dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yayınların bütünü, matbuat"³ olarak tanımlanır. Erol Mutlu'nun **İletişim Sözlüğü**'nde ise gazetecilik, "halk için ilginç olan, halkı ilgilendiren haberleri ve olayları toplama, yazma ve bildirmeyle ilgili bir meslek"⁴ olarak yer alır.

"Gazetecilik, bilgi-hizmet sektörüdür. Amaç; tüketiciyi bilgilendirmek eğitmek ve eğlendirmektir. Bu yönüyle gazete, kamusal görevini yerine getiren bir işletmedir. 20. yüzyılda bilginin pazarda yeni ve önemli bir satış reyonunda yer bulması ile gazetecinin görevi de karmaşıklaşmıştır. Gazeteci bilgiyi elde etmekle kalmaz, onu analiz eder ve en kolay anlaşılacak hale getirerek sunar. Bu çalışma bir işletme içinde ve belli organizasyon kuralları çerçevesinde gerçekleşir."⁵

Basın işletmeleri de diğer işletmeler gibi kâr amacı güden kuruluşlardır. Fakat basın işletmeleri sadece mal üretmez, aynı zamanda fikir üretirler. Bu nedenle basın işletmeleri ekonomik ve ticari bir kurum olmanın yanı sıra kamusal görevleri ve sorumlulukları olan işletmelerdir.⁶ Basının nimetlerini kullananların beklentileri de diğer hizmet dallarına göre farklıdır. Sağlık, ulaşım gibi hizmetler kullanıldığında tüketicilerin beklentileri doğrudan karşılanır. Basın ise bu anlamda tüketicilerin gereksinimlerini doğrudan karşılamaz. Okuyucuların gelir durumu, eğitim durumu, gibi kriterler gazete tüketicisinin tercihlerini etkiler. Herkes karnını doyurmak zorundadır ama gazete okumazsa kimse ölmez. Bir mal olarak baktığımızda gazete günlük olarak tüketilmesi gereken bir üründür. Çünkü ertesi güne kalan bir gazetenin satılabilirliği ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla sunulan ürünün tüketiciler tarafından tercih edilebilir olabilmesi için gazetenin cazip olması çok önemlidir. Bu yüzden de gazete yöneticileri ortaya koydukları gazeteyle her gün dünyayı yeniden kurgulamak,

² **Türkçe Sözlük**, TDK, İkinci Cilt, s. 2466

³ Age, s. 223

⁴ Erol Mutlu, **İletişim Sözlüğü**, Ark Yayınevi, 1994, Ankara, s.71

⁵ Nurdoğan Rigel, **Haber Çocuk ve Şiddet**, Der Yayınları, 1995, İstanbul, s.19

⁶ Vedat Demir, **Türkiye'de Medya ve Özdenetimi**, 1998, İstanbul, s.113-114

yansıtmak ve gazeteyi satmayı başarmak zorundadır. Bu durum ana malzemesi haber ve fikir üretmek olan gazetelerin yöneticilerinin farklılaşmasını zorunlu kılar. Basının çekiciliğini artırmak için kullandığı konulardan biri de kadındır. Hem görsel malzeme hem okuyucu hem de üretimi sağlayan işgücü olarak kadın basında yer alır. Fakat haber üretiminde aktif olarak yer alan kadın gazetecinin yönetim kademelerinde temsil edilmesinin önünde çeşitli engeller vardır. Kadın gazetecilerin karar alma süreçlerinde yer almalarının önündeki engeller tezin üçüncü bölümünde ayrıntılı olarak tartışılacaktır.

Klasik tanımıyla yasama, yargı ve yürütmeden sonra dördüncü kuvvet olarak adlandırılan basın iktidar erkinin yanı sıra çeşitli güç odakları tarafından da her zaman cazip bir alan olarak görülmüştür. Basının, bu dala yatırım yapanlara maddi kazancın dışında sunduğu bir takım getiriler vardır. Bu kitlelere ulaşabilme, onlara istenen mesajı verebilme ve bundan dolayı bir gücü paylaşma imkanındır.

Özellikle yazılı basın ticari açıdan çok kârlı bir sektör değildir. Örneğin 1990'da net satıştan elde edilen net kârın oranı anlamına gelen "net kâr marjı" gıda sektöründe yüzde 6.3, çimento sektöründe yüzde 9.9, kimyada yüzde 6.8 ve metalde yüzde 7.6 iken **Hürriyet** ve **Sabah** gazeteleri için yüzde 4.9'du.⁷ Basının diğer sektörlerle göre daha düşük kâr marjlarıyla çalışması, izleyen yıllarda da gözlenen bir durumdur. Dolayısıyla basında birincil hedefin kâr olmadığını, basının etkileme gücünden faydalanmak amacıyla sektörün elde tutulduğunu, bu alanda kaybedilen paranın, sermaye grupları açısından 'savunma gideri' niteliği taşıdığını söylemek mümkündür.

Kitle iletişim teknolojilerinin büyük bir hızla geliştiği günümüzde basının gücü daha da artmıştır. Özellikle uydu yayıncılığı sayesinde siyasi sınırları yıkarak ve herkesin evine kadar girerek, insanları çok daha fazla etkileme ve yönlendirme gücüne sahip olan televizyonlar bu büyük gücün değişmesinde etkin bir rol üstlenmiştir.

⁷ Mustafa Sönmez, "Medya: Amaç Kâr mı, Silah mı?", **Ekonomik Forum**, 15 Kasım 1995

1.1 Basının kamusal görevleri ve kamuoyu

Basın demokratik rejimlerde çok önemli bir kurumdur ve kamusal görevleri vardır. Basının kamusal görevlerinin başında haber verme görevi gelir. Modern demokrasilerde basının hiçbir engelle uğramadan tüm yönleriyle haberleri aktarabilmesi özgürlükçü düzen açısından hayati bir önem taşır.⁸ Basının görevi sadece düşüncelerin açıklanmasıyla sınırlı değildir. Basının başlıca görevleri arasında halka ulaştırılmasında kamu yararı bulunan haberleri zamanında ve doğru bir şekilde toplayarak topluma iletmek, toplumun düşünce ve kanaatler edinmesine katkıda bulunmak ve kamuoyunun serbestçe oluşumunu sağlamak, kamu gücünü elinde bulunduranlar üzerinde toplumun denetim aracı olmak yer alır.

Ülkemizde basın özgürlüğünü tehdit eden yasal ve yapısal engeller mevcuttur. Basın özgürlüğü devlet tarafından yasalarla ve uygulamalarla kısıtlanmaya çalışılmaktadır. Gazeteciler sadece fikirlerini ifade ettikleri için özgürlükleri sınırlandırılmakta, basın çalışanları bu güç koşullar altında görevlerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Yakın tarihimizde cinayetlere kurban edilen gazetecilerin sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Fakat diğer taraftan ekonomik ve teknolojik gelişmelerin de katkısıyla yapısal bir değişim geçiren basın kuruluşları belki de bunlardan daha tehlikeli bir biçimde kendi temel işlevinden uzaklaşmakta, belli grupların elinde o grupların çıkarlarına hizmet eden araçlar haline gelmektedir. En önemlisi de basın kamuoyunda kendisine duyulan güveni kaybetmekte, belli güç odaklarının elinde sadece tek sesliliğin yaşayabildiği bir sistemin dayanağı olmaya doğru gitmektedir.⁹ Bu durum en çok kamuoyunu ilgilendirir. Çünkü demokrasilerde kamuoyunun oluşmasında basın en önemli araçtır. Basının kamuoyu konusundaki görevi iki yönlüdür. Basın hem kamuoyundan etkilenecek bunu dile getirir, hem de kamuoyunu oluşturur. Bu açıdan basın yönetenlerle yönetilenler arasında sağlıklı bir diyalogun oluşmasının temel aracı olmaktadır.¹⁰

⁸ Demir, a.g.e., s.10-11

⁹ Demir, a.g.e., s.6-7

¹⁰ Demir,a.g.e., s.12

Basın aracılığıyla yayılan ve bireyi belirli davranışlara yönelten simge, sembol ve modeller aynı zamanda birer toplumsal denetim araçlarıdır. Günümüzde, kamuoyunun oluşmasında en etkili unsurlardan birisinin kitle iletişim araçları olduğu fikri yaygın olarak kabul edilmektedir. Kitle iletişim araçlarının yayınları bireyin siyasal tutumlarının belirlenmesinde okul çağından, belki de daha öncesinden beri, etkili olan ve etkisini tüm yaşam boyu yitirmeyen temel kamuoyu oluşturma kaynakları arasında yer alır.¹¹

Kamuoyuna müdahalenin, zorlama ve ikna olarak iki biçimde gerçekleşebileceğini ifade eden Ercan Eyüboğlu, medyanın çeşitli iletişim tekniklerinin yardımıyla kamuoyunu ikna yoluyla kazanmayı amaçladığını ifade eder.¹²

Güç sahibi gruplara üye olmanın önemli anahtarlarından birisi, toplumsal görünürlüktür. Modern zamanlarda kamusal mekanizmasının denetimi toplumdaki tüm güç süreçleri için büyük bir önem taşır. Kamusal dünyanın kabulü için görünürlük bir anahtardır. Dolayısıyla ülkede önemli olmak isteyenler ilk önce basında önemli olmayı hedefler.¹³ Bu yüzden de kamuoyunun oluşumunu çıkarları doğrultusunda etkilemek isteyenlerin yanı sıra siyasi iktidarı ele geçirmek ya da elinde tutmak isteyenler de kitle iletişim araçlarından maksimum seviyede faydalanmayı hedefler. Kitle iletişim araçlarının bu amaçlar doğrultusunda kullanımı ise kitlelerin bilgilendirilmesi değil, yönlendirilmesi sonucunu doğurur. Ticari bir metanın pazarlanmasında kullanılan yöntemlerin düşüncelerin iletilmesinde de aynen kullanılması propagandanın gücünü artırır. “İdeolojinin ikna gücünü de fazlasıyla değerlendiren propaganda, yalnızlık ve tek düşman, büyütme ve bozma, düzenleme, aşılama ve birlik-buluşma kuralları olarak adlandırılan taktiksel

¹¹ Arsev Bektaş, **Kamuoyu İletişim ve Demokrasi**, İstanbul, Bağlam Yayınları, s.92

¹² Korkmaz Alemdar, **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, İstanbul, AFA Yayınları, 1999, s.54

¹³ Muzaffer Şahin, **Televizyon Yayıncılığı ve Siyasi Çevre, İstanbul**, İ.Ü. Doktora Tezi, 1990, s. 95.

bir yaklaşımla amaçları doğrultusunda ilerlerken, kitle iletişim araçları buna alet olur.”¹⁴

Bireyin edilgenliğe sürüklenmesi, tepkisizleştirilmesi, onun bilinçaltına çoğu kez farkında olmadan yerleştirilen imgeler aracılığıyla sağlanır. Bilinçaltını en çok besleyen şeylerin başında da haber gelir. Bu yüzden de haber akışına, içeriğine ve söyleme hakimiyet, dünyanın yönetimi için de çok önemli bir uğraş haline gelmiştir. Aynı faaliyet ülkeler bazında iktidar mücadelelerinin de başlıca konusu olarak ortaya çıkar. Kamuoyu baskısının yegane odaklandığı medya içeriği haberlerdir. Bütün ihtilallerde önce haber ortamına hakimiyetle ilgili planlar yapılır. Demokratik sistemde de iktidar mücadelesi haberle var olur.¹⁵

Uydular yardımıyla sınırları aşan televizyonun gücünün komünizmin yıkılmasında önemli bir rol oynadığını Medya Ninnileri isimli kitabında belirten Nurdoğan Rigel, “Körfez savaşının eşlik ettiği çılgınlık, demokrasilerde bile kamuoyunun görünürde nasıl sarsıldığını ortaya çıkarmıştır. Dünyada her ülke için televizyonun siyasi açıdan bir önemi vardır”¹⁶ ifadesini kullanmıştır.

1.2 Basında Tekelleşmenin Yarattığı Farklılıklar

Kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki iktidarın bir parçası olarak kullanıldığı hatta bazen tek başına bir iktidar odağı haline geldiği bilinmektedir. Günümüzde tüm dünyada sürdürülen “kitle iletişim araçlarında tekelleşme” tartışmaları temelde bu iktidarın kim tarafından ve ne şekilde kullanıldığını üzerine odaklanmıştır.¹⁷

Tekelleşme, **Türkçe Sözlük**'te şu şekilde tanımlanmaktadır: “Bir malın yapımının, tek bir kuruluşun elinde bulunduğu durum; herhangi bir üretim alanını devletin

¹⁴ Mehmet Çelik, “Medya ve Demokrasi İlişkisi: Küreselleşme Sürecinde Medyanın Rolü”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Genel Gazetecilik Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul-2002, s. 250

¹⁵ Sadi Özdemir, **Medya Emperyalizmi ve Küreselleşme**, İstanbul, Timaş Yayınları, 1998, s. 59-60

¹⁶ Nurdoğan Rigel, **Medya Ninnileri**, İstanbul, Sistem Yayıncılık, 1994, s. 41

¹⁷ Güventürk Görgülü, **1970'lerden 1990'lara Türk Basında Tekelleşme: Basında Ekonomik Bağımlılık**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, Tezler Dizisi:3, İstanbul, 1991, s. 9

elinde tutma, satışı tek elden yönetme, ve fiyata hakim olma durumu.”¹⁸ Basın sektöründeki tekelleşme diğer sektörlerden farklı bir nitelik taşır. Diğer sektörlerdeki tekellerin ana amacı, maliyetleri düşürmek, fiyatları kontrol etmek ve kârı maksimize etmek biçiminde belirginleşirken iletişim alanında daha özel bir amaç ortaya çıkmaktadır. Kârlarını yükseltmek isteyen ulusal ya da uluslar arası iletişim tekellerinin bir amacı da gelişen teknolojinin etkisiyle yaygınlığını artıran ve ulaşılabilirliği artan basın yayın organlarının olanaklarını kullanarak ekonomik ve siyasal tercihleri etkileme, hatta belirleme olanağı elde etmektir. Örneğin, “İngiltere’nin basın kralı olarak tanınan, tüm dünyaya yayılmış büyük bir basın-radyo-TV ağına sahip olan Robert Maxwell, “Gazete sahibi olmanın anlamı ne?” sorusuna kısaca, “güç” diye yanıt vermektedir.”¹⁹

Güneri Civaoglu: “Bundan sonra da yelkenlerini medya rüzgarı ile dolduranların başarılarına şahit olacağız. Ve medyanın ekolojik, yani çevresel kirliliği temizleyişine. Medya muhalefet partilerinden ve iktidar partilerinin hiziplerinden çok daha etkindir” yorumunda bulunmuştur. ²⁰ Nitekim çeşitli basın kuruluşlarında en üst düzeyde görevlerde bulunan Nuri Çolakoğlu’nun 2001 yılının başlarında TÜSİAD Yönetim Kurulu’na girmesi üzerine **Hürriyet** gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ertuğrul Özkök, baskı gruplarının medya ile ilişkisi hakkında şunları yazmıştır:

“Medya kuruluşları artık dev şirketler haline geldiler. Yaptıkları iş, batı literatüründe “business” olarak biliniyor. Bu şirketlerin bağımsız olabilmeleri için mutlak serbest pazar ekonomisinin yerleşik kurallarına göre yönetilmeleri gerekir. O nedenle yöneticiler de bu kuralları da iyi bilmek zorunda. Yaşadığımız olaylar, yakın tarihimiz, ekonomik açıdan iyi yönetilmeyen, kârlı olmayan medya kuruluşlarının içine düştüğü zorlukları gösterdi. Yine aynı yakın tarihimiz, ancak para kazanabilen, kâr edebilen medya kuruluşlarının iktidarlar veya öteki baskı grupları karşısında bağımsız kalabildiğini kanıtladı. TÜSİAD üyesi olmak iş dünyası konusunda ille de bağımlı olmayı gerektirmez...” ²¹

¹⁸ TDK, s. 2170.

¹⁹ Ahmet Danışman, “Basın Özgürlüğünün Sağlanması Tedbirleri”, Basılmamış Doç. Tezi, AÜ. SBF BYYO, Ankara 1977, s.17

²⁰ Vedat Demir, **Türkiye’de Medya ve Özdenetimi**, s.113-118

²¹ Ertuğrul Özkök, “TÜSİAD Yönetiminde İlk Medya Mensubu”, **Hürriyet**, 20 Ocak 2001, s. 23

Bu konunun diğerk bir yönü de siyasi iktidar ve muhalefetlerin her dönem medyayı etkileme ve kendi taraflarına çekme gayreti içinde olmalarıdır. Bu alanda devletin çeşitli imkanlarını kağıt, resmi ilanlar, devlet bankalarının ucuz kredileri, reklam bütçeleri ve yatırım teşviklerini havuç ve sopa politikasının gereği olarak kullandılar. Kamu müdahaleciliğinin, dolayısıyla rantların azaltıldığı iddia edilen 1980’li ve 1990’lı yıllarda tam tersine medya ile iktidar arasındaki ilişkiler çok daha iç içe geçti ve siyasi partilerle, medya arasındaki etkileşim arttı.²² Bu etkileşimin artmasıyla birlikte basının kamusal görevleri daha da önem kazanmış ve değişmiştir.

Basında tekelleşme döneminin en önemli etkisi gazeteci patronların yerini işadamlarına bırakması olmuştur. Gazeteci patronların yerine işadamlarının gelmesi gazetecilerin görev tanımlarını da etkilemiştir. Çünkü daha önceki dönemde iyi haber üzerinden giden rekabet farklı kulvarlara kaymıştır. Artık basın kuruluşlarında yönetici olarak görev yapmak için sadece iyi gazeteci olmak yeterli değildir. Üst düzey yönetici gazetecilerin iyi gazeteci olmalarının yanı sıra siyasi ve ekonomik çevrelere yakınlığı da önem kazanmıştır. Gazetelerin sahibi olan erkek patronlar da yönetici yeteneklerine ve ilişkilerine daha çok güvendikleri hemcinslerini tercih etmektedirler. Türk basın tarihinde ilk kez bir kadının genel yayın yönetmeni olması ancak 21. yüzyılda gerçekleşmiştir. **Akşam** gazetesinin genel yayın yönetmenliğini bırakmış olmasına rağmen Nurcan Akad ilk ve tek örnektir. ‘Kadın gazeteciler dergileri ya da ekleri yönetebilirler ama ana gazetelerin yönetimi kadın gazetecilere bırakılmayacak kadar önemlidir’ görüşü yaygındır.

Basına dışarıdan gelen ilk işadamı Malik Yolaç olmuştur. Malik Yolaç 1957 yılında **Akşam**’ı çıkarmıştır. Bunun öncesinde Türk basınında yer alan gazetelere baktığımızda bu gazetelerin gazeteci patronlar tarafından çıkarıldığı görülür. Daha önce de basın içinde işadamları yer almıştır fakat onlar gazeteleri doğrudan kendileri çıkarmak yerine gazetecilerle birlikte hareket etmişlerdir.²³ Medyada ilk büyük

²² Vedat Demir, **Türkiye’de Medya ve Özdenetimi**, s.117-118

²³ Türk basınında işadamı patron dönemini başlatan kişi Safa Kılıçoğlu (1948-**Yeni Sabah**) olmuştur. Basına dışarıdan gelen ikinci işadamı Habip Edip Törehan’ın 1949 yılında çıkardığı **Yeni İstanbul**’u,

holdingleşmeyi Aydın Doğan gerçekleştirmiştir. Aydın Doğan, Abdi İpekçi'nin öldürülmesinden sonra gazeteyi elden çıkarmak isteyen Ercüment Karacan'dan 1979 yılında önce **Milliyet** hisselerinin yüzde 75'ini 2000 yılında da hisselerin tamamını satın almıştır. Özal'lı yıllar olarak anılan 1980'li yıllarda da basın ve iktidar ilişkileri artmıştır. Turgut Özal'ın o yıllarda söylediği “Türkiye’de 2.5 basın kalacak” sözü hala hafızalardadır. Turgut Özal, bazı basın kuruluşları ve basın mensuplarıyla ‘sıcak’ ilişkiler kurmuştur. Bu dönemde verilen teşviklerde de kurulan ilişkilerin payı olmuştur.

Türk basınında tekelleşme denildiğinde akla gelen ilk isimlerden biri de 1988 yılında Türkiye’de gazete satın almaya başlayan Kıbrıslı işadamı Asil Nadir’dir. Nadir, önce Haldun Simavi’den Veb Grubu ile **Tan** ve **Günaydın** gazetelerini, Gelişim Grubu’nu ve sonra da **Güneş**’i satın alarak, o dönemde, Türk basınında %30’u aşan bir pazar payına sahip olmuştur. Bu durum hem o dönemde hem de sonrasında değişen Türk basını ve sermaye yapısı hakkında tartışmalara yol açmıştır. Fakat kısa bir süre içinde Asil Nadir’in şirketlerinin zora girmesinin etkisiyle Nadir’in Türk basınındaki saltanatı kısa sürmüştür ve Asil Nadir çalışanların maaşlarını bile ödemediğinden ayrılmıştır. Bu durum o dönemde Asil Nadir’in çıkardığı yayınlarda çalışan kadın gazetecileri de olumsuz etkilemiştir.

1980’li yıllarda çeşitli sektörlerde büyümesini sürdüren Doğan Grubu, 1994 yılında da **Hürriyet**’i satın almıştır. **Milliyet** ve **Hürriyet**’in yanı sıra **Posta**, **Radikal**, **Gözcü**, **Fanatik**, **Turkish Daily News** ve **Referans** gazeteleri de Doğan Grubu tarafından çıkarılmaktadır. Ayrıca grup bünyesinde çıkarılan çeşitli dergiler, radyo istasyonları ve televizyon kanalları mevcuttur.

“Grubun 2001 yılındaki cirosunun %14’ü medyadan, %25’i finanstan, %60’ı akaryakıt sektöründen gelmiştir. Türkiye’nin yayıncılık sektöründe en büyük pazar payına sahip olan Doğan Grubu’nda medya grubunda 5.300 kişi çalışmaktadır. 2002

1970’li yıllarda bir başka işadamı Kemal Uzan satın almıştır. Basına Babıâli dışından gelen dört işadamı Cihat Baban’ın çevresine toplanarak 1954 yılında **Tercüman**’ı kurmuştur. Aynı gazeteyi sonradan Ragıp Kutman isimli bir başka işadamı almıştır. 27 Mayıs sonrası sahipsiz kalan gazeteyi o dönemde Kemal Ilıcak ele geçirmiştir. Kemal Ilıcak kendisi de gazetecidir.

yılında 1.000'e yakın gazetecinin işine son verilmiştir. Bunların 135'i de sarı basın kartı sahibidir. Ama bir süre sonra bunlardan 81'i yeniden işe alınmıştır.”²⁴

Holdingleşme ile birlikte basında kâr unsuru da öne çıkmaya başladığı için kriz dönemlerinde gazetelerde en çabuk gözden çıkarılanlar çalışanlar haline gelmiştir. Bu yüzden sektör hem gazeteciler hem de gazeteci yöneticiler için daha önceki dönemlere göre daha güvensiz hale gelmiştir. Kadın gazeteciler de bundan payını almıştır. Bu süreçte medyada yönetici pozisyona gelebilecek kadın gazetecilerin kriz bahanesiyle tasfiye edildiğini belirten Nurcan Akad, onların yerine sabun köpüğü haberler yapan meslektaşlarının vitrine konulduğunu ve teşvik edildiğini söylemiştir.²⁵

Basında etkinliği olan diğer gruplar arasında Karamehmet Grubu, İhlas Grubu, ve Turgay Ciner Grubu yer almaktadır. Erol Aksoy Grubu, Dinç Bilgin Grubu ve Cem Uzan Grubu ise son dönemde yaşadıkları krizlerin ardından sektördeki etkinliklerini kaybetmişlerdir. Aydın Doğan bu konuda şu yorumu yapmıştır: “Geleneksel medya patronlarının hepsi gitti. Medyayı iş edinmek için bu işe girenler kalıyorlar, ama ‘Ben bunu elimde bir silah olarak kullanayım, bir gün lazım olur,’ diyenler kalıcı olmuyorlar...”²⁶ **Basın Tarihi** isimli kitabında Hıfzı Topuz, basında holdingleşmenin etkilerini şu şekilde sıralamıştır:²⁷

- 1) Medyada tekelleşme, her şeyden önce düşünce ve anlatımda çoğulculuğa karşı bir oluşumdur.
- 2) Tekelleşmeler sendikacılığa karşıdır.
- 3) Tekellerin başındaki kişiler, iktidarı paylaşmak ve hükümetten çeşitli çıkarlar sağlamak için türlü ödünler vermekte ve medyada çalışan gazetecileri baskı altında tutmaktadırlar.
- 4) Büyük sermayeye dayanan medya, magazin programlarının ve haberciliğin de gelişmesine yol açmış, bu da bir tür kültür yozlaşmasına neden olmuştur.

²⁴ Hıfzı Topuz, **İkinci Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitabevi, 2003, İstanbul, s.337

²⁵ <http://www.yasemininceoglu.com/detay.asp?ID=43>

²⁶ Leyla Tavşanoğlu, **Cumhuriyet**, 11-12 Ağustos 2002,

²⁷ Hıfzı Topuz, a.g.e, 347-348

- 5) Küçük ve orta çaptaki yayın organları zamanla yok olmakta ve holdinglerin sınırsız egemenliği kurulmaktadır.
- 6) Türkiye’de medya zamanla bir paralel iktidar mekanizması oluşturmaktadır. Yöneticilerin medyadan gelen baskılara karşı koyamadıkları da zaman zaman görülmektedir.
- 7) Tekelci sermaye ve holdingler dışa bağımlıdır, IMF’den çıkarları vardır. böyle bir bağımlılık da ülkenin bağımsızlığıyla bağdaşmaz.

Kuşkusuz basında holdingleşmenin ve tekelleşmenin etkilerini en fazla hissedenlerin başında gazeteciler gelmektedir. Aynı grubun birden fazla yayın çıkarması çalışanlar için iş alanını genişletmiş gibi görünmesine rağmen bu bir yanılsamadır. Birbirinden farklı gazetelerde aynı haberleri görebiliyoruz çünkü özel haberlerin yanı sıra aynı grup içindeki basın organlarının kullandıkları ortak bir havuz söz konusudur. Bu durum beraberinde çeşitli gazetelerde çalışan gazeteci sayısının azalmasını getirir. Ayrıca gazete çalışanlarının zaman zaman aynı grup içinde bile farklı gazetelere geçemediği, ‘gerektiğinde’ medya grupları arasında centilmenlik anlaşması yapıldığı ve bir grupta çalışan gazetecinin diğer grupta işe alınmadığı bilinen bir gerçektir. Bu durum kadın gazeteciler için olduğu kadar erkek gazeteciler için de bir sorun olarak gündeme gelmektedir. Hele yöneticilik söz konusu olduğunda geçişler daha da zorlaşmaktadır. Güç ve iktidar ilişkisinin odak noktasında duran basının bu gücü kadın gazetecilerle paylaşmak istememesinin çeşitli sebepleri vardır. Bunların başında da basında cinsiyetçilik gelir.

2. Basında Cinsiyetçilik

Toplumsal kurumlar tarafından üretilen, toplumsal cinsiyeti de belirleyen cinsiyetçi ideoloji; biz büyürken bizimle birlikte büyür, çoğalır ve bebeklikten itibaren duygularımıza ve davranışlarımıza yerleşir. Kanıksanan bu mesajlar çoğu zaman da kadınlar tarafından kuşaktan kuşağa aktarılır.²⁸

Mesleklere yönlendirilme doğal olarak çocukluk çağlarında başlar. Bu yönlendirme en yoğun biçimde okul yaşamında yapılır. Türkiye’de 1928 yılından 1995 yılına

²⁸ Şengül Altan Arslan, **Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik**, 2000, T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, s.5

kadar ilk ve ortaokullarda okutulan ders kitaplarında cinsiyetçiliği araştıran Firdevs Gümüšođlu, 1920’li yılların kabul gören “meslek sahibi annelerin” 1950’lerde akla bile gelmediğini belirlemiştir. 1950’lerden sonra kitaplarda çeşitli işkolları sayılırken “meslek adamlığı”na özellikle vurgu yapıldığı, çocuklara sorulan soruların “baba mesleği”ni öğrenmeye yönelik olduğu saptamıştır. Saptamalardan biri de özellikle ilkokul kitaplarında kadın öğretmenlerin daha fazla yer almasıdır. Bu durum yazar tarafından ilkokul öğretmenliğinin anneliğin uzantısı olarak kabul görmesi şeklinde açıklanmıştır. Ders kitaplarında müdürlerin tümüyle erkek olarak gösterilmesi de kadınların iyi yönetici olamayacağı ön yargısıyla bağlantılandırılmıştır.²⁹

Bu durum kadınların başarı ve başarısızlıklarının kaynağı hakkında cinsiyete dayalı ayrımcılık, bir kişinin bir kadına, cinsiyetine dayalı olarak, bir erkeğe davrandığı veya davranacağından daha olumsuz ya da daha olumlu davranması (dolaysız ayrımcılık) ve/veya biçimsel olarak eşitlikçi gözükten davranış veya uygulamaların sonradan kadın üzerinde ayrımcı etkiler yaratması (dolaylı ayrımcılık) olarak tanımlanır. Dolaysız ayrımcılık örnekleri sıklıkla çeşitli kuruluşlarda işe eleman alımında ve terfilerde gözlenebilmektedir. Örneğin, kadın çalışanların belli pozisyonlarda çalıştırılmak üzere hiçbir şekilde işe alınmamaları, terfi ettirilmemeleri oldukça sık rastlanan olgulardır.³⁰

Gazetecilik de uzun yıllar kadınlara uygun meslekler arasında görülmemiştir. Halen de bu durumun etkileri sürmektedir. Türkan Türker, 1947 yılında gazeteciliğe başlamadan önce yaşadıklarını şöyle dile getirmiştir: “Liseden sonra ailece İstanbul’a yerleşmiştik. Bir an evvel gazeteci olarak çalışmaya can atıyordum. Annem, erkek kardeşim ve babam buna itiraz ediyordu “yazı yaz, roman yaz fakat gidip bir günlük gazetede devamlı çalışmak genç bir kıza göre bir iş değil.”³¹ Özellikle Cumhuriyetin ilk yıllarında gazeteciliğe başlayan kadınlar bu meslekte kendilerini kabul ettirmek için çok mücadele vermişlerdir. Babiâli’de kadın gazeteci sayısının artması kolay

²⁹ Firdevs Gümüšođlu. “Cumhuriyet Döneminde Ders Kitaplarında Cinsiyet Rollerini (1928-1998)”, 1996, 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, s.101-128

³⁰ Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık: Türkiye’de Eğitim Sektörü Örneği, T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, 2000, s.5

³¹ Türkan Türker, **Bir Kadın Gazeteci**, Sanat Basımevi, 1965, İstanbul, s.4

olmamıştır. Kadınlar için gazetecilik mesleğinin uygun görülmemesinin başlıca sebepleri arasında çalışma saatlerinin uzunluğu, seyahat gerektirmesi ve tehlikeli bulunması sayılabilir. Yoğun çalışma saatleri nedeniyle kadın gazetecinin ailesine gereken önemi gösteremeyeceği düşünülür. Benzer bir durum çocuk doğurmak konusunda da kadın gazetecinin karşısına bir sorun olarak ortaya çıkar. Bütün bunlara rağmen kadınların sektörde var olabilmesi daha düşük ücretle çalışmayı kabul etmeleri, gazete yöneticilerinin kadın okurlara kadın gazeteciler aracılığıyla daha kolay ulaşabileceklerini düşünmeleri ve bu mesleğe gönül veren kadın gazetecilerin ısrarlı çabaları sonucu olmuştur. Yıllara ve toplumsal gelişmeye paralel olarak da kadın gazeteci sayısı artmıştır. Kadın gazetecilerin mesleğe yatkınlığının görülmesi ve işlerinde göstermiş oldukları başarılar da sayının yükselmesinde belirleyici olmuştur. Bunlar da beraberinde belli ölçülerde de olsa kadın gazeteci yönetici sayısının da artmasına sebep olmuştur. Fakat bütün bunlar basında ayrımcılık yapıldığı gerçeğini değiştirmez.

2.1 Ayrımcılık Çeşitleri

“Kadın ve basın” konusunda belirgin olan üç katmanlı bir ilişki vardır. Kadın işgücü olarak, basının üretimine katılır. Kadın medyanın konusudur. Kadın, basının tüketicisidir (gazete, dergi okuru, TV izleyicisi vb.). Yaptığımız araştırmalar ve görüşmeler de ortaya çıkarmıştır ki her üç alanda da kadın sömürülmektedir. Yazılı basında kadın gazeteci istihdamına baktığımızda yatay ve dikey ayrımcılıktan bahsedebiliriz.

2.1.1 Yatay ayrımcılık

Yazılı basında kadın istihdamı artsa da bu artış, kuruluşlarda dengeli bir dağılım göstermez. Bir günlük gazetenin her kademesinde, her alanında çalışanlar arasında kadınlar aynı oranda artmamıştır. Genel olarak basında, her gazetede kadın gazetecilerin oran ve konumları değişmektedir. Benzer bir durum süreli yayınlar açısından da geçerlidir.

Batılı ülkelerde yapılan çalışmalarda da kadın işgücünün dağılımı açısından, basında biri yatay, diğeri dikey olmak üzere iki farklı ayrımcılık gözleendiği tespit edilmiştir. Yatay ayrımcılık, görüştüğüm bazı kadın gazetecilerin de belirttiği gibi “sektörel ayrışma” biçiminde ortaya çıkar. Bir başka deyişle, basının bazı “sayfaları”nda ya da servislerinde kadınlar daha fazla istihdam edilirler. Örneğin kadın gazeteciler magazin alanında daha fazla istihdam edilirken spor alanında ise sayıları yok denecek kadar azdır.

France-Soir’da çalışan bir kadın gazeteci “iki servis bize tamamen kapalıdır: fotoğraf ve spor” der. Bu konuda çalışan siyaset bilimci Erik Neveu “Genel haber gazetelerinde, kadınlara tamamen ve alenen kapalı olan ya da tersine tümüyle kadınların istihdam edildiği sayfa ya da servis olmamakla birlikte mesleki uzmanlık alanlarının dağılımları toplumsal cinsiyet etkilerini yansıtır” der, “halk sağlığı, toplumdan dışlanma sorunları, çocukların ve ailenin korunması, tüketim gibi alanlarda, kadın gazetecilerin imzasıyla çıkan yazılar çok fazladır.³² Benzer bir durum Türk basını için de geçerlidir. Gazetelerin eklerini ve kadın dergilerini kadın gazeteciler için ‘kurtarılmış bölge’ olarak görme eğilimi fazladır. Çünkü bir noktadan sonra yatay ayırım doğal olarak bir tür kısır döngüye neden olur. Özellikle de meslek yaşamında ilerlemiş kadın gazeteciler “kadınlara özgü” alanlarda uzmanlaştıkça, kendilerine açılan yeni olanaklar da bu yönde gelişir.

Zeynep Oral, 1960’lı yıllar için, “Gazetecilik yapmak, bir gazetede çalışmak isteyen kadınlara ilk önerilen, onlardan ilk beklenen yerleşmiş kadın imgelerine uygun olarak sosyete, moda, dekorasyon, ev, mutfak, çocuk konularıyla ilgili haberlerdi”³³ yorumunda bulunmuştur. Aradan 28 yıl geçmiş olmasına rağmen benzer bir durumun devam ettiğini ise Doğan Tılıç, şu ifadelerle anlatmıştır: ³⁴

³² Hülya Tufan Tanrıöver, “Medya Sektöründe Kadın İşgücü”, **Toplum ve Bilim**, No: 86, Güz 2000, s. 181

³³ Zeynep Oral, **Meslek Yarası**, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2006, 107-108

³⁴ L. Doğan Tılıç, **Utanyorum Ama Gazeteciylim-Türkiye ve Yunanistan’da Gazetecilik**, İletişim Yayınları, İstanbul, 1998, s.131-132

“Kadınların “ciddi” dünya meseleleriyle; ulusal ve uluslar arası politika ve ekonomiyle fazla ilgili olmadıkları ön kabulünden hareketle, hem Yunanistan’da hem de Türkiye’de, dünyanın başka yerlerinde olduğu gibi, özel bir kadın medyası ortaya çıkmıştır. Kadın medyası daha yüzeysel, daha sulandırılmış içerikli ve daha renkli ürünler sunar okurlarına. Kadın medyasının en önemli konularını moda, aşk, çocuk bakımı, biçki-dikiş, güzellik ve ev işleri oluşturmaktadır. Ev işleri arasında yemek, dekorasyon ve temizlik konusunda tavsiyeler ciddi bir yer tutar.”

2.1.2 Dikey ayrımcılık

Basında da, nitelikli entelektüel işgücünün söz konusu olduğu diğer alanlarda olduğu gibi, kadınların yükselmesini, en üst düzey ve konulara gelmesini engelleyen açık bir ayrımcılık yoktur. Ama bir yandan “cam tavan” ya da “şeffaf çatılar” öte yandan toplumsal cinsiyeti belirleyen genel koşullar basında da etkili olmaktadır.

Yunanistan’da kadın gazeteci oranının Türkiye’ye göre daha yüksek olduğunu belirten Doğan Tılıç, bunun yükselmek için bir avantaj getirmediğini ifade etmiştir. Tılıç, 1990’da medya sektörünü terk eden Helen Vlahu ve Fortini Pihimi’den sonra, Yunanistan’ın önde gelen gazetelerinde yönetici düzeyinde kadın görülmediğini belirttikten sonra, oysa Türkiye’de, “1997 yılı itibariyle gazetelerin künyelerine bakıldığında, yönetici ve editör düzeyinde **Hürriyet**’te 2, **Yeni Yüzyıl**’da 5, **Radikal**’de 2 ve **Cumhuriyet**’te 1 kadın olduğu görülüyor”³⁵ demiştir. Semra Somersan da Türkiye’de gazeteciliği, “Erkek şoven ülkenin, erkek mesleği” olarak tanımlamıştır.³⁶ Araştırmacı her siyasi eğilimden toplam 20 gazetenin künyeleri üzerinde bir hafta süreyle yaptığı sayım sonucu 348 üst düzey yetkilinin yalnızca 17’sinin kadın olduğunu saptamıştır. Yani 20 gazetede üst düzey yetkili arasındaki kadınların oranı %5’e bile ulaşamamıştır. Somersan, künye bilgileri arasında reklam ve halkla ilişkiler servislerine yer vermemiştir. Bu durum basında dikey ayrımcılığın geçerli olmasından kaynaklanmıştır. Görüştüğüm kadın gazeteciler de ayrımcılığın var olduğunu kabul etmişlerdir. Değerlendirmelerde farklılıklar olsa da bugün basının üst kademelerinde daha çok erkeklerin yer aldığı kabul edilen bir gerçektir.

³⁶ Semra Somersan, “Erkek Şoven Ülkenin Mesleği: Gazetecilik”, **Radikal İki**, 11 Mayıs 1997.

Nitekim Somersan'ın bu saptamasının doğruluğunu tezimin üçüncü bölümünde yaptığım görüşmeler aracılığıyla ben de tartışacağım.

2. TÜRK BASININDA KADIN GAZETECİLERİN SEKTÖRE GİRİŞİ VE YÖNETİCİLİK DENEYİMİ

2. 1. Tarihsel Süreçte Kadın Gazetecilerin Basında Yer Alması

2.1.1. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Basında Kadın Gazeteciler

Tanzimat döneminde başlayan Türkiye’de kadının toplumsal konumu tartışmalarının diğer dönüm noktaları II. Meşrutiyet, Mütareke ve Cumhuriyet dönemleri olmuştur. Türk basınında kadınların çalışmaya başlaması da Tanzimat döneminde gündeme gelmeye başlamıştır. Tanzimat döneminde basın ile birlikte bir kamuoyu oluşmasından çok daha önce dönemin yazarları Namık Kemal, Samipaşazade Sezai, Ahmed Midhat Efendi, Abdülhak Hamid gibi birçok yazar, kadın meselesi üzerinde durmuş ve özellikle kadınların eğitilmesi gerektiğini, cariyelik kurumunun kaldırılmasının şart olduğunu öne sürmüşler, eserlerinde de yarattıkları kadın kahramanlarla düşüncelerini halka da yaymaya çalışmışlardır. Ama unutulmamalıdır ki onlar için de kadın sokağa çıkmamalı, daha çok zamanın şanlı vatan evlatlarını yetiştirecek analar olmalıdır.

Kadınlara yönelik gazete ve dergilerin çıkarılmak istenmesi kadınlar arasında memnuniyet ve teşvik yaratmıştır. Kadınların gazete ve dergi okuyucusu olarak gündeme gelmeleri, önceleri kısmen daha sonra ise tümüyle kadınlara yönelik bir basının oluşmasını ve gelişmesini sağlamıştır. Kadınlar için çıkarılan onlara ilişkin sorunlara özgü yayınlar yapan, kadınların yazdığı mektup, makale, yorum ve görüşleri yayımlayan gazete ve dergiler şunlardır: **Terakki Muhadarat** (ilk kadın dergisi), **Vakit**, **Müreb-i Mukadderat**, **Aile**, **İnsaniyet**, **Hanımlar**, **Mürüvvet**, **Hanımlara Mahsus Gazete**, **Mehasin**, **Kadın**, **Alem-i Nisvan**, **Kadınlık**.³⁷

“Günümüze ilk 5 sayısı ulaşan **Şükûfezar**, sahibi kadın olan ve yazı kadrosunu tümüyle kadınların oluşturduğu ilk kadın dergisidir. 1896’da yayınlanan derginin sahibi Arife’nin yanı sıra, kendilerini baba ya da koca adıyla değil, Münire, Fatma Nevber, Fatma Nigar gibi sadece kendi adlarıyla tanıtan kadınların yazıları

³⁷ Nebahat Akgün Çomak, “Türk Basınında Kadın”, **İletişim Fakültesi Dergisi**, İstanbul, 2000, s.124

vardır. Derginin yayım siyaseti dışındaki yazılarıyla kadınların varlığını kamuoyuna duyurmaktır.”³⁸

Kadınlara ilişkin yayım yapan gazete ve dergiler de basın hayatında kendini topluma kabul ettirmiş, aynı zamanda yazar ve yönetici niteliği olan kadın gazetecilerin en önemlileri arasında Selma Rıza, Emine Semiye Hanım ve Fatma Aliye Hanım, Halide Salih (Halide Edip Adıvar), Nigar Bint Osman (Nigar Hanım), Selma Servet Seyfi gibi isimler sayılabilir. Bunların arasında Selma Rıza, ilk kadın gazetecimiz olarak kabul edilir. 1908’den önce ağabeyi Ahmed Rıza’nın yanına, Paris’e kaçarak orada yayımlanan **Meşveret** ve **Şûrâ-yı Ümmet** gazetelerinde ilk kadın Jön Türk olmasının da etkisiyle politik yazılar kaleme almıştır, fakat ülkeye geri döndükten sonra gazetecilik yapmamıştır.³⁹ Ayrıca Ahmet Rasim “Ahmet Rasime ve Leyla Feride”, Celal Sahir de “Jülide Sahir, Jülide” takma adları ve imzaları ile yazılar yazmışlardır.⁴⁰

Tabii bu durumda Fatma Aliye ve Emine Semiye’nin daha önceki Divan şairi kadınları saymazsak ilk eli kalem tutan kadınlar olması da şaşırtıcı değildir. Her ikisi de dönemin kudretli sadrazamı Ahmed Cevdet Paşa’nın kızlarıdır ve hocaları dönemin en büyük yazarlarından Ahmed Midhat Efendi’dir. Fransızca, Arapça ve Farsça öğrenmişler, özel hocalardan dersler almışlardır. Hatta Fatma Aliye, Ahmed Midhat ile birlikte **Hayal ve Hakikat** adlı bir roman kaleme almış, romanın hakikat bölümünü Ahmed Midhat, hayal bölümünü, romanın kadın kahramanının cinnetini anlatan kısmını Fatma Aliye yazmış, ancak romanın kapağında ismi yazılmamış sadece Ahmed Midhat ve Bir Kadın diye geçmiştir.⁴¹ Sonuç olarak Fatma Aliye gibi dönemin önemli kadınlarından biri bile yazdığı bir eserde kendi adını kullanamamıştır. Bu anlamda “kadının adı yok”tur.

“1 Ağustos 1895’te başyazarı ve yazı kadrosunun tamamına yakını kadın olan **Hanımlara Mahsus Gazete** yayım hayatına girmiştir. Derginin sahibi Tarık

³⁸ Serpil Çakır, “**Osmanlı Kadın Hareketi**”, 2.bs., Metis Yayınları, İstanbul, 1996, s.26

³⁹ Taha Toros, “İlk Türk Kadın Gazeteci Selma Rıza”, **Sky Life**, Şubat 1994, s. 60-66.

⁴⁰ Nebahat Akgün Çomak, “Türk Basımında Kadın” s.124

⁴¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bakınız. Bahriye Çeri, **Hayal ve Hakikat** (Ahmed Midhat ve Bir Kadın), Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2005.

gazetesi başmuharriri İbnül Hakkı Mehmet Tahir'dir. Başmuharrir olarak sırasıyla Makbule Leman, Nigar Osman, Fatma Şadiye, Mustafa Asım, Faik Ali, Talat Ali ve Gülistan İsmet görev yapmıştır. **Hanımlara Mahsus Gazete**'nin en önemli özelliği, 1895-1908 yılları arasında 13 yıl, toplam 604 sayı olarak çıkan en uzun süreli kadın dergisi olmasıdır.”⁴²

“**Hanımlara Mahsus Gazete**'nin yazı kadrosundaki kadınlar, dönemin aydın-bürokrat kesiminin kızları ya da eşleri olan entelektüellerdir. Fatma Aliye ve Emine Semiye (Tarihçi Cevdet Paşa'nın kızı) yazın yaşamında belli bir yere sahip olmalarıyla dikkat çekmişlerdir. Şair Nigar bint-i Osman (Harp Okulu Müdürü Osman Paşa'nın kızı), Şair Leylâ (Saz) (Hekim İsmail Paşa'nın kızı) Fatma Fahrünisa (Ahmet Vefik Paşa'nın kızı) Zeyneb (Ahmet Cevdet Paşazade Sedad Bey'in kızı), Hamide (Abdülhak Hamid Bey'in kızı), hepsi dönemlerinin yazın yaşamında belli bir yere sahiptirler. Bunda aldıkları eğitimin rolü büyüktür. Örneğin, Gülistan İsmet, 1891'de Amerikan Kız Mektebi'ni bitirmiş, İttihat ve Terakki'nin gizli üyesi olarak görev yapmış, cemiyetin Avrupa ve Amerika gazetelerine gönderdiği bildirimleri İngilizceye çevirmiştir.”⁴³

“Dergide okuyucu mektuplarına da yer ayrılmıştır. Yazarlığını Hatice ve Semiha hanımların üstlendiği genç kızlar için “**Hanımlara Mahsus**” adıyla bir de ek çıkarılmıştır. Giysi modelleri hemen her sayıda vardır. Hanımlara Mahsus Gazete Kütüphanesi kurularak, burada şair Nigar Hanım'ın (Nigar bint-i Osman), Makbule Hanım'ın, Fatma Aliye Hanım'ın, Fatma Fahrünisa'nın kitaplarının, basımı ve satışı yapılmıştır.”⁴⁴

“**Hanımlara Mahsus Gazete**'nin çıktığı yıl olan 1895'te haftada bir çıkan **Malumat Mecmuası**'nın eki olarak **Hanımlara Mahsus Malumat** adlı 27 sayfalık bir başka dergi de yayınlanmıştır. Mehmet Tahir'in müdür olduğu dergide Fatma Edibe, Nakiye, Naciye şiir; Mihrican, Leyla Feride, Nadire şarkı, Fahriye, Fahrünisa, Makbule, Müfide, kadınlara ait çeşitli konuların işlendiği mektuplarla

⁴² Serpil Çakır, “Osmanlı Kadın Hareketi”, s.27

⁴³ Çakır, a.g.e., s 30-31

⁴⁴ Çakır, a.g.e., s.31

yer almışlardır. **Hanımlara Mahsus Malumat**'ta Ahmet Rasim, Nazif Sururi, Mehmet Cemal gibi erkekler de kadınlara ilişkin yazılar yazmışlardır.”⁴⁵

Kırım'da **Tercüman** gazetesinin sahibi olan İsmail Gasperenski, gazetesine ek olarak 1906 yılında **Alem-i Nisvan** isimli bir kadın dergisi çıkarmıştır. Yazı işleri müdürlüğünü kızı Şefika Hanım'ın üstelendiği bu dergi, Kafkasya'da yaşayan Müslüman kadınlara yöneliktir.

Basında kadın dergilerinin gelişimi kadının geçirdiği aşamaların yanı sıra toplum yapısının geçirdiği aşamaların da bir göstergesidir. İlk yıllarda bir taraftan eğitim olanaklarından yararlanmayı savunan bir taraftan da çok eşliliği yeren kadın dergilerinin 2. Meşrutiyet döneminde sayısal olarak atması da bunu gösterir. Bu dönemde kadın dergisi sayısında adeta bir patlama yaşanmıştır.

“1908'de ilkin **Demet**, ardından **Mehasin**, **Kadın** yayınlanır. **Demet**'in kadın yazılarını nakletmek isteğini vurgulaması, kadınları teşvik edici olmuştur. İlk sayıda hiç kadın yazısına rastlanmazken sonraki sayılarda kadın imzaları çoğunluktadır. Kadınlar siyasal konularla ilk kez **Demet**'le tanışmış, dergide yer alan siyasi makaleler okurlar tarafından ilgi görmüştür. **Demet**'te Celal Sahir, Enis Avni, Mehmet Akif, Mehmet Emin, Selim Sırrı, Mithat Cemal, gibi ünlü erkek yazarların yanı sıra, Ulviye (Bint-ül Asım Ulviye), Fatma Müzehher, Halide Salih (Halide Edip), Nigar bint-i Osman, Ruhsan Nevvare, İsmet Hakkı gibi kadın imzaları da yer almıştır. İsmet Hakkı Hanım, **Demet**'in çıkışından önce, dönem gazetelerinden **İkdam**'da görüşlerini yansıtmaya fırsatını bulmuş, kadınların artık ikincil konumda kalmak istemediklerini vurgulamıştır.”⁴⁶

Basın hayatında yer almış basın organlarında yazıları yayınlanan kadın gazeteciler ele aldıkları konular açısından dönemin sözcüsüdürler. İlk önceleri daha çok kadın

⁴⁵ Çakır, a.g.e., s.32

⁴⁶ Çakır, a.g.e., s.33

haklarıyla ilgilenen ve bu konuda yazıları yayınlanan kadın gazeteci ve yazarlar II. Meşrutiyetin ilanından sonra daha çok sosyal konularla ilgilenmişlerdir.⁴⁷

Afet İnan da **Atatürk Hakkında Hatıra ve Belgeler** isimli kitabında “İkinci Meşrutiyet devrinde kadının tefekkür hayatının daha canlanmış ve şumullenmiş olduğunu tesbit etmek mümkündür. Sırf kadınlara mahsus olan neşriyat bunu desteklemekle beraber, kadın muharrirlerin gittikçe daha ilmi ve içtimai yazıları göze çarpmaktadır.”⁴⁸ tespitinde bulunmuştur.

Yalnızca kadınların yazılarına yer vermeyi ilke olarak kabul eden, 1913-1921 tarihleri arasında çıkan, **Kadınlar Dünyası**, çıktığı dönemde kamuoyunda hem ilgi hem de tepkiyle karşılanmıştır. Sahibi ve yazı kadrosuyla, dergiye gelen yazı ve mektuplarıyla, tümüyle kadınlara ait olan, Osmanlı kadının sesini dile getiren ilk yayın olan **Kadınlar Dünyası**’nın kendi adını taşıyan matbaasının mürettepleri bile kadındır.⁴⁹ Kadro hakkında kesin bir bilgi olmadığını belirten Serpil Çakır yazı sıklığına, hitap ve üslup tarzına bakarak şu isimleri saptamanın mümkün olduğunu belirtmiştir: Ulviye Mevlan, Azir Haydar Hanım, Emine Seher Ali, Mükerrerrem Belkis, Atiye Şükran, Nimet Cemil, Sacide, Şair Yaşar Nezihe, Sacide, Nebile Akif, Meliha Cenana, Aliye Cevat, Sıdıka Ali Rıza.

Türk basınında yer alan ve ilk kadın gazetecilerimiz olarak nitelendirilebilecek kadınların en önemli özellikleri, kadın hakları konusunda yazdıkları yazılarla gazeteciliğe başlamalarıdır. Kadınların gazete ve dergilerde yazmaya başlamaları, onlara yönelik ve daha çok kadın haklarını gündeme getiren yayınlar aracılığıyla gerçekleşmiştir. Bu yayınlar Batı’da gelişen kadın haklarına yer vererek, Türk kadın hakları davasının gelişmesinde de öncülük yapmışlardır. Yeni nesli yetiştirecek olan kadının eğitim görmesi gerektiği düşüncesinin ön plana çıktığı bu yayınlarda ilk

⁴⁷ Z. Filiz Balta Peltekoğlu, “Cumhuriyet Döneminde Türk Basınında Kadın Gazeteciler”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul-1998, s.69

⁴⁸ A. Afet İnan, **Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler**, 4. bs, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1984, s.248

⁴⁹ Dr. Serpil Çakır, **Kadınlar Dünyası**, 1 Aralık 1999, s. 46-47.

kadın gazetecilerin ele aldığı konular, çocuk eğitimi, kadın terbiyesi, sağlık, güzel sanatlar, çok karılılık, kadınların okutulmaması şeklinde sıralanabilir.

Kadınlara yönelik yayınlar Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Aslı Davraz-Mardin tarafından hazırlanan 1928-1996 arasındaki dönemi kapsayan **Kadın Süreli Yayınları Bibliyografyası Hanımlar Alemi'nden Roza**'ya da 195 süreli yayın yer aldığı görülmektedir.⁵⁰

2.1.2 Cumhuriyetten Günümüze Kadın Gazeteciler

Kadın gazetecilerin tarihine bakıldığında birkaç istisna dışında kadınların basın yayın sektörüne girmeleri ve gazeteci kimliğiyle çalışmaya başlamaları tüm dünyada olduğu gibi bizde de gazeteci bir kocanın eşi ya da kızı olmakla gerçekleşmiştir. Ancak kadınların gazeteci olarak bir kimlik edinmeleri Avrupa ve Amerika'da 19. yy sonları ve 20. yy başlarına, bizde ise Cumhuriyetin ilanı sonrasına denk düşer.⁵¹

Cumhuriyet döneminde kadına tanınan kimi haklar bir taraftan toplumda kadının yerini yeniden tanımlarken, bir taraftan da kadının basında okuyucu ve tüketici olarak görülmesine yol açmıştır. Kadınlar bu dönemde gazeteciliği asıl iş edinmiştir. “Ancak, Cumhuriyetin ilk yıllarında gazetecilik yapan kadınların çoğunluğu, kocasının etkin rol oynadığı gazete ve dergilerde çalışmıştır. Sabiha Sertel, Rezzan Yalman, Advıye Fenik bunlardan birkaçıdır. Bu dönem kadın gazetecilerin bir başka özelliği de, İkinci Dünya Savaşı sonuna kadar yalnızca fıkra yazarlığı ile yetinmeleridir.”⁵² Cumhuriyet döneminin önemli yazarlarından biri olan ve aynı zamanda Kurtuluş Savaşı'nda cephede mücadele veren Halide Edip de bir kadın yazar ve gazeteci olarak öne çıkmıştır. Mütareke döneminde ve sonrasında yazdıklarıyla dikkat çeken Halide Edip Adivar, **Vakit, Akşam, İkdam, Son Telgraf, Tan, Yedigün** gibi gazetelerde yazmıştır.

⁵⁰ Aslı Davraz-Mardin, **Kadın Süreli Yayınları Bibliyografyası: 1928-1996 Hanımlar Alemi'nden Roza**'ya, Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul, 1998, s.3

⁵¹ Oya Tokgöz, **Türkiye'de Kitle İletişim Araçlarında Çalışan Olarak Kadının Konumu: Kadın Yönetici Olgusu**, (A.Ü. Basın Yayın Yüksek Okulu Yıllığı, 1986-1987), s.266

⁵² Ayşe Asker, “Medyada Cinsiyetçilik ve Kadın Gazeteciler”, **Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma, 1-4 Mart Sempozyum Bildiri Metinleri**, Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 1. Baskı, İstanbul 2004, cilt 2 , s.81.

Türk basınında 1950'lerden sonra yaşanan iki gelişme, gazetecilik yapan kadınların sayısının artmasında etkili olmuştur. Bunlardan birincisi gazetelerin kitle gazetesi olmaya başlamasıyla meslekte uzmanlaşmanın ortaya çıkması, ikincisi de bu alandaki gazetecileri yetiştirmek amacıyla gazetecilik okullarının açılmaya başlamasıdır. Bu dönem aynı zamanda kadınların mesleklerinde uzmanlaşmayla birlikte adliye, parlamento gibi erkek egemen alanlarda haber peşinde koşarken hem kendi çalıştıkları kurum hem de haber kaynakları açısından “kadın olmalarından dolayı güçlükler yaşadıkları ve bunu zaman içinde çözdükleri” dönem olarak değerlendirilebilir.⁵³

Nitekim, Vasfiye Özkoçak'ın **Milliyet**'e geçişi hakkında bir yazı yazan, o dönemde gazetenin genel yayın yönetmeni olan, Abdi İpekçi, Vasfiye Özkoçak'ın nitelikleri sayesinde tercih edildiğini ifade etmiştir. **Milliyet**'den Mektup isimli köşesinde Abdi İpekçi, “bizler gibi alaylı değil” dediği Vasfiye Özkoçak'ın Gazetecilik Enstitüsü'nün 1952'de verdiği ilk mezunlarından olduğunu, sırasında bazı erkek muhabirlerin takibinden çekineceği işleri üzerine almakta beis görmediğini belirtmiştir. Vasfiye Özkoçak'ın **Cumhuriyet**'te istihbarat şefi olarak görev yaptığını hatırlatan Abdi İpekçi, aynı yazısında **Milliyet**'te üç kadın gazetecinin çalıştığını ve Fransa'da hiç kadın istihbarat şefi olmadığını da ifade etmiştir.⁵⁴

⁵³ Ayşe Asker, “Medyada Cinsiyetçilik ve Kadın Gazeteciler”, **Kadın Çalışmalarında Ddisiplinlerarası Buluşma, 1-4 Mart Sempozyum Bildiri Metinleri**, Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 1. Baskı, İstanbul 2004, cilt 2, s. 81.

⁵⁴ Abdi İpekçi, **Milliyet** Gazetesi, 14 Mart 1960, “Amerikada'yken hanım gazeteciler **Milliyet**'te kaç kadın gazetecinin çalıştığını sordukları vakit sadece ‘iki’ diyebildim. Bu rakam geçen hafta üçe çıktı. Gerçi cemiyen itibarıyla büyük bir fark yok ama **Milliyet** kadrosuna yeni katılan Vasfiye Özkoçak son yıllarda Babıalinin en iyi muhabirlerinden biri olarak temayüz etmiştir. Vasfiye Özkoçak, çoğumuz gibi alaylı değildir. Bu mesleğin ciddi olarak tahsilini yapmış ender gazetecilerdendir. Gazetecilik Enstitüsünün 1952'de verdiği ilk mezunlarından. Daha evvel 1944 de İnönü Kız Lisesini, 1948'de Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsünü bitirmişti. Gazetecilik Enstitüsünden mezun olunca **Cumhuriyet** Gazetesine girdi. Orada 8 yıl muhtelif sahalarda muhabirlik yaptı ve istihbarat şefliğine kadar yükseldi. Böylece Vasfiye Özkoçak yanılmıyorsam ilk kadın istihbarat şefi unvanını elde ediyordu. Bu az bir başarı değildir. Nitekim geçenlerde İstanbul Gazeteciler Sendikasının Fransa'ya tertip ettiği bir tetkik seyahatine katılan Vasfiye Özkocak, Paris'te Fransız meslektaşlarımızın hayret ve takdirlerini toplamıştır. Zira kadınların sosyal ve

3 Mayıs 1950 tarihinde kurulan **Milliyet** gazetesinde 10 yıl sonra kadın gazeteci sayısının sadece üç olması o dönemde kadın gazeteci sayısının azlığının göstergelerinden biri olarak kabul edilebilir.

Anılarını yazan kadın gazeteciler de o dönemlerde basında çalışan kadın gazeteci sayısının az olmasının yarattığı sıkıntıları eserlerine yansıtmışlardır.⁵⁵ Türkan Türker, 1947 yılında **Son Saat** gazetesine ilk gittiği ve haber yaptığı günü şöyle anlatmıştır:

“Çıkarken allahısarmaladık dediğim mesai arkadaşlarımdan çoğu cevap dahi vermemişti. İstenmiyordum, arada bir mesafe bırakacaklarını ve benimle mücadele edeceklerini açıklamışlardı... Babîâli yokuşunda kıpırdasam dedikodu oluyordu “saçını şöyle taramış, böyle elbise giymiş, şu renk giymiş, kendisini Babîâli’ye filan getirmiş, iltimas varmış” gibi hakikatle asla alakası olmayan acayip dedikodular...”⁵⁶

Meslek Yarası isimli kitabında 1 Ağustos 1966’da **Yeni Gazete**’de işe başladığı ilk günü anlatan Zeynep Oral, “Gazeteye yeni bir kız gelmiş, hele bir görelim” merakını dindirmeye çalışanların odasına girip çıkmaları arasında ilk yazısını yazdığını anlatmıştır. Mesleğe ilk başladığında gazetelerde çalışan kadın sayısı çok sınırlı olduğunu ifade eden Zeynep Oral, şunları belirtmiştir:

“Vasfiye Özkoçak, Leyla Umar, Müşerref Hekimoğlu ve Nilüfer Yalçın, ilk yıllardan karşılaştığım, tanıdığım, yazılarını okuduğum, belleğimde yer etmiş, çok değerli, çok çalışkan “abla”larımızdı. Benim kuşağımdan Zeynep Avcı, Şükran

mesleki hayatta büyük rol oynadığı Fransa’da dahi bir kadın istihbarat şefi mevcut değildir. Vasfiye’ye başarısını sağlayan vasıfları çalışkanlığı ve ciddiliği yanından gözünün pek oluşu, hiçbir işten kaçmayışıdır. Sırasında bazı erkek muhabirlerin takibinden çekineceği işleri üzerine almakta beis görmemiştir. Kars’ın Pervanut ilçesinde faaliyete geçtiği söylenen bir yanardağ hadisesinin tahkiki vazifesi ona verilmişti. Genç bir kız için Anadolu’da askeri bir cipe içinde yalnız başına seyahat olağan iş değildi. Fakat Vasfiye, Erzurum’dan bir cipe binip Pervanut’a ylandı. Yollandı ama gece yarısı araba çamura saplanıverdi. Hava müthiş soğuktu. O yollarda eşkiyalar olduğu söyleniyordu. Ve Vasfiye yalnız başına idi. Geceyi bu vaziyette geçirmek zorunda kalmasına rağmen korkusunu yendi ve vazifesini başardı. Erzuma döndüğü vakit şehirde herkesin şu vakayı birbirlerine anlattıklarını duydu. İstanbul’dan gelen bir kız gazeteciye eşkiyalar dağa kaldırmışlar...”⁵⁴

⁵⁵ Bu anı kitaplarına örnek olarak Türkan Türker’in **Bir Kadın Gazetecinin Hatıraları**, Azize Bergin’in **Babîâli’de Topuk Tıkırtıları**, Müşerref Hekimoğlu’nun **Cumhuriyet Kızı** ve Zeynep Oral’ın **Meslek Yarası** isimli kitapları sayılabilir.

⁵⁶ Türkan Türker, **Bir Kadın Gazeteci**, İstanbul, Sanat Basımevi, s.8

Soner (Ketenci), Füsün Arsan, Ayşegül Dora ve benim, beş aşağı beş yukarı aynı dönemlerde, yani 1960'lı yılların sonlarına doğru gazeteciliğe başladığımızı anımsıyorum...⁵⁷

Uluslar arası alanda 1970'li yıllarda ivme kazanan kadın hareketlerinin yankıları ülkemizde 1980'li yıllarda görülmeye başlamıştır. 1990'lı yıllarda güçlenen bu etkiler sayesinde bu dönemde yaşanan gelişmeler basında yer alan kadın yazarların sayısının artmasını sağlamıştır. Kadın yazarlar köşelerinde kadın hareketlerine destek verirken, bazen erkek yazalar da bu desteğe katılmışlardır. Öte yandan medyada kadının konumunun sorgulandığı bu süreçte çeşitli toplantılar düzenlenmiş Duygu Asena ve Yazgülü Aldoğan gibi köşe yazarı kadınlar basında yapılan ayrımcılığı vurgulamışlardır.

Özellikle 1980'li yıllarda kadın haklarının gelişiminin etkisiyle bazı gazeteler kadın sayfası ya da ekleri hazırlamaya yönelmişlerdir. Burada yer alan kadın gazetecilerin büyük bir bölümü de ağırlıklı olarak kadın konularına eğilmişlerdir. Artık kadın için de gazetecilik bir meslek haline gelmiştir. Bu açıdan Türkiye'ye basının ilk girdiği dönemlerde gazeteciliğe başlayan kadınların durumu ile 1980 sonrasında gazeteciliğe başlayanların durumu birbirinden farklıdır. 1980 sonrasında gelişen dergi yayıncılığı da kadın gazetecilerin sektöre girişini kolaylaştırmıştır. Pek çok kadın gazeteci dergiler aracılığıyla sektöre girerken bu dergilerin yönetim kademelerinde de kadın gazeteciler yer almıştır.

Türkiye'de 1990'lı yıllarda özel televizyonların kurulmasıyla birlikte basın çalışanlarının iş sahası genişlemiştir. TRT yanında özel televizyonların da yer almaya başlamasıyla birlikte yeni bir dönem başlamıştır. Bu yıllarda, basın alanında etkin olan Dinç Bilgin ve Aydın Doğan Grubu yayın alanında da etkin olmuştur. Bu iki grubu birkaç gazete, dergi, televizyon kanalıyla basın alanında söz sahibi olan başka gruplar izlemiştir. Bu gelişmelerle birlikte, ticari amaçlı televizyonların ucuz magazin programlarına yönelmesi basını magazinleşmeye itmiştir. Bu durum hem basın alanında hem de yayın alanında kadın cinselliğinin daha çok kullanılmasına yol açmıştır. Aynı zamanda köşe yazarları arasında star dönemini başlatmıştır. Bunun

⁵⁷ Zeynep Oral, **Meslek Yarası**, İstanbul, 2006, Doğan Kitapçılık, s. 107-108

sonucunda basın alanında Deniz Akkaya, Pakize Suda, Ayşegül Aldinç gibi manken-şarkıcılar köşe sahibi olmuşlardır. Yayın alanında ise Hülya Avşar, Seda Sayan gibi film yıldızı şarkıcılar program sunucusu olmuşlardır. Bu örnekler daha da çoğaltılabilir. Televizyon kanalları, organize ettikleri güzellik yarışmalarının finalistlerini haber spikeri, sunucu yaparken, bir dönem Sibel Can'ın ana haber bülteni sunması konusu bile kamuoyunda tartışılmıştır. Gazete sayfalarında her gün, genç bir manken ya da şarkıcının gelecekteki mesleklerinin gazetecilik, programcılık, spikerlik olacağını belirtenlerin haberlerine yer vermişlerdir. Bugün de medyadaki magazin furyası sürmektedir. Özellikle medyanın ekonomik yapısının siyasal iktidara bağımlı olması, bu furyayı daha da artırmaktadır.⁵⁸ Görüştüğüm kadın gazetecilerde biri de Kuşum Aydın olarak tanınan şarkıcının gazeteci sanıldığını ifade etmiştir. Bütün bunlar gazetecilik mesleğinin güvenilirliğinin ve saygınlığının zedelenmesinde etkili olmuştur.

2.2. 1980 Sonrası Gazetelerde Çalışan Kadınların Konumu

Türk basınında kadın gazeteci sayısında dikkate değer bir artışın gerçekleşmesi 1980'li yıllarda olmuştur. 1990'da yaptığı bir araştırma ile bu durumu saptayan Ayşe Asker günümüz kadın gazetecilerinin ilk kadın gazetecilere göre farklı özellikler taşıdığı belirterek bu özellikleri şöyle sıralamıştır:⁵⁹

- 1- İlk kadın gazeteciler varlıklı ve tanınmış aile kızları olmasına karşılık günümüzde gazetecilik yapan kadınlar çoğunlukla orta sınıfın kızlarıdır.
- 2- İlk kadın gazeteciler özel eğitim almış kimselerdi. Oysa günümüzde gazetecilik yapan kadınlar Cumhuriyet döneminde eğitimde sağlanan fırsat eşitliğinden yararlanmışlardır. Çoğunluğunu ise gazetecilik dalında da eğitim veren Basın Yayın Yüksek Okulu mezunları oluşturur.
- 3- İlk kadın gazeteciler çoğunlukla şiir, roman, öykü gibi yazın dallarında da ürün vermişlerdir. Bugünkü kadın gazeteciler içinde de çevirmenlik, yazarlık yapanlar yok denecek kadar azdır.

⁵⁸ Ayşe Asker, "Medyada Cinsiyetçilik ve Kadın Gazeteciler", s. 80-86.

⁵⁹ Ayşe Asker, **Kadın Gazeteciler**, s.99-100

- 4- İlk kadın gazeteciler kadın hakları konusunda yazılarla gazeteciliğe başlamışlardır. Bugünkü kadınlar daha çok 1980'li yıllarda gazeteciliğe başlamışlardır. Bunda ülkenin toplumsal ekonomik gelişmesi yanında aldıkları gazetecilik eğitiminin de rolü vardır. Kadın haklarına olan ilgileri ise kişisel çabalardan öteye gitmemektedir.
- 5- İlk kadın gazeteciler için gazetecilik, seslerini duyurabilecekleri bir araçtı. Günümüzde gazetecilik yapan kadınlar için ise gazetecilik bir meslektir.⁶⁰

Türkiye’de gazeteciliğin durumunu ortaya koymak için yapılan bir araştırma 1992 yılı verilerine göre Türkiye’deki gazetecilerin %16’sının kadın olduğunu ortaya koymuştur. Bu o dönemde basın kartı sahibi olan 5820 gazeteciden toplam 4882’si erkek, 928’i kadındır. Ancak bu sayı yıllar içinde giderek artmıştır. 1992 yılında gazetelerde çalışan basın kartı sahibi gazetecilerin %37’sinin kadın olduğunu göstermiştir. Kadınların yoğunlukta olduğu bir diğer kurum da TRT’dir. Burada çalışanların %30.8’i kadındır. Ancak 1990’lı yıllara kadar TRT kurumunda yönetim kademelerinde bulunan kadın oranı %0.5’tir. Bu oran bütün basın yayın kurumları için düşünülebilir. Çünkü kadın gazetecilerin muhabirlik gibi alt görevlerde çalışmasının bir yönetici görevde çalışmasından daha kolay olduğu gazeteci kadınlar tarafından dile getirilmektedir.⁶¹

“Basın Yayın Enformasyon Genel Müdürlüğü Basın Kartları Şube Müdürlüğü’nden 22 Ocak 2004 tarihinde alınan bilgiye göre; Türk medyasında 7386 erkek gazeteciye karşın, 1875 kadın gazeteci bulunmaktadır... Bunlardan 939’u ulusal, 187’si yerel medyada yer almaktadır. Geriye kalan 442 kadın gazeteci ise, herhangi bir kuruluşa bağlı görünmemektedir. Kuruluşlar ve kurumlarda ise 278 kişi görev yapmaktadır. Yabancı ajanslarda görev yapan kadın gazeteci sayısı ise 29’dur. Burada asıl çarpıcı olan vurgulama, kadınların hangi konumda olduklarını sorguladığımızda ortaya çıkar. Ulusal basında görev yapan kadın gazetecilerin 490’ı muhabirdir.”⁶²

⁶⁰ Ayşe Asker, **Kadın Gazeteciler**, s.99-100

⁶¹ Abdülrezak Altun, **Türkiye’de Gazetecilik ve Gazeteciler**, ÇGD Yayınları, Ankara, 1995, s. 141

⁶² Ayşe Asker, **Medyada Cinsiyetçilik ve Kadın Gazeteciler**, s. 85.

Bu verilere rağmen basında çalışan kişi sayısına ilişkin net bilgilere ulaşmak çok mümkün değildir. Çünkü basın kartı sahibi olanlar arasında gazeteci olmayanlar yer alabildiği gibi gazeteci olarak görev yapan pek çok çalışan 212 sayılı Basın Kanunu'na tabi olmadıkları için kayıtlarda gazeteci olarak görünmemektedir. Dolayısıyla basında çalışan gazetecilerin sayısı bu verilerin çok üstündedir. Bu durum kadın gazeteciler içinde geçerlidir. Fakat gazetelerde çalışan kadın gazetecilerin genellikle muhabir olarak görev yaptığı bilinmektedir.

Kitle gazeteciliğinin gelişimiyle birlikte gazeteler kadın okur kitleyi de içine alabilecek bir yapılanmaya yönelmiştir. O güne kadar erkek okur kitleye yönelik olduğu varsayılan politika, ekonomi, uluslar arası ilişkiler, spor haberleri dışında gazeteler moda, sağlık, ev ekonomisi, toplum, yaşam haberlerinde de ağırlıklı olarak yer vermeye başladılar. Haber konusunun kapsamını genişleten bu gelişmeler aynı zamanda günümüzde de hemen hemen standart hale gelen, gazetelerin sayfa düzenlerini de biçimlendirmiştir. Erkek okur için düşünülen politika, ekonomi, uluslar arası ilişkiler, spor vb. gibi konular ciddi haber (hard news) olarak değerlendirilir ve gazetelerin ön sayfalarını kapsar. Magazinel ya da yumuşak haber (soft news) olarak tanımlanan toplum, kültür, sanat, sağlık, moda gibi haberler orta ve son sayfalarda ya da ekler halinde sunulur. Gazeteler kadın ve erkeklere yönelik olarak ciddi ve magazinel haber ayrımı yapar. Bu ikilik aynı zamanda kadın ve erkek gazetecilerin konumlarını da belirler. Kadın ve erkek gazetecinin çalışma alanları bellidir. Gazetenin asıl malzemesi erkeklere yönelik haberler olarak düşünülürken kadınlara yönelik haberler hem küçümsenir hem de bu haberleri hazırlamakla görevli kadın gazetecilerin konumları erkek gazetecilerden daha aşağı görülür.⁶³

Bütün medya kurumları eşit işe eşit ücret ilkesine sadık görünmekle birlikte kadın çalışanların basın sektöründeki tarihine bakıldığında ancak küçük oranda kadın çalışanın eşit işe eşit ücret politikasıyla istihdam edildiği ortaya çıkar. Bu, birinci bölümde de belirtildiği gibi basın endüstrisindeki dikey ve yatay ayrımcılıktan kaynaklanan bir durumdur. Kadınların çalışma alanları erkeklerin daha az yer aldığı

⁶³ Nilüfer Timisi, **Medyada Cinsiyetçilik**, T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, 1996, s. 21

alt kademeleri oluştururken, karar verme noktalarında kadınların yükselmeleri de erkek çalışanlara oranla hem daha zor hem de daha geç olur. Kadın emeğinin daha az sorumluluk gerektiren işlerde kullanılıyor olması aynı zamanda kadınların yaptıkları işlerin saygınlığının da derecelendirilmesine neden olmuştur. Daha az bilgi ve yetenek gerektiren, daha az sorumluluk isteyen işlerin ücreti de doğal olarak daha az olmuştur. Kuzey Amerika ve Avrupa ülkelerine dayanılarak yapılan araştırmada üst düzey kadrolar dışında örneğin ABD’de kadınların aldıkları ücret erkek çalışanlardan düşüktür. Aynı ülkede kongre muhabirlerinin ortalama ücreti erkeklerin %58’i kadardır. Günlük Kanada gazetelerinde her mesleki kategoride kadınların ücretleri en alt sıralarda yer almaktadır. Araştırmalar Finlandiya, Norveç, İsveç ve İngiltere’de de kadınların zararına eşit ücret verilmediğini ortaya çıkarmıştır.⁶⁴ Görüşme yaptığım kadın gazetecilerin ücret konusundaki değerlendirmeleri ayrıntılı olarak üçüncü bölümde tartışılacaktır.

Kadın gazetecilerin iletişim sektörü içinde karşı karşıya kaldıkları bazı sorunlar bulunmaktadır. Kadınların gece çalışmasındaki zorluk, örneğin polis-adliye muhabirliği gibi gazetelerin belirli alanlarından uzun süre geri kalmasına neden olmuştur. Gazetecilik değişik ortamlarda bulunmayı, çeşitli insanlara görüşmeyi ve zaman zaman seyahat etmeyi gerektiren bir meslektir. Ayşe Asker’in araştırmasında mesleğin bu koşullarının toplumdaki kadının yerinin çatışmasıyla ortaya çıkan ve kadınları tedirgin eden bazı durumlar yarattığı belirtilmiştir. Bu tedirginliğin kaynağı ise sırasıyla toplumsal çevre ve aile olarak ifade edilmiştir.⁶⁵

Kadın gazetecilerin mesleğini yaparken karşılaştıkları sorunlar bazı ülkelerin bu alanda düzenleme yapmalarına da sebep olmuştur. Örneğin gece çalışması, Japonya’da uzun yıllar kadın gazetecilere yasaklanmıştır. Gece çalışacak olan kadının izin alması koşulu getirilmiştir. Bazı ülkelerde de gece çalışacak kadın gazetecilere eşlik edecek erkek gazeteci uygulaması yapılmıştır. Ancak ilk bakışta kadın gazeteciye korumaya yönelik olduğu düşünülen bu ve benzeri örnekler, kadın

⁶⁴ G. Bohere, **Gazetecilik Mesleği**, Çeviren: Nurhan Süral, Uluslar arası Çalışma Örgütü, Ankara, 1986, s.112

⁶⁵ Ayşe Asker, **Türk Basımında Kadın Gazeteciler**, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları:34, İstanbul, 1991, s. 23

gazeteci için bir avantaj yaratmaktan çok dezavantaj olmuştur.⁶⁶ Kadının profesyonel bir çalışan olarak rekabet koşullarını elinden alan bu uygulama, aynı zamanda erkek egemen değerlerin yeniden üretilmesine de yardımcı olmuştur.

Sonuç olarak kitle iletişim araçlarında kadın gazetecilerin istihdamı diğer sektörlerden çok da farklı değildir. Yaşadığımız dönemde çalışma yaşamında ayrımcı politikaların tepkiyle karşılanmasına karşılık kadınların basında bir egemenlik alanı oluşturmaları görülmez engellere takılmaktadır. Gazetecilik mesleğinin kendisine özgü koşulları, çalışma saatlerinin belirsizliği ve çalışanlar arasında rekabetin diğer alanlardan gözle görülür düzeyde farklı olması geçmişten günümüze kadınların bu alanda ilerlemesinin önünde ciddi engeller oluşturmuştur. Kadın gazetecilerin bu sektörde daha fazla yer almasının iletişim araçlarının kadına yönelik bakışını değiştirip değiştirmeyeceği tartışılmakla birlikte, bu alanda kadınların yer alması kadınların çalışma alanlarını genişletmesi anlamında önemlidir. Kadının varolduğu her alan ayrımcılığa karşı bir baskı unsuru yaratan, ataerkil ideolojinin hakim olduğu bakış açısının değişmesine yardımcı olabilir.⁶⁷

“Ulusal Basında Düşünce Yazarı Kadın Gazeteciler” konulu araştırma kapsamında 1-30 Kasım 2001 tarihleri arasında ulusal düzeyde yayın yapan **Akşam**, **Hürriyet**, **Zaman**, **Radikal** ve **Cumhuriyet** gazeteleri inceleyen Gülsüm Çalışır, gazetelere göre düşünce yazılarında kadın erkek gazetecilerin sayısal dağılımını 82 kadın gazeteci ve 480 erkek gazeteci olarak tespit etmiştir. Bu gazetelerin hepsinin de kadınlara erkeklerden daha az yer verdiği görülmüştür. Söz konusu gazetelerin yayın politikaları çerçevesinde düşünce yazarı kadın gazetecilere bünyelerinde yer vermeleri farklılık göstermiştir. Örneğin **Cumhuriyet**'te 34 kadın gazeteci yer alırken **Zaman**'da sadece 3 kadın gazetecinin varlığı saptanmıştır. Bu durumda erkek egemenliğinin gazetecilik alanında köşe yazarlığı düzeyinde de sürdüğünü söylemek mümkündür. Kadın gazetecilerin yazılarının yer aldığı sayfaların dağılımına

⁶⁶ Nilüfer Timisi, *Medyada Cinsiyetçilik*, s. 23

⁶⁷ Gülsüm Çalışır, “Ulusal Basında Düşünce Yazarı Kadın Gazeteciler”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, 2003 s.80

bakıldığında, düşünce yazarı kadın gazetecilerin yazılarının daha çok iç sayfalarda ve erkeklere oranla daha önemsiz köşelerde yer aldığı tespit edilmiştir.⁶⁸

Aynı çalışmada gazetelere göre kadınla ilgili yazılan düşünce yazılarının dağılımına bakıldığında ise kadın gazetecilerin öncelikle kadını magazin ağırlıklı konu başlığı içinde ele aldığı tespit edilmiştir. **Akşam** ve **Zaman** gazetesinde yazan kadın gazetecilerin diğer gazetelere göre neredeyse hiç kadınlarla ilgili yazı yazmadıkları görülmüştür. Düşünce yazarı kadın gazetecilerin kendilerine ait köşeler elde ettikleri halde bu köşelerde kadını geliştirici, onları yönlendirici yazılar yazmadıklarının tespit edildiğini belirten Gülsüm Çalışır, böyle bir ayrıcalığa sahip olan kadın gazetecilerden gündem oluşturmaya yönelik yazıların yanı sıra kadınları aydınlatıcı ve yönlendirici yazılar yazmalarının beklendiğini ifade etmiştir.⁶⁹

2004 Ocak ayında, **Radikal**, **Hürriyet**, **Milliyet**, **Sabah**, **Vatan**, **Yeni Şafak**, **Türkiye**, **Zaman**, **Cumhuriyet**, **Akşam** gazetelerini inceleyen Ayşe Asker, bu gazetelerin erkek yazar sayısının 25-45, kadın yazar sayısının ise 4-8 aralığında olduğunu tespit etmiştir. Kadın yazarlar arasında çalıştığı gazetenin başyazarlığını yapan olmadığını ifade eden Ayşe Asker, erkek yazarların konularının politika, ekonomi, spor gibi alanlarda net bir biçimde ortaya çıktığını kadın yazarların ise daha çok sağlık, yaşam, sanat gibi konularda yoğunlaştıklarını belirtmiştir.⁷⁰

Bütün bu çalışmalar da göstermektedir ki kadın gazeteciler yönetim kademelerinde olduğu gibi köşe yazarı olarak da ancak sınırlı temsil edilebilmektedir. Köşe yazarı kadın gazetecilerin yazıkları konular da genellikle “yeterince ciddi” olarak görülmediği için küçümsenmektedir. 1980’li yıllarda basında kadın çalışan sayısı artmıştır. Fakat bu artış benzer bir şekilde kadın köşe yazarı sayısına ya da yönetim kademelerine yansımamıştır.

⁶⁸ Gülsüm Çalışır, “Ulusal Basında Düşünce Yazarı Kadın Gazeteciler”, s.131-132

⁶⁹ Çalışır, a.g.e., s.132

⁷⁰ Ayşe Asker, “Medyada Cinsiyetçilik ve Kadın Gazeteciler”, s. 85.

2.3. Basında Kadın Yöneticiler

Günümüzde kadın işgücüne yönelik beklentilerde hala geleneksel bakış tarzının güncelliğini korumaktadır. Bunda hem kadının hem de toplumun kadını tanımlamada kullandığı önceliklerin etkisi büyüktür. Toplumun kadına ve kadının kendine biçtiği öncelikli rol “eş-anne” ve bunların doğal sonucu olarak ev kadınlığı olduğu sürece, işgücü olarak kadının “ucuz emek”, “aile ekonomisinin yardımcısı” şeklinde tanımlanması kaçınılmaz olacaktır.

Kadınların eğitim düzeyi arttıkça, işgücüne katılım oranları artmakla birlikte, halen eğitimin her kademesinde kadınlar aleyhinde bir eşitsizlik söz konusudur. Aynı eğitim düzeyinde olsalar da iş piyasasında iş ve mesleklerin “kadın işleri” ve “erkek işleri” olarak farklı toplumsal kabul görmesinden dolayı kadınlar daha çok geleneksel kadın mesleklerinde yoğunlaşmakta; açık iş olması halinde dahi erkek işleri olarak görülen işlere başvurmakta çekimser davranmaktadır. Yasalarımızda meslek seçimi ve mesleğe alınmada cinsiyete dayalı ayırım olmamasına rağmen, uygulamada kadınların müfettişlik gibi bazı mesleklere alınmasının ve karar mekanizmalarına getirilmelerinin çoğu zaman engellendiği görülmektedir. Bunların etkisiyle kadınlar daha düşük statülü, düşük ücretli, süreksiz ve geçici hatta güvenceden yoksun olarak çalışmaya razı olmak zorunda kalmaktadır. Ekonomik kriz dönemlerinde öncelikle kadınların işten çıkarılmaları ve idari yapının yeniden düzenlenmesi dönemlerinde kadınların bütün niteliklerine rağmen üst düzey görev almamaları başlıca ayrımcılık örnekleridir.⁷¹

Genel olarak yöneticilik hem ülkemizde hem de diğer ülkelerde gerektirdiği nitelikler itibarıyla erkek işi olarak kabul edilir. Yöneticilik için gerekli olan, yapıyı harekete geçirme, risk alma, cesaret, rekabete yatkınlık gibi pek çok özelliğini verebileceğimiz davranışlar kadınlardan ziyade erkeklere uygun görülmüş ve kadınlar daha yumuşak, itaatkar ve duygusal olarak görüldüklerinden, hemşirelik, sekreterlik, öğretmenlik ve kütüphanecilik gibi mesleklere uygun bulunmuştur.

⁷¹ Cumhuriyet’in 75. Yılında Türkiye’de Kadının Durumu, T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, Kasım 1998, s. 24.

Son yıllarda kadın yöneticiler hakkında yapılan çalışmaların sayısı artmıştır. Araştırmaların bir bölümü “kadınlar yönetici olabilir mi?” sorusuna odaklanırken bir bölümü de “kadın ve erkek yöneticiler örgütlerdeki liderlik davranışları açısından farklılık gösterirler mi?” sorusuna odaklanmıştır. Bu çalışma ise basın sektöründeki kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde temsilini incelemeyi amaçlamaktadır.

Hem kamu sektöründe hem de özel kuruluşlarda kadınların erkeklere oranla daha düşük düzeyde temsil edilmesi kadın yöneticiler ve karşılaştıkları sorunlara ilişkin araştırmalara daha fazla ağırlık verilmesine neden olmuştur.⁷²

Özellikle üst düzey yönetsel pozisyonlara ulaşmak isteyen kadın yöneticiler, adeta, camdan bir tavan ile karşı karşıya gelmiş ve sonuç olarak özellikle yüksek düzeyde sorumluluk gerektiren yönetsel pozisyonlarda çok sınırlı sayılarda yer alabilmişlerdir. Bu nedenle son dönem yapılan araştırmalar “kadınlar neden üst düzey yönetsel pozisyonlara gelemiyorlar?” sorusunun yanıtına odaklanmıştır. Bu araştırmaların genel sonuçları olarak, kadınların üst düzey kadrolara gelmesini engelleyen çeşitli faktörler tanımlanmıştır. Bu faktörlerden bazılarını şöyle ifade etmek mümkündür.⁷³

1. Cinsiyet stereotipleri
2. Kadınların kendilerine yeterince güvenmemeleri
3. Kadınların eş ve anne olarak üstlendikleri sorumluluklar
4. Kadınların iş yaşamında erkeklerin kurduğu ilişki ağının dışında kalmaları
5. İyi eğitim görmüş nitelikli kadın sayısının, iyi eğitim görmüş erkekler kadar yüksek olmaması
6. Kadınların güç kavramına olumsuz yaklaşımları
7. İşyerlerinin, erkek yöneticileri doğrudan tercih etmesi
8. Yönetici ve astların kadın yöneticilere olumsuz tutumları

⁷²Semra Arıkan, “Kadın Yöneticilerin Liderlik Davranışları ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama”, **İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi** Cilt:5, Sayı:1, Bahar 2003, Ankara, s.1-20.

⁷³Semra Arıkan, “Kadın Yöneticilerin Liderlik Davranışları”, H.Ü, S.B.E, Basılmamış Doktora Tezi, 1997

Bu tespitler Türk basını için de geçerlidir. “Kadınlar ve Yönetimde Ortaklık” başlıklı yazısında basının kadınların en çok yer aldığı ve en çok yönetildiği alan olarak göze çarptığını ifade eden Ayşe Önal, “Kadın gazeteciler medya içinde özellikle seksenli yılların başında yoğunlaştılar ve olağanüstü performans gösterdiler. Buna rağmen onlara köşeler verilmedi, görüşlerine başvurulmadı, yönetime getirilmediler. Nitekim bugün hala gazete ve televizyon künyeleri erkek isimleriyle doludur, köşelerde de sadece renk olsun diye konulmuş birkaç yazarın dışında kadın ismine rastlanmaz”⁷⁴ demiştir. Basın dünyasının kadınları yönetime getirme konusunda ‘pinti’ davrandığını ifade eden Ayşe Önal, “Sorun kadınların eksikliğinden çok erkeklerin medya gibi iktidarın kendi olan bir alanda yönetimi kimseyle paylaşmamak isteklerinde yatmaktadır” derken tek suçun erkeklere yüklenemeyeceğini de belirterek kadın gazetecilerin çoğunlukla yöneticilik yerine sokakta olmayı ve serüvenin cazibesini tercih ettiklerini ifade etmiştir.

“Geçmişten Günümüze Kadın Gazeteciler” başlıklı panelde yaptığı konuşmada Nurcan Akad, Türk medyasında her kademedeki kadın gazetecilerin sorunlarla karşılaştığını ifade ederek yaşanan sorunları “Türk medyası kadın-erkek eşitliğinin ihlal edildiği, cinsiyet ayrımcılığının yapıldığı bir alandır” şeklinde betimlemiştir. Sözlerini “Medyada gerek gazetecilik yapan gerekse habere konu olan kadına erkek egemen bakış açısıyla yaklaşılır ve Türk medyası 40 yaşını geçmiş kadınlara tahammül edemez” diye sürdüren Nurcan Akad, ‘Türkiye’de bir kadın genel yayın yönetmenliği konumuna ancak 21. yüzyılda ulaşmıştır’ diyerek hem **Hürriyet**’teki yazı işleri müdürlüğü hem de **Akşam** gazetesindeki genel yayın yönetmenliği sürecinde erkek meslektaşlarına karşı mücadele vermek zorunda kaldığını anlatmıştır. Medyada yönetici pozisyonuna gelebilecek kadın gazetecilerin kriz bahanesiyle tasfiye edildiğini, onların yerine sabun köpüğü haberler yapan meslektaşlarının vitrine konulduğunu ve teşvik edildiğini söyleyen Nurcan Akad, medyadaki egemen erkek bakış sorununun kadınların karar alma sürecinde daha fazla bulunmaları ile çözülebileceğini ifade etmiştir. Aynı panelde “17 yıl dışı sinek

⁷⁴ Ayşe Önal, “Kadınlar ve Yönetimde Ortaklık”, **Kadın Kimliği**, Nisan 1996, s. 13.

giremedi” diye nitelenen **Cumhuriyet** Gazetesi Ankara Bürosu'nda göreve başladığı dönemi anlatan Türkiye'nin ilk kadın yazı işleri müdürü Füsun Özbilgen de kadınların karar alma süreçlerinden dışlandığını vurgulayarak çabuk pes etmemek gerektiği ifade etmiştir.⁷⁵

Demokrat İzmir gazetesinde 1955 yılında mesleğe adımını atan Emel Aktuğ şunları söylemiştir:

“Kadın gazeteciliğin çok zorlukları var. En başta tercih edilmiyorlar. Nedeni çok basit; erkekler hep yönetimde. Kadın gazeteciler zannediyorum eski tarihlerde de bugün de çok daha başarılı. Kadın daha rahat girer ve haberi alır. Daha girişkendir bu yüzden daha başarılıdır erkekten. Kendisine daha çabuk yol açabilmesi erkek tarafından engellenmesine neden oluyor. Ama bu doğal olarak diğer arkadaşlarının kıskançlığını çeker. Hep araya girip kösteklemek isterler. Bu nedenlerden dolayı kadının gazeteci olması çok zor. Çok kösteklenir. Bunun altında kıskançlık yatar. Çok başarılı olanlar kalmışlardır ancak...”⁷⁶

Türk basın sektöründe uzun yıllar var olma mücadelesi veren kadın gazetecilerin gazetelerin yönetim kademelerinde yer alması kolay olmamıştır. Ulusal bir gazetede ilk defa istihbarat şefi olarak görev yapan kadın gazetecimiz Vasfiye Özkoçak'tır. İlk kadın yazı işleri müdürü ise Füsun Özbilgen'dir.⁷⁷ Her iki gazeteci kadın da **Cumhuriyet** gazetesinde çalıştıkları dönemde bu konuma ulaşmıştır. 1973 yılında Anka'da gazeteciliğe başladığını belirten Füsun Özbilgen, **Cumhuriyet** gazetesi Ankara bürosunda göreve başlama sürecini şöyle aktarmıştır: “Anka'dan ayrıldıktan sonra Cumhuriyet'ten teklif aldım. Bu teklif İstanbul'daki genel yayın müdüründen geldi. Bir arkadaşımınla birlikte Ankara'da işe başlayacaktık Cumhuriyet Ankara Büro Şefi Kemal Ayder'e gittik. Bize atama emirleriniz geldi, işe başlayabilirsiniz dedi. Daha sonra bana ‘buraya 17 sene diş sinek bile sokmadım’ dedi. O dönemde gece nöbetleri başladı. Kemal Bey ‘sen kadınsın nöbet tutma’ dedi ama ben kabul etmedim. Sonradan öğrendim ki Kemal Bey gelecek olan kadının erkekleri birbirine düşürmesinden endişeleniyormuş ama bende böyle bir tehlike olmadığını görünce

⁷⁵ <http://www.yasemininceoglu.com/detay.asp?ID=43>

⁷⁶ Ed. Süleyman Coşkun, **Kendi Anlatımlarıyla Duayen Gazeteciler**, Ankara 2003, s.111

⁷⁷ Füsün Özbilgen ile röportaj, 28 Eylül 2006

beni sevdi. 12 Eylül'de Parlamento kapanınca 1981 Mart ayında İstanbul'a geldim.” İstanbul'da yazı işlerinden ekonomiye, serbest muhabirlikten kültür sanata kadar pek çok alanda çalıştığını ifade eden Özbilgen şunları söylemiştir: “Biz işimizi yaparken kendimizi kadın erkek diye ayırmıyorduk ama ben bana daha az ücret ödendiğini tahmin ediyordum. Ellerinde benim yapacağım işi yapacak bir erkek olduğunda beni göndermediklerinin de farkındaydım. İnsan işini severek yapıyorsa bana ayırım mı yapılıyor diye düşünecek zaman olmuyor.” Füsun Özbilgen, kadınların ancak erkekler olmadığı durumlarda yönetici olarak bir seçenek olarak görüldüklerini de ifade etmiştir.

Cumhuriyet'te yaşanan kopma döneminin ardından hem haberciliği hem de mutfağın nasıl döndüğünü bilen biri olduğu için yazı işleri müdürlüğüne getirildiğini belirten Füsun Özbilgen, 1992 yılında yazı işleri müdürü olduğunu bir sene sonra da ayrıldığını ifade etmiştir. Özbilgen, yazı işleri müdürlüğünden ayrılma sebebini ise şöyle açıklamıştır: “Ben çok çalışıyordum. Başkaları ise dedikodu yapıyordu. Gelen yayın müdürüyle de anlaşamadım. Emeğimin karşılığını alamadığımı, yetki ve sorumluluklarımı kullanamadığı görünce boşa kürek çektiğimi fark ederek ayrıldım. Çünkü istediğim gazeteyi yapamıyordum.”

Türk basınında ulusal çapta yayın yapan bir gazetede görev yapan ilk kadın genel yayın yönetmeni ise Nurcan Akad'dır. **Akşam** Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni olan Nurcan Akad, 2002'nin Temmuz ayında başladığı bu görevi 26 ay devam ettirmiştir. 2000'li yıllarda Türk basınında kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde temsili tezin üçüncü bölümünde ayrıntılı olarak tartışılacaktır.

3. 2000-2005 DÖNEMİNDE TÜRKİYE GAZETELERİNDE KADIN GAZETECİLER VE YÖNETİM

İktidar sahipleri ve iktidara sahip olmak isteyenler için basına egemen olmak ya da basını etkin bir şekilde kullanabilmek büyük bir önem taşır. Aynı durum büyük sermaye grupları için de geçerlidir. Basının gücü bu boyutlara ulaştığından dolayı basında yönetici olmak her iki cins için de kolay değildir.

Son yıllarda çeşitli sektörlerde kadın yönetici sayısında belirli oranlarda artış görülmesine rağmen bu artışın yeterli sayıda olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. Erkek yöneticiler sayılamayacak kadar çok olmasına rağmen kadın yöneticilerin hâlâ sayılabilecek kadar az olması da bunun bir göstergesidir. Bu durum basında da geçerliliğini korumaktadır.

Dünyanın önde gelen ulusal yayın yapan gazetelerine baktığımızda kadın gazetecilerin mesleğin tüm aşamalarında sergiledikleri başarılarla rağmen karar mekanizmalarında yer alamadığı görülür. Bu anlamda Türkiye şanslı bir ülke kabul edilebilir. Yeni binyılda da olsa en azından bir kadın gazeteci ulusal yayın yapan bir gazetenin genel yayın yönetmeni konumuna yükselmeyi başarmıştır. Fakat yine de tek bir örnek üzerinden giderek yöneticiliğe giden yolda kadın gazetecilerin önünün açık olduğunu söylemek mümkün değildir.

2000-2005 yılları arasında künyeleri taramış olmamın nedeni bu dönemde Türk basınında kadın gazetecilerin yönetimdeki konumlarını tespit etmektir. Künye taramaları göstermiştir ki kadın gazeteciler zaman zaman yönetim kademelerinde yer alsalar da bu çok uzun süreli olarak gerçekleşmemiştir. Konuya ilişkin tespitler künye değerlendirme bölümünde ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

3.1. Araştırma Yöntemi

“Türkiye’de Kadın Gazetecilerin Yönetim Kademelerinde Temsilini” incelemek amacıyla saha çalışması yapılmıştır. Bu saha çalışması anket ve derinlemesine görüşmeler olmak üzere iki bölüme ayrılmıştır.

Anket çeşitli gazetelerde çalışan kadın gazetecilerle yapılmıştır. Görüşmenin yapılacağı gazeteler tespit edilirken künye taraması yapılan gazeteler öncelikli olarak tercih edilmiştir. Anket **Akşam**, **Hürriyet**, **Milliyet**, **Sabah**, **Cumhuriyet**, **Star**, **Vatan**, **Yeni Şafak**, **Türkiye** ve **Zaman** gazetelerinin yanı sıra **Referans**, **Radikal** ve **Posta** gazetelerinden kadın gazetecilerle yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır. Ayrıca Ekonomi Muhabirleri Derneği'nin ve Çağdaş Gazeteciler Derneği'nin e-posta gruplarına sorular gönderilmiştir. Görüşülen toplam 100 kadın gazetecinin 20'si anket sorularını e-posta ile yanıtlanmıştır. Yoğun bir tempoda çalışmalarına rağmen kadın gazeteciler ankete katılma konusunda istekli davranmışlar ve genel olarak böyle bir çalışma yapılmasına da sempatiyle yaklaştıklarını belirtmişlerdir.

Derinlemesine görüşmeler için belirlenen gazetelerin künyesinde yer alan yönetici kadın gazetecilerin 20'si ile yüz yüze görüşülmüştür. Görüşmeye katılan kadın gazeteciler şunlardır: **Sabah**'tan Yayın Koordinatörü Şule Talu, Yazı İşleri Müdürü Balçiçek Pamir, Magazin Müdürü Şengül Balıksırtı, Dış Haberler Müdürü Burcu Yakar, Yazı İşleri Müdür Yardımcısı Ayşegül Akın, Sağlık Editörü Esra Tüzün, **Akşam**'dan Yayın Koordinatörü Ayşe Mehveş Evin, Yazı İşleri Müdürü Banu Kurt, Dış Haberler Müdürü Kader Balıkçı, Eğitim Sorumlusu Sibel Kahraman, **Hürriyet**'ten Yan Yayın Yönetmeni Neyyire Özkan, Dış Haberler Müdürü Ayşe Özek Karasu ve Ankara Temsilcisi Nur Batur, **Milliyet**'ten Yayın Danışmanı Nurcan Akad ve Ankara İstihbarat Şefi Serpil Çevikcan, **Star**'dan Haber Müdürü Filiz Güler ve Magazin Müdürü Berna Tuna Fenemen, **Vatan**'dan İstihbarat Müdürü Dilek Kantoğlu ile Magazin Müdürü Müge Anlı ve **Yeni Şafak**'tan Televizyon Bölüm Şefi Özlem Albayrak. Künyede yer almalarına rağmen yüz yüze görüşülemeyen **Star** Dış Haberler Müdürü Kamer Özbucak ve **Yeni Şafak** Bölüm Şeflerinden Fatma Demircioğlu ise anket sorularını e-posta ile yanıtlamışlardır. 2005 Aralık ayı itibarıyla gazetelerin künyesinde çeşitli kademelerde bulunan toplam 26 kadın gazetecinin 20'sinin düşünceleri çalışmada yer almaktadır.

Tablo1: Derinlemesine görüşme yapılan kadın gazeteciler ve görevleri

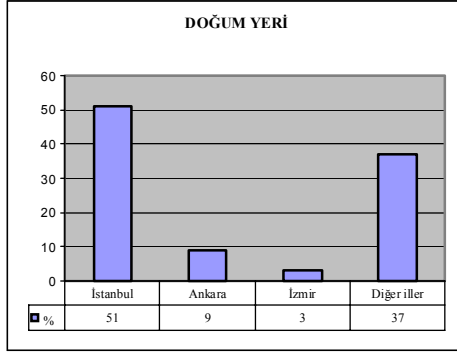
Gazete Adı	Kadın Yönetici	Görevi
Milliyet	Nurcan Akad	Yayın Danışmanı
Sabah	Şule Talu	Yayın Koordinatörü
Akşam	Ayşe Mehveş Evin	Genel Yayın Koordinatörü
Hürriyet	Neyyire Özkan	Yan Yayın Yönetmeni
Sabah	Balççek Pamir	Yazı İşleri Müdürü
Akşam	Banu Kurt	Yazı İşleri Müdürü
Star	Filiz Güler	Haber Müdürü
Akşam	Kader Balıkcı	Dış Haberler Müdürü
Hürriyet	Ayşe Özek Karasu	Dış Haberler Müdürü
Sabah	Burcu Yakar	Dış Haberler Müdürü
Sabah	Şengül Balıksırtı	Magazin Müdürü
Star	Berna Tuna Fenemen	Magazin Müdürü
Vatan	Müge Anlı	Magazin Müdürü
Vatan	Dilek Kantoğlu	İstihbarat Müdürü
Milliyet	Serpil Çevikcan	Ankara İstihbarat Şefi
Hürriyet	Nur Batur	Ankara Temsilcisi
Sabah	Ayşegül Akın	Yazı İşleri Müdür Yrd.
Sabah	Esra Tüzün	Sağlık Editörü
Akşam	Sibel Kahraman	Eğitim Sorumlusu
Yeni Şafak	Özlem Albayrak	Televizyon Servis Şefi

Çalışmamın kapsamına dahil olmasına rağmen 2005 sonu itibarıyla, künyesinde kadın gazeteci yer almayan **Cumhuriyet**, **Zaman** ve **Türkiye** gazetelerinin genel yayın müdürleriyle yüz yüze görüşme yapılması mümkün olmamıştır. Yoğun oldukları gerekçesiyle **Cumhuriyet**'in Genel Yayın Müdürü İbrahim Yıldız ve **Türkiye Gazetesi** Genel Yayın Müdürü Rıza Bol'un yerine de Türkiye Yazı İşleri Müdürü Nuh Albayrak tarafından sorulara e-posta ile yanıt verilmiştir. **Zaman** Gazetesi Genel Yayın Müdürü Ekrem Dumanlı'nın yerine ise kurumu temsilen **Zaman**'ın Genel Yayın Editörü Mehmet Kamış ile yüz yüze görüşülmüştür. Ayrıca yayın kurulu kapsam dışı olmasına rağmen, çalışmaya özgün bir katkı sağlayabileceği düşüncesiyle, uzun yıllar Türkiye Gazeteciler Sendikası'na başkanlık etmiş olan **Cumhuriyet** gazetesi köşe yazarı Şükran Soner ile ve Türkiye'de ulusal çapta yayın yapan bir gazetenin ilk kadın yazı işleri müdürü olan Fusün Özbilgen ile de görüşülmüştür.

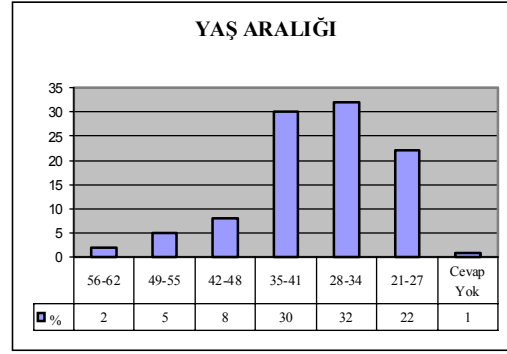
3.1.1 Anket Değerlendirmesi

3.1.1.1 Demografik Unsurlar

Ankete katılan toplam 100 kadın gazetecinin yüzde 51'i İstanbul, yüzde 9'u Ankara, yüzde 3'ü İzmir, yüzde 37'si de diğer illerde doğduklarını belirtmişlerdir (Grafik1). Görüştüğümüz gazeteci kadınların yüzde 63'lük bir çoğunluğu üç büyük ilde doğmuştur. Gazetecilik mesleğini tercih eden kadınların büyük çoğunluğunun İstanbul doğumlu olması İstanbul'u Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerin izlemesi kadın gazetecilerin orta sınıf ailelerden geldiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Çünkü hâlâ basında çalışabilmeyi istemek bile belli bir vizyon gerektirmektedir.

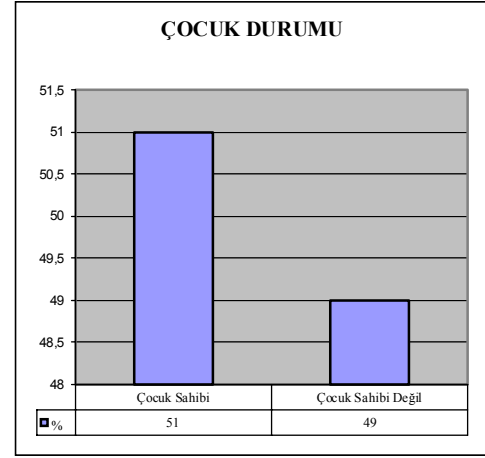
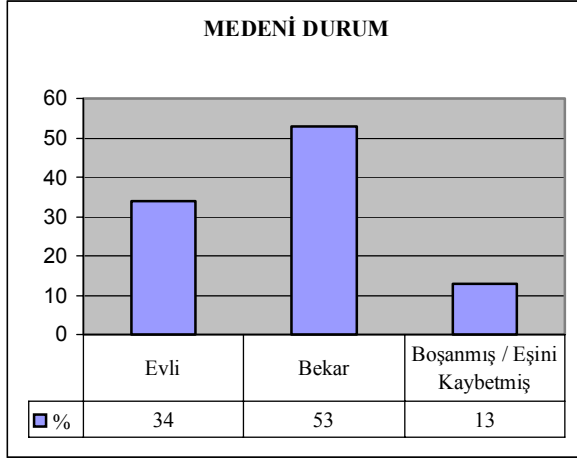

Grafik 1: Doğum yerine göre

Grafik 2: Yaşa göre

Katılımcıların yüzde 22'si 21-27, yüzde 32'si 28-34, yüzde 30'u 35-41, yüzde 8'i 42-48, yüzde 5'i 49-55, yüzde 2'si 56-62 yaşları arasındadır (Grafik 2). Görüşülen kadın gazetecilerin yüzde 34'ü evli, yüzde 53'ü bekar olduğunu belirtirken yüzde 13'ü de boşanmış ya da eşini kaybetmiş olduğunu belirtmiştir. (Grafik 3) Evlenmiş olanların yarısı çocuk sahibi olduğunu ifade etmiştir (Grafik 4). Çocuk sahibi gazeteci kadınların ortalama çocuk sayısı ise 1'dir.

Grafik 3: Medeni duruma göre

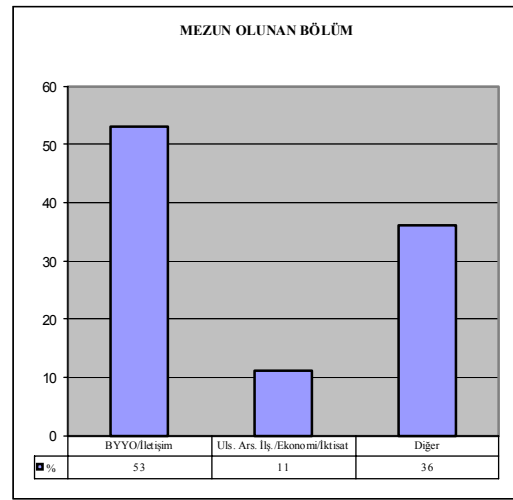
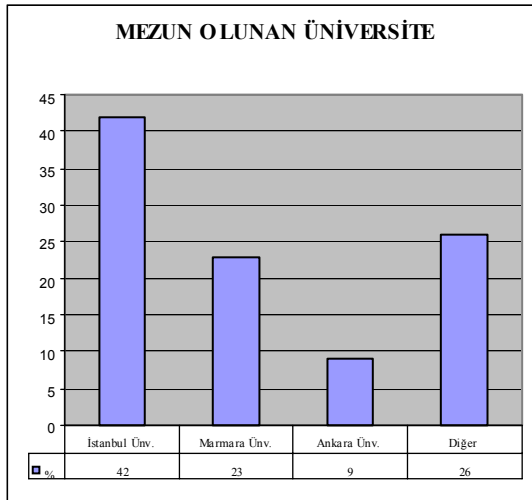
Grafik 4: Çocuk sahibi olma

Görüşülen gazeteci kadınların yaş ortalaması 34'dür. Katılımcıların yüzde 54'ü 21-34 yaşları arasındadır. 1980'li yıllardan sonra kadın gazetecilerin sektöre girişi konusunda çok fazla problem yaşanmazken sektörde kalmaları güçleşmektedir. Kadın gazeteciler uzun yıllar muhabirlik yaptıktan sonra yükselme şansı yakalayamadıkları için, evlenip çocuk doğurdukları için ya da yerlerine daha ucuz işgücü bulunabilir olduğu için sistem dışına itilmektedirler. Genç ve bekar kadın gazeteci daha kolay seyahat edebilir, kısa vadede çocuk yapma ihtimali yoktur, çocuk ve eş sorunları ile uğraşması gerekmediği için işine daha fazla odaklanabilir, haber peşinde koşabilecek dinamizme sahiptir tarzındaki düşünceler basında oldukça yaygındır. Genç kadın gazetecilerin tercih edilmesindeki bir başka etken de daha ucuz işgücü olarak görülmeleridir. Çünkü basında hâlâ önemli olan bu mesleğe gönül vermektir ve işin içine gönül girdiğinde para çok da önemli değildir.

Evli ve çocuk sahibi olanlar çocuk sahibi olmalarının kendilerini olumsuz yönde etkilemediğini aksine anne olmanın habere bakış açısını da olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Kadın gazeteciler arasında çocuk yaptıktan sonra işine uzun süre ara verdiğini belirten olmamıştır. Bu kadınların çoğunun büyük şehirlerde doğmuş ve büyük şehirlerde eğitim almış olmasıyla ve bugün büyük şehirlerde çalışıyor olmasıyla doğrudan bağlantılıdır. Fakat görüşülen kadınlar özellikle çocuklarının küçük olduğu dönemlerde yapılan işin niteliği gereği, çalışma saatlerinin belirsiz olması ve seyahat gerektirmesi nedeniyle, zaman zaman zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir. Yönetici konumunda olanlar ise kadın gazetecilerin hamile oldukları

dönemde bazı sıkıntıların gündeme gelebildiğini fakat bunları tolere etmek için uygun koşulların oluşturulması için çaba harcadıklarını belirtmişlerdir.

Eğitim durumuna baktığımızda, katılımcıların yüzde 42'si İstanbul Üniversitesi'nden, yüzde 23'ü Marmara Üniversitesi'nden, yüzde 9'u Ankara Üniversitesi'nden, yüzde 26'sı da diğer üniversitelerden mezundur (Grafik 5). Katılımcıların mezun oldukları bölümlere bakıldığında ilk sırayı yüzde 53'le Basın Yayın Yüksek Okulu/İletişim Fakültesi almıştır. Katılımcıların yüzde 11'i Uluslararası İlişkiler/Ekonomi/İktisat bölümlerinden mezun olduğunu belirtirken yüzde 36'sı da diğer bölümlerden mezun olduklarını ifade etmişlerdir (Grafik 6).

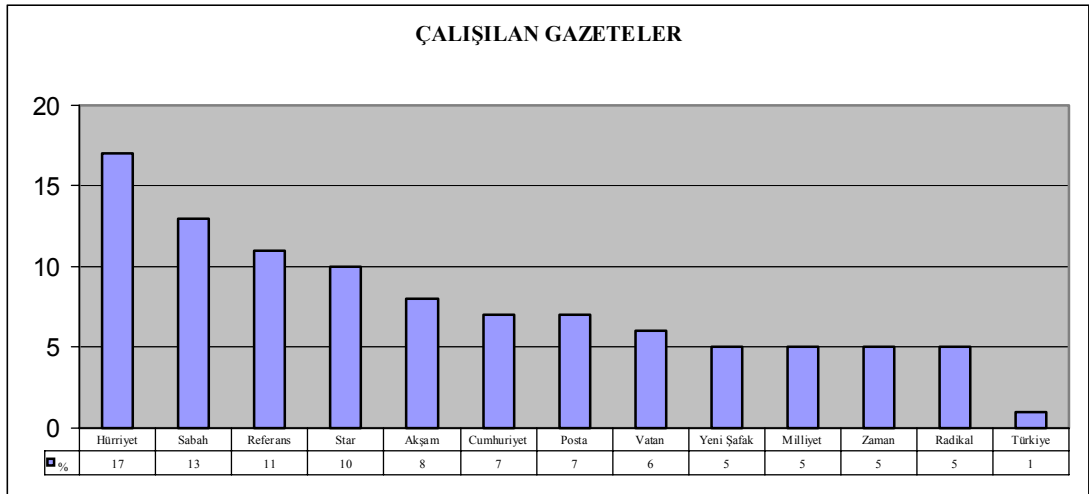

Grafik 5: Eğitim durumuna göre **Grafik 6: Gazetecilik eğitimi alma oranı**

Görüşme yapılan kadın gazetecilerin hepsi üniversite mezundur. Bu anlamda kadın gazeteciler nitelikli işgücüdür. Ağırlıklı olarak İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi mezunlardır. Bu iki üniversiteyi Ankara Üniversitesi izlemektedir. Eğitim durumuyla ilgili olarak dikkat çekici olan bir nokta da kadın gazetecilerin yüzde 53'ünün eski adıyla Basın Yayın Yüksek Okulu yeni adıyla İletişim Fakültesi mezunu olmalarıdır. Bu durum İletişim Fakültesi mezunu kadın gazetecilerin sektörde tercih edildiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

3.1.1.2 Mesleki Deneyim, Çalışılan Kurum ve Kadın Gazetecilerin Yönetim Kademelerindeki Durumuna İlişkin Değerlendirmeler

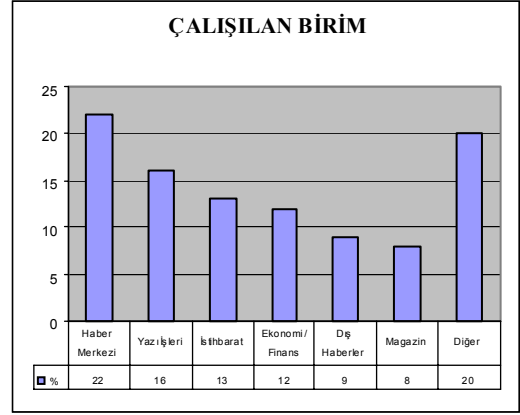
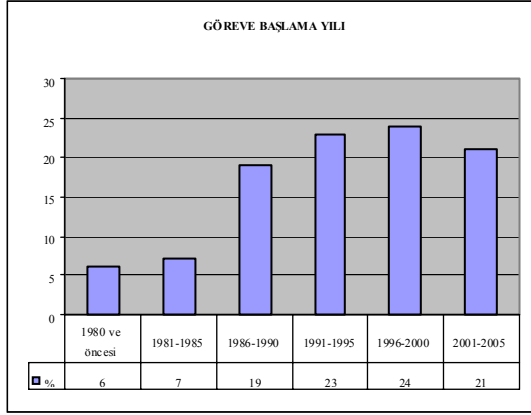
Anket için toplam 100 kadın gazeteci ile görüşülmüştür. Katılımcıların yüzde 17'si **Hürriyet**'te, yüzde 13'ü **Sabah**'ta, yüzde 11'i **Referans**'ta, yüzde 10'u **Akşam**'da yüzde 8'i, **Star**'da, yüzde 7'si **Cumhuriyet**'te, yüzde 7'si **Posta**'da, yüzde 6'sı **Vatan**'da, yüzde 5'i **Yeni Şafak**'ta, yüzde 5'i **Milliyet**'te, yüzde 5'i **Zaman**'da, yüzde 5'i **Radikal**'de ve yüzde 1'i **Türkiye**'de görev yapmaktadır (Grafik 7). E-posta ile gönderilen anketlerde de yukarıda belirtilen gazetelerin çalışanlarından gelenler değerlendirmeye alınmıştır. Anket yapılan kadınların çalıştıkları departmanlara bakıldığında büyük çoğunluğun haber merkezinde çalıştığı görülmüştür. Katılımcıların yüzde 22'si haber merkezinde, yüzde 18'i yazı işlerinde, yüzde 13'ü istihbaratta, yüzde 12'si ekonomi/finans, yüzde 9'u dış haberlerde, yüzde 8'i magazinde ve yüzde 20'si de diğer servislerde çalıştıklarını ifade etmişlerdir (Grafik 9).

Grafik 7: Çalışılan gazetelere göre dağılım

Katılımcıların gazeteciliğe başlama dönemlerine bakıldığında yüzde 6'sının 1980 ve öncesinde, yüzde 7'sinin 1981-1985 arasında, yüzde 19'unun 1986-1990 arasında, yüzde 23'ünün 1991-1995 arasında, yüzde 24'ünün 1996-2000 arasında, yüzde 21'inin 2001-2005 arasında işe başladığı görülmektedir (Grafik 8). İşe başlama yılı dağılımına bakıldığında kadın gazetecilerin büyük bir çoğunluğunun 1980 sonrasında

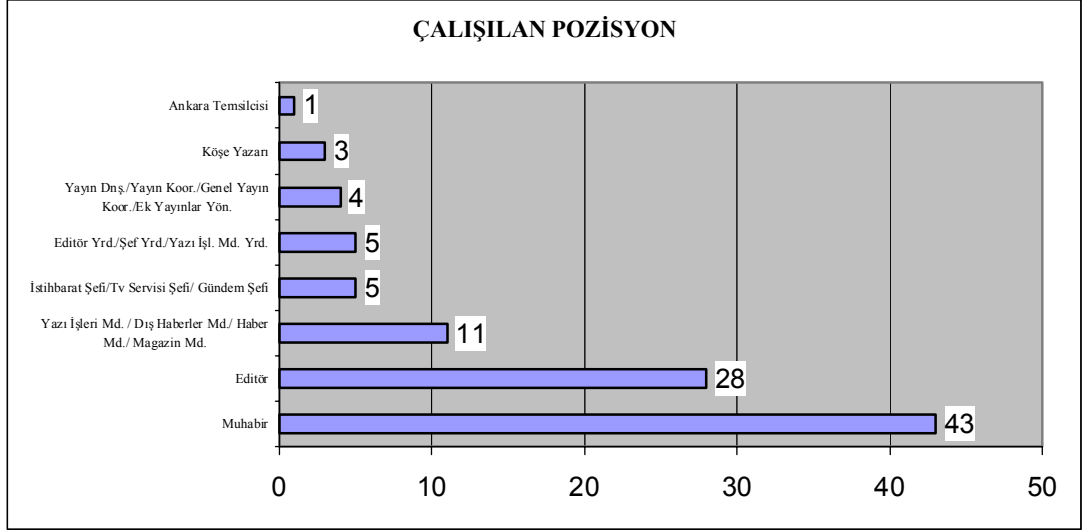
gazeteciliğe başlaması 1980 sonrasında kadın gazeteci sayısının arttığı tezini doğrular niteliktedir. Ankete katılanlardan sadece altısı 1980 öncesinde işe başladığını belirtmiştir. Yani 1980 öncesinde basın sektörüne giren kadınlar sektörde kalıcı olmayı başaramamıştır.

Grafik 8: Gazeteciliğe başlama dönemine göre Grafik 9: Çalışılan birimlere göre

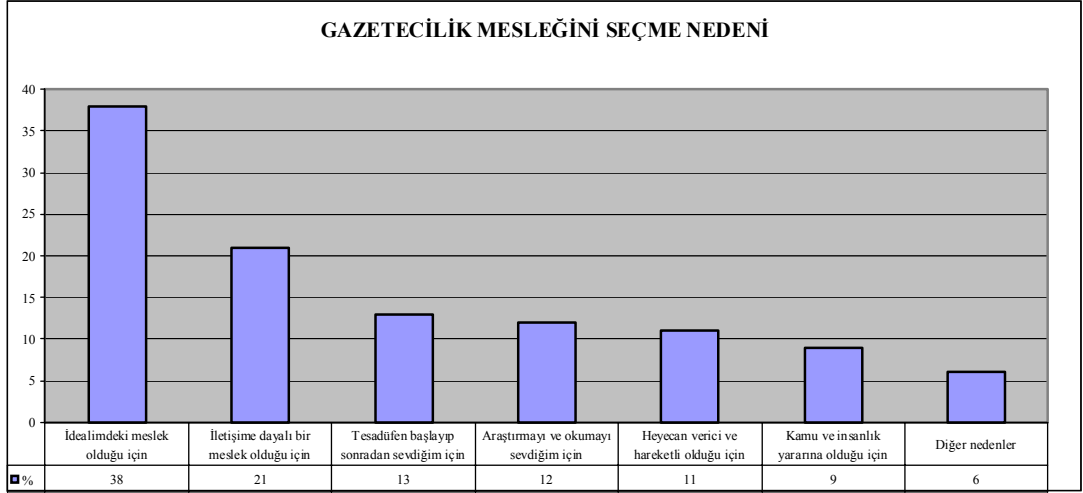
Ankete katılardan 1'i Ankara temsilcisi, 3'ü köşe yazarı, 4'ü yayın danışmanı, yayın koordinatörü, genel yayın koordinatörü, ek yayın yönetmeni, 5'i istihbarat şefi, tv servisi şefi, gündem şefi, 12'si yazı işleri müdürü, dış haberler müdürü, haber müdürü, magazin müdürü, 5'i editör yardımcısı, şef yardımcısı, yazı işleri müdür yardımcısı, 28'i editör 43'ü de muhabir olarak görev yapmaktadır (Grafik 10). Kadınlar ağırlıklı olarak haber merkezinde, yazı işlerinde ve istihbarat birimlerinde

çalışmaktadır.

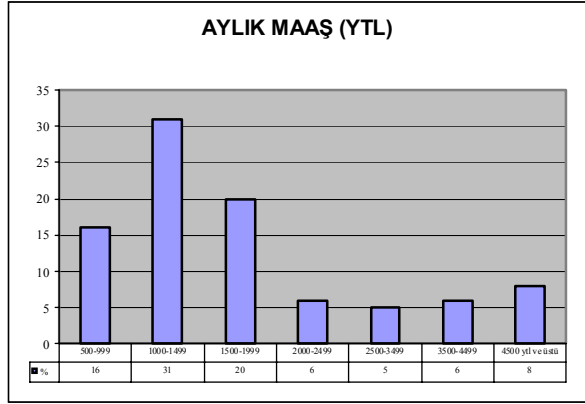
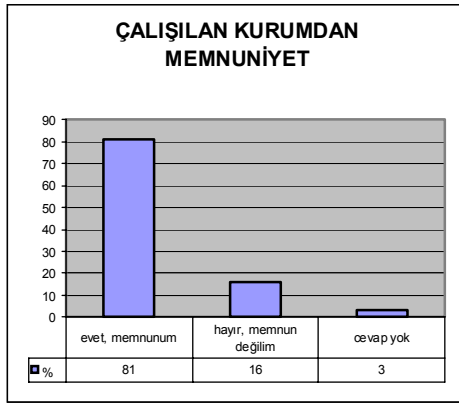
Grafik 10 : Çalışılan pozisyona göre

Katılımcıların yüzde 38'i idealindeki meslek olduğu için, yüzde 21'i iletişime dayalı bir meslek olduğu için, yüzde 13'ü tesadüfen başladığı ve sevdiği için, yüzde 12'si araştırmayı ve okumayı sevdiği için, yüzde 11'i heyecan verici ve hareketli olduğu için, yüzde 9'u kamu-insanlık yararına bir meslek olduğu için, yüzde 6'sı da diğer nedenlerle gazeteciliği seçtiklerini belirtmiştir(Grafik 11). Kadın gazetecilerin mesleği neden seçtikleri konusunda verdikleri gazeteciliğin iletişime dayalı olması cevabı, idealindeki meslekti cevabından sonra en çok karşılaşılan cevaptır. Bunun temelinde kadınların iletişime dayalı mesleklerde başarılı olması, iletişimin içinde barındırdığı yeteneklere sahip olması aranabilir. Fakat görüldüğü gibi iletişime dayalı bir meslek olarak başladıkları bu işin sonradan heyecanı ve hareketi de içinde barındırıyor olması onları ayrıca cezbetmiş bu da yaptıkları işten memnun kalmalarına yol açmıştır. Tesadüfen gazeteciliğe başladığını ama yaptığı işten memnun olduğu için sektörde çalışmayı sürdürdüğünü belirten kadın gazetecilerin oranının yüksekliği bunun bir göstergesidir.

Grafik 11: Gazetecilik mesleğini seçme nedenine göre

Görüşüğümüz kadın gazetecilerin yüzde 81'i çalıştığı kurumdan memnun olduğunu yüzde 16'sı ise memnun olmadığını belirtmiş katılımcıların yüzde 3'ü ise bu soruya cevap yok yanıtı vermiştir (Grafik 12).

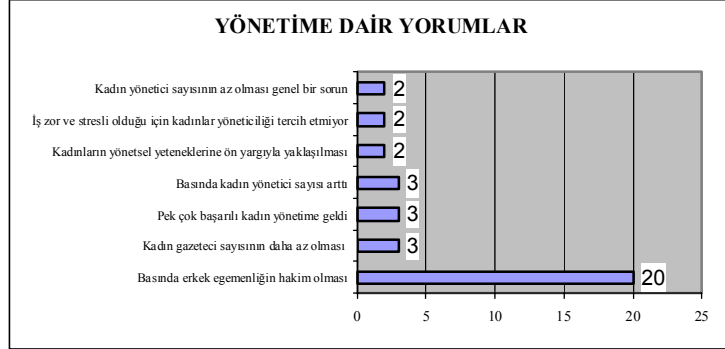
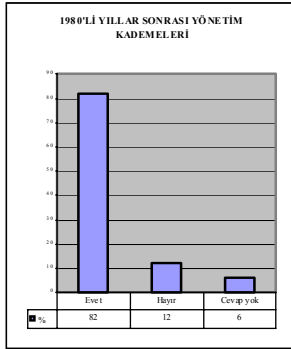

Grafik 12: Çalışılan kurumdan memnuniyete göre Grafik 13: Aylık maaşa göre

Gazeteciliğin kadınlara verdiği memnuniyet maddi koşullarla doğrudan bağlantılı değildir. Katılımcıların yüzde 31'i 1000-1499, yüzde 20'si 1500-1999, yüzde 16'sı 500-999, yüzde 8'i 4500 ve üstü, yüzde 6'sı 3500-4499, yüzde 6'sı 2000-2499, yüzde 5'i 2500-3499 arasında maaş aldıklarını belirtmişlerdir. Aylık maaş ortalaması 1894 YTL olmakla birlikte görüşülen kadın gazetecilerin çoğunluğu 1500 YTL'nin altında maaş almaktadır. Dolayısıyla kadınların memnuniyetinin paradan çok yapılan işin özelliğiyle doğrudan bir bağlantı gösterdiği söylenebilir. İdealdeki bu iş,

sonrasında iletişime açık olması, araştırmaya ve harekete yönelik olması gibi özelliklerle kadınlar için iyi ve tatmin edici bir iş halini almıştır.

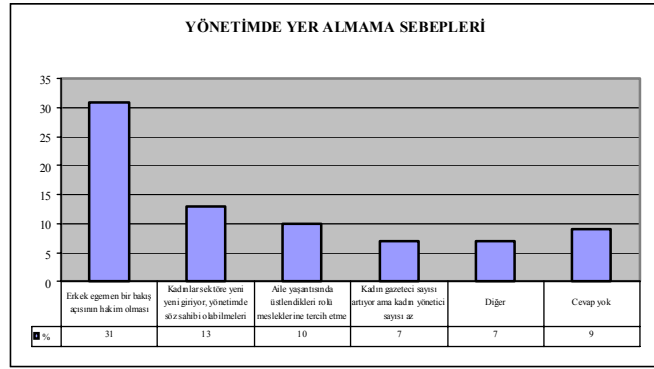
Özellikle 1980’li yıllardan sonra kadın gazeteci sayısında önemli bir artış olmasına rağmen bunun yönetim kademelerine yansımadağı görüşüne katılıyor musunuz sorusuna katılımcıların yüzde 82’si evet, yüzde 12’si hayır yanıtı vermiştir (Grafik 14). Bu konuda belirtilen görüşler şöyledir: Basında erkek egemen bir yapının hakim olması (20 kişi), kadın gazeteci sayısının daha az olması (3 kişi), kadınların yönetsel yeteneklerine yaklaşımda çok ciddi bir ön yargı olmaması (2 kişi), işin zor ve stresli olmasından dolayı kadın gazetecilerin yöneticiliği tercih etmemesi (2 kişi), kadın yönetici sayısının az olmasının bütün alanlarda yaşanan genel bir sorun olması (2 kişi), basında kadın yönetici sayısı arttı (3 kişi), pek çok başarılı kadın yönetime geldi (3 kişi) (Grafik 15).

Grafik 14: 1980 sonrası kadınların yer alma durumuna göre

Grafik 15: 1980 sonrası yönetimde kadınların yer almama sebepleri

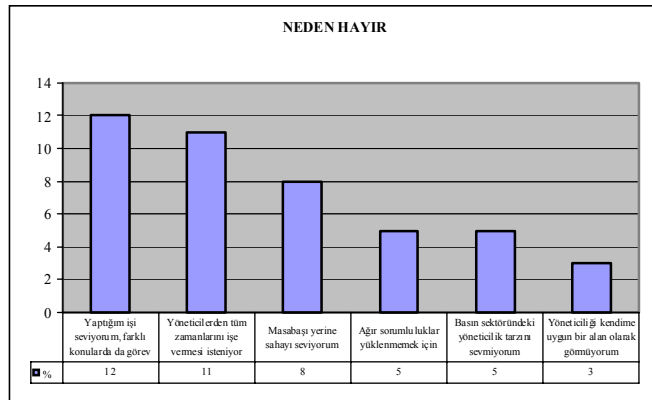
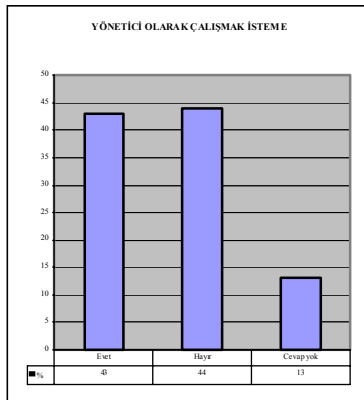
Katılımcıların yüzde 77’si kadınların yönetim kademelerinde yeterince yer almadığını ifade etmişlerdir (Grafik 16). Katılımcılar kadınların yönetim kademelerinde yeterince yer almamalarının sebebi olarak (31 kişi) basında erkek egemen bakış açısının hakim olmasını, (13 kişi) kadınlar sektöre geç girdiği için yönetimde söz sahibi olmalarının zaman aldığını, (10 kişi) aile yaşantısında üstlendikleri rolü mesleklerine tercih etme zorunluluğunu ve (7 kişi) kadın gazeteci sayısının artmasına rağmen kadın yönetici sayısının az olmasını göstermişlerdir. (Grafik 17)

Grafik 16: Yönetimde kadınların yer alma durumuna göre

Grafik 17: Yönetimde kadınların yer almama sebeplerine göre

Katılımcıların yüzde 51'i yönetici olarak çalışmak istediğini belirtirken yüzde 49'u yönetici olarak çalışmak istemediğini ifade etmiştir (Grafik 16). Yönetici olarak çalışmak istemediğini belirten 12 kişi yaptığı işi sevdiği ve farklı alanlarda görev almak istemediği için, 11'i yöneticilerden tüm zamanlarını işe vermesi istendiği için, 8'i masa başı yerine sahayı sevdiği için, 5'i ağır sorumluluklar yüklenmemek için, 5'i basın sektöründeki yöneticilik tarzını sevmediği için, 3'ü de yöneticiliği kendine uygun bir alan olarak görmediği için yöneticilik yapmak istemediğini belirtmiştir (Grafik 17).

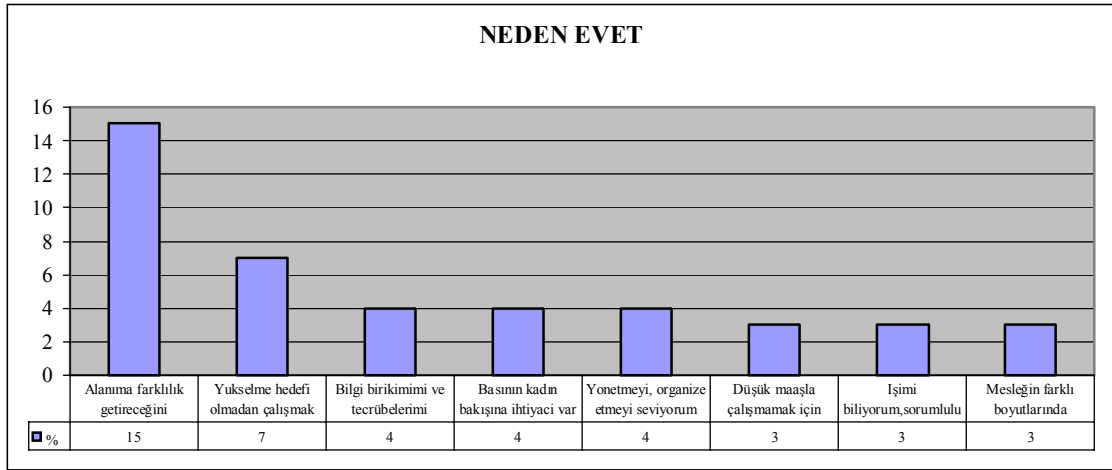

Grafik 18: Yönetici olarak çalışmak isteme durumuna göre

Grafik 19: Yöneticilik yapmak istememe sebepleri

Yönetici olarak çalışmak istediğini belirtenlerin 15'i alanına farklılık getireceğini düşündüğü için, 7'si yükselme hedefi olmadan çalışmak kendisine çekici gelmediği için, 4'ü bilgi birikimini ve tecrübelerini aktarmak istediği için, 4'ü basının kadın

bakışına ihtiyacı olduğu için, 4'ü yönetmeyi, organize etmeyi sevdiği için, 3'ü düşük maaşla çalışmak istemediği için, 3'ü işini bildiği ve sorumluluğunun farkında olduğu için, 3'ü de yöneticilik mesleğin farklı boyutlarını öğrenme fırsatı verdiği için yöneticilik yapmak istediğini belirtmiştir (Grafik 18).

Grafik 20: Yöneticilik yapmak isteme sebepleri

Kadın gazetecilerin yönetim kademelerine bakışı ise şöyledir: Yönetim açısından kadın ve erkek çalışanlar arasında bir farklılık hissediyor musunuz sorusuna katılımcıların yüzde 34'ü evet, yüzde 30'u hayır, yüzde 34'ü bazen, yüzde 2'si ise cevap yok yanıtı vermiştir (**Grafik 21**).

Kadınların yönetim kademelerinde yer almak için erkeklerle eşit koşullarda rekabet ettiğini düşünüyor musunuz sorusuna katılımcıların yüzde 13'ü evet, yüzde 66'sı hayır, yüzde 19'u bazen, yüzde 2'si de cevap yok yanıtı vermiştir (**Grafik 21**).

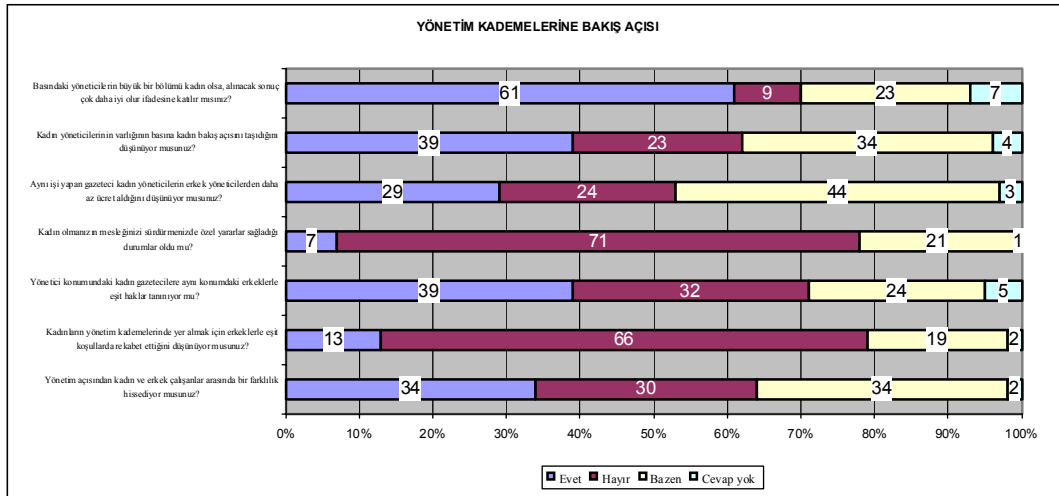
Yönetici konumdaki kadın gazetecilerle aynı konumdaki erkeklere eşit haklar tanınıyor mu sorusuna katılımcıların yüzde 39'u evet, yüzde 32'si hayır, yüzde 24'ü bazen yanıtı verirken yüzde 5'i cevap yok yanıtı vermiştir (**Grafik 21**).

Kadın olmanızın mesleğinizi sürdürmenizde özel yararlar sağladığı durumlar oldu mu sorusuna katılımcıların yüzde 7'si evet, yüzde 71'i hayır, yüzde 21'i bazen yanıtı verirken yüzde 1'i de cevap yok demiştir (**Grafik 21**).

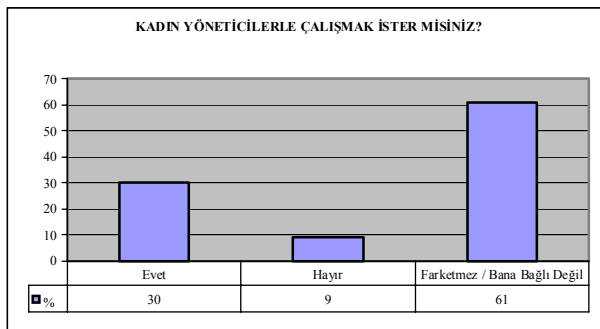
Aynı işi yapan gazeteci kadın yöneticilerin erkek yöneticilerden daha az ücret aldığını düşünüyor musunuz sorusuna katılımcıların yüzde 29'u evet, yüzde 24'ü hayır, yüzde 44'ü bazen yanıtı verirken yüzde 3'ü de cevap yok yanıtı vermiştir (**Grafik 21**).

Kadın yöneticilerin varlığının basına kadın bakış açısını taşıdığını düşünüyor musunuz sorusuna katılımcıların yüzde 39'u evet, yüzde 23'ü hayır, yüzde 34'ü bazen yanıtı verirken yüzde 4'ü fikri olmadığını belirtmiştir (**Grafik 21**).

Basındaki yöneticilerin büyük bir bölümü kadın olsa alınacak sonuç çok daha iyi olur ifadesine katılır mısınız sorusuna katılımcıların yüzde 61'i evet, yüzde 9'u hayır, yüzde 23'ü bazen yanıtı verirken yüzde 7'si cevap yok yanıtı vermiştir (**Grafik 21**).

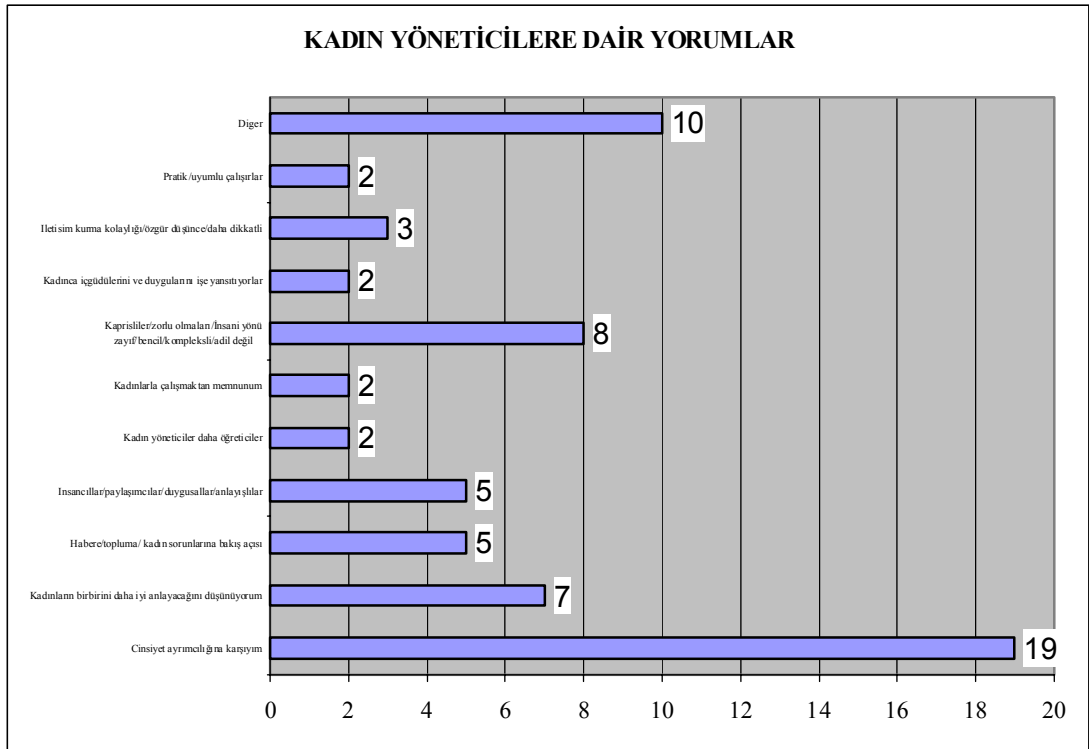

Grafik 21: Yönetim kademelerine bakış açısına göre

Grafik 22: Kadın yöneticilerle çalışmak isteme durumuna göre

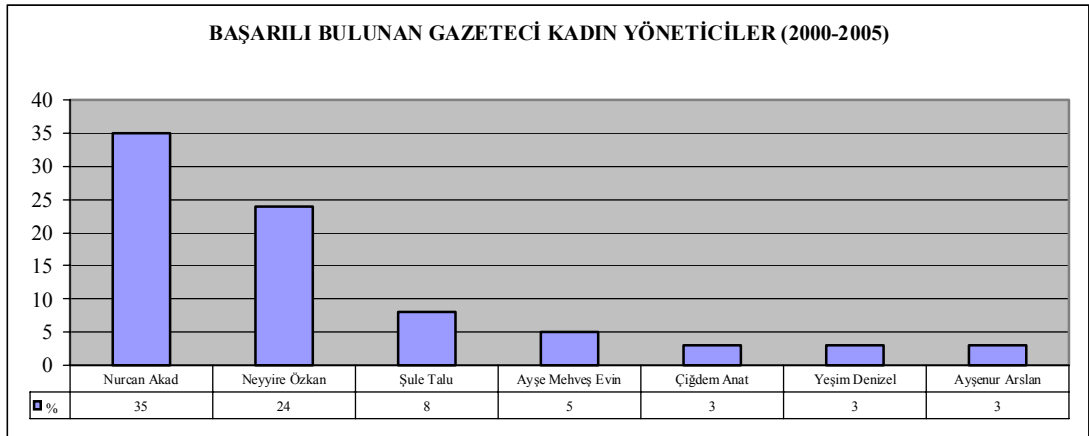
Kadın yöneticilerle çalışmak ister misiniz sorusuna katılımcıların yüzde 30'u evet, yüzde 9'u hayır, yüzde 61'i fark etmez/bana bağlı değil yanıtı vermiştir (Grafik 22). Katılımcıların yüzde 18'i cinsiyet ayrımcılığına karşı olduğunu ifade etmiştir. Kadın yöneticilerle birlikte çalışmak istediğini belirtenlerin kadınların birbirini daha iyi anlayacağını, kadın yöneticiyle birlikte çalışmaktan memnun olduğunu, iletişim kurma kolaylığını, kadın gazetecilerin habere topluma ve kadın sorunlarına bakış açısının farklı olduğunu, insancıl, paylaşımcı, duygusal, anlayışlı, daha öğretici, özgür düşünceli, daha dikkatli, pratik ve uyumlu olma gibi nedenleri gerekçe olarak göstermiştir. Kadın yöneticiyle çalışmak istemediğini belirtenler ise kaprisli, zorlu, insani yönü zayıf, bencil, kompleksli, kadınca içgüdülerini ve duygularını işte yansıttıkları ve adil olmadıkları gibi gerekçelerle kadınlarla çalışmak istemediklerini belirtmişlerdir.

Grafik 23: Kadın yöneticilere dair yorumlar

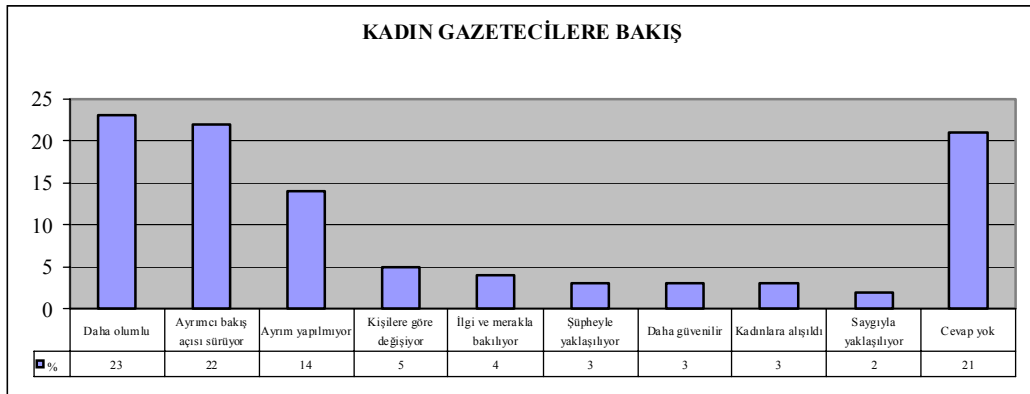
Katılımcılar 2000-2005 yılları arasında en başarılı bulunan kadın yöneticileri şu şekilde sıralamışlardır. 35 kişi Nurcan Akad'ı, 24 kişi Neyyire Özkan'ı, 8 kişi Şule Talu'yu, 5 kişi Ayşe Mehveş Evin'i, 3 kişi Çiğdem Anat'ı, 3 kişi Yeşim Denizel'i, 3

kişi Ayşenur Aslan'ı, ikişer kişi de Nihal Bengisu Karaca'yı, Balçıçek Pamir'i, Vuslat Doğan Sabancı'yı ve Şenay Düdek'i başarılı bulduğunu söylemiş ayrıca birer kişi de İpek Çalışlar, Jale Özgentürk, Semra Çetin, Neval Barlas, Ayşe Düzkan, Ayşe Özek Karasu, Ayşen Gür, Nuriye Akman, Burçak Güven, Yaprak Özer, Canan Kızıl, Aslı Caner, Deniz Şahin, Pınar Selek, Arzuhan Yalçındağ ve Handan Şenköken'i başarılı bulduğunu belirtmiştir (Grafik 24).

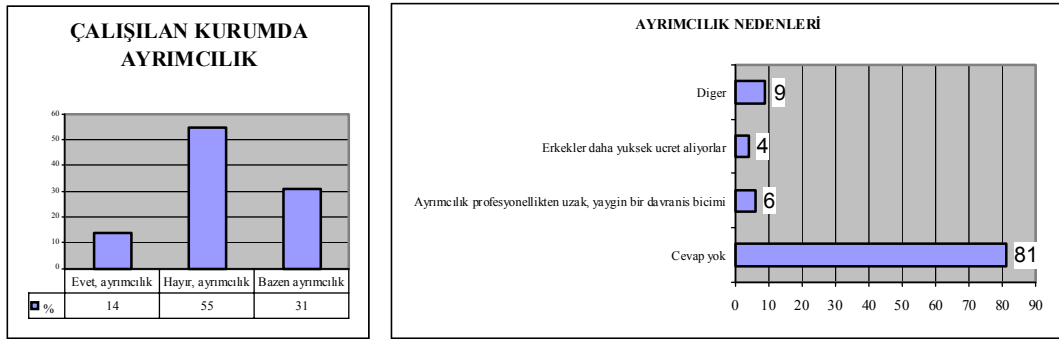
Grafik 24: Başarılı bulunan gazeteci kadın yöneticiler

Katılımcıların yüzde 23'ü kadın gazetecilere daha olumlu bakıldığını ifade ederken, yüzde 22'si ayrımcı bakış açısının sürdüğünü, yüzde 14'ü herhangi bir ayırım yapılmadığını, yüzde 5'i kişilere göre değiştiğini, yüzde 4'ü ilgi ve merakla bakıldığını, yüzde 3'ü kadınların başarısına şüpheyle yaklaşıldığını, yüzde 3'ü daha güvenilir bulunduğunu, yüzde 3'ü toplumun kadın gazetecilere alıştığını, yüzde ikisi de kadın gazetecilerin mesleklerine saygı duyulduğunu ifade etmişlerdir (Grafik 25).

Grafik 25: Kadın gazetecilere toplumun bakış açısının değerlendirilmesi

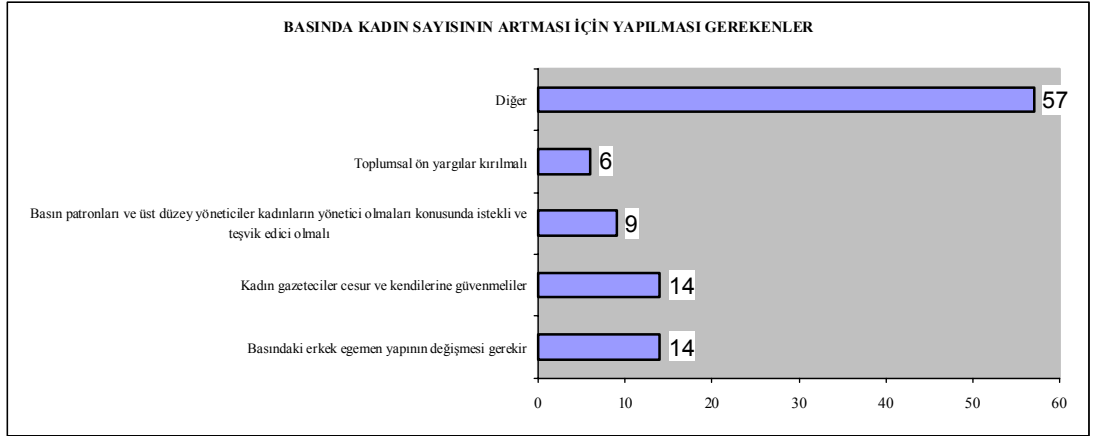
Çalıştığınız kurumda kadınlarla erkekler arasında ayırım yapıldığını düşünüyor musunuz sorusuna katılımcıların yüzde 14'ü evet, yüzde 55'i hayır, yüzde 31'i bazen yanıtı vermiştir (Grafik 26). Görüştüğümüz gazeteci kadınların yarısından çoğu çalıştıkları kurumda kadınlarla erkekler arasında ayırım olmadığını düşünürken, %31'lik kısmı ise bazen ayırım yapıldığını belirtmiştir. Bunun nedeni hakkında %81'lik bir çoğunluk yorum yapmazken, %6'lık bir kesim kadın erkek ayrımının zaten profesyonellikten uzak yaygın bir davranış biçimi olduğunu, %4'lük bir kesim ise erkeklerin daha iyi ücret aldığını belirtmiştir. (Grafik 27)

Grafik 26: Memnuniyet durumuna göre Grafik 27: Ayrımcılık nedenlerine göre

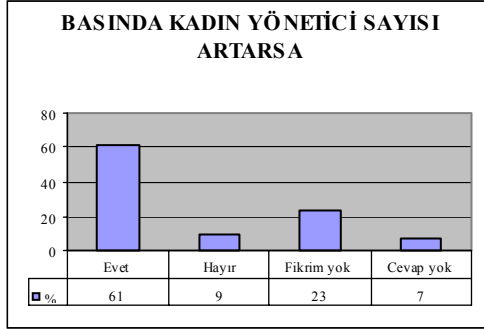
Basında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler nelerdir sorusuna 24 kişi cevap vermezken görüş belirtenler şunları ifade etmiştir (Grafik 28): Basındaki erkek şovenizminin değişmesi gerekir (14 kişi), kadın gazeteciler daha cesur davranmalı ve kendilerine güvenmeli (14 kişi), basın patronları ve üst düzey yöneticiler kadınların yönetici olmaları konusunda istekli ve teşvik edici olmalı (9 kişi), toplumsal ön yargılar kırılmalı (6 kişi), cinsiyette değil liyakata önem verilmeli (4 kişi), kadın yönetici sayısında önemli bir artış var bu başarı göz ardı edilemez (3 kişi), kadroların genişlemesi gerekir (3 kişi), kadın erkek ayrımı yapmadan eşit misyonlar yüklenilmeli (3 kişi), yetenekli insanların önü açılmalı (3 kişi), kadın mücadelesinin yükselmesiyle (3 kişi), erkek yöneticiler daha az atanmalı (2 kişi), her sektörde olduğu gibi çok çalışılması gerekir (2 kişi), kadın yöneticiden çok, adil, zeki ve işi bilen insan yöneticilere ihtiyaç var (2 kişi), kadın çalışan sayısı artırılmalı (2 kişi), basında kadın yönetici sayısının artmasını istemiyorum (2 kişi), kadın gazeteciler bilgileriyle kendini göstermeli (2 kişi), basında her şey ilişkilerle yürüyor,

bu değişmeli (2 kişi). Ayrıca birer kişi de aşağıda yer alan görüşleri belirtmiştir: Kadın gazeteciler motive edilmeli, kadın gazeteciler yasalarla koruma altına alınmalı, gebelik ve doğumlarda daha fazla tolerans gösterilmeli, daha fazla fırsat verilmeli, İletişim Fakültesi mezunları sektöre yönlendirilmeli, kadınlar ev ve iş arasında daha iyi seçim yapmalı, kadınlar kariyerlerini engelleyecek erkeklerle evlenmemeli, kadınlar öncelikle ülke yönetimde yer almalı, kadınlara daha çok yetki verilmeli, kadınlarda kendilerini erkekler kadar özgür hissetmeli, daha fazla sosyal haklar tanınmalı, kişiye ve içinde bulunduğu şartlara bağlı genelleme yapmak doğru değil, konunun daha sık dile getirilmesi ve tartişılması gerekli, saygın gazetelerde kadın yönetici sayısı yeterli fakat küçük gazetelerde ise erkek hegemonyası var, eğitilmeye daha fazla önem verilmeli, erkek muhabirlerde olduğu gibi kadın muhabirlere de kendilerini yetiştirme fırsatı tanınmalı, çocuk yapınca kadınlar eve kapanmamalı.

Grafik 28: Basında Kadın Yönetici Sayısının Artması İçin Yapılması Gerekenler

Basındaki yöneticilerin büyük bir bölümü kadın olsa, alınacak sonuç çok daha iyi olur ifadesine katılır mısınız sorusuna 61 kişi bunun olumlu olacağı yanıtı verirken 9 kişi olumsuz olacağını, 23 kişi bu konuda bir fikri olmadığını belirtmiş 7 kişi de cevap yok yanıtı vermiştir (Grafik 29).

Grafik 29: Basında kadın yönetici sayısının artmasının basının görünümüne etkisi

3.1.2 Künye Değerlendirme

Yönetim kademelerindeki kadın gazetecileri tespit etmek ve konumlarını belirlemek amacıyla **Akşam, Cumhuriyet, Hürriyet, Milliyet, Sabah, Star, Vatan, Yeni Şafak, Türkiye** ve **Zaman** gazetelerinin 2000, 2001, 2002, 2003, 2004 ve 2005 yıllarına ait Ocak, Haziran ve Aralık ayı künyeleri taranmıştır. Künye taramaları sırasında sadece künyede yer alan ve içerikle ilgili gazeteciler değerlendirmeye alınmıştır. Reklam ve halkla ilişkiler birimlerinin yanı sıra gazete sahipleri de değerlendirme kapsamında değildir. Değerlendirme yapılırken standart sağlamak amacıyla sadece iki gazetenin künyesinde yer aldığı için (**Cumhuriyet** ve **Vatan**) yayın kuruluna da yer verilmemiştir. İncelenen toplam 10 gazetede Aralık 2005 itibarıyla toplam 196 kişinin yer aldığı ve bunların 26'sının kadın olduğu tespit edilmiştir. (Tablo2)

Tablo 2: Aralık 2005 itibarıyla künyede yer alan toplam çalışan ve kadın gazeteci sayısı

Gazete ismi	Aralık 2005 toplam çalışan sayısı	Aralık 2005 toplam kadın gazeteci sayısı	2000-2005 kadın gazeteci sayısı
Akşam	20	4	10
Cumhuriyet	14	-	2
Hürriyet	28	3	4
Milliyet	20	2	2

Sabah	21	7	9
Star	17	3	6
Vatan	17	5	6
Türkiye	16	-	-
Yeni Şafak	16	2	3
Zaman	27	-	-
Toplam	196	26	42

2000-2005 tarihleri arasında toplam 10 gazetede ocak, haziran ve aralık aylarını kapsayan incelemelerde gazetelerin hepsinin künyesinde yer alan toplam kadın gazeteci sayısının 42 olduğu tespit edilmiştir. Beş yıllık süre içinde künyesinde en fazla kadın gazeteci yöneticiye yer veren gazete 10 kadın gazeteciyle Akşam olmuştur. Onu 9 kadın gazeteciyle Sabah izlemiştir. 2005 yılı Aralık ayı künyeleri incelendiğinde künyesinde en fazla kadın gazeteci yer alan gazete ise 7 kişiyle Sabah olmuştur. Onu 5 kişiyle Vatan izlemektedir. Bu durum daha kemikleşmiş bir yapıya sahip gazetelere oranla daha yeni gazetelerin kadın gazetecilere yönetim kademelerinde daha fazla yer verdiği şeklinde yorumlanabilir. Zaman ve Türkiye gazetelerinin künyesinde ise 2000-2005 yılları arasında hiç kadın gazeteci yer almamıştır. Gazetelere göre künyede yer alan kadın gazetecilerin konumları şöyledir:

Akşam: 2000-2005 yılları arasında Akşam gazetesinin künyesinde toplam 10 kadın gazetecinin bulunduğu tespit edilmiştir. Nurcan Akad (Genel Yayın Yönetmeni), Sibel Korkmaz, Gülden Aydın ve Banu Kurt (Yazı İşleri Müdürü), İdil Çeliker (Yaşam), Nuray Başaran (Ankara Temsilcisi), Kader Balıkçı (Dış Haberler Müdürü). L. Ece Sakar (Yazı İşleri Koordinatörü), Ayşe Mehveş Evin (Genel Yayın Koordinatörü), Sibel Kahraman (Eğitim) olarak yer almıştır. Gazetenin 1 Aralık 2005 tarihli künyesinde yer alan toplam 20 kişinin 4'ü kadındır: Ayşe Mehveş Evin, Banu Kurt, Kader Balıkçı ve Sibel Kahraman yukarıda belirtilen görevlerle künyede yer almaktadır. Akşam gazetesinde ilk kez Nurcan Akad döneminde gazetenin künyesinde dört kadın gazeteci yer almıştır.

Cumhuriyet: 2000-2005 yılları arasında **Cumhuriyet** gazetesinin künyesinde toplam iki kadın gazetecinin yer aldığı tespit edilmiştir: Özlem Yüzüak (Ekonomi) ve Handan Şenköken (Kültür). 1 Aralık 2005 itibarıyla gazetenin künyesinde toplam 14 isim yer almıştır. Bunların içinde kadın gazeteci yoktur. Künye taramaları sırasında bütün gazetelerde yer almadığı için yayın kurulu kapsam dışı tutulmuştur. Fakat **Cumhuriyet**'in yayın kurulunda tek kadın gazeteci olarak Şükran Soner'in yer almaktadır.

Hürriyet: 2000-2005 yılları arasında **Hürriyet** gazetesinin künyesinde toplam dört kadın gazetecinin yer aldığı tespit edilmiştir: Nurcan Akad, (Yazı İşleri Müdürü-Haber Koordinatörü), Neyyire Özkan (Dizi-Araştırma, Yazı İşleri Müdürü, Ek Yayın Yönetmeni), Ayşe Özek Karasu (Dış Haberler Müdürü), Nur Batur (Ankara Temsilcisi). 1 Aralık 2005 itibarıyla künyede Neyyire Özkan, Ayşe Özek Karasu ve Nur Batur yer almaktadır. Künyede yer alan toplam 28 kişinin 3'ü kadındır.

Milliyet: 2000-2005 yılları arasında **Milliyet** gazetesinin künyesinde toplam iki kadın gazetecinin yer aldığı tespit edilmiştir. Aralık 2005 itibarıyla gazetenin künyesinde yer alan toplam 20 kişinin ikisi kadındır. Gazetenin künyesinde Nurcan Akad (Yayın Danışmanı) ve Serpil Çevikcan (Ankara) yer almaktadır.

Sabah: 2000-2005 yılları arasında **Sabah** gazetesinin künyesinde toplam 9 kadın gazetecinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bunlar Semra Çetin (Ankara Haber Md.), Semra Uncu (Sorumlu Yazı İşleri Md.), Şengül Balıksırtı (Magazin Müdürü), Şule Talu (Yayın Danışmanı), Balçıçek Pamir (Yazı İşleri Müdürü), Ayşegül Akın (Yazı İşleri Md. Yard.), Aslı Aydıntaşbaş (Ankara Temsilcisi) ve Esra Tüzün (Sağlık Editörü). 1 Aralık 2005 itibarıyla gazetenin künyesinde bulunan toplam 21 kişinin 7'si kadındır. Künyede Semra Çetin ve Semra Uncu hariç yukarıda belirtilen bütün kadın gazeteciler belirtilen ünvanlarla yer almaktadır.

Star: 2000-2005 yılları arasında **Star** gazetesinin künyesinde toplam 6 kadın gazetecinin yer aldığı tespit edilmiştir. Kamer Özbucak (Dış Haberler Müdürü),

Özlem Ünlü (Yazı İşleri Müdür Yardımcısı), Esin Yüksek Dalay (Yazı İşleri Müdür Yardımcısı ve Haber Müdürü), Serda Kıvılcım (Magazin Müdürü), Filiz Güler (Haber Müdürü), Berna Tuna Fenemen (Magazin Müdürü). 2005 Aralık ayı itibarıyla toplam 17 kişi bulunan **Star** gazetesinin künyesinde, Filiz Güler, Kamer Özbucak ve Berna Tuna Fenemen yukarıda belirtilen unvanlarla, 3 kadın gazeteci yer almaktadır.

Vatan: **Vatan** gazetesi 4 Eylül 2002 tarihinde çıktığı için gazete taraması bu tarihte başlatılmıştır. 4 Eylül 2002 - 1 Aralık 2005 tarihleri arasında gazetenin künyesinde toplam 6 kadın gazetecinin yer aldığı tespit edilmiştir: Ayşenur Aslan (Yayın Koordinatörü) Güldeniz Ayrıl (Dış Haberler Müdürü), Müge Anlı (Magazin Müdürü), Semra Çetin (Ankara Haber Müdürü), Meltem Sukay (Yazı İşleri Müdür Yardımcısı) ve Dilek Kantoğlu (İstihbarat Müdürü). 1 Aralık 2005 itibarıyla gazetenin künyesindeki toplam 17 kişinin 5'i kadındır. Ayşenur Aslan dışındaki kadın gazeteciler yukarıda belirtilen görevlerini sürdürmektedir.

Türkiye: 2000-2005 yılları arasında **Türkiye** gazetesinin künyesinde hiç kadın gazeteci yer almamıştır. Aralık 2005 tarihinde gazetenin künyesinde toplam 16 kişi bulunmaktadır.

Yeni Şafak: 2000-2005 arasında **Yeni Şafak'ın** künyesinde toplam üç kadın gazeteci yer almıştır: Özlem Albayrak (Televizyon), Fadime Özkan (Kültür Sanat), Fatma Demircioğlu (Editör). 1 Aralık 2005 itibarıyla toplam 21 kişinin yer aldığı künyede Fadime Özkan dışında yukarıda belirtilen iki kadın gazeteciler yer almıştır.

Zaman: 2000-2005 yılları arasında **Zaman** gazetesinin künyesinde hiç kadın gazeteci yer almamıştır. Aralık 2005 tarihinde gazetenin künyesinde toplam 28 kişi bulunmaktadır.

3.1.3 Yöneticilerle Yapılan Derinlemesine Görüşmeler

Türk basınına baktığımızda kadın gazetecilerin iletişim sürecini ve kendi mesleki pratiklerini algılama açısından kendilerini öncelikli olarak kadın gazeteci olarak değil gazeteci olarak niteledikleri görülmüştür. Görüşülen kadın gazeteci yöneticiler de işlerini yaparken kendilerini kadın olarak değil gazeteci olarak gördüklerini vurgulamışlardır. Bu durum bir taraftan haber üretim pratiğinin kendi koşullarının gazeteci üzerindeki belirleyiciliğin cinsiyet temelinde çok farklı değerlendirmelerin

oluşmasına pek fazla şans tanımadığı anlamına gelirken diğer taraftan da toplumdaki erkek-egemen yapının kadınlar için genelde doğurduğu sorunların gazeteciliğe ve basın kurumlarına da taşındığı anlamına gelir. Mesleki hiyerarşinin tepelerinde genel yayın yönetmeni, büro şefi düzeyinde kadın gazetecilere çok fazla rastlanılması kadınların meslekte bazı engellerle karşılaştıklarının bir göstergesidir. Birinci bölümde de tartışıldığı gibi basında yatay ve dikey ayrımcılık koşulları hakimdir.

3.1.3.1. 1980 sonrası kadın gazetecilerin ve yöneticilerin sektördeki konumu

1980 sonrasında Türk basınında kadın gazeteci sayısı çok artmıştır. Bu sayı artışı da yapılan çeşitli çalışmalarla tespit edilmiştir fakat bu artış benzer bir şekilde yönetim kademelerine yansımamıştır. Türk basınında kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde temsilinin çok yetersiz olduğunu belirten Nurcan Akad⁷⁸, bu durumun gazete künyelerinden bile anlaşılabilirdiğini ifade etmiştir. Şu anda basında var olan kadın sayısının yüzde 50 olarak düşünülebileceğini ifade eden Nurcan Akad, önemli olanın yönetim kademelerindeki kadınların sayısı olduğunu belirterek şunları söylemiştir: “İlk başlarda erkeklere çok daha fazla kıızıyordum. Çünkü onlar kadınların yönetici olabileceklerini hiç düşünmedikleri için onları hep yönetim fonksiyonlarının dışında tutmuşlar. Fakat daha sonra özellikle 1980-1990'lara yaklaşıldığında artık kadınların da bir takım örneklerle beraber bu işleri pekala yapabilecekleri ortaya çıktı. Ama kadınlar yönetim işlerine çok fazla yanaşmadılar. Çünkü zahmetli. Zahmetlidir derken kadınlar bunu göze almadılar demek istemiyorum. Kendinizi, isminizi yok etmeniz gerekiyor. Ya baştan beri yazı işlerinde çalışacaksınız ve zaten isminiz olmayacak. Çoğunlukla yazı işleri elemanları böyledir. Muhabirler, yazarlar öne çıkar ama yazı işleri elemanları tanınmazlar ve bilinmezler. Baştan itibaren buna razı olmakla sonradan buna razı olmak farklı bir şey. Muhabir ve yazarlık yaptıktan sonra kişiye ‘yönetici ol’ dediğinizde bugüne kadar yaptığı isminden de vazgeçmesini istiyorsunuz. Eskiden yazı işleri elemanları arasında kadın sayısı azdı. Şimdi onların sayısı artıyor. Bu sayı

⁷⁸ Milliyet Gazetesi Yayın Danışmanı Nurcan Akad ile röportaj, 4 Mart 2006

arttıkça belki yönetici kadınlar da daha çok artacak. Eskiden, benim dönemimde, benim gibi muhabirlikten yetişmiş bir şekilde yazarlık yapmış kadınlar yönetici olarak sivrilebiliyordu. Mesela benim yaptığım bir fedakarlıktır. 10-12 sene ismiyle var olan bir insan olarak birden bire o ismi gömmeye razı olmak kolay bir şey değil.”

Milliyet'in yazı işlerinde muhabir ya da editör olarak çalışan çok sayıda kadın gazeteci bulunduğunu, gazetenin patronunun da bir kadın olduğunu (Hanzade Doğan) belirten Nurcan Akad, künyede ise kadın sayısının çok az olduğunu vurgulamıştır. Akad, henüz **Milliyet**'te bölüm yöneten kadın olmadığını köşe yazarı olarak da çok az kadın olmasının kendisini rahatsız ettiğini de belirtmiştir.

“Kadınlar esasen Türk basınında yönetici olabiliyorlar ama toplamda baktığımızda kadın sayısı erkeklere göre daha az” diyen Şule Talu⁷⁹ şunları söylemiştir: “Yöneticiler daha uzun süreli çalışıyorlar. Bizde haftalık izin bile haftada bir gündür. Kadınlar evlendikten ve çocukları da olduktan sonra zorlanıyorlar. Türk basını erkek hakimiyetli bir basın. Aday olma konusunda da kadınlar erkeklere göre daha az hırsla sahipler. Kadınların kendilerini ortaya koymak ve bir gazeteyi yapmak konusunda daha etkili olmaya çalışmaları gerektiğini düşünüyorum. Yöneticilerin ağırlıkla erkek olması basında kadının hakimiyetini azaltıyor ama kadınların da daha öne çıkması ve daha fazla yöneticiliğe aday olması gerekiyor.”

Basındaki kadın yönetici sayısının düşük olduğunu ve daha fazla olması gerektiğini vurgulayan Ayşe Mehveş Evin,⁸⁰ “Gazetelerin künyelerine açıp baktığımız zaman yazı işleri müdürü, koordinatör ya da yayın yönetmeni olarak pek fazla kadın göremiyoruz. Bu bence kurumlarla da ilgili bir şey. Daha önce Nurcan Akad **Akşam**'da genel yayın yönetmenliği yapmıştı” derken aynı kurumda çalışan ve Türk basınında eğitim sorumlusu olarak gazete künyesinde yer alan ilk kadın gazeteci Sibel Kahraman⁸¹ ise kadın gazeteci sayısının artmasına rağmen yönetici kadın

⁷⁹ Sabah Gazetesi Yayın Koordinatörü Şule Talu ile röportaj, 8 Mayıs 2006

⁸⁰ Akşam Gazetesi Genel Yayın Koordinatörü Ayşe Mehveş Evin, 5 Mart 2006

⁸¹ Akşam Gazetesi Eğitim Editörü Sibel Kahraman ile röportaj, 5 Mart 2006

gazeteci sayısının artmamasını erkek egemen bir toplumda yaşamamıza ve basın sektörünün de toplumdaki ayrı düşünülmemesine bağlamıştır.

Türk basınında kadın gazetecilerin yönetime gelmelerini sevinerek karşıladığını ve bu sayının artmasını istediğini belirten Neyyire Özkan⁸², “Bazı meslekler kadına göre değil gibi bir kategori vardır. Bu meslekler için iş saati uzundur, aile hayatının dengesini bozar, çocuk büyütmenizi engeller denir. Ama birçok meslek öyledir. Bu bakış açısıyla yaklaşsanız sanatçı da şantiye mühendisi de olamazsınız. Kadınlar kadınlara uygun mesleklerde çalışsınlar. Öğretmenlik yapsınlar, öğlen okullarından çıkıp evlerine gidip yemek yapsınlar yaklaşımı vardır. Bu hem Türkiye’de hem de bütün dünyada var olan bir ideolojidir. Biz de bunlardan nasibimizi aldık. Bizimki gibi mesleklerde hep bunlarla dövüşüyorsunuz. Bu da yaparak oluyor. Laf değil iş yapalım. Bu zaten sonuç veriyor. Böylece belirli kademelerde kadınlar kendilerini göstermeye başlıyorlar.”

1980’li yıllardan sonra kadın gazetecilerin sayısal olarak artmalarına rağmen etkinliklerinin artmadığını belirten Esra Tüzün⁸³, “Belki masada oturan ve künyede bulunan kadınların sayısı artmıştır ama etkinlik hala erkeklerde. Mesela basında aynı işi yapıyorsak genelde erkekler daha fazla ücret alıyor. Kadınların söz sahibi olması, kadınsı kurallarla zor ama erkekleşerseniz kolay ama ben ona karşıyım.”

Kadın gazeteci sayısı artmasına rağmen İletişim Fakültesi mezunu kadınların sayısının çok artmadığını vurgulayan Kader Balıkcı⁸⁴, iyi üniversitelerde okumuş, iki üç yabancı dil bilen, kuruma kayırmayla gelen ve gazeteciliği bir etiket olarak görenlerle çalışmak zorunda kaldıklarını belirterek şunları söylemiştir: “Artık gazetelere, özellikle dış haberlere, çok fazla İletişim Fakültesi mezunu gelmiyor. Mesela Boğaziçi Üniversitesi mezunu, dil bilen ama gazetecilik bilgisi olmayan 5N+1K’den habersiz kişileri sırf dil bildikleri için dış haberlere alıyoruz ve işleyişi öğretiyoruz. Bir etiket taşımak için gazetecilik yapmaya gelenlerin sayısı arttı. Bir

⁸² Hürriyet Gazetesi Yan Yayın Yönetmeni Neyyire Özkan ile röpotaj, 2 Mayıs 2006

⁸³ Sabah Gazetesi Sağlık Editörü Esra Tüzün ile röportaj, 2 Mayıs 2006

⁸⁴ Akşam Gazetesi Dış Haberler Müdürü Kader Balıkcı ile röportaj, 5 Mart 2006

ara çıtır kızlar dönemi vardı. Şimdi o dönemi de bitirdiler. Şimdi hem çıtır olacak hem de iki üç dil bilecek. Erkekler için de aynı şey geçerli.” Aynı kurumda görev yapan Banu Kurt⁸⁵ ise erkekler erkek yöneticilerle aynı dili konuştukları için yönetici kadın gazeteci sayısının artmadığını ifade etmiştir.

Hürriyet gazetesinde erkek egemen, şoven, maço bir ortam olmadığını söyleyen Ayşe Özek Karasu⁸⁶ bu nedenle **Hürriyet**'te hiçbir zaman kadın olduğu için rahatsız olmadığını ifade ettikten sonra, “Değişik gazetelerde çalışsam belki başka türlü hissederdim. Çünkü oralarda çok farklı ortamlar olduğunu duyuyoruz. Yöneticilik çok zaman alıyor, yoğun çalışmayı ve duygulara kapılmamayı gerektiriyor. Fazla vakit harcayacak kadın var mı bilemiyorum. Biraz vurdumduymaz olmayı da gerektiriyor. Örtmeyeceğiniz, telafi edemeyeceğiniz şeyler çıkıyor. Mesela gazetede çıkmaması gereken bir haber çıktığında azar işitmeniz gerekiyor. Bunu sorun haline getirirseniz devam edemezsiniz” demiştir.

Genel olarak bakıldığında bir gazetede kadın sayısı yönetimde azmış gibi görünmesine rağmen kendisinin kadın sayısının çok da az olduğunu düşünmediğini belirten Burcu Yakar, çok daha fazla kadın olması birçok insanda şüphe uyandırabilirdi diyerek şunları ifade etmiştir: “Genelde kadınların buldukları yere hak ederek ulaşıp ulaşmadığı sorgulanır. ‘Birinin tanıdığı, sevgilisi mi’ diye merak edilir. Ama bizim gazetemizde hiçbir zaman kadın olduğu için artı ya da eksi değerlendirme olmamıştır. Bu işi yapabilir mi, yeteneği var mı, yeteri kadar azimli mi, bu işi yapmaya kapasitesi gücü var mı’ bunlar değerlendiriliyor. Benden önceki müdür erkekti. Ondan öncekiler de erkekti. Bizim gazetede dış haberlerdeki ilk kadın müdür benim. Bu demek değil ki şimdiye kadar erkek egemendi kadınlara bilerek verilmiyordu. Demek ki isteyen çıkmadı ya da zamanlama öyle olmadı.”

Gazetelerin yönetim kademelerinde kadınların temsili düşünüldüğünde vahim bir durum olduğunu belirten Banu Kurt, “Bizim yazı işlerinden geçerken baktığınızda kadınların erkeklerden daha fazla olduğunu görürsünüz ama bunların yönetime

⁸⁵ Akşam Gazetesi Yazışleri Müdürü Banu Kurt ile röportaj, 5 Mart 2006

⁸⁶ Hürriyet Dış Haberler Müdürü Ayşe Özek Karasu ile röportaj, 16 Nisan 2006

yansıması çok az” derken Ayşe Özek Karasu da Türk basınında çok sayıda kadın olduğunu, **Hürriyet**’e gelen yabancı misafirlerin ‘etrafta ne kadar çok kadın var’ dediklerini **Hürriyet** çalışanların yüzde 70’inin erkek yüzde 30’unun kadın olduğunu ifade ettikten sonra, “Çok kadın olmakla birlikte, kadınlar daha çok muhabir ve editör düzeyinde görev alıyorlar. Kadın yazarlar da var. Fakat nedenini tam olarak bilmiyorum ama bir şekilde kadınlar yönetim kademelerinde değil” demiştir.

3.1.3.2. Basında yönetici olmanın diğer sektörlerden farkı

Yapılan görüşmelerde gazetelerde yönetici olmanın diğer sektörlerden en büyük farkının sürekli uzun çalışma saatleri gerektirmesi, haftada sadece bir gün izin yapılabilmesi, bayram, yılbaşı vb. durumlarda da sadece dönüşümlü izin olanağı tanınması olarak ifade edilmiştir. Kısacası basında yönetici olan kadınlar her zaman bir takım şeylerden fedakarlık yapmak zorundadır. Evli ve çocuklu olmak da fedakarlıkların daha da artması anlamına gelmektedir. Banu Kurt bu durumu şöyle özetlemiştir: “Özel sektörde yönetici olmak zor, kadın yönetici olmak daha da zor. Çünkü hem evi hem işi idare etmek durumundasınız. Eve çok önem vermiyorsanız, bekarsanız, çocuğunuz yoksa daha kolay olabilir ama biz ikisini bir arada isteyenler için çok zor.”

Ayşe Mehveş Evin ise şunları ifade etmiştir: “Mesela bankacılığın çok steril ve kalıpları belirli bir yaşam şekli vardır. Orada tayyörler, belirli davranış şekilleri hakimdir. Kadınların daha rahat olduğu yerler vardır, mesela reklam ajansları bunlardan biridir. Basında ise erkek egemenden ziyade erkek muhabbeti vardır. Siz “kibar” bir kadın olarak gazetenin yazı işleri ortamında çıldırabilirsiniz. Bir takım küfürleri filan duymak istemiyorsanız dayanamazsınız. Bence en büyük farkı budur. Gazeteciler rahat insanlardır. Biraz marjinal olurlar. Acayip laflar edilir. Bunlara biraz alışık olmak, bunlarla dalga geçebiliyor olmak lazım.”

3.1.3.3. Magazin basınında kadın gazeteci ve yönetici olmak

Siyasetçiden sporcuya, iş dünyasından sanat dünyasına kadar her konuda magazin yapmak mümkün olduğu için magazin basınının haber yelpazesi oldukça geniştir.

“Siyasetçiyi de, işadaminı da, sanat ve spor dünyasını da tanımak zorundayız. Bütün hayatları bilmek ve biriktirmek durumundayız. Bu anlamda biz magazinciler kumbara gibiyiz. Ekonomi servisindeki arkadaşın bir mankenin hayatını bilmesi gerekmez ama biz bir işadaminı bilmek zorundayız. Magazin sadece ünlüler demek değildir. Toplumdaki bütün katmanları ilgilendirir” diyen Şengül Balıksırtı⁸⁷, kadın bakış açısının magazin basını için bir avantaj olduğunu düşündüğünü belirterek “Kadının olduğu yerde duyarlılık ve duygusallık vardır. Bu hem yaptığımız habere hem de birlikte çalıştığımız insanlarla yansır” demiştir. Toplumda kadının önde olmasının kolay kabul edilemediğini dile getiren Balıksırtı, magazin basınında evli ve çocuk sahibi bir kadın yönetici olarak ailesinden aldığı çok büyük desteklerin katkısıyla işini sürdürebildiğini ama her kadının bu şansa sahip olmadığını belirtmiştir.

Star gazetesinin magazin servisinde toplam 15 kişinin çalıştığını ve bunun 8’inin kadın olduğunu belirten Berna Tuna Fenemen⁸⁸, magazin basınında kadın gazeteci ve yönetici olmanın avantaj ya da dezavantajını yaşamadığını ifade etmiştir. Fakat genel olarak kadın olmanın ünlü insanlarla iletişim kurmada bir kolaylık sağlayabileceğini düşündüğünü söyleyen Fenemen, “Kadın olmanın verdiği bir takım doğadan gelen ayrıcalıklar olabilir. Magazin altyapısında dergiciliğin çok önemli bir yeri vardır. Türkiye’de de özellikle kadın ve moda dergilerine baktığımızda genelde çalışanların yüzde 90’ı kadındır. Altyapısını buradan alıp gazeteciliğe geçmiş çok arkadaşımız var. Bu yüzden de magazin basınında çalışan kadın sayısı yüksektir” demiştir.

Kendisini kadın ya da erkek diye ayırmadığı için magazin basınında kadın gazeteci ve yönetici olmak konusunda hiçbir fark görmediğini belirten Müge Anlı⁸⁹, yıllarca gece çalıştığını bugüne kadar hiçbir hırpalanma yaşamadığını, bazen kadın gazetecilerin bazen de erkek gazetecilerin daha iyi haberler yaptığını inandığını belirtmiştir. Kendi ekibinde kadın gazetecileri tercih ettiğini belirten Müge Anlı, **Vatan**’ın magazin servisinde görev yapan 7 kişiden 5’inin kadın olduğunu belirterek

⁸⁷ Sabah Magazin Müdürü Şengül Balıksırtı ile röportaj, 30 Nisan 2006

⁸⁸ Star Magazin Müdürü Berna Tuna Fenemen ile röportaj, 1 Mayıs 2006

⁸⁹ Vatan Magazin Müdürü Müge Anlı ile röportaj, 18 Mart 2006

şunları ifade etmiştir: “Yeni muhabir alacağım zaman kadınları bulma yoluna giderim ama bunu kendim kadın olduğum için bir cinsiyet ayrımı yaparak değil kadınların daha işlerine hakim olduğunu düşündüğüm için yaparım. Çünkü daha özverili ve çalışkanlar ve daha fazla sorumluluk alabiliyorlar.”

3.1.3.4. Dış haberlerde kadın gazeteci ve yönetici olmak

Dış haberlerde kadın gazeteci ve yönetici olmanın daha çok dezavantajı olduğunu belirten Burcu Yakar⁹⁰, bu zorlukları yoğun tempo, diğer servislere göre daha uzun çalışma süresi, gece gündüz bayram ayrımı olmayışı olarak sıralamıştır. Yöneticiliğin evli kadınlar için daha zor olduğunu ifade eden Burcu Yakar, eşi de gazeteci olan kadınların daha şanslı olduğunu vurgulamıştır. Kadın olarak değil de birey olarak düşünüldüğünde dış haberlerin çok fazla avantajı olduğunu da belirten Yakar, şunları söylemiştir: “Burada önce muhabirlik, sonra sayfa mizanpajı ondan sonra da yöneticiliği ve editörlüğü hepsini bir arada öğreniyorsunuz. Muhabir olursanız sadece muhabirliği, editör olursanız sadece sayfayı yapmayı öğreniyorsunuz ama biz burada üçünü birden öğreniyoruz.”

Kendisi için dış haberlerin zor olmadığını belirten Kader Balıkcı, hedefinin dış haberler müdürlüğü olmadığını ifade ederek şunları söylemiştir: “Ünvan yükseldikçe gazetecilikten uzaklaşıyorsunuz. Ben sadece masa başında haberi seçiyor, çeviriyor ve sunuyorum. Asıl olmak istediğim yer dışarıydı. Bu bir türlü olmadı. Hep başka bir şey istendi. Niye başka bir yere gitmediniz diye sorulabilir. Ama nereye gitsem hep aynı şey var.”

Ertuğrul Özkök’ün teklifiyle dış haberler müdürlüğünü kabul ettiğini belirten Ayşe Özek Karasu, kendisi dahil **Hürriyet** Dış Haberler Servisi’nde toplam 8 kişinin çalıştığını yardımcısının da bir kadın olduğunu ifade ettikten sonra şunları belirtmiştir: “Kadın olarak yöneticilikle ilgili olmayan konular var. Dış haberler insanın sağlığını bozan bir şey, çünkü dünyayı kan ve dehşetten ibaret görmeye başlıyor, dünyayı dışarıdaki insanla aynı şekilde algılamıyorsunuz. Çevreyle ilgili sorunlar, uyuşturucular, hastalıklar her şey bizden soruluyor. Zaten güzel şeyler

⁹⁰ Sabah Dış Haberler Müdürü Burcu Yakar ile röportaj, 30 Nisan 2006

haber konusu değil. Bu meslek kötölüklerden besleniyor... Bunlar insanın dünyaya bakışını değiştiriyor. Bunları yapmasam başka bir insan olacaktım.”

3.1.3.5. Ankara’da kadın gazeteci ve yönetici olmak

Ankara’da kadın gazeteci ve yönetici olmanın da pek çok zorlukları vardır. Ankara, genellikle genel yayın yönetmenliğine gidişte önemli bir basamak olarak görülür. Bu yüzden de Ankara’nın havasını almış olmak orada gazetecilik yapmış olmak basın çalışanları açısından önemlidir. Meslek hayatının 19 yılını Ankara geçiren **Hürriyet** Ankara Temsilcisi Nur Batur⁹¹, son dönemde Ankara’da kadın yönetici sayının artmasının bir gelişme olduğunu, Türk medyasında bir açılım yaşandığını ve yöneticilik kadrolarına gelen kadınların yeni bir üslup ve anlayış getireceklerini vurgulamıştır. Nur Batur şunları ifade etmiştir: “Ankara kolay bir merkez değil. Siyasetin nabzı burada atıyor. Bu anlamda Türkiye’nin nabzı burada atıyor. Ülkenin yönetimiyle ilgili kararlar burada alınıyor. **Hürriyet** gazetesi Türkiye’deki gelişmeleri etkileyebilen güçte ve çok ağır bir sorumluluğu olan bir gazete... Üç yıl parlamento muhabirliği yaptıktan sonra diplomasi muhabirliği yaptım. Siyaset diplomasi dış politikadan ayrı değildir. Geçmişte Türk siyasetinde kilit rol oynayan Süleyman Demirel’den Bülent Ecevit’e, Turgut Özal’dan bugünkü Meclis’te bulunan birçok milletvekiline kadar siyasetçilerin hepsini yakından tanımam bana buraya gelişimde çok güçlü bir altyapı verdi. Buradaki görevin bir kısmı temsil, bir kısmı yönetim ve siyaset. Yani hepsi bir arada. Bence kadınlar yöneticiliğe biraz daha farklı bir üslupla yaklaşıyorlar. Buna da ihtiyaç var. Çalışanların sorunlarıyla daha fazla ilgilenmek, çalışma ortamını daha olumlu bir hale getirmek, bütün bunlar kadınların daha fazla dikkat ettiği şeyler.”

Toplam 18 gazetecinin görev yaptığđ Milliyet Ankara Büro’da 7 kadın gazetecinin çalıştđğını kendisinin İstihbarat Şefi olduğunu ve iki yardımcısından birinin de kadın olduğunu belirten Serpil Çevikcan⁹², Ankara’da kadın gazeteci ve yönetici olmanın her yerde kadın yönetici ve gazeteci olmaktan daha zor olduğunu ifade etmiştir.

⁹¹ Hürriyet Ankara Temsilcisi Nur Batur ile röportaj, 8 Mart 2006

⁹² Milliyet Ankara Büro İstihbarat Şefi Serpil Çevikcan ile röportaj, 9 Mart 2006

Ekonomi, politika, dış politika ve savunmayla ilgili her türlü enformasyonun şekillendiği Ankara’da gazeteciliğin öncelikle rekabet anlamında zor olduğunu belirten Serpil Çevikcan, böyle bir yerde yöneticilik yapmanın ve bu rekabet ortamında yarışan insanların tepesinde olup onları organize etmeye çalışmanın işleri iki kat zorlaştırdığını vurgulayarak şunları dile getirmiştir: “Burada sadece organizasyon yapmıyorsunuz. Bütün güç odaklarıyla yönetici olarak irtibat kurmanız gerekiyor. Zaman zaman onlarla çatışyorsunuz, zaman zaman onlarla ortak bir şeyler yapıyorsunuz. Yaptığımız en küçük haber çok büyük yankılar uyandırabiliyor. Bu yüzden de sorumluluğunuz çok yüksek. Bu nedenle hangi kademedede olursanız olun Ankara’da yönetici olmak zordur.”

3.1.3.6. Yöneticiliği hedeflemek

Görüşme yapılan kadın gazeteciler özellikle gazetecilik yapmaya başladıkları ilk dönemlerde yöneticiliği hedeflemediklerini ve yöneticiliğin kendilerine verildiğini ifade etmişlerdir. Nurcan Akad, “Ben kendim yöneticiliği hiç istemedim. Yöneticilik üstünüzde yer alanların size biçtiği bir görev. Bakıyor ve belli vasıflarınıza göre bu işi de yapabileceğinize inanıyorlar. Bana verilen görevleri de üstümdeki yöneticiler verdi” derken Şule Talu da “Muhabirliği çok severek yaptım. Sonra haber değerlendirmeyi sevdiğim ve haberle iç içe yaşamak istediğim için yazı işlerini tercih ettim. Bu da doğal olarak beni yöneticilik kısmına itti” demiştir. **Sabah** Dış Haberler Müdürü Burcu Yakar ise gazeteciliğe başladığında hedefinin haberci olmak olduğunu belirttiikten sonra, “2001 yılında muhabirlikten sonra müdür yardımcılığına getirildiğimde biraz da işin o kısmını öğrenmek istedim. Bu da yeni bir meydan okuma oluyor. Yöneticiliği müdür yardımcısı olduktan sonra düşündüm. İki yıldır da dış haberler müdürü olarak görev yapıyorum” ifadesinde bulunmuştur. Uzun yıllar çeşitli kurumlarda muhabirlik yaptıktan sonra son 13 yıldır **Hürriyet**’te yönetici olarak görev yaptığını ifade eden Neyyire Özkan da “Bir gazetecinin mutfakta da çalışsa idareci de olsa muhabirlik ruhunu yaşıyor olması gerekiyor. Eğer zaten haberci değilseniz, bu mesleği sürdürebilmeniz pek mümkün değil” demiştir. **Sabah** gazetesinin künyesinde Sağlık Editörü olarak yer alan, Türkiye’de bir ilk, Esra Tüzün yöneticiliği değil tarz yaratmayı hedeflediğini söyleyerek, “Diğer sağlık

muhabirlerine göre daha light haberler yapıyorum. Yaptığım haberlerde hastalıkların hayatın bir parçası gibi görülmesine dikkat ediyorum. Bence her alanda olduğu gibi sağlık haberciliğinde de tarz yaratmak önemlidir” demiştir.

Şengül Balıksırtı ise meslek içindeki duruşunun ve yaptıklarının kendisini yöneticiliğe doğru ittiğini belirterek şunları söylemiştir: “Çünkü ben hep mutfakta olan bir insandım. İşleyişin nasıl olduğunu biliyordum. Sorumluluk alan bir yapım vardı. Zaten bunlar üst üste gelince sorumluluk ve görev kendiliğinden doğdu.”

3.1.3.7. Yöneticiliğe giden yoldaki engeller

Kadın gazeteciler genel olarak yönetici olmayı hedeflememiş olduklarını belirtmelerine rağmen yöneticilik yapmaktan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Yöneticiliğe giden yolda çeşitli engellerle karşılaştıklarını ifade eden yönetici kadın gazetecilerin buldukları yerlere gelmesi kolay olmamıştır. Öncelikle bir kadın gazetecinin yönetime gelebilmesi için erkek meslektaşlarından daha çok çalışması gerekmektedir.

Yöneticilik konusunda hem şanslı hem de şanssız olduğunu söyleyen Balçiçek Pamir⁹³ şunları ifade etmiştir: “Şanslıyım çünkü çok genç yaşta yöneticilikler verildi bana, şanssızım çünkü hiçbir zaman bu yöneticilikleri hak ettiğim düşünülmedi. Bu her zaman erkek dünyasının kadınlara davranış şeklidir. Genç bir erkek bir yere geldiği zaman bileğinin hakkıyla, zeki ve çevik, zehir gibi çocuk derler. Ama bir kadın o yaşta bir yere geldiyse, “Ne çabuk geldi buraya. Ne kadar alakasız. Herhalde birinin torpili var” denir. Ben de bunlara maruz kaldım ve bitmedi de. Hala da bazen yapılıyor. Kimse geçmişe bakmıyor. Bu kadın buraya neden gelmiş, nasıl gelmiş, ne yapmış, geldiği noktalarda nasıl durmuş yıllarca...”

Şengül Balıksırtı, sadece basında değil bütün iş dünyasında kadınlar hızlı yükselirlerse bir yargı oluştuğunu ifade ederek şunları söylemiştir: “Hiç kimse bir erkek için nasıl yükseldi diye sormaz ama nedense kadınlar için böyle bir soru doğar

⁹³ Sabah Yazı İşleri Müdürü Balçiçek Pamir ile röportaj, 30 Ekim 2005

kendiliğinden... ” Basında erkek bakış açısı hakim olsa da kadınların vazgeçmemesi gerektiğini belirten Şengül Balıksırtı, “Bence insan istedikten sonra sadece medyada değil her yerde olabilir. Bugün çalışmayan üniversite mezunu binlerce kadın var. Belki çalışsalardı çok iyi yerlerde olacaktı. İnsanın kendisi vazgeçmemeli.” demiştir.

Hürriyet Dış Haberler Müdürü Ayşe Özek Karasu ise kendi deneyimini şöyle aktarmıştır: “Gazete içinde iyi, sevilen ve tutulan bir dış haberci olarak bilirim. Servisin başına Ferai Tınç’tan sonra bazı kişiler getirildi, ben alınmadım. Bu görev hakikaten zor bir iş. Bütün hayatınız değişiyor. Rahattım. Çok da fazla umursamadım. ‘Hakkım yendi’ demedim. Zamanı geldi oldum, fakat biraz uzun sürdü.”

Yöneticiliğe giden yolda engel sayılmasa da rahatsız edici bir unsur olarak medya dedikodularının yaşanmasını gösteren Ayşe Mehveş Evin ise, “Gruplaşmalar ve ayak kaydırmalar çok fazla var. Bu anlamda sıkıntı çekiliyor. Özellikle dergiciyken gazeteye geçildiğinde filan ‘bu da nereden çıktı’ türünden yorumlar oluyor” demiştir.

Yöneticiliğin çok fazla fedakarlık gerektirdiğini ve bu nedenle yönetici olmak istemediğini belirten Banu Kurt, gerekçesini şöyle açıklamıştır: “Hırslı insanların hayatında işten başka bir şey yoktur. Ben aile hayatına çok önem veriyorum. Bir çocuğum var. Onun benim yetiştiğim gibi sağlıklı bir aile ortamında anne ve babasıyla birlikte yetişmesini istiyorum. Çalışan bir anne olmam zaten pek çok şeyi zorluyor. Bu nedenle istediğim işi yapayım ama kendime de vakit ayırayım istiyorum ama bu meslekte yönetici olunca hep fedakarlık yapmak gerekiyor.”

Diğer sektörlerde yaşanan kadın erkek dengesizliğinin ve toplumda kadınların hayata katılımının basın sektörüne de yansıdığını belirten Neyyire Özkan, gazetecileri kadın ve erkek olarak ayırmak istemediğini belirterek şunları vurgulamıştır: “Bu kadındır onu yükseltmeyelim, bu kadındır ona sorumluluk vermeyelim diye bir durum yok. Şu anda bir kadın patronla (Vuslat Doğan Sabancı) çalışıyoruz ve bunu bir avantaj olarak görüyorum. Kadındır lütfedelim, kadındır kota koyalım durumu yok ve zaten

olmamalı. Bu zihniyetle alakalı bir şey. Türkiye toplumunda ne kadar zihniyetlerimiz değişirse bizim meslekteki kadınların yer alışı da onunla orantılı yükselecektir. Bizim mesleğimiz kadınlara çok kapalı bir alan değil. Eskiden Babiâli dediğimiz dönemde basın daha erkekti ama şimdi çok fazla sayıda muhabirlik yapan kadın gazeteci var. Kadınlar bu mesleğe itibar ediyor, heves gösteriyor. Onların yer almasıyla birlikte yönetim kademelerinde de kadınlar kaçınılmaz olarak artacaktır... Türkiye’de ya da dünyada kadın erkek dengesizlikleri nasıl şekilleniyorsa bunun bize de sirayet eden bir yanı vardır. Çünkü zihniyetlere vardır. Yoksa o kadın ona sorumluluk vermeyelim gibi belirgin ve birebir bir şeyden kaynaklanmıyor. Bazen de dezavantajları avantaja çevirmek de mümkün...”

3.1.3.8. Rekabet koşullarındaki eşitsizlikler

Kadınların hiçbir işte erkek meslektaşlarıyla eşit koşullarda mücadele etmediklerini belirten Ayşe Özek Karasu, “Biz kadınlar olarak bin tane iş yapıyoruz. Eşimi kaybettim, kızımı tek başıma büyüttüm. Erkeklerin işten sonra içki sohbetleri ve ayrı hayatları vardır. Bizler evde çocuğa bakarken yapılan bu sohbetlerde başka konular gündeme gelir, yeni ilişkiler kurulur. Bunlar eşitliği ortadan kaldırıyor. Özel hayatınızdaki yükümlülüklerden dolayı katılamadığınız çevrelerde başka kararlar alınabilir, başka açılımlar, yeni yollar olabilir. Ben de öyle ortamlarda bulunsam belki başka bir pozisyonda olacaktım.”

Rekabet koşulları eşit olmadığı için kadınların daha fazla yıprandığını belirten Star Gazetesi Haber Müdürü Filiz Güler ise kendilerine yazı işleri müdürü ya da genel yayın yönetmeni olmak gibi bir hedef koyan kadın gazetecilerin erkeklerden daha çok çaba sarf etmek zorunda olduklarını ifade etmiştir. Güler şunları söylemiştir: “Ben buranın haber müdürüyüm. Bir servisin başındayım. Yazı işleri masasında hepimiz eşit durumdayız. Kadın erkek fark etmez. Orada ben bilgimi paylaşıyorum. Bütün haberleri anlatıyorum. Masada ben varım, dış haberler var. Ama akşam toplantısı olduğu zaman herhangi bir yere gidilecekse kadınlar davet edilmiyor. Erkek erkeğe gitmek tercih ediliyor. Çünkü erkek muhabbeti hakim. Eğer toplantı masasında kadın varsa ona göre biraz daha derli toplu oluyor. Bunun başka

gazetelerde de fark ettiğini sanmıyorum. Bu sektör dışında olduğu gibi, hani kahvehane muhabbeti diye tabir edilir, bu muhabbetler bizde de var. Futbolla başlar ve devam eder. Gazetecilik de biraz kadını erkekleştiriyor. Eğer sen erkekleşirsen onların içine çok daha rahat girebilirsin. Onlarla olan belirli bir diyalogun sonunda sana o titr veriliyor. Çok başarılı olmak konusunda şansın da çok önemli bir etkisi var. Rakibin olarak bir erkek varsa sen zaten kaybedersin. Çünkü o erkek üst yönetim kademelerindeki kişilerle senden daha çok ilişkide bulunabiliyor. Sen eğer sadece işini yapıyorsan, kadınsı yönünü kullanmıyorsan ve çok fazla bir şey paylaşmıyorsan seni başarılı bir kadın gazeteci olarak sadece belirli yerlere kadar taşırlar. Ama onun dışında senin üzerinde birileri olur ve sen onları taşırsın. Kadın taşıyıcı güçtür. İçeriden bir yapılanma olduğu için haber müdürü olma şansının bana verildiğini düşünüyorum.”

Görüşme yapılan diğer kadın gazeteciler de basında kulislerin kariyer çizgisinde belirleyici olduğunun altını çizmiştir. Kendisinin kimseyle rekabet etmediğini ama genel anlamda bakıldığında şartların eşit olmadığını söyleyen Banu Kurt şunları ifade etmiştir: “Erkek kültürü kadın kültüründen çok farklı. Onların sohbetleri, beraber hayatın sosyal alanında paylaştıkları, değer yargıları çok farklı. Bir kadının onlara dahil olabilmesi çok zor. Onun için yönetimler de genelde erkeklerden oluştuğu için kadınların biraz bu yarıştan uzak düştüğünü düşünüyorum.” Kader Balıkcı ise bu konudaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: “Eskiden çalışmakla yükselirdiniz, şimdi biraz şartlar değişti aslında. Ne kadar birinin altını oyabiliyorsanız o kadar hızlı yükselebiliyorsunuz. Artık yeni dönem böyle galiba. Kulislere bağlı.”

Belli kesimler hariç olmakla birlikte toplumun kadını ve erkeği farklı yerde görmeye devam ettiğini belirten Neyyire Özkan, bu yüzden koşulların eşit olmadığını ifade ederek şunları belirtmiştir: “**Hürriyet** gazetesi içerik itibarıyla Türkiye gibi bir gazetedir. **Hürriyet**’in kadrolaşması da Türkiye gibidir. Elbette ki Türkiye’deki eşitsizlikler buraya da yansıyor. Eşit değiliz tarzı konuşmaları hakikaten tercih etmiyorum. Zaman zaman çok bireysel düşündüğümde kendimi avantajlı gördüğüm

yerler de var ama bu bana ikram edilmiş değil. Önemli olan fırsat eşitliğidir. Fırsat eşitliği varsa devamı artık sizin becerinize kalmıştır, kadın ya da erkek olmanıza değil. Ama bir kadınla bir erkek eşit formasyona sahipse ve yönetim görevi için bir tercih yapılacaksa erkeğin tercih edilme ihtimali daha yüksektir. Bu yüzden kadınların bir yerlere gelebilmesi daha fazla efor ve çaba gerektiriyor.”

Kadınların bir kenara atıldığı ve ikinci sınıf çalışan muamelesi gördüğü fikrine çok inanmadığımı belirten Ayşe Mehveş Evin şunları ifade etmiştir: “Evet bir takım engeller var ama bunlar daha çok yaşamsal engeller. Müdür olmak, yönetici olmak fedakarlık gerektiren bir iş. Çünkü saatleri belli olmayan bir iş. Haftada kaç gece kalıyor ve hayata dair bir takım şeyleri, evinize gitmek gibi, yapamıyorsunuz. Pek çok kadın bundan sıkılıyor ya da bunu yapmak istemiyor. Ya da o sırada evlenmiş oluyor. Bunlar engel teşkil edebiliyor. Ama dergilerde çok sayıda kadın gazeteci çalışıyor. Yine dergilerde kadın yöneticiler de çok.”

Basında kadın gazetecilere ve yöneticilere mümkün olduğu kadar eşit imkanlar tanındığını belirten Burcu Yakar şunları ifade etmiştir: “Eşit bir kulvar oluşturuluyor. Ama tabii yarıştığı rakip doğrultusunda onunla bağlantılı olarak rekabet dengesi bozuluyor olabilir... Önemli olan işin nitelik ve niceliklerine uygun adayların bulunması. Ben müdür yardımcısıyken o zaman genel yayın müdürümüz olan Ergun Babahan dış haberler müdürlüğü teklif etti. ‘Yapabilir misin, kendine inanıyor musun’ dedi. Yapacağımı söyledim. İstemeseydim bu teklif bir başkasına yapılacaktı.”

3.1.3.9. Ücret konusundaki eşitsizlikler

Yönetici kadın gazetecilerin genel olarak ayrımcılık yapıldığını belirttikleri konuların başında ücret gelmektedir. Kendisinin de ücret konusunda eşitsizlikler yaşadığını ifade eden Nurcan Akad, “Bazı şeyler kadın olmaktan da kaynaklanıyor. Ben pazarlık yapamıyorum. Belki pazarlık yapan kadınlar vardır. **Akşam** Gazetesi’nden istifa ederken hiç para talep etmedim. Kimse oradan o şekilde gitmez. Bu kadın olmamdan mı yetiştirilme tarzımdan mı kaynaklanıyor bunu çözebilmiş değilim.

Ama genel olarak erkeklerin bu anlamda daha fazla kayırıldığını gözlemledim” demiştir. Basında genel olarak kadınların maaşının daha düşük olduğunu düşündüğünü ifade eden Ayşe Mehveş Evin ise bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: “Bu kadınların biraz bunu kabullenmesiyle ilgili. İnsanlar genellikle birbirlerinin maaşlarını biliyorlar, ama çoğunlukla ‘kadınların da kardeşim ben aynı işi yapıyorum neden ben bunu alıyorum’ demiyorlar ya da bunu çok az dile getirip ‘şurada iyi kötü bir işim var’ diyorlar.”

“Benim çalıştığım müessese de ücret açısından çok büyük farklılıklar yok” diyen Şule Talu, ücret konusunun aşıldığını düşündüğünü belirtmiştir. Aynı kurumda görev yapan Burcu Yakar ise ücret konusundaki ayrımın kadın erkek olmaktan kaynaklanmadığını bunun kişinin nitelikleriyle, kurumda çalışma süresiyle ya da transfer olup olmamasıyla ilgili olduğunu ifade etmiştir.

Çalıştığı kurumda ücret konusunda ayırım yapıldığını düşündüğünü belirten Banu Kurt, kadın yarım çalışır zihniyetinin toplumda yaygınlaşmış olduğunu vurguladıktan sonra şunları belirtmiştir: “Bu zihniyet diğer gazetelerde de köşedeki bakkalda da vardır. Hamile olur, doğum yapar, işten bir süre uzak kalır, karnı ağrır, çocuğu hastalanır, işe gelemez gibi nedenler yüzünden kadın yarım görülüyor ve bu da ücretlere yansıyor. Bu konuda bir ayrımcılık olduğuna her ne kadar aksini iddia etseler de inanıyorum. Ama yavaş yavaş geçecektir.” Aynı kurumda görev yapan Kader Balıkcı da ücret konusunda ayırım olduğunu belirterek, “Yöneticine ne kadar yakınsan o kadar çok maaş alıyorsun. Bu basınım dışında da pek çok yerde de var” demiştir. **Yeni Şafak**’tan Özlem Albayrak da ücret konusunda belirleyici olan etkenin yöneticiye yakınlık olduğunu ifade etmiştir. “Ücret için ben çok mücadele ettim ama erkek meslektaşlarımla aynı alıp almadığımı bilmiyorum” diyen Ayşe Özek Karasu, erkek olduğu için mi tuttuğunu kopardığı için mi çok talep ettiği için mi bazılarının daha iyi ücret aldığını bilemediğini dile getirmiştir.

3.1.3.10. Evli ve çocuklu olmanın etkisi

Uzun çalışma saatleri gerektiren gazetecilik ve yöneticilik söz konusu olduğunda evli ve çocuklu olmak da kariyeri etkileyen unsurların başında yer almaktadır. Kadın gazeteciler işe alınırken evli ve çocuklu olanların yerine bekarların tercih edildiğini belirten Berna Tuna Fenemen, “Hamile kaldığı gibi işten çıkarılanlar olduğunu, işe alınırken müdürleri tarafından uzun süre çocuk istemem diye uyarılanlar olduğunu biliyorum. Bunlar birebir yaşadığım şeyler değil ama oluyor. Bir de sosyal haklar tam olarak işlemiyor. Süt izinleri filan diğer sektörlerde daha rahat kullanılıyordur ama bizde herkes bu izinleri de tam kullanamıyor. Dolayısıyla basında evli ve çocuklu kadın gazeteci istenmediği fikri oldukça yaygındır.” Evli ve çocuk sahibi olmanın kadın gazetecilerin yönetici olmalarını da çok etkilediğini belirten Berna Tuna Fenemen, “Evliyim, 39 yaşındayım ve çocuğum yok. Bilinçli bir seçim olarak bu tarihe kadar çocuk yapmadım. Çünkü yeteri kadar işime vakit ayırabileceğime ve o performansı gösterebileceğime inanmadım. Bundan sonra düşünür müyüm bilmiyorum... Benim iki elemanım arka arkaya doğum yaptı. Biz bunun sıkıntısını burada çok yaşadık. Sonuçta onlar ellerinden geleni yapıyorlar ama sıkıntılar işe yansıyor. Çünkü anne olmak her şeyin önceliği. Gazetecilik yapıyorsanız ne o tam oluyor ne de diğeri” demiştir.

14 yaşında bir çocuğu olduğunu belirten Şengül Balıksırtı çocuğunun çok küçük olduğu dönemlerde bile hiç eve gitmeden iki gün gazetede kaldığı zamanlar olduğunu belirterek gerekli organizasyonları yapması sayesinde anne ve iş kadını olmayı başardığını ifade ettikten sonra şunları söylemiştir: “Bunu herkesin başarabileceğini sanmıyorum. Benim yaş grubumda medyada çalışan kadın sayısı az, çünkü bir yere kadar getirebiliyor kadın arkadaşlarımız. Dayanamıyor, direnemiyor ve gidiyorlar. Bu nokta da ya evliliğe karar verdiklerinde ya da çocuk doğurduğu anda oluyor. ‘Evleneyim kurtulayım ya da çocuk doğurdum artık çocuğuma bakacağım’ deniliyor. Bir tercih meselesi. Dayanmak ve direnmek lazım.”

12 ve 15 yaşında iki kızı olduğunu belirten Şule Talu, anne olmasının gazetede konumunu çok fazla değiştirmedeğini belirterek şunları söylemiştir: “Tabii ki ben

çocuklarıma çalışmayan ya da daha hafif koşullarda çalışan bir kadın kadar vakit ayırmadım ama onlara ayırdığım vakitte onlarla yoğun ilgilendim ve bu nedenle açığımı kapattığıma inanıyorum. Bu sizin çocuğunuzla kurduğunuz ilişkiye bağlı bir şey. Tabii ki çocuklarım her şeyin önünde geliyor. Olayı çocuklarım mı işim mi diye bir noktaya hiç getirmedim. Ama eğer iyi bir planlama yaparsanız, basında iyi bir yere gelebilir, iyi bir muhabir, iyi bir röportajcı ya da iyi bir yönetici olabilirsiniz. Anne olmanız hiçbir şekilde bunu etkilemez. Bence hem çocuk yapıp hem de bu meslek sürdürülebilir. Tabii ki faturası çok hafif değil ama olmayacak bir şey de değil. Yeter ki sebat edin ve aile düzeninizi ona göre kurun.”

Evli olduğunu ama çocuğu olmadığını belirten Burcu Yakar ise çocukla birlikte işini sürdüremeyeceğini düşündüğünü ifade ederek, “Sabah saat 8.30’da işbaşı akşam en erken 20:00’de işten çıkarak çocuğuma kendi arzu ettiğim şekilde bakamam. Çocuk 5-6 yaşına gelinceye kadar bizzat annenin ilgilenmesi gerektiği kanısındayım. Bunu yapıp yapamayacağımı bilmiyorum ama çocukla beraber şu andaki mevcut işimi en azından kendi prensiplerim çerçevesinde yürütebileceğimi sanmıyorum” demiştir.

Teknolojinin sağladığı kolaylıklar, ulaşımın kolaylaşması, çalışma şartlarının eskisi gibi olmaması ve eşlerin daha anlayışlı olması nedeniyle çocuk sahibi olmanın eskisi kadar sorun olarak görülmediğini belirten Nurcan Akad, erkeklerin daha ziyade biraz yaşlanmaya yüz tutmuş, akıllı belki kendilerine de rakip olabileceğini düşündükleri kadınları mümkün olduğu kadar görmezden gelmek istediklerini vurgulamıştır. Basındaki kadın gazetecilerin önündeki en büyük engellerden biri de yaş olarak gündeme gelmektedir.

3.1.3.11. Kadın gazetecilerin sistem dışına itilmesinde yaşın etkisi

Kadınlar gazetecilerin yönetim kademelerinde yer almasının önündeki en büyük engellerden biri de kadınların belli bir süre gazetecilik yaptıktan sonra sistem dışına itilmeleridir. Nurcan Akad bu durumu şöyle tespit etmiştir: “Bizim erkek gazeteciler etraflarında özellikle 40’ını aşmış kadın gazeteci görmek istemiyorlar. Biz 40’ı aşmış adamları etrafımızda görmek istiyormuşuz gibi. Ama onlar hakim oldukları için,

onların boruları öttüğü için, çok ilginç bir şekilde istememe hakkının kendilerinde olduğunu sanabiliyorlar. Bunu toplantılarda filan da dile getiriyorlar. Sonra da hoşluk olsun diye sen yaşını göstermiyorsun diyorlar. Bu kırıcı da birşey. Ben bunlardan hiçbir zaman kırılıp alınmadım tam tersine bu bakımdan çok üzerlerine gittim. Sadece yaşla ilgili değil. İşin tuhaf tarafı sistem akıllı ve bilgili kadını tasfiye ediyor. Onların kafalarında kadınlar için biçtikleri rol modeli mümkün olduğu kadar gazetenin yüzünde görünsünler. Şimdi 2000'ler itibarıyla en son moda bu. Yumuşasın, kadın okur da gelsin. Bu gazetenin yumuşak yüzü. Mümkünse bu kadınlar hayata dair daha yumuşacak şeyler yazsın. Zaten erkekler dünyayı ve Türkiye'yi kurtarıyorlar.” Berna Tuna Femenen ise durumu şu şekilde dile getirmiştir: “Erkek egemen bakışın yarattığı bir şey var. Yaşlı kadın istemiyorlar. Çok profesyonel olması lazım ki erkek yöneticiler yaşlı kadınlara da eyvallah desinler. Çok büyük isimlerse o zaman göz yumuyorlar. Bugün var öyle kendilerini kabul ettirmiş kadın gazetecilerimiz.”

Basında görev yapan 30 yaşın altında çok fazla sayıda kadın olmasına rağmen 30-40 arasında özellikle gazetelerde çalışan çok az kadın olduğunu belirten Şengül Balıksırtı, “Benim burada birlikte çalıştığım arkadaşlarım daha otuzlarına gelmediler. Yarın öbür gün evlenmeye karar verdiklerinde kendilerini yol ayrımında bulacaklar. Çünkü bizim bu tempomuzu eşlerin anlayabilmesi mümkün değil...” derken Burcu Yakar, ise basında güzel kadın çirkin kadın ayrımı yapıldığını düşündüğünü belirterek şunları ifade etmiştir: “Başvuru yapıldığında genç bir muhabir alınacağı zaman önce eli yüzü düzgün mü diye bakılır. Erkeklerde de bir derece buna bakılır ama kadında olduğu kadar çok değil. Önce bunun değişmesi lazım.”

3.1.3.12. Kadın gazeteci ve yönetici olmanın avantaj ve dezavantajları

Basında kadın yönetici olmanın ayrı bir avantaj getirdiğine inanmadığını belirten Şule Talu, “Olaylara gazeteci ilkeleriyle bakıyorsanız erkekten farklı bir avantajınız yok ama dezavantajlar var. Kadınların sayısı daha az olduğu için kendilerini ispatlamaları daha zor olabilir, daha fazla süreç alabilir. Ama ben yine bu konuda

olumlu düşünüyorum. İyi çalışan kadınlar artık basında ön plana çıkıyorlar. Kendilerini gösterebiliyorlar. Sıra dışı bir şey yaratabiliyorlar” demiştir.

Gazetecilikte kadın olmanın dezavantajını yaşamadığını belirten Nur Batur ise şunları söylemiştir: “Erkek meslektaşlarım ne yapıyorsa ben de aynı şekilde onlarla omuz omuza yürüdüm. Bazen de onlardan da ileri noktalarda gazetecilik yaptım. Ambargo altındaki Bağdat’a ekibimle beraber gittim, Pakistan’a gittim, darbe öncesinde Cezayir’de oldum. Bunlar birçok erkek meslektaşımın da yapmaktan çekindiği şeylerdi. Hedefinizi belirleyip altyapıyı oluşturursanız ve hesaplayarak risk alırsanız her meslekte başarı şansınız yüksek oluyor. Ama yönetici kademelere geliştire basın camiasında çok daha sınırlıydı kadın gazeteciler. O bakımdan yeni yeni yollar açılmaya başladı. Bence bu Türk basını için çok olumlu ama ben kadın erkek diye ayırmıyorum. Çünkü mesleğin hakkını veren herkes zannediyorum belirli yerlere geliyor.” Siyasette kaynaklarla daha kolay iletişim kurma anlamında kadın gazetecilerin belki dezavantaj yaşadığı söylenebileceğini söyleyen Nur Batur şunları söylemiştir: “Erkek arkadaşlarımız parlamentoda mesela daha samimi sohbetler kurup içki masalarında daha fazla istihbarat alma imkanına sahiplerdi. Ama ben bunun da dezavantajını çok fazla yaşamadım diyebilirim. Hakkını verdikten, olayların içine girdikten sonra bir noktadan sonra onlar da size kadın erkek diye bakmıyorlar. Sizi objektif güvenilir ve sağlam bir gazeteci olarak algılıyorlar.”

Ankara’nın ve bütün güç odaklarının erkek egemen bir yapısı olduğunu ifade eden Serpil Çevikcan, “Bu yüzden cinsinizi bir avantaja çevirmek bir üslup gerektirir” demiştir. Genel olarak kadınlarla erkeklerin, erkeklerle kadınların diyaloglarından daha iyi şeyler çıktığına dikkat çeken Serpil Çevikcan, bunun basın içinde geçerli olduğunu vurgulayarak şunları söylemiştir: “Haber kaynakları kadın gazetecilere daha rahat açılırlar. Tabii bu kadın gazetecinin nitelikleriyle de ilgilidir. Altyapınız, donanımınız sorduğunuz soruyla ilgili bilginiz olduğunda kaynağınızla daha sağlıklı iletişim kurabilirsiniz. Örneğin bir milletvekili gazetemizde yapılmış yanlış bir haberle ilgili tepki gösterecekse karşısına çıkan bensem daha nazik bir üslupla konuşmayı tercih eder. Bu doğal bir şeydir. Onun dışında mutlaka kadın olduğunuz

için erkeklerden daha iyi, daha sağlıklı haberler alırsınız diye bir durum yok. Fakat bunun yüzde 5-10 gibi de olsa bir katkısı olduğu yadsınamaz.”

Kadınların iyi fotoğraf verdiğini bunun da bir avantaj olduğunu belirten Ayşe Mehveş Evin ise şunları söylemiştir: “Gazetecilikte iyi fotoğraf vermek açısından kadın olmanın iyi olduğu açık açık ifade edilir. Bazı kadın yöneticiler bundan çok rahatsızlık duyuyor da olabilir ama dengesini kurdukça bunun mahsuru yok. Tipi güzel ya da kadın diye kimse uzun süre tutunamaz. Belki kısa bir süre tutunabilir ama hiç kimse uzun süre kalıcı olamaz. Hemen insanı paramparça ederler. Aksine kadın olarak çıktığımız zaman, ezilmemek için, haber yapan kişi olarak daha da fazla çaba göstermek zorunda kalabiliyorsunuz. Yönetici olarak da öyle. Mesela bir arkadaşım bana, ‘yazı işleri odasında kadın sesi iyi bir şey değildir, iyi gelmez ama senle bu sorunu yaşamıyorum’ dedi. Bu nasıl bir şey bilmiyorum. Bana komik geldi ama demek ki erkekler böyle şeyler hissediyorlar. Kadın tavrı onlara dokunabiliyor ama neden bilmiyorum.”

3.1.3.13. Kadın ve erkek yöneticilere davranışlardaki farklılıklar

Genel yayın yönetmenliği döneminde birlikte çalıştığı insanların kendisine farklı davrandığını düşünmediğini ifade eden Nurcan Akad, **Hürriyet** gazetesinde yazı işleri müdürü olarak görev yapmaya başladığı zaman bir dirençle karşılaştığını ve bu direncin yaklaşık bir iki yıl sürdüğünü ifade etmiştir. Akad bu konuda şunları aktarmıştır: “Yazı işleri gazetenin karar verici merciidir. Oraya kadar gelen bütün kademeler aslında yazı işlerine servis yapar. Haber birimleri haberlerini sunarlar, haber merkezi onları en iyi şekilde toplarlar. Yazı işleri kendisine sunulmuş olan haberler arasından o günkü gazetenin seçimini yapar. Gazeteyi genel yayın yönetmenleri ve yazı işleri müdürleri yönetir. Oraya gelinceye kadar daha önceki haber müdür yardımcılığım, haber müdürlüğüm sırasında her şey yolundaydı ve yazı işlerindeki erkekler bundan çok memnundu. Çünkü onlara çok düzgün bir servis veriyordum. Fakat iş yazı işleri müdürü olup da yönetimi paylaşmaya gelince orada bir reaksiyonla karşılaştım. Hayatımda karşılaştığım ilk dirençtir. Üstelik de çok şiddetliydi.”

Kadınların kadın yöneticilere daha yakın olduğunu erkeklerin ise daha kapalı olduğunu belirten Banu Kurt, kendisinin ise birlikte çalıştığı herkese bakışının aynı olduğunu ifade etmiştir. İnsanların erkek yöneticilerle kadın yöneticilere tavırları arasında çok fark olduğunu belirten Ayşe Özek Karasu ise şunları söylemiştir: “Erkekler bağırır çağırır sonra da birlikte rakı içerler. Erkekler yüz kere bağırın, sen bir kere bağır senin adın huysuz kadın olur... Huysuz kadın damgasını yememeye çalışıyorum. Kimsenin yadsıyamacağı kadar haklı olduğum zaman sesimi çok çıkarıyorum. O zaman kimse birşey diyemiyor.”

3.1.3.14. Türk basınında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler

Basında kadın yönetici sayısının artmasının çok zor olduğunu belirten Ayşe Mehveş Evin, kadın sayısının artmasının genelde patronlara ve CEO'lara bağlı olduğunu ifade etmiş ve üst yönetimdekilerin kadın yöneticilere şans vermesi gerektiğini belirtmiştir. Serpil Çevikcan da kadın gazeteci yöneticilerin sayısının artmasının gazete sahiplerinin ve gazetelerin tepe noktalarındaki insanların kadınlara daha çok göreve getirme bilincine sahip olmalarıyla bağlantılı olduğu düşündüğünü ifade etmiştir. Çevikcan, şunları belirtmiştir: “Çok temelden başlayıp gazeteci yetiştiren okullardaki eğitimin iyileştirilmesi, buralardan çıkan genç kızların gazetelerde çalışmaya başlamasında öncelik tanınması, stajyer olarak geldikleri günden itibaren pozitif ayrımcılık yapılarak daha fazla desteklenmeleri gibi şeyleri bir kenara bırakırsak patronların kafasındaki erkek yönetici kadın yönetici konulu kalıpların kırılmasını sağlamak gerekir.”

Ancak son seçenek haline geldiklerinde kadınların yönetime gelebildiklerini vurgulayan Balçiçek Pamir, benzeri bir durumu kendisinin de yaşadığını belirterek bunun değişmesi gerektiğini ifade etmiştir. Kadın yönetici sayısının artması için erkeklere olduğu gibi kadınlara da fırsat verilmesi gerektiğini belirten Balçiçek

Pamir⁹⁴, “Yeni bir gazete mi çıkıyor, üç aday düşünülüyorsa bunun ikisi kadın olmalı. Biraz pozitif ayrımcılık yaparak önce kadınlara şans verilmeli” demiştir.

Kadınların yöneticiliğe talip olmasının çok önemli olduğunu belirten Nurcan Akad, “Hem söyleşi yapayım, hem köşe yazayım hem de yazı işleri müdürlüğü yapayım dersiniz olmaz... Gazetelerde hem yazı işleri müdürlüğü yapan hem de köşe yazarı erkekler de var. Bilin ki bunlardan birisini eksik yapıyordur. Onun eksik bıraktığı şeyi başkaları üstleniyordur” demiştir.

Basında her şeyin ilişkilerle yürüdüğünü belirten Filiz Güler⁹⁵, kendisi gibi istisnalar olsa da, ilişkilerin kişileri koltuğa taşıdığını belirttikten sonra, “Kişisel ilişkilerden çıkılır ve sadece başarıya bakılırsa çok daha iyi olabilir. Çünkü zaten bizim yaptığımız işler ortaya çıkardığımız ürün ortada” demiştir. Sabah Gazetesi Yazı İşleri Müdür Yardımcısı Ayşegül Akın⁹⁶, gazeteciliğin Türkiye’den kopuk bir şey olmadığını belirterek Türk basınında ve diğer sektörlerde kadın sayısının artmasının toplumsal gelişmelere paralel olarak hareket edeceğini ifade etmiştir.

“Eğer insan gerçekten işinin hakkını vermeye çalışıyorsa istediği şeyler de varsa ona ulaşabiliyor. En azından ben kendi ortamımda bunun böyle olduğunu gördüm. Daha büyük ve daha kaygan yerlerde durum farklı olabilir. Çok büyük haksızlıkların yapıldığı yerlerde pozitif ayrımcılık mutlaka uygulanmalı” diyen Özlem Albayrak⁹⁷ ise şimdiye kadar Yeni Şafak’ta kadın yazı işleri müdürü ya da kadın genel koordinatör olmadığını belirterek, “Buna göz diken birisi için ne olur bilmiyorum. Ama sanırım bu kolay başarılamaz” demiştir.

Basında yönetici olmak isteyenlerin buna göre hareket etmesi gerektiğini belirten Vatan Gazetesi İstihbarat Müdürü Dilek Kantoğlu⁹⁸, bunun birkaç ayağı olduğunu belirterek şunları sıralamıştır: “Öncelikle sizin bir hedefiniz olacak. İkincisi, sizin

⁹⁴ Sabah Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Balçicek Pamir, 30 Ekim 2005

⁹⁵ Star Gazetesi Haber Müdürü Filiz Güler ile röportaj, 1 Mart 2006

⁹⁶ Sabah Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Ayşegül Akın ile röportaj, 27 Nisan 2006

⁹⁷ Yeni Şafak Televizyon Servisi Şefi Özlem Albayrak, 3 Mart 2006

⁹⁸ Vatan Gazetesi İstihbarat Müdürü Dilek Kantoğlu ile röportaj, 19 Mart 2006

önünüzü açacak bir üstünüz olacak. Önce kendinizi birebir ilişkide olduğunuz kişiye kabul ettireceksiniz, sonra o sizin önünüzü açacak. Şans faktörü de çok önemli... Talep sizden gelecek, değerlendirmeyi onlar yapacak.”

Ülkemizde kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde temsilinin yeterli düzeyde olmamasının temel nedenin Türkiye'nin genel durumu olduğunu söyleyen **Cumhuriyet** Gazetesi Genel Yayın Müdürü İbrahim Yıldız şunları ifade etmiştir: “Türkiye’de kadınlar hemen tüm meslek dallarında ikincil konumlardadır. Bu da henüz erkek egemen toplum olma konusundan kurtulamayıştığımızdır. Burada Avrupa ülkelerinde de durumun Türkiye’den farklı olmadığı bilgisini de eklemek isterim. Avrupa ülkelerinde de yönetim kademelerine tırmanabilmiş kadın gazeteci bulmak oldukça güçtür.”

Cumhuriyet gazetesi köşe yazarı ve yayın kurulu üyesi Şükran Soner⁹⁹ ise kadın gazetecilerin uzun süre meslekte kalamadıkları için yönetici konuma da yükselemediklerini ifade ederek şunları belirtmiştir: “Karar mekanizmasında yöneticinin ağırlığı yok şu anda en büyük sorun o. Gazetecilikte, uzmanlık ya da yazar olarak kabul edilmek çok önemlidir. Yönetici sadece patronajla yayın politikasıyla ilgili ilişkilerde bir aracı konumundadır ve çok da iradesinin ağırlığı söz konusu olan bir durum yok. Geçmişte öyle değildi. Gazeteci patronların var olduğu süreçte sadece gazetelerin var olduğu medya olmadığı süreçte yönetici çok önemliydi. Gazetenin yayın politikasında genel yayın müdürünün bir ağırlığı vardı. Artık böyle bir ağırlık kalmadı. Promosyon müdürleri bile 1980 sonra genel yayın müdürlerinden daha çok söz sahibi, daha çok ücret sahibi oldular” demiştir. Şükran Soner, basında kadın yönetici sayısının artması için bakış açısının ve ölçütlerin değişmesinin gerektiğini ifade etmiştir.

“Ben kadın yöneticilerin çıkmamasının biraz kadınlardan kaynaklandığını düşünüyorum. Yöneticilikleri zayıf” diyen **Zaman** Gazetesi Genel Yayın Editörü Mehmet Kamış¹⁰⁰, Zaman’da çeşitli dönemlerde beş kadın gazeteciyi yönetime

⁹⁹ Cumhuriyet Gazetesi Yayın Kurulu Üyesi ve köşe yazarı Şükran Soner ile röportaj, 10 Mayıs 2006

¹⁰⁰ Zaman Gazetesi Genel Yayın Editörü Mehmet Kamış ile röportaj, 30 Mayıs 2006

getirdiklerini Nihal Bengisu Karaca dışındakilerin görevlerini başarıyla yapamadığı için bu görevlerin başkalarına verildiğini ifade etmiş, Zaman'ın eki Turkuaz'ın Yöneticisi Nihal Hanım'ın ise genel yayın editörü düzeyinde etkin bir yönetici olduğunu belirtmiştir. Gazetecilik ve yöneticilik uzun çalışma saatleri gerektirdiği için anne olmanın kadınların performanslarını olumsuz etkilediğini belirten Mehmet Kamış, son dönemlerde çok sayıda kadın gazeteciyi işe aldıklarını bunlardan ikisini de yöneticiliğe hazırlamak üzere yazı işlerine aldıklarını vurgulayarak şunları söylemiştir: “İyi okullardan mezun iyi donanımlı bayan gazeteciler aldık. Bizim zamana ihtiyacımız var. Genç bir gazeteyiz. Nitelikli işini iyi yapan eleman bulduğumuzda onları kolluyoruz. İşini iyi yapıyorsa bayan ya da erkek diye ayırmıyoruz. Bu konuda bayanlar biraz geride kalıyor. Bunu kapatmak için bir miktar pozitif ayrımcılık yapıyoruz ama çok ciddi bir pozitif ayrımcılık yaptığımızı da söyleyemem. Ama inanıyorum ki beş yıl sonra Zaman gazetesinde epeyce kadın yönetici olacak buna künye de dahil. Ben sadece künyeyi de ölçüt olarak almıyorum. Önemli olan etkin yönetici olmak ve gazetenin yayın politikasına tesir edebilecek düzeyde olmaktır.”

Kadınların Türkiye genelindeki şanssızlığının basın dünyasında biraz daha belirgin olarak kendini gösterdiğini ifade eden Türkiye Gazetesi Yazışleri Müdürü Nuh Albayrak şunları söylemiştir: “Özellikle ulusal gazetelerde yöneticiliğin, uzun yıllar süren gazetecilik deneyiminden sonra gündeme gelmesi gibi bir alışkanlık vardır. Durum böyle olunca, bayan gazetecilerin yaygın anlamda iletişim fakülteleriyle birlikte medya dünyasına girmeye başladığını, iletişim mezunlarının da son yıllarda gazetelerde istihdam edilmeye başladığını düşünürsek ancak önümüzdeki yıllarda kadın gazetecileri yaygın olarak yönetim kadrosunda görebileceğimizi tahmin etmek mümkündür.”

SONUÇ

Kadın gazetecilerin Türk basınında serüveni Tanzimat dönemiyle başlamıştır. Başlangıçta ağırlıklı olarak kadın hakları ve kadının toplumdaki yeri hakkında yazılar yazan kadın gazetecilerin yerini sonraki dönemlerde gazeteciliği bir meslek olarak gören ve çeşitli konularda yazan kadın gazeteciler almıştır. Türk basınındaki kadın gazeteci sayısı da yıllara bağlı olarak artmıştır. Kadınların özellikle ilk dönemlerde yaşadıkları kadın olmaktan kaynaklı sorunlar da zaman içinde azalmıştır. Özellikle 1950’li yıllardan sonra gazetecilik okullarının açılması kadınların sektöre girişini kolaylaştırmış, 1980’li yıllardan sonra kadın gazeteci sayısı daha da çoğalmıştır. Görüşme yapılan kadın gazetecilerin de belirttiği gibi kadınların daha detaycı ve iletişime açık olmaları, sevdikleri bir mesleği icra ettikleri için daha az ücrete çalışmaya razı olmaları sektördeki kadın sayısını artırmıştır. Genel olarak bakıldığında bugün Türk basınında çalışan kadın ve erkek gazeteci oranının yaklaşık yüzde 50’ye yaklaştığı belirtilmiştir. Fakat benzeri bir durum yönetim kademeleri için geçerli değildir. Gazetelerin çeşitli servisleri ve yazı işleri kademeleri uzun yıllar “dişi sinek bile giremez” diye tanımlanmıştır. Kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde künyede yer almaları 1990’lı yıllarda başlamış 2000’li yıllarda ise bu sayı kısmen de olsa artmıştır. Artık gazetelerin künyelerinde çok fazla sayıda olmasa da kadınlar da yer almaya başlamıştır.

Tezimizde sonuç olarak ilk dikkati çeken, Türk basınına baktığımızda kadın gazetecilerin iletişim sürecini ve kendi mesleki pratiklerini algılama açısından kendilerini öncelikle gazeteci olarak nitelendirmeleridir. Görüşülen kadın gazeteci yöneticiler de işlerini yaparken kendilerini kadın olarak değil gazeteci olarak gördüklerini vurgulamışlardır. Bu durum bir yandan haber üretim pratiğinin kendi koşullarının gazeteci üzerindeki belirleyiciliğinin cinsiyet temelinde çok farklı değerlendirmelerin oluşmasına fazla şans tanımadığı anlamına gelirken diğer yandan da toplumdaki erkek egemen yapının kadınlar için genelde doğurduğu sorunların gazeteciliğe ve basın kurumlarına da yansıdığı anlamına gelir. Mesleki hiyerarşinin tepelerinde genel yayın yönetmeni, yazı işleri müdürü, dış haberler müdürü, magazin

müdürü, büro şefi düzeyinde kadın gazetecilere çok fazla rastlanılmaması kadınların meslekte bazı engellerle karşılaştıklarının bir göstergesidir.

Buna rağmen 1980'li yıllardan sonra kadın gazetecilerin sayısal olarak artmalarına karşın etkinliklerinin artmadığı da bizzat kadın gazeteciler tarafından dile getirilmiştir. Basında kadınlar ağırlıklı olarak muhabir düzeyinde görev yapmaktadırlar.

Gazetelerin yönetim kademelerinde kadınların temsili düşünüldüğünde vahim bir durum olduğu da neredeyse anket ve görüşme yapılan bütün kadınlar tarafından dile getirilen bir gerçektir. Kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde yer almasının önünde açık engeller olmamakla birlikte, görünmeyen engeller kadınların yönetim kademelerine tırmanmalarını engellemektedir. Kadın gazeteciler sektör dışına itilmektedir. Bu durum ağırlıklı olarak sektörün zorlamalarıyla nadiren de kendi istekleriyle gerçekleşmektedir.

Yapılan görüşmelerde gazetelerde yönetici olmanın diğer sektörlerden en büyük farkının sürekli uzun çalışma saatleri gerektirmesi, haftada sadece bir gün izin yapılabilmesi, bayram, yılbaşı vb. durumlarda da sadece dönüşümlü izin olanağı tanınması olarak ifade edilmiştir. Kısacası basında yönetici olan kadınlar her zaman bir takım şeylerden fedakarlık yapmak zorundadır. Evli ve çocuklu olmak da fedakarlıkların daha da artması anlamına gelmektedir.

Fakat basının bazı alanlarında kadın bakış açısının önemi özellikle vurgulanmıştır. Örneğin magazin basını için kadın bakış açısı bir avantaj olarak nitelendirilmiştir. Star gazetesinin magazin servisinde toplam 15 kişinin çalıştığını ve bunun 8'inin kadın olduğunu belirten Berna Tuna Fenemen, genel olarak kadın olmanın ünlü insanlarla iletişim kurmada bir kolaylık sağlayabileceğini düşündüğünü ifade ederken Şengül Balıksırtı da kadın bakış açısının getirdiği duygusallığın ve duyarlılığın magazin basınında görev yapan kadın gazeteciler için bir avantaj olduğunu ifade etmiştir.

Ancak dış haberler servisinde durum farklıdır. Dış haberlerde kadın gazeteci ve yönetici olmanın daha çok dezavantajı olduğunu belirten Burcu Yakar, bu zorlukları yoğun tempo, diğer servislere göre daha uzun çalışma süresi, gece gündüz bayram ayrımı olmayışı olarak sıralamıştır. Yöneticiliğin evli kadınlar için daha zor olduğunu ifade eden Burcu Yakar, eşi de gazeteci olan kadınların daha şanslı olduğunu vurgulamıştır. Görüşülen diğer kadın gazeteciler de gazeteci eşin hayatlarını kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir.

Ankara’da kadın gazeteci ve yönetici olmanın da pek çok zorlukları vardır. Ankara, genellikle genel yayın yönetmenliğine gidişte önemli bir basamak olarak görülür. Bu yüzden de “Ankara’nın havasını almak”, orada gazetecilik yapmış olmak basın çalışanları açısından önemlidir. Meslek hayatının 19 yılını Ankara geçiren Hürriyet Ankara Temsilcisi Nur Batur, son dönemde Ankara’da kadın yönetici sayının artmasının bir gelişme olduğunu, Türk medyasında bir açılım yaşandığını ve yöneticilik kadrolarına gelen kadınların yeni bir üslup ve anlayış getireceklerini vurgulamıştır. Ankara’daki bütün güç odaklarının erkek egemen bir yapıda olduğunu belirten Milliyet Ankara İstihbarat Şefi Serpil Çevikcan da bu durumun Ankara’da yönetici olmayı zorlaştıran bir faktör olduğunu vurgulamıştır.

Görüşme yapılan kadın gazeteciler özellikle gazetecilik yapmaya başladıkları ilk dönemlerde yöneticiliği hedeflemediklerini ve yöneticiliğin kendilerine verildiğini ifade etmişlerdir.

Kadın gazeteciler genel olarak yönetici olmayı hedeflememiş olduklarını belirtmelerine rağmen yöneticilik yapmaktan memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Yöneticiliğe giden yolda çeşitli engellerle karşılaştıklarını söyleyen yönetici kadın gazetecilerin buldukları yerlere gelmesi kolay olmamıştır. Öncelikle bir kadın gazetecinin yönetime gelebilmesi için erkek meslektaşlarından daha çok çalışması gerekmektedir.

Yönetici kadın gazetecilerin genel olarak ayrımcılık yapıldığını belirttikleri konuların başında ücret gelmektedir. Bütün medya kurumları eşit işe eşit ücret ilkesine sadık

görünmekle birlikte kadın çalışanların basın sektöründeki tarihine bakıldığında ancak küçük oranda kadın çalışanın eşit işe eşit ücret politikasıyla istihdam edildiği ortaya çıkar.

Kadınların çalışma alanları erkeklerin daha az yer aldığı alt kademeleri oluştururken, karar verme noktalarında kadınların yükselmeleri de erkek çalışanlara oranla hem daha zor hem de daha geç olur. Anket sonuçları ve görüşme yapılan kadın gazeteciler de bunu doğrulamışlardır.

Uzun çalışma saatleri gerektiren gazetecilik ve yöneticilik söz konusu olduğunda evli ve çocuklu olmak da kariyeri etkileyen unsurların başında yer almaktadır.

Teknolojinin sağladığı kolaylıklar, ulaşımın kolaylaşması, çalışma şartlarının eskisi gibi olmaması ve eşlerin daha anlayışlı olması nedeniyle çocuk sahibi olmanın eskisi kadar sorun olarak görülmediği belirtilse de çocuk sahibi olmak kadın gazetecinin yönetici olmasını zorlaştıran bir engel olarak ortaya çıkmaktadır.

Kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde yer alamamasının en büyük nedenlerden biri de kadınların belli bir süre gazetecilik yaptıktan sonra sistem dışına itilmeleridir. Bunun iki sebebi vardır. Ya yoğun çalışma temposu nedeniyle kadınlar gazetecilikte belli bir deneyim kazandıktan sonra bu deneyimi de kullanabilecekleri halka ilişkiler gibi alanları tercih etmektedirler ya da yerlerini daha “genç ve dinamik” kişilere bırakmak zorunda kalmaktadırlar.

Basında görev yapan 30 yaşın altında çok fazla sayıda kadın olmasına rağmen 30-40 arasında özellikle gazetelerde çalışan çok az kadın olduğu da çalışmamız sonucunda da görülmüştür.

Genel olarak kadın gazeteciler, kadınların kadın yöneticilere daha yakın olduğunu erkeklerin ise daha kapalı olduğunu belirterek tavırlarını kadın yöneticilerden yana koymuşlardır. Kadınların yöneticiliğe talip olmasının çok önemli olduğu da dile

getirilmiştir. Ayrıca kadın yönetici sayısının artması için erkeklere olduğu gibi kadınlara da fırsat verilmesi gerektiği üzerinde durmuşlardır.

Basında kadın yönetici sayısının artmasının çok zor olduğunu belirten kadınlar, kadın sayısının artmasının genelde patronlara ve genel yayın yönetmenlerine bağlı olduğunu ifade etmiş ve üst yönetimdekilerin kadın yöneticilere şans vermesi gerektiğini belirtmişlerdir. Genel olarak toplumda yaşanacak gelişmelerin başka sektörlerde olduğu gibi basın sektöründe de kadın yönetici sayısının artmasına katkıda bulunacağı da dile getirilmiştir. Ayrıca basının kadına çok kapalı bir alan olmadığı ifade edilerek kadınların istedikleri ve hedefledikleri taktirde çok çalışarak yönetim kademelerinde yer alabilecekleri ifade edilmiştir. Görüşme yapılan bütün kadın gazeteciler buldukları konuma gelebilmek için çok çalıştıklarını ve meslekteki başarıları nedeniyle buldukları yere hak ederek geldiklerini ısrarla vurgulamışlardır.

KAYNAKÇA

Türkçe Sözlük, TDK Yay., 8.bs.Ankara, 1988.

Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık: Türkiye’de Eğitim Sektörü Örneği, T.C.

Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü yayını, Ankara

Cumhuriyet’in 75. Yılında Türkiye’de Kadının Durumu, T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara, Kasım 1998.

Akad, Nurcan: (Çevrimiçi) <http://www.yasemininceoglu.com/detay.asp?ID=43>

Akgün Çomak, Nebahat: 2000 “Türk Basımında Kadın“, **İ.Ü. İletişim Fakültesi Dergisi**, s.124.

Alemdar, Korkmaz: 1999 **Medya Gücü ve Demokratik Kurumlar**, İstanbul, AFA Yayınları.

Altan Arslan, Şengül: 2000 **Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik**, Ankara, T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.

Altun, Abdülrezzak: 1995 **Türkiye’de Gazetecilik ve Gazeteciler**, Ankara, ÇGD Yayınları.

Arıkan, Semra: 2003 Kadın Yöneticilerin Liderlik Davranışları ve Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama **İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. Cilt:5, Sayı:1, s.1-20,

1997 “**Kadın Yöneticilerin Liderlik Davranışları**”,

H.Ü, S.B.E, Basılmamış Doktora Tezi.

Asker, Ayşe: 2004 “Medyada Cinsiyetçilik ve Kadın Gazeteciler”, **Kadın**

- Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma, 1-4 Mart Sempozyum Bildiri Metinleri**, Yeditepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, 1. Baskı, İstanbul cilt 2, s.81, 1991 Türk Basınında Kadın Gazeteciler, İstanbul, Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Balta Peltekoğlu, Z. Filiz: 1998 **“Cumhuriyet Döneminde Türk Basınında Kadın Gazeteciler”**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Bektaş, Arsev: 1986 **Kamuoyu İletişim ve Demokrasi**, İstanbul, Bağlam Yayınları.
- Bohere, G.: 1986 **Gazetecilik Mesleği**, Çeviren: Nurhan Süral, Ankara, Uluslararası Çalışma Örgütü.
- Coşkun, Süleyman: 2003 **Kendi Anlatımlarıyla Duayen Gazeteciler**, Ankara..
- Çalışır, Gülsüm: 2003 **Ulusal Basında Düşünce Yazarı Kadın Gazeteciler**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Çakır, Serpil: 1996 **“Osmanlı Kadın Hareketi”**, İstanbul, Metis Yayınları.
- 1999 **Kadınlar Dünyası**, 1 Aralık, s. 46-47.
- Çelik, Mehmet: 2002 **“Medya ve Demokrasi İlişkisi: Küreselleşme Sürecinde Medyanın Rolü”**, M.Ü, Yüksek Lisans Tezi.
- Çeri, Bahriye: 2005 **Hayal ve Hakikat** (Ahmed Midhat ve Bir Kadın), İstanbul, Yıldız Teknik Üniversitesi Yay.

- Danişman, Ahmet: 1977 “Basın Özgürlüğünün Sağlanması Tedbirleri”,
Basılmamış Doç. Tezi, AÜ. SBF BYYO,
- Davraz-Mardin, Aslı: 1998 **Kadın Süreli Yayınları Bibliyografyası: 1928-1996**
Hanımlar Alemi’inden Roza’ya, Kadın Eserleri
Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı, İstanbul, Türkiye
Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- G. İnceoğlu, Yasemin-Korkmaz, Yeşim: 2002 **Gazetecilik 24 Saat**, Bas-Haş Yay.
- Görgülü, Güventürk: 1991 **1970’lerden 1990’lara Türk Basında Tekelleşme:**
Basında Ekonomik Bağımlılık, İstanbul, Gazeteciler
Cemiyeti Yayınları.
- Gümüšoğlu, Firdevs: 1996 “Cumhuriyet Döneminde Ders Kitaplarında
Cinsiyet Rollerini (1928-1998)”, **75 Yılda Kadınlar ve
Erkekler**, İstanbul, Tarih Vakfı Yayınları.
- Hekimoğlu, Müşerref: 2005 **“Anılar, Bir Cumhuriyet Kızı”**, Cumhuriyet
Kitapları, İstanbul
- İnan, A. Afet: 1984 **Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler**, 4. bs,
Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- İpekçi, Abdi: 1960 **Milliyet** Gazetesi, 14 Mart
- Mutlu, Erol: 1994 **İletişim Sözlüğü**, Ark Yayınevi, İstanbul.
- Oral, Zeynep: 2006 **Meslek Yaransı**, İstanbul, Doğan Kitapçılık.
- Önal, Ayşe: 1996 “Kadınlar ve Yönetimde Ortaklık”, **Kadın Kimliği**,
Nisan sayısı, s. 13.
- Özdemir, Sadi: 1998 **Medya Emperyalizmi ve Küreselleşme**, İstanbul,
Timaş Yayınları.

- Demir, Vedat: 1998 **Türkiye’de Medya ve Özdenetimi**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1. Baskı.
- Özkök, Ertuğrul: 2001 “TÜSİAD Yönetiminde İlk Medya Mensubu”, **Hürriyet**, 20 Ocak
- Somersan, Semra: 1997 “Erkek Şoven Ülkenin Mesleği: Gazetecilik”, **Radikal İki**, 11 Mayıs.
- Sönmez, Mustafa: 1995 “Medya: Amaç Kâr mı, Silah mı?”, **Ekonomik Forum**, 15 Kasım.
- Şahin, Muzaffer: 1990 **Televizyon Yayıncılığı ve Siyasi Çevre**, İ.Ü. Doktora Tezi.
- Tavşanoğlu, Leyla: 2002 **Cumhuriyet**, 11-12 Ağustos.
- Tılıç, L. Doğan: 1998 **Utaniyorum Ama Gazeteciyim-Türkiye ve Yunanistan’da Gazetecilik**, İstanbul, İletişim Yayınları.
- Timisi, Nilüfer: 1996 **Medyada Cinsiyetçilik**, Ankara, Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.
- Tokgöz, Oya: 1987 “Türkiye’de Kitle İletişim Araçlarında Çalışan Olarak Kadının Konumu: Kadın Yönetici Olgusu”, **A.Ü. Basın Yayın Yüksek Okulu Yıllığı**, s.266.
- Topuz, Hıfzı: 2003 **İkinci Mahmut’tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Toros, Taha: 1994 “İlk Türk Kadın Gazeteci Selma Rıza”, **Sky Life**, Şubat, s. 60-66.

- Tufan Tanrıöver, Hülya: 2000 “Medya Sektöründe Kadın İşgücü”,
Toplum ve Bilim, No: 86, s. 181.
- Türker, Türkan: 1965 **Bir Kadın Gazeteci**, İstanbul, Sanat Basımevi.
- Rigel, Nurdoğan: 1994 **Medya Ninnileri**, İstanbul, Sistem Yayıncılık
1995 **Haber Çocuk ve Şiddet**, İstanbul, Der Yayınları

EKLER

EK:1

KADIN GAZETECİLERİN YÖNETİM KADEMELERİNDE TEMSİLİ ANKETİ

Aşağıda cevaplamanızı rica ettiğimiz sorular Dudu Karamanın'ın danışmanlığında yürüttüğü “Kadın Gazetecilerin Yönetim Kademelerinde Temsili” başlıklı yüksek lisans tezinin anket çalışmasıyla ilgilidir. Anket gazeteci kadınlarla yapılmaktadır. Zamanınızın ne kadar kıymetli olduğunu biliyoruz. Ne var ki, kadınların karar mekanizmalarında yer almasını hedefleyen tezin sağlıklı sonuçlar taşıması ankete cevap vermenize bağlıdır. Özveriniz için teşekkür eder, çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Prof. Dr. Türkel Minibaş
İ.Ü Kadın Sorunları Uygulama Ve Araştırma Merkezi
Müdür Yardımcısı

SORULAR

S1a.Gazeteciliğe ne zaman başladınız ?

1980 ve öncesi

1981-1985

1986-1990

1991-1995

1996-2000

2001-2005

S2.Doğum yeriniz ?.....

S2a.Doğum tarihiniz.....

S2b.Medeni haliniz ?

Evli.....S2c'yi sorunuz

Bekar

S2c.Çocuğunuz var mı ?

Var.....S2d.Kaç çocuğunuz var ?.....

Yok

S3.Çalıştığınız Kurum ?

S4.Mezun olduğunuz Üniversite

S4.Mezun olduğunuz Üniversitedeki bölüm ?

S5.Görev yaptığınız birim

S5a.Pozisyonunuz ?

S6.Bu mesleği neden seçtiniz ?

S7.Ne kadar maaş alıyorsunuz ?

500-999

1000-1499

1500-1999

2000-2499

2500-3499

3500-4499

4500 ytl ve üstü

S8.Mesleğe başladığınız sürenin başından bu yana sorumluluk ve yetkilerinizde değişiklik oldu mu ?

Evet, değişiklik oldu.....S8a'yı cevaplayınız

Hayır, değişiklik olmadı

S8a.Bugüne kadar gazetecilikte yaptığınız görevleri sırasıyla söyler misiniz ?

S9.Türk basınında kadınlar yönetim kademelerinde yeterince yer alıyorlar mı?

Evet, yer alıyorlar

Hayır, yer almıyorlar

S9a.Neden böyle düşünüyorsunuz ?

S10.Yönetici olmak (ya da kalmak) ister misiniz ?

Evet, kalmak isterim

Hayır, kalmak istemem

S10a.Neden böyle düşünüyorsunuz ?

S11.Kadın yöneticilerle çalışmayı tercih eder misiniz ?

Evet

Hayır

Fark etmez

Bana bağlı değil

S11a.neden böyle düşünüyorsunuz ?

S12.Yönetim açısından kadın ve erkek çalışanlar arasında bir farklılık hissediyor musunuz ?

Evet

Hayır

Bazen

S13.Kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde yer almak için erkek meslektaşlarıyla eşit koşullarda rekabet ettiğini düşünüyor musunuz ?

Evet

Hayır

Bazen

S14.Yönetici konumundaki kadın gazetecilere aynı konumdaki erkeklerle eşit haklar tanımıyor mu?

Evet

Hayır

Bazen

S15.Özellikle 1980'li yıllardan sonra kadın gazeteci sayısında önemli bir artış olmasına rağmen bunun yönetim kademelerine yansımadağını görüşüne katılıyor musunuz ?

Evet, katılıyorum

Hayır, katılmıyorum

S15a.neden böyle düşünüyorsunuz ?

S16.2000-2005 tarihleri arasında basında başarılı bulduğunuz kadın yöneticiler kimlerdir?

S17.Çalıştığınız kurumdaki konumunuzdan memnun musunuz ?

Evet, memnunum

Hayır, memnun değilim

S18.Türkiye'de toplumun kadın gazetecilere ve basındaki kadın yöneticilere bakış açısı nedir ?

S19.Bir kadın gazeteci olarak basındaki hedefiniz nedir ?

S20.Kadın olmanızın mesleğinizi sürdürmenizde özel yararlar sağladığı durumlar oldu mu ?

Evet, oldu

Hayır, olmadı

Bazen oldu

S21.Çalıştığınız kurumda kadınlarla erkekler arasında ayırım yapıldığını düşünüyor musunuz ?

Evet, ayrımcılık var

Hayır, ayrımcılık yok

Bazen ayrımcılık oluyor

S21a.Neden böyle düşünüyorsunuz ?

S22.Aynı işi yapan gazeteci kadın yöneticilerin erkek yöneticilerden daha az ücret aldığını düşünüyor musunuz ?

Evet

Hayır

Fikrim yok

S23.Kadın yöneticilerinin varlığının basına kadın bakış açısını taşıdığını düşünüyor musunuz ?

Evet

Hayır

Bazen

S24.Basında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler nelerdir ?

S25.Basındaki yöneticilerin büyük bir bölümü kadın olsa, alınacak sonuç çok daha iyi olur ifadesine ne ölçüde katılıyorsunuz ?

Olumlu

Olumsuz

Fikrim yok

Katılımcı Bilgileri

Adı Soyadı:.....

Telefonlar:...../...../.....

E-Mail :.....

EK:2 DERİNLEMESİNE GÖRÜŞMELER

Milliyet Gazetesi Yayın Danışmanı Nurcan Akad (4 Mart 2006)

Mesleğe nasıl başladınız ve neden gazeteciliği tercih ettiniz?

1983 yılında Nokta dergisinde ekonomi muhabiri olarak başladım. Nokta dergisi yayın hayatına başlayalı bir kaç ay olmuştu. İlk mesleğim opera sanatçılığı, koro sanatçılığı. 12 Eylül döneminde eşim 2.5 yıl hapse atıldı. O çıktıktan sonra şehir değiştirmek istedik çünkü hapisten çıkanlar sık sık toplanıyordu. İstanbul'a gitmeye karar verdik ve birikimlerimiz itibarıyla ne yapacağımıza bakınca 'gazetecilik olabilir' diye düşündük. Ben de operadan ayrılmıştım. Eşim de iktisatçıdır. Eşim Günaydın gazetesi dış haberler servisinde iş buldu. Benim de o dönemde Nokta Dergisi'nde tanıdığım arkadaşlarım vardı, onlarla konuştum. Bilinçli bir seçim ama şansım da yaver gitti. 23 yıldır gazetecilik yapıyorum. Nokta dergisinde ekonomi muhabirliğinin ardından, ekonomi şefi oldum. Sonra patronum beni Ankara'ya yolladı. Orada bir yıl serbest çalıştım. Bir yıl sonra istihbarat şefliği yaptım. Oradan Hürriyet gazetesinin Ankara bürosuna geçtim. Ertuğrul Özkök o sırada Hürriyet Ankara temsilcisiydi. İki yılı aşkın bir süre Hürriyet'in Ankara bürosunda çalıştım. İstanbul'da üst düzey bir yönetim değişikliği oldu biz dört kişi bunu onaylamadık, rahmetli Esen Ünür, Serdar Turgut, İsmet Solak ve ben istifa ederek Güneş gazetesi Ankara bürosuna geçtik. Orada da bir yıl kadar serbest gazeteci olarak çalıştıktan sonra Güneş gazetesinin Ankara temsilciliğine getirildim. Güneş gazetesi o dönemde patronu Asil Nadir nedeniyle mali bir güçlük içine girdi. Maaşlar ödenmiyordu. Gazetenin patronu bizi, binada bulunan matbaa işçileri de dahil olmak üzere 86 kişi, hep birlikte 17. maddeden tazminatsız olarak işten attı. Gazete patronu hem suçlu, hem güçlüydü. Böylece bende hayatımda bir kez 17. maddeden işten atılmış oldum. O dönemde, 1991'de dört ay kadar bir işsizlik dönemim oldu. Dört ay sonra Hürriyet'ten beni tekrar geri çağırdılar. Ertuğrul Özkök 'Hürriyet'e yeniden gel, ama bu sefer İstanbul'a gelmeni istiyoruz" dedi. Yeniden Ankara'dan da İstanbul'a taşındım. Haber müdür yardımcısı olarak işe başladım. Bir sene sonra haber müdürlüğüne yükseldim. İki sene sonra yazışleri müdürü oldum. Yaklaşık 6-7 sene yazı işleri müdürlüğü yaptıktan sonra haber koordinatörü oldum. 2002 yılının Temmuz ayında 22 Temmuz'da Hürriyet gazetesinden ayrılarak Akşam Gazetesi'nin Genel Yayın Yönetmenliğini üstlendim. Oradaki görevim de 26 ay sürdü. Bu ulusal çapta basılan ve dağıtılan bir büyük gazetede ilk defa kadın genel yayın yönetmeni olduğu bir dönem oldu. Akşam'dan istifa edip ayrıldıktan sonra Milliyet'e geçtim. Yaklaşık 1.5 yıldır Milliyet'te yayın danışmanı olarak görev yapıyorum.

Gazetecilik yaşamınızın uzun bir bölümü yönetici olarak geçmiş. Bu süre içinde karşınıza çıkan engeller neler oldu? Yöneticiliği ben hiç kendim istemedim. Uzunca bir süre haber müdür yardımcısıyken aktif gazeteciliği ve muhabirliği birlikte götürdüm. Daha sonra Hürriyet İstanbul'a merkeze gelince artık başka şeylerle ilgilenemez sadece önümdeki işlerle ilgilenebilir hale geldim. O zamana kadar hep birlikte yürüdü. Yöneticilik üstünüzde yer alanların size biçtiği bir görev. Bakıyor ve belli vasıflarınıza göre bu işi de yapabileceğinize inanıyorlar. Dolayısıyla bana verilen görevleri de üstümdeki yöneticiler verdi.

Akşam'da genel yayın yönetmeni olduğunuz dönemde kadın olmanızdan dolayı, çalışanlarla sizin aranızdaki ilişkide bir takım farklılıklar olduğunu düşünüyor musunuz? Daha eğlenceli ve yumuşak bir çalışma ortamı olduğunu söyleyebilirim. Tabi bunu o dönemde benimle birlikte çalışanlara sormak daha doğru olur. Yönetimde bir kadının getirdiği hava çok farklı. Bir kadının çalışma odasıyla erkeğin çalışma odası farklıdır. Kadın yaşadığı mekanı daha kişiselleştiriyor. Birazcık daha rahat, ofiste değil de evindeymiş gibi hissedilebilecek bir ortam yaratabiliyorsunuz. Kadınlığın bunda çok büyük bir payı olduğunu düşünüyorum. Dolayısıyla yanımda çalışan insanlarla ilişkilerimde bir erkek yöneticinin ilişkilerinden çok farklı. Çünkü ben erkek yöneticilerin tavırlarını biliyorum ama onlardan çok farklıydım.

Siz kadın yöneticiyle mi erkek yöneticiyle mi çalışmayı tercih edersiniz? Ben ne yazık ki kadın yöneticiyle çalışmadım ama isterdim. Bulduğum her yerde ilk kadın yönetici bendim. Bu çok garip

bir durum. Şu anda mesela masanın etrafında daha fazla kadın olsun isterim. Bunu Hürriyet'te de isterdim.

Türk basınında kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde temsilini nasıl görüyorsunuz?

Çok yetersiz. Bu gazete künyelerinden bile anlaşılır. Hürriyet'in künyesine kadın olarak ilk ben girdim galiba. Çok önemli bir kurumun daha yeni künyesine kadın giriyor. Hürriyet'te de çok geç girdi ama bundan 10 sene önceydi ve ardından gelenler oldu. Sabah'ta Şule Talu vardı, şimdi Balçıçek Pamir var. Bir ara Hürriyet'in künyesinde çok kadın vardı ama yine de ne yazık ki çok az.

1980'li yıllardan sonra basında kadın gazeteci sayısı artmasına rağmen bunun benzer bir şekilde yönetim kademelerine yansımadağı fikrini paylaşıyor musunuz? Kadın gazeteci sayısı yıllar içinde artmış. Şu anda basında var olan kadın sayısını yüzde 50 şeklinde düşünebiliriz. Önemli olan yönetim kademelerindeki kadınların sayısıdır. İlk başlarda erkeklere çok daha fazla kızıyordum. Çünkü onlar kadınların yönetici olabileceklerini hiç düşünmedikleri için onları hep yönetim fonksiyonlarının dışında tutmuşlar. Fakat daha sonra özellikle 1980-1990'lara yaklaşıldığında artık kadınların da bir takım örneklerle beraber bu işleri pekala yapabilecekleri ortaya çıktıktan sonra, kadınlar bu yönetim işlerine çok fazla yanaşmadılar. Çünkü zahmetli. Zahmetlidir derken kadınlar bunu göze almadılar demek istemiyorum. Kendinizi, isminizi yok etmeniz gerekiyor. Ya baştan beri yazı işlerinde çalışacaksınız ve zaten isminiz olmayacak. Çoğunlukla yazı işleri elemanları böyledir. Girerler ve başlarlar ondan sonra hep orada ilerlerler. Muhabirler, yazarlar öne çıkar ama yazı işleri elemanları tanınmazlar ve bilinmezler. Baştan itibaren buna razı olmak durumuyla sonradan buna razı olmak durumu farklı bir şey. Muhabir ve yazarlık yaptıktan sonra kişiye 'yönetici ol' dediğinizde bugüne kadar yaptığı isminden de vazgeçmesini istiyorsunuz. Çünkü yazı işleri elemanları arasında kadın sayısı azdı. Şimdi onların sayısı artıyor. Bu sayı arttıkça belki yönetici kadınlar da daha çok artacak. Eskiden, benim dönemimde, benim gibi muhabirlikten yetişmiş bir şekilde yazarlık yapmış kadınlar yönetici olarak sıvrilebiliyordu. Mesela benim yaptığım bir fedakarlıktır. 10-12 sene ismiyle var olan bir insan olarak birden bire o ismi gömmeye razı olmak kolay bir şey değil.

Beraber çalıştığınız kişilerin hiç kadın olduğunuz için size farklı davrandığını düşündünüz mü?

Hayır. Benim kendi genel yayın yönetmenliğimde olmadı. Ama şöyle bir şey oldu. Hürriyet Gazetesi'ndeki örneği pek çok yerde de verdim. Yazı işleri gazetenin karar verici merciidir. Oraya kadar gelen bütün kademeler aslında yazı işlerine servis yapar. Haber birimleri haberlerini sunarlar, haber merkezi onları en iyi şekilde toplarlar. Yazı işleri kendisine sunulmuş olan o haberler arasından o günkü gazetenin seçimini yapar. Gazeteyi genel yayın yönetmenleri ve yazı işleri müdürleri yönetir. Oraya gelinceye kadar daha önceki haber müdür yardımcılığım, haber müdürlüğüm sırasında her şey yolundaydı ve yazı işlerindeki erkekler bundan çok memnundu. Çünkü onlara çok düzgün bir servis veriyordum. Fakat iş yazı işleri müdürü olup da yönetimi paylaşmaya gelince orada bir reaksiyonla karşılaştım. Hayatımda karşılaştığım ilk dirençtir. Üstelik de çok şiddetliydi. Yazı işleri toplantısına girdim. Özkök, beni yazı işleri müdürü olarak ilan etti ama sonra beni denize attı bir daha da ilgilenmedi. Doğrusu da odur. Masanın etrafında oturuyorlar hiç kimse 'kimildayıp da kenara çekilmedi ya da ben dışarıdan bir sandalye alıp geleyim' demedi. Yokmuşum gibi davrandılar. Ben de ayakta duruyorum. Zor bir durumdu aslında. Orada daha genç bir Nurcan olsaydı, kapıyı vurup çıkardı. Kendi kendime dedim ki: "Bu çok önemli bir yer. Benim çok önemsedüğimden değil. Bana gözünü çevirmiş olan birçok kadın meslektaşım var benden sonra geliyorlar ve onlar bana bakıyorlar. Onlar adına duracağım" dedim. Çok zordu. Koskoca kadınsınız ve orada dikiliyorsunuz. Orada var olan 8-10 kişi de sizi yok sayıyor. Ne kadar uzadı bilmiyorum. Bana sorarsanız 10 dakika ama belki 3 dakika sürdü. Sonra içlerinden biri 'sen ayakta kaldın' dedi, rahatsız oldu, dışarıdan bir sandalye getirdi ve ben oturdum. Böylece başladı. O günden sonra da bir sorun kalmadı ama birazcık, 1-2 sene kadar, boğuştuk. Bana ellerinden geldiği kadar terslik yapmaya çalıştılar.

Sizin direncinizle sürdü değil mi? Ben o direnci gösterdim ve bunu yapmakla çok da iyi ettim. Kadınlarla çalışmayı bu şekilde öğrendiler. Ben pes etseydim kadınlarla çalışmaya hiç öğrenemeyeceklerdi. Bunları kötü diye söylemiyorum. Yerleşmiş, kalıplaşmış bakış açısında kadına yer yoktu. Yazı işleri masasında kadına yer yoktu Hürriyet'in. Bundan 15 sene önce kapısından içeriye kadın giremezmiş. Birlikte yaptıkları şakaları yapamayacaklar bundan tedirgin oldular. Biraz ben onlara tahammül ettim, biraz onlar bana alıştı neticede çok uyumlu bir çalışma sistemi kurduk. Herkes de çok mutluydu. Ama bu benim inadım ve birçok şeye tahammül etmek zorunda kalmamla oldu. Bunun için sağlam sinirli olmak gerekiyordu. Şimdi benden sonra yazı işleri müdürü olan kadınlar asla böyle bir sıkıntıyı çekmeyecekler. Çünkü böyle bir anlayış kalmadı. Cumhuriyet'te de mesela Füsün Özbilgen yazı işleri müdürlüğü yaptı. Cumhuriyet'in ortamı daha demokratik bunu Füsün'a sormak gerek. Fakat Hürriyet'in kalıpları daha katıydı.

Kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde yer almamasının en büyük nedenlerinden biri kadınların çeşitli nedenlerle sistem dışına itilmeleri. Yaş da bunlardan biri. Bu konuda ne düşünüyorsunuz? Evet. Haklısınız bizim erkek gazeteciler etraflarında özellikle 40'ını aşmış kadın gazeteci görmek istemiyorlar. Biz 40'ı aşmış adamları etrafımızda görmek istiyormuşuz gibi. Ama onlar hakim oldukları için, onların boruları öttüğü için, çok ilginç bir şekilde, istememe hakkının kendilerinde olduğunu sanabiliyorlar. Bunu toplantılarda filan da dile getiriyorlar. Sonra hoşluk olsun diye sen yaşı göstermiyorsun falan diyorlar. Bu kırıcı da bir şey. Ben bunlardan hiçbir zaman kırılıp alınmadım tam tersine bu bakımdan çok üzerlerine gitmişimdir. Sadece yaşla da ilgili değil. İşin tuhaf tarafı akıllı ve bilgili kadını tasfiye ediliyor. Onların kafalarında kadınlar için biçtikleri rol modeli mümkün olduğu kadar gazetenin yüzünde görünsünler. Şimdi 2000'ler itibarıyla en son moda bu. Yumuşasın, kadın okur da gelsin. Bu gazetenin yumuşak yüzü. Mümkünse bu kadınlar hayata dair daha yumuşacık şeyler yazsın. Zaten erkekler dünyayı ve Türkiye'yi kurtarıyorlar.

Çocuk sahibi olmak etkiliyor mu? Çocuk sahibi olmak artık o kadar önemli değil. Hele de bu teknolojik ortamda. Ulaşım çok kolaylaştı. Çalışma şartları eskisi gibi değil. Eşler daha anlayışlı. Burada şartlar biraz daha değişti. Biraz yaşlanmaya yüz tutmuş, akıllı belki kendilerine de rakip olabileceğini düşündükleri kadınları mümkün olduğu kadar görmezden gelmek istiyorlar.

Yönetici olarak eşit koşullarda olduklarında ücret farklılıkları olduğunu düşünüyor musunuz?

Var. Bunu ben yaşadığım için çok rahatlıkla söyleyebilirim. Bazı şeyler kadın olmaktan da kaynaklanıyor. Ben pazarlık yapamıyorum. Belki pazarlık yapan kadınlar vardır. Onu hiç bilemiyorum. Akşam Gazetesi'nden istifa ederken hiç para talep etmedim. Kimse oradan o şekilde gitmez. Herkes dünyanın parasını alarak ayrılır. Kadınlar bunu yapabiliyor mu? Bilmiyorum belki yapabilenler vardır. Ben bunu olduğum için mi düşünüyor yoksa benim yetiştirilme tarzımdan mı kaynaklanıyor bunu çözebilmiş değilim. Ama genel olarak gözlemlediğim şu, erkeklerin bu anlamda daha fazla kayırdığı doğru.

Genel yayın yönetmenliği yaptığınız dönemde kafanızdaki gazeteye ulaştığınızı düşündünüz mü? Hayır. Buna ulaşmak o imkansızlıklar içerisinde pek mümkün değildi. Akşam'ın imkanları hatta imkansızlıkları vardı. Ben oraya gittiğimde gazetenin patronu çok önemli bir mali problemle karşı karşıyaydı. Ben ayrıldıktan sonra yeni ödeme planları kabul edildi. Turkcell ile ilgili bazı gelişmeler oldu. Çok parasız neredeyse çok çaresiz bir müesseydi. Gazeteciler gazeteden umutlarını kesmişlerdi. Kafamdaki gazeteye aslına bakarsanız buralarda ulaşmak çok zor. Benim kafamdaki başka bir gazete ve çok satan bir kitle gazetesi değil. Benim kafamdaki gazete tiraj baskısı, daha çok satma baskısı nedeniyle yapılan promosyonlar, çığınca ekler çıkaran bir gazete değil. Dolayısıyla ben orada kalsaydım da kafamdaki gazeteyi yapamayacaktım. Akşam'da çok önemli bir şey gerçekleştirdiğimi düşünüyorum. Samıyorum benimle birlikte çalışan arkadaşlarım da buna inanıyorlardır. Gazete biraz Babıâli kulvarının dışında kalmıştı. Yan yolda bekleyen bir gazete gibiydi. Biz bu gazeteyi alarak tekrar ana yola çıkarttık. O yola soktuk da ne kadar gittik. Gidebildiğimiz kadar gittik.

Akşam'da görev yapmaya başlamanızla birlikte künyeye başka kadınlar da girmiş. Bunun sebebi nedir? Ben orada kadınlara imkan sağladım ama sırf kadın oldukları için değil. Aynı vasıflara sahip kadın ve erkek varsa kadınları seçtim. Birazcık o anlamda pozitif ayrımcılığım oldu. Onlar da bunu hak eden insanlardı.

Türk basınında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler nelerdir? Kadınların buna biraz daha talip olmaları çok önemli. Hem söyleşi yapayım, hem köşe yazayım hem de yazı işleri müdürlüğü yapayım dersiniz olmaz. Gazetelerde hem yazı işleri müdürlüğü yapan hem de köşe yazarı erkekler de var. Bilin ki bunlardan birisini eksik yapıyordur. Onun eksik bıraktığı şeyi başkaları üstleniyordur.

Milliyet'te şu konularda kadın ve erkekler arasında bir ayırım var dediğiniz bir şey var mı?

Milliyet'in yazı işlerinde de şu anda muhabir ya da editör olarak çalışan çok sayıda kadın var. Gazetenin patronu bir kadın. Künyede kadın sayısı çok az. O da zamanla değişecektir. Sedat Ergin geleli bir sene oldu. Önümüzdeki yıl içinde belki künyeye yeni kadınlar girecektir. Sedat Ergin'in de bunu yapabileceğini düşünüyorum. Ama tabii kadın yönetici sayısı az mesela Milliyet'te bölüm yöneten kadın henüz yok. Köşe yazarı olarak çok az kadın var, bu beni rahatsız eden bir şey. Meral Tamer bizde yazıyor, Serpil Yılmaz daha az sayıda yazıyor. İlaveden ana gazeteğe Ece Temelkuran'ı aldık. Şimdi o var. Tuba Akyol var. Dört tane kadın yazarımız var ama bence çok az. Erkek yazarlara bakarsanız neredeyse haftanın her günü yazıyorlar. Bu kadın yazarların birçoğu 2 ya da 3 gün yazıyor. En fazla yazan Meral Tamer o da 4-5 gün yazıyor.

Sabah Gazetesi Yayın Koordinatörü Şule Talu (8 Mayıs 2006)

Öncelikle gazeteciliğe neden ve nasıl başladığınızı anlatır mısınız? Toplumsal sorunlara duyarlı olduğum için belki de böyle bir mesleği tercih ettim. Ayrıca sevdiğim bir meslek dalı. Gazeteciliğe ilk İzmir’de Ticaret Gazetesi’nde başlamıştım. Sonra Yeni Asır’a geçtim. Önce ekonomi muhabiri olarak başladım. Bence gazeteye başlangıçta muhabirlik yapmak çok önemli. Muhabirlikten yöneticiliğe doğru bir yolda, haberlerin değerlendirilmesinde çok daha duyarlı ve sorgulayıcı olunabileceğini düşünüyorum. Muhabirlik yapmadan yönetici olan arkadaşlar da vardır. Onlar için başarısızlardır demiyorum, ama muhabirlik gazeteciliğin temel noktası diye düşünüyorum.

Gazeteciliğe başladığınızda yönetici olmayı hedeflemiş miydiniz? Muhabirliği çok severek yaptım. Önce ekonomi muhabirliği, ardından politika muhabirliği ve sosyal olaylarla ilgili röportajlar yaptım geçmişte. Yönetici olmak gibi bir hedefim yoktu. Yazı işlerinde haber değerlendirmeyi sevdiğim ve haberle iç içe yaşamak için sonra yazı işlerini seçtim. Doğal olarak da o beni yöneticilik kısmına itti.

Gazetecilik yaşamınızın ne kadarı yönetici olarak geçti? Yarisına yakın bir bölümü yönetici olarak geçti. 1981’den bu yana yöneticilik yapıyorum kısa bir zaman verdiğim aranın dışında. Eşim Milliyet’in Genel Yayın Müdürüydü. Ben de Sabah Gazetesi’nde yazı işlerinde çalışıyordum. O dönem Milliyet ile Sabah arasında bir ansiklopedi savaşı oldu ve o dönemde ben maalesef istifa etmek zorunda kaldım. Eşiniz de istifa edebilirdi diyebilirsiniz ama Türkiye’de maalesef böyle bir kararda kadınlar daha ön planda olmak zorunda. Ben karar verdim ve ayrıldım. Ondandır Marmara Üniversitesi’nde ve Galatasaray Üniversitesi’nde uzun yıllar gazetecilik pratiği üzerine dersler verdim. Bunun bana çok katkısı oldu. Pratik dışında okudum ve kendimi biraz yeniledim. Genç öğrencilerin fikirlerinden yararlandım. Ben onlara tecrübelerimi aktarıırken onların genç bakış açısıyla ben kendimi besledim. Bunun çok faydası oldu. Son dört yıldır da yine yönetici olarak Sabah’a döndüm. Ondandır önce de Sabah’taydım ama 8-9 sene ara verdim fakat mesleğimden kopmadım.

Türk basınında kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde temsilini düşündüğünüzde var olan tabloyu nasıl değerlendiriyorsunuz, kadınların yönetici olmasının önündeki engeller nelerdir?

Kadınlar esasen Türk basınında yönetici olabiliyorlar. Ama toplamda baktığımızda kadın sayısı erkeklere göre Türk basınında daha az. Kadınlar bence evlendikten ve çocukları da olduktan sonra eğer yöneticilik de yapıyorlarsa daha uzun süreli çalışmak zorunda kalıyorlar. Bizde haftalık izin bile haftada bir gün. O nedenle belki bundan ötürü de zorlanıyor olabilirler. Türk basını erkek hakimiyetinde. Yönetimde olan kadın erkek sayısına baktığımızda çok yüksek oranı erkeklerin oluşturduğunu görüyoruz. Bence kadınların da daha fazla yöneticiliğe aday olmaları lazım, aday olma konusunda da kadınlar erkeklere göre daha az hırsla sahipler. Bunun etkili olduğunu düşünüyorum. Erkekler bence bunu engellemiyorlar. Tabii ki ağırlıkla erkek olması kadının hakimiyetini azaltıyor ama kadınların da daha öne çıkması ve daha fazla yöneticiliğe aday olması gerekiyor.

Türk basınında kadınların 30-40’lı yaşlara kadar yönetici konuma gelmediklerinde sistem tarafından elendiğini düşünüyor musunuz? Bir kadının gazeteci olarak kimliğini sürdürmesi için mutlaka yönetici olması gerektiğini düşünmüyorum. Yani kendilerini yenileyip belirli alanlarda uzmanlaşabilirler. Mesela yurt dışındaki yabancı gazetelerde bu uzmanlaşma konusu bizden çok daha ileri durumda. Gerçi şimdi bizim gazetelerimizde de uzmanlaşma arttı. Mesela otomobil muhabiri var, sağlık editörümüz var, eskiden bunlar haber merkezi tarafından takip edilirdi. Şimdi onun için bir kadın kendine uzmanlık alanı belirleyip onda uzmanlaşabilir, yönetici olmak şart değil. Uzmanlaştığı alanda bir isim olabilir. Zaten bizde yöneticilik gazetede, haberle iç içe olmayı gerektirir. Yani basında yönetici olmak da haberle iç içe olmak, haberi yönlendirmek, haberi doğru sunmaya hizmet etmektir. Bu nedenle illa yönetici olmak şart değil. İsteyen kadın yönetici de olabilir. Habere bir kadın bakış açısı, insani bakış açısı getirmek çok önemli. Tamamen erkekçe bakmayı zayıflatmak açısından ama bir kadın yaptığı haberlerle de çok iyi bir gazeteci olabilir.

Sizce şu anda gazetelerin genel yayın yönetmenleri arasında kadın olmamasının sebebi nedir? Genel yayın yönetmenleri arasında kadın olmamasının sebebi belki de patronlarında erkek olması ve erkek tercih ediyor olması olabilir. Ayrıca genel yayın yönetmenliğine aday olabilmesi için yönetici düzeyinde kadın sayısının daha fazla olması gerekiyor, erkekler yönetici düzeyinde daha fazla oldukları için ona oranla erkeklerin genel yayın yönetmeni olma olasılığı da doğal olarak daha yüksek oluyor. Mesela Nurcan Akad genel yayın yönetmenliği yaptı ve gerçekten o dönemde iyi bir yayın yönetmeniydi. Gazeteyi toparladı, farklı bir bakış açısı getirdi. Ben kadınların da üst düzey yöneticiliğe aday olması gerektiğini düşünüyorum. Yani yurt dışında bir yığın genel yayın yönetmeni kadın var ama maalesef Türkiye’de kadın erkek yöneticisine sadece basın açısından bakmamak lazım, bir çok iş kolunda kadın yönetici eskiden daha da azdı bu oran gittikçe artıyor.

Basında kadın yönetici olmanın avantaj ve dezavantajları nelerdir? Ben basında kadın yönetici olmanın ayrı bir avantaj getirdiğine inanmıyorum. Yani eğer olaylara bir gazeteci ilkelere gözüyle bakıyorsanız, erkekten farklı bir avantajımız yok. Ama dezavantaj dersiniz dezavantajlar var, bunu yine yineliyorum kadınların sayısı daha az olduğu için kendilerini ispatlamaları daha zor olabilir daha fazla zaman alabilir. Ama ben yine bu konuda olumlu düşünüyorum. İyi çalışan kadınlar artık basında ön plana çıkıyorlar. Kendilerini gösterebiliyorlar. Sıra dışı bir şey yaratabiliyorlar.

Yönetici konumundaki kadınlar eşit koşullarda rekabet ediyorlar mı ve eşit haklara sahip oluyorlar mı? Benim çalıştığım müessese de ücret açısından çok büyük farklılıklar yok. Ücret belirlenirken kadın erkek diye ayrılmıyor. Ücret konusunun aşıldığını düşünüyorum. Kadın yöneticilerin bazen toplumsal yapıdan kaynaklı olarak erkeklere söz geçirmesi onların üzerinde hakimiyet kurması belki kadına göre değişebilir ama belki bu konuda kadın yöneticiler zorlanıyor olabilir. Bunu kendim için söylemiyorum ama bazı insanlar için böyle bir sıkıntı olabileceğini düşünüyorum. Ama bu da aşılamayacak bir sıkıntı değil.

Hem yönetim kadrosu hem de muhabir kadrosu açısından kadınlarla ya da erkeklerle çalışmayı tercih ederim diye bir şey söyleyebilir misiniz? Ben kadın ya da erkek diye bakmıyorum. Çalıştığım insanların bakış açısı hayata bakışı, çalışma disiplini, işini bilmesi, işi konusunda uzman olması benim için önemli. Kadın ya da erkek diye bakmanın yanlış olduğunu düşünüyorum. Bir elemanı seçerken de o gözle bakıyorum. Tabii ki yazı işleri masasında kadın kadınların sayısının artmasından yanayım. Çünkü bir oturduğunuz zaman masada beş tane kadın var gerisi erkek. Bu rahatsız edici bir şey. Daha fazla kadın olmalı diye düşünüyorum. Ama daha fazla kadın olması adına da gidip de işi daha iyi yapan bir erkek varken kadını tercih etmem.

Künyesinde en fazla kadın yer alan gazetenin Sabah olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu aslında olumlu bir durum. Sabah'ın başından beri yaratıcı ve dışa dönük yüzüyle de ilgili belki. Bir de bizdeki kadınlar demek ki başarılı ve künyeye giriyorlar. Daha da artması gerektiğini düşünüyorum.

Basında yönetici konumuna gelen kadınların buldukları noktaya erkekleşerek geldiklerini mi yoksa kendi kişiliklerini koruyarak geldiklerini mi düşünüyorsunuz? Bizdeki kadın yöneticilerin hepsi son derece kadınsı özelliklerini koruyan insanlar. Ama tabii ki erkeklerle de aynı koşullarda çalışıyoruz. Benim iki çocuğum var ben diğer yönetici erkek arkadaşımınla aynı saatte buraya giriyorum ve çıkıyorum. Belki biraz ekstra çaba sarf ediyorum. Bunu hayatımı biraz daha fazla düzene sokarak yapıyorum ama iki çocuğum var diye haftada iki gün ekstradan izin yapmıyorum. Herkes bir gün yapıyorsa ben de bir gün yapıyorum. Haftada bir gün kuaföre gitmeye çalışıyorum. Kıyafetlerime dikkat ediyorum. İnsanın kadınsı özelliklerini koruması gerektiğini düşünüyorum. Erkeklerle aynı koşullarda mücadele edeceğiz ama bunu kendi özelliklerimizi yitirmeden yapmalıyız diye düşünüyorum. Başka meslek kollarında çalışan arkadaşlara göre vakit açısından sınırlıyım ama işimi severek yapıyorum.

Sabah yazı işleri masasında kadınların sayısının fazla olması gazetede nasıl bir farklılık yaratıyor? Haber değerlendirirken kadınların sorgulaması daha farklı. Bir habere haberin arkasındaki hikayeye bakmak lazım. Hikayenin, doğruluğunu tarafları sorgulamak lazım. Bir de toplumla ilgili haberlerde kadınlar daha duyarlı oluyor. Örneğin, PKK'nın çocukların bulunduğu bir minibüsü bombalaması olayına, oradaki çocukların öldürülmesine bir kadın gazeteci çok daha duyarlı bakıyor. Çocuğun o fotoğrafının yayınlanmasını kanlı da olsa isteyebiliyorsunuz, çünkü bu anneler için o fotoğraf bir belge gibi. Bir haberin insani boyutlarının sorgulanmasında etkili olabiliyorsunuz. Bir kadına, sadece erkek gözüyle meta gibi bakılmasının önlenmesi konusunda etkili olabiliyorsunuz. Erkekler bunu tam olarak aşmış değiller. Sadece güzel bir kadın diye resim konulmasının arkasında bir haber olsun istiyorsunuz. Bu tip insani şeylerin ön plana çıkmasında kadınların etkili olduğunu düşünüyorum kadınlar daha titiz daha sorgulayıcı. Haberi çok daha sorgulayıp tarafların haberde olmasına yoğun bir biçimde dikkat ediyorlar. O sorgulayıcılıkları belki toplumdaki yerlerine gelebilmek için, bugüne kadar geçirmiş oldukları mücadelelerden geliyor. Evindeki eşiyile olan ilişkilerini ayarlama, hem çalışma hem çocuklarına bakma bütün bunların kadınları daha sorgulayıcı ve hassas yaptığı düşüncesindeyim. Ama bu anlattıklarım aslında olması gereken gazetecilik özellikleri. Kadın gazetecilerde ise doğal olarak bunun yoğun olarak olduğu düşüncesindeyim. Özellikle titizliğin. Titizlik haberi her yönüyle incelemek, arkasındaki hikayeye bakmak, doğru yönünü, heyecanlı yönünü ön plana çıkarmak. Bunlar zaten gazetecilerin özellikleri, ama bunlar kadınlarda biraz daha gelişmiş diye görüyorum. Kamuoyuna daha tutarlı, daha içeriği yoğun olan haberlerin verilebilmesi ve haberlerin o duygusal hikayelerinin de ortaya çıkarılması açısından kadın gazetecilerin sayısının artmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

Kadın yönetici sayısı sizce gazetelerde önümüzdeki dönemde artacak mı ve arttığı takdirde basının görünümünde nasıl bir değişiklik olacak? Bence artacak. Olumlu bakıyorum. Biraz önce de belirttiğim sadece basın açısından değil bütün iş kollarında kadınların sayısı yavaş yavaş artıyor. Bu basına da yansiyacak ve nitekim yansıdı. Geçmiş künyelere baktığımız zaman bugün künyelerde daha fazla kadın yönetici olduğu görülür. Gazetede kadın yönetici olmak kolay değil; birçok şeyden zamanınızdan fedakarlık ediyorsunuz ve önce mesleğiniz geliyor.

Basında yönetici olmak diğer sektörlerle karşılaştırılırsa daha fazla zaman gerektiriyor değil mi? Evet. Bayramda bile mesela dönüşümlü izin yapılıyor. Hep bir takım şeylerden fedakarlık yapıyorsunuz. Benim en büyük şansım eşimin de gazeteci olması. Bu planlamamda bana yardımcı oluyor. Belki başka bir meslekte olsa bu kadar anlamayabilirdi. Bu anlamda aynı meslekten bir eş olmasının büyük bir faydasını var diye düşünüyorum.

Anneliğin kadın gazetecilerin ve yöneticilerin durumlarını nasıl etkilediğini düşünüyorsunuz? Benim iki kızım var. Çocuklarımdan biri 12 diğeri de 15 yaşında. Anne olmam, gazetede konumumu çok fazla değiştirmedim. Tabii ki ben çocuklarıma çalışmayan ya da daha hafif koşullarda çalışan bir kadın kadar vakit ayıramadım ama onlara ayırdığım vakitte onlarla yoğun ilgilendim ve bu nedenle açığımı kapattığıma inanıyorum. Bu sizin çocuğunuzla kurduğunuz ilişkiye bağlı bir şey. Tabii ki çocuklarımda her şeyin önünde geliyor. Onlar mı işim mi diye bir noktaya hiç getirmedim olayı. Ama eğer iyi bir planlama yaparsanız, basında iyi bir yerde olabilirsiniz, iyi bir muhabir, iyi bir röportajcı, iyi bir yönetici olabilirsiniz. Anne olmanız hiçbir şekilde bunu etkilemiyor diye düşünüyorum. Ben birinci çocuğumda üç ay izin yaptım. Sonra da planlama yaptım ve işime devam ettim. Bence hem çocuk yapıp hem de bu meslek sürdürülebilir. Tabii ki faturası çok hafif değil ama olmayacak bir şey değil. Yeter ki sebat edin ve aile düzeninizi ona göre kurun.

Akşam Yayın Koordinatörü Ayşe Mehveş Evin (5 Mart 2006)

Gazeteciliğe ne zaman ve nasıl başladınız? 1993 yılında Sabah gazetesinde dış haberlerde muhabir olarak gazeteciliğe başladım. Boğaziçi Üniversitesi'nde psikoloji okudum. Gazetecilik tecrübem yoktu. Birazcık ne yapacağımı bilmediğim için bana ilginç geldi ve başladım. 1994 yılında Aktüel dergisinde muhabir olarak başladım ve bu iki sene sürdü. 1997'de Sabah bünyesinde Financial Times ile ortak Liberal Bakış adlı ekonomi gazetesinin haftasonu ekleri için editörlük yapmaya başladım ama kısa sürdü. Sonra Yeni Yüzyıl'a geçtim. Orada yazı işlerinde editörlük yaptım. Yeni Yüzyıl'ı NTV izledi. Ntv Mag adlı aylık dergide editörlük yapmaya başladım. Bir life style dergi önerdim. Onu çıkardım. Orada yazı işleri müdürü olarak görev aldım. 2-3 ay sonra da Sabah'ın eklerine çağırıldılar ve Sabah'ın eklerinin başına geçtim. Orada da 1-2 sene kaldım. Ardından da Aktüel'in yayın yönetmenliğine getirildim. Aktüel'den sonra Vatan'da Kırmızı dergisinde görev aldım. Vatan'da eklerin başında olan arkadaş yazı işlerine geçince bütün ekler ve Kırmızı bana kaldı. En son da bu yaz Akşam gazetesinden genel yayın koordinatörlüğü teklifi geldi. Bunca senelik ek ve haftalık dergi deneyiminin üzerine ana gazetede bir iş üstlenmiş oldum.

Gazetecilik yaptığınız süre boyunca hep istediğiniz dallarda görev alabildiniz mi? Sıkıntı yaşadığımı söyleyemem. Çünkü her şey sizin istediğiniz şeye göre gitmiyor ya yönetim değişiyor ya da Yeni Yüzyıl ve Korkmaz Yiğit konusunda olduğu gibi bir olay patlıyor. Mecburen bir şekilde hayatı idame ettirmek için bir takım seçimler yapıyorsunuz ya da önünüzde bulunan şeyi kabul ediyorsunuz. Çok zorluk çektiğimi söyleyemem. İlk başta muhabirlik döneminde bir arayış oldu. Ama editörlük dönemiyle birlikte yapmak istediğim şeyleri genelde yaptım.

Gazetecilik yaşamınızın uzun bir bölümünde yöneticilik yaptınız, bu anlamda yöneticiliğe giden yolda önünüze çıkan engeller neler oldu? Medya dedikoduları oldu. Engel sayılmaz ama rahatsız edici unsur olarak o söylenebilir. Gruplaşmalar ve ayak kaydırmalar çok fazla var. Bu arkadaşınız da beraber çalıştığımız insanlar da olabiliyor. Bu anlamda sıkıntı çekiliyor. Özellikle dergiciden gazeteye geçildiğinde filan "bu da nereden çıktı" türünden yorumlar oluyor.

İş yerinde kurum yönetimi açısından idari olarak kadın ve erkek çalışanlar arasında bir farklılık hissediyor musunuz? Çok değerlendiremeyeceğim. Çünkü birçok sektörde olduğu gibi medyada da hep erkekler müdür ya da bir şey.

Gazetelerdeki kadın yönetici sayısının diğer sektörlerle göre daha iyi olduğunu düşünüyor musunuz? Bence basındaki kadın yönetici sayısı düşük. Daha fazla olması gerektiğini düşünüyorum. Tam bir şey bilmiyorum ama bankacılık sektöründe filan kadın yönetici sayısı basına göre daha fazla.

Kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde yer almak için erkek meslektaşları ile eşit koşullarda rekabet ettiğini düşünüyor musunuz? Kesin bir şey söylemek çok mümkün değil.

Açıkcısı kadınlar bir kenara atılmış, ikinci sınıf çalışan muamelesi görüyor fikrine çok inanmıyorum. Evet bir takım engeller var ama bunlar daha çok yaşamsal engeller. Müdür olmak, yönetici olmak fedakarlık gerektiren bir iş. Çünkü saatleri belli olmayan bir iş. Haftada kaç gece kalıyor ve hayata dair bir takım şeyleri, evinize gitmek gibi, yapamıyor olabiliyorsunuz. Pek çok kadın bundan sıkılıyor ya da bunu yapmak istemiyor. Ya da o sırada evlenmiş oluyor. Bunlar engel teşkil edebiliyor. Ama dergilerde epey kadın gazeteci çalışıyor. Yine dergilerde kadın yöneticiler de çok.

Yönetici konumunda olan kadın gazetecilere erkeklere eşit haklar tanıdığını düşünüyor musunuz? Genel olarak kadınların maaşı daha düşüktür diye düşünüyorum. Bunun dışında bir farklılık olduğunu sanmıyorum.

Aynı koşullarda ve aynı yetkilere sahip olmalarına rağmen kadınların ücretinin daha düşük olma sebebi sizce nedir? Bu biraz da kadınların bunu kabullenmesiyle ilgili. İnsanlar birbirlerinin maaşlarını biliyorlar o ayrı bir mesele ama, çoğunlukla “kadınlar kardeşim ben aynı işi yapıyorum neden ben bunu alıyorum” demeyip ya da bunu çok az dile getirip ya “şurada iyi kötü bir işim var” diyorlar.

Gazetelerin yönetim kademelerinde kadınların temsilini düşündüğünüzde ortaya çıkan tabloyu nasıl değerlendiriyorsunuz? Özellikle 80’li yıllardan sonra kadın gazeteci sayısında önemli bir artış olmasına rağmen bunun benzer bir şekilde yönetim kademelerine yansımada görüşüne katılıyor musunuz? Evet. Elimdeki verilere bakmam lazım ama aksi zaten mümkün değil. Gazetelerin künyelerine açıp baktığımız zaman yazı işleri müdürü, koordinatör ya da yayın yönetmeni olarak pek fazla kadın göremiyoruz. Bu bence kurumlarla da ilgili bir şey.

Dış haberlerde bir kadın ağırlığı görünüyor? Evet. Bizde, Hürriyet’te, Sabah’ta, Star’da dış haberler müdürü kadın. Bir süre öncesine kadar Vatan’da da öyleydi. Kadınların oralarda takılmasında çok mahsur yok herhalde.

Halen çalıştığınız kurumdaki konumuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? Koordinatörlük filan sonradan icat edilen şeyler. Sonuçta yayın yönetmeninin altında, onun yardımcısı olarak çalışıyor olmak bence önemli.

Birlikte çalıştığınız insanların size olan davranışlarıyla erkek yöneticilere davranışları arasında farklılıklar olduğunu hissediyor musunuz? Bazen. Bu işler biraz da ekip işi. Tanıdığın insanları getiriyorsun ve aşağı yukarı nasıl çalışacağını biliyorsun. Başka ekipler de oluşuyor ama gazetecilikte zaten senin tavrına göre alt kadroları kastediyorsanız eğer, kadın bunu niye dinleyelim diye bir tavır yok. Kalkıp da siz yönetici olarak bir şeyler yapmıyorsanız bu çalışanlar erkek olsun kadın olsun ne düşünebilir ki? Onların hayatına etki edecek mesela zam gibi bir takım konularda bir şeyler yaptığımızı ve adaletli olduğunuzu düşündükleri zaman kimse sizi yere göğe koyamıyor. Erkek ya da kadın olmanızın farkı yok.

Kadın olmanızın mesleğinizi sürdürmenizde özel yararlar sağladığı durumlar oldu mu? Oluyor tabii. Gazetecilikte iyi fotoğraf vermek diye bir şey vardır. Özellikle röportajlarda filan bunu hepimiz yapıyoruz. Kadın olmanın, prezantable dedikleri şey, iyi olduğu konuşulur. Bu açık açık ifade de edilir. Bazı kadın yöneticiler bundan çok rahatsızlık duyuyor da olabilir ama dengesini kurdukça bunun mahsuru yok. Tipi güzel ya da kadın diye kimse uzun süre tutunamaz. Belki kısa bir süre tutunabilir ama kimse uzun süre kalıcı olamaz. Hemen insanı paramparça ederler. Tam tersine kadın olarak çıktığımız zaman haber yapan kişi olarak bir de daha da fazla çaba göstermek zorunda kalabiliyorsunuz. Yönetici olarak da diyorsanız hem öyle hem değil. Sırf kadın oldu diye, mesela bir arkadaşım “yazı işleri odasında kadın sesi iyi bir şey değildir, iyi gelmez ama, senle bu sorunu yaşamıyorum” dedi bana. Nasıl bir şey onu bilmiyorum. Bana komik geldi ama demek ki erkekler böyle şeyler hissediyorlar. Kadın tavrı onlara dokunabiliyor neden bilmiyorum ama.

Basında kadın yönetici olmakla diğer sektörlerde kadın yönetici olmak arasında farklar var mı? Biraz var. Mesela daha önce bankacılığı örnek verdik. Orada çok steril kalıplar ve yaşam şekli var. Orada tayyörler, belirli davranış şekilleri hakimdir. Kadınların daha rahat olduğu yerler vardır. Mesela reklam ajansları öyledir. Alanlar var. Burada daha çok erkek egemenden ziyade erkek muhabbetinin olduğu bir şey var. Siz “kibar” bir kadın olarak gazetenin yazı işleri ortamında çıldırabilirsiniz. Bir takım küfürleri filan duymak istemiyorsanız dayanamazsınız. Bence en büyük farkı budur. Çünkü rahat. Gazeteciler rahat insanlardır. Biraz marjinal olurlar. Acayip laflar edilir. Bunlara biraz alışık olmak lazım. Bunlarla dalga geçebiliyor olmak lazım.

Basında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler nelerdir? Bu çok zor. Çünkü genelde patronlara bağlı olan bir şey. Patron ve CEO dediğimiz insanlara bağlı. Bu adamların bakışları değişmediği sürece sadece biraz da buraya kadın dolduralım diye olmaz. Ama birtakım insanlara şans vermek ve kadınlara o anlamda şans vermek gerekiyor. Burada gazete yapıyoruz ama

hepsi birbirine benziyor. Belki de buna bir farklılık getirmenin yolu da kadın yönetici almaktır diyebilen bir mantık olması bana biraz zor geliyor.

Basındaki kadın yöneticilerin varlığının basına kadın bakış açısını taşıyacağını düşünüyor musunuz? Mutlaka bir katkısı olacaktır. Bu illa feminist bir tavır göstermek anlamına gelmiyor. Ama bir takım farklılıkları yaratmak anlamında illa ki faydası olacağını düşünüyorum.

Son olarak basındaki hedefinizin ne olduğunu öğrenebilir miyiz? Açıkçası bu işin hedefi genel yayın yönetmenliğidir ama yayın yönetmenliğinin çok cazip bir iş olarak görmüyorum. Yayın yönetmenliğini belaların başladığı ve özgürlüklerin bittiği yer olarak görüyorum. Yani eninde sonunda belki bir medya grubunun başında olup bir takım dergiler yayınlar çıkarmak bu ilginç gelebilir.

Hürriyet Yan Yayın Yönetmeni Neyyire Özkan (2 Mayıs 2006)

Neden gazetecilik yapmaya karar verdiniz? Erken yaşlardan itibaren hep gazeteci olmak gibi bir heves vardı içimde. İsmim de Neyyire Neyir'den geliyor. Babam onun yazılarını çok beğenirmiş. Aile içinde konuşulan kulağımda kalan bir şey. Belki sonra kişiliğimin de buna uygun olduğunu düşündüm. Üniversite sınavlarında tek tercihim gazetecilikti.

Gazeteciliğe başladığınızda yönetici olmayı hedeflemiş miydiniz? Böyle bir şey hiç aklımdan bile geçmedi. Uzun yıllar muhabirlik yaptım. Bir gazetecinin mutfakta da çalışsa idareci de olsa muhabirlik ruhunu yaşıyor olması gerekiyor. Zaten haberci, muhabir değilseniz bu mesleği sürdürebilmeniz pek mümkün değil. Çok fazla iş yerinde çalıştım. Ağırlıklı olarak muhabirlik yaptım. Muhabirlik yıllarımda da üç yılı Nokta'da üç yılı Aktüel'de geçti. Dergi gazeteciliği günlük rutin haberciliğin dışında bir şeydir. Daha araştırmaya muhtaçtır. Farklı şeyler yapmak zorundasınızdır. Gündeme hem dahil olacaksınız hem onun içinden başka özel şeyler yakalayacaksınız. O nedenle araştırmacı gazetecilik tanımına karşıyım. Zaten bir gazetecinin araştırmacı olmaması düşünülemez. Meslektaşlarımız öyle kategoriler yarattılar. Bunun içinin boş olduğunu düşünüyorum. Gazeteci zaten gerçekten araştırmacı olmak zorunda. Araştırma refleksi olmayan bu mesleği yapmasın.

Gazetecilik yaşamınızın ne kadarı yönetici olarak geçti? Hürriyet'ten önce Aktüel'de de editörlük yaptım. Hürriyet'te de 13. yılım. Ama burada hep idareci oldum ve masa başında çalıştım.

Gazetecilik yaşamınızın önemli bir bölümünü yönetici olarak geçirmişsiniz. Yöneticiliğe giden yolda karşınıza çıkan engeller neler oldu? Ben bu başlıklı görüşmeleri hemen hemen hiç yapmıyorum. İşin içinde okul olunca yardımcı olmak için yapıyorum. Ben hayata da mesleğime de kariyer sürecime de öyle bakmıyorum. Kadınlar ve erkekler diye ayırmıyorum ve ayırmamak istiyorum. Diğer iş sektörlerinde ne kadar kadın erkek dengesizliği varsa bizim sektörde de benzeri bir durum var. Bu kadındır onu yükseltmeyelim, bu kadındır ona sorumluluk vermeyelim diye bir durum yok. Şu anda bir kadın patronla (Vuslat Doğan Sabancı) çalışıyoruz ve bunu bir avantaj olarak görüyorum. Kadındır lütfedelim, kadındır kota koyalım durumu yok ve zaten olmamalı. Bu zihniyetle alakalı bir şey. Türkiye toplumunda ne kadar zihniyetlerimiz değişirse bizim meslekteki kadınların yer alışı da onunla orantılı yükselecektir. Bizim mesleğimiz kadınlara çok kapalı bir alan değil. Eskiden Babıâli dediğimiz dönemde basın daha erkekti ama şimdi çok fazla sayıda muhabirlik yapan kadın gazeteci var. Kadınlar bu mesleğe itibar ediyor, heves gösteriyor. Onların yer almasıyla birlikte yönetim kademelerinde de kadınlar kaçınılmaz olarak artacaktır... Türkiye'de ya da dünyada kadın erkek dengesizlikleri nasıl şekilleniyorsa bunun bize de sirayet eden bir yanı vardır. Çünkü zihniyetlere vardır. Yoksa o kadın ona sorumluluk vermeyelim gibi belirgin ve birebir bir şeyden kaynaklanmıyor. Bazen de dezavantajları avantaja çevirmek de mümkün.

Genel anlamda Türk basınında kadınların yönetici olmalarında ortaya çıkan tabloyu nasıl değerlendiriyorsunuz? İyi değerlendiriyorum. Çok sevinerek karşılıyorum. Daha da çok olmalı. Nüfus eşitliği olmalı. Ama ben şundan yana değilim. Kadın olduğum için ya da gazetecilikte de burada hiçbir arkadaşım kadın olduğu için seçilip burada çalışan insanlar değil. Kotalardan şunlardan bunlardan söz ediliyor. Elbette faydalı yanları vardır. Eskiden belki gazetelerin yazı işlerinde masa başları çok erkekti. Dışarıda da belki tek tük kadınlar vardı. Bazı meslekler kadına göre değil gibi bir kategoriye sokulur. Nedir, iş saati uzundur, aile hayatının dengesini bozar, çocuk büyütmenizi engeller. Ama birçok meslek öyle değil mi? Bu bakış açısıyla sanatçı da olamazsınız belki bir şantiye mühendisi de olamazsınız. Birçok meslek için bu geçerlidir. Böyle bakıldığında kadınlar kadınlara uygun mesleklerde çalışsınlar. Öğretmenlik yapsınlar, öğlen okullarından çıkarlar evlerine giderler yemeklerini yaparlar. Hep bunlardan nasibimizi aldık. Bizimki gibi mesleklerde hep bunlarla

dövüşüyorsunuz. O da yaparak oluyor. Laf değil iş yapalım. Bu zaten sonuç veriyor. O zaman belirli kademelerde kadınlar kendilerini göstermeye başlıyorlar.

Muhabir düzeyinde bakarsak kadınların sayısının %50 olduğu söylenebilir herhalde değil mi? Fakat bu yönetime yansımıyor neden? Tabii. Bu kolay değildir. Geçmişten taşınan alışkanlıklar, bakış açıları zihniyetler söz konusu. Buna kadınların kendilerine bakış açıları da dahildir. Bir meslekte yer edinmek kolay değil. Buraya gelen her arkadaşşıma bakın çocuklar bu meslekte zaman yok, kol saati hiç taşımıyorum diyorum. Dünyada belki biraz daha iş koşulları iyidir. Her an bir şey çıkabilir. Burada bir akşam yemek randevusu olan bir gazeteci o akşam Irak'a gidebiliyor. Bunu kadınların da yapabilmesi de gerekiyor. Çocuk sorunu kocasıyla paylaşamayan bir kadın gazetecinin yönetimde yükselmesinin tek sorumlusu erkek iş arkadaşlarının ona fırsat vermemesi midir? Kadın erkek diye ayırmadan, yönetim kademeleri sınırlı. Bir gazetenin yönetiminde kaç kişi var? Kademe kademe gidiyor ama editör de, müdürü, yayın yönetmeni de var. Sonuçta bu kademeler sınırlı. Bu işin adaleti eşit koşullarda çalışan insanların eşit koşullarda yükselmesiyle mümkün olabilir. Burada zihniyetler önemlidir. Sizin yöneticinizin sizi o sorumluluğa yeteri kadar uygun görüp görmemesindeki zihniyet belirleyicidir. Bir kadınla bir erkek eş değerde iş üretiyorsa orada bir takım yargılar gündeme gelir. Ben Hürriyet için ya da kendi çalıştığım birebir örnekler için söylemiyorum. Bunu her yerde hissedebiliyorsunuz. Mesela deniyor ki, yarın öbür gün evlenecek ya da evli çocuk doğuracak. Bunlar da iş zamanını etkileyecek. Mesele erkek arkadaşşıyla oturup erkek muhabbeti yapabilirken eşit durumda olan bir kadınla belki o muhabbete giremeyecek olması. Şu yargılar var: Kadınlar daha duygusal, daha mızımız... Bunlardan da mutlaka etkileniliyor. Bu kuşaklarla değişecek bir şey. Ben gazeteciliğe başladığımda 1980'di. 26 sene oluyor. Benim başladığım zamanda bugüne çok fark etti. Daha çok gazete var. Özel televizyonların başlaması müthiş bir yeni alan. Şimdi sanal ortam var. Bunlar mecrayı büyütüyor. Zaten o klasik Türk basını oradan buradan dinamitlenmiş oldu. Bunlar da önemli. Buralarda iş yapmaya başlamış benim kuşağımdan, benden sonraki kuşaklardan yeni yeni yöneticiliğe aday insanlar ya da artık yönetici olan insanlar çıkıyor. Dergi gruplarına baktığımızda bütün dergilerin yönetimlerinde, özellikle aylık dergilerde, hemen hemen hepsi kadındır. Bunlar hep sonradan yeni açılan mecralardır. Şöyle hiyerarşiler kurabilirsiniz. O bir kadın dergisi bir gazete ise siyasi arenada var olan bir ürün. Ben hayata öyle bakmıyorum. Hayatın her alanı çok ciddi. Bir kadın dergisi çıkarmak da çok ciddi bir iş. Hele ki bu kadar potansiyeli yüksek olan bir toplumda. Kadınlar topluma katılmak için hevesliyse onlara bir kadın dergisi yapmak ve onlara yeni ufuklar açabilmek son derece önemli bir şey.

Erkeklerle kadınların eşit koşullarda rekabet ettiğini düşünüyor musunuz? Deminden beri konuştuğumuz sebepler yüzünden eşit koşullar diyemezsiniz çünkü zaten bu toplum, belli kesimler hariç, hala kadını bir yerde erkeği bir yerde görmeye devam ediyor. Her zaman şunu söylüyorum. Hürriyet gazetesi içerik itibarıyla Türkiye gibi bir gazetedir. Hürriyet gazetesinin kadrolaşması da Türkiye gibidir. Elbette ki Türkiye'deki eşitsizlikler buraya da yansıyor. Evet eşit değiliz tarzı konuşmaları hakikaten tercih etmiyorum. Zaman zaman çok bireysel düşündüğümde bazen kendimi avantajlı gördüğüm yerler de var. Bu bana ikram mı edildi? Hayır. Fırsat eşitliği olması önemli olan. Fırsat eşitliği varsa devamı artık sizin becerinize kalmış. Kadın ve erkekliğimize değil. Ama fırsat eşitliği olması şart. O da demin söylediğim yere dayanıyor. Tercihlerde bir kadınla bir erkek eşit formasyona sahipse o yönetim görevi için bir tercih yapılacaksa erkeğin tercih edilme ihtimali daha yüksektir. Bu yüzden kadınların bir yerlere gelebilmesi daha fazla kulis, efor ve çaba gerektiriyor.

Türkiye'de kadın genel yayın yönetmeni olmamasının sebebi nedir? Sonuçta bugüne kadar bir tek Nurcan hanım vardı? Olabilir niye olmasın. Daha önce Nurcan da yoktu ama oldu. Geriye dönüp 15-20-25 yıllık arkamızdaki süreçlere bakınca kadınların aldığı yol çok önemli ve iyi bir mesafe. Ama bunlar bir günde olmuyor. Bunlar birikimdir. Şu anda basında çalışan benim gibi elini taşın altına sokmuş sorumluluk almış kadın yöneticilerin idarecilerin deneyleri bundan sonra gelecek olan arkadaşlarımızı cesaret verecek. Şimdi kadın patronlar da oluyor. Gerçi ben kadın patronumuzun tercihiyle bu görevi yapmıyorum. Ben başladığımda Vuslat Hanım yoktu. Hakikaten onun bakış açısının bu gazete için ve bu gazetede çalışan kadınlar için çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü çok ciddi bir hassasiyeti var bu konu üstüne. Ama kadın diye onu hak etmeyen birine bir şey sunulmasını doğru bulmuyorum. Önemli olan fırsat eşitliği yaratmak. Çalışırken ben kadınıym diye çalışmıyorum. Ama erkeklerle, erkek kodlarıyla da çalışmıyorum. Kadın gibi davranarak yaşamak istiyorum. Çok canım sıkılırsa ve çok üzülürsem 50 tane adamın ortasında ağlarım. Ne derlerse desinler. İster duygusal desinler. Önemli olan bu davranışların sizi çevreleyen erkekler tarafından bir kategoriye sokulmadan anlaşılıyor olması. Öyle bir ortama doğru girebilmemiz. Bunun için daha Türkiye'nin epey bir yolu var.

Kadın yöneticilerle çalışmayı mı tercih edersiniz erkek yöneticileri mi, aynı soru muhabirler için de geçerli? Ben hem kadın yöneticilerle çalıştım hem erkek yöneticilerle. Ben şunu tercih ederim. Gerçekten yerini dolduran insanlarla çalışmak isterim. Aynı şey muhabirler için de geçerli. Buraya iş için insanlar geldiğinde onlara kadın ya da erkek diye bakmıyorum. İş kapasitesi önemli.

Çocuk yapabilir mi diye bakıyor musunuz? Bakıyorum ama bundan dolayı işe almamazlık olmuyor. Bir sürü genç arkadaş geliyor. Nitekim doğuruyorlar, çocukları oluyor. Gelen genç arkadaşlara sevgililerinizi, kocalarınızı, karılarınızı unutacaksınız diyorum. Çünkü bu meslek biraz öyle yapılıyor. İki de bir ne zaman geliyorsun diyen bir sevgili bizim için dezavantajdır. Ben de bir çocuk büyüttüm. En ideal annemiydim bütün bunlar çok tartışılmalı şeyler. Benim annem ev kadınıydı eve gittiğimiz zaman evde bulurduk ama onunla ilişkim benim kızımın ilişkimden daha kaliteli miydi tartışılır. Buraya gelen arkadaşların formasyonları önemli, bu mesleğe duydukları ilgi heyecan önemli. Gerçekten bu işi isteyip istemedikleri önemli. Gençlere paraya çok takılacaksanız katıyen gazeteci olmayın diyorum. Çünkü televizyondaki maaşlar daha iyidir. Bir işin sevilmeden yapılacağına inanmıyorum. Sevmek için de bazı can sıkıcı şeyleri tali tutacaksınız. Hele gelip de iki günde benim kariyer planım nedir diyenlerle asla çalışmam. Keşke iyi bir muhabir, iyi bir gazeteci yayın yönetmeninden daha iyi paralar alabilse...

Belirli bir süre sonra kadınların kendi tercihleriyle de bağlantılı olarak belirli bir yaşta sonra sistem dışına itildiğini düşünüyor musunuz? Erkeklerden daha dezavantajlıyız. Bizde bir tane örnek var. Azize Bergin. Azize Hanım'dan sonra gelen kuşak biraz benden büyük Ferai Tınç filan var. Sonra biz varız. Ben 51 yaşındayım. Şimdi Ferai ve onun kuşağı devam ediyor. Yaşın 60 oldu da sen bu işi bırak denilen bir kadın örneği veremeyeceğim. Çünkü öyle bir örnek olmadı. Eminim sağlıklı elverse Duygu Asena önümüzdeki 30 yıl daha yazardı. Bu iş çok fiziki efor da gerektiren bir iş. Uzun saatler çalışıyorsunuz. Mutlaka telefonunuz açık olacak. Kendinize bir off gün yapamıyorsunuz. İzin gününüzde bile mutlaka bir şeylerle organize halindesiniz. Bir şey görüyorsunuz. Refleksleriniz öyle çalışıyor zaten. Ben 60 yaşında bu yaşımıdaki eforu gösterebilir miyim bilmiyorum. Mesela bugün 40 yaşındaki halime göre daha çok zorlanıyorum. Artık bizim kuşakla beraber daha ilerlemiş yaşta daha çok kadın gazeteci görebileceğiz herhalde.

Sabah Yazışları Müdürü Balççek Pamir (30 Ekim 2005)

Gazeteciliğe ne zaman başladınız ve neden bu mesleği seçtiniz? Büyükbabam gazeteci ve yazardı. Aynı zamanda romancıydı. Herhalde ondan gelen bir tutku. Kendimi bildim bileli yazar olmak isterdim. Bu bir süre sonra gazetecilik sevdasına dönüştü dönüştü. Dame de Sion mezunuyum. Oradayken duvar gazetesi çıkarırdım. Büyükbabamın arkadaşlarıyla Cemal Süreyya'larla, Fikret Oytan'larla söyleşiler yapar bunları duvar gazetesine asardım. Kendi kendime bir şeyler yapıyordum. 17 yaşındayken bir vesileyle rahmetli Ercan Arıklı ile tanıştım. Lise 1'deyken Cosmopolitan dergisine dışarıdan yazılar yazmaya başladım. Daha çok çeviriler yapıyordum. Çünkü Fransızcam ve İngilizcem iyiydi. Sonra yazılar da yazmaya başladım. Okul bitti. Cosmopolitan'a devam etmeye başladım. O sırada bir sene kadar Paris'e gittim geldim. Oradan da yazmaya devam ettim. Sonra ODTÜ psikolojiyi kazandım. Ercan Bey'in itirazlarına rağmen Ankara'ya gittim. Çünkü aklım fikrim siyasetteydi. Aktüel dergisinin muhabiri olarak orada çalışmaya başladım. Yapmadığım bir iş kalmadı. Meclis'e baktım, özel haberler yaptım. Yapılabilecek her şeyi yaptım. Sonra haber müdürü oldum. Sonra Aktüel dergisinin Ankara temsilci oldum. Sonra bütün dergilerin Ankara temsilcisi oldum. Ankara'nın miladını doldurduğuna karar verip yedi senenin sonunda İstanbul'a geri döndüm. İstanbul'da dergilerin başına grup koordinatörü olarak geldim. Burada bir sürü proje gerçekleştirdim. 3.5 senedir de Sabah Gazetesi'nin yazı işleri müdürü olarak görev yapıyorum. Ayrıca köşe yazıyorum ve röportajlar yapıyorum.

Gazetecilik yaptığınız süre boyunca istediğiniz dallarda görev almanız mümkün oldu mu? Gazeteye daha önce geçmeyi isterdim. Bir sürü röportajım Aktüel'de yayınlanırken gazeteler alıntı yapardı. Birinci sayfaya bile giren röportajlarım oldu ama ne ismim yazılırdı ne de kimse bu kız iyi röportaj yapıyor derdi. Biz bunu Aktüel dergisinden alacağımıza ona diyelim, Ankara'da başka işler de verelim, bizim için de yapsın demezdi. Çünkü ben gazetenin göbeğindeydim ve tek kadındım. O dönemlerde Ankara'da pek kadın da yoktu Ankara'da. hem genç olmanın hem de kadın olmanın çok zorluklarını çektim. Gazeteye geçişim biraz yavaş oldu. Onun dışında gazetenin çalışmadığım birimi kalmadı zaten.

Yöneticiliğe giden yolda karşınıza çıkan engeller nelerdir? Ben hem şanslıyım hem de şanssızım. Şanslıyım çünkü bana çok genç yaşta yöneticilikler verildi. Şanssızım çünkü hiçbir zaman bu

yöneticilikleri hak ettiğim düşünülmedi. Bu her zaman erkek dünyasının kadınlara davranış şeklidir. Genç bir erkek bir yere geldiği zaman bileğinin hakkıyla geldi. Zeki, çevik, zehir gibi çocuk derler. Ama bir kadın o yaşta bir yere geldiyse buraya ne kadar çabuk geldi, herhalde birinin torpii var denir. Ben de bunlara maruz kaldım ve bitmedi de. Hala da yapılıyor bazen. Kimse geçmişe bakmıyor. Bu kadın buraya neden gelmiş, nasıl gelmiş? Ne yapmış, geldiği noktalarda nasıl durmuş yıllarca. Ben 15 senedir Sabah'tayım ve 15 senelik gazetecilik hayatımda hiçbir zaman gazetemi değiştirmedim. Bu çok enderdir. Bu iyi de bir şeydir. Bu anlamda Sabah benim evim gibidir. Birileri torpille bir yerlere gelebilir ama orada kalamaz. Hele uzun süre kalması mümkün değildir. Bu da Sabah gibi veya dergiler grubunun yerlerde insanlar sizi birinin kızı, karısı ya da yüzüne bakılır bir durumunuz var diye bir yerlere getiremezler. Çünkü bunlar önemli pozisyonlar. Bunu anlamakta insanların bir problemi var diye düşünüyorum. Zorluklarla çok karşılaştım. Mesela ben çok genç olduğum için Meclis'e giremiyordum. Çünkü basın kartım yoktu. İdare amirine gittim. Girmem lazım dedim. Ben Ankara temsilcisiyim. 25 yaşındayım ve basın kartım yoktu. Haber yapmam gereken zamanlarda her gün milletvekili tanıdıklarımı arıyordum, onlarla birlikte kulise giriyordum. Mesela zorluklardan biri buydu. Ankara çok erkek egemendi. Hiç kadın yok gibi bir şeydi. Şimdi kadın temsilcilerimiz var. Aslı Aydıntaşbaş var, Nur Batur var. Daha önce de Nuray Başaran Akşam'ın Ankara temsilcisiydi. Ben tabii dergi temsilcisi olmanın da dezavantajlarını yaşadım çünkü sonuçta Sabah gibi güçlü bir kurumun temsilciliğini yapmıyorsunuz sonuçta dergi o. Dolayısıyla bir takım yerlere girmekte zorlandım. Özel haberler almakta zorlandım. Kadın olmanın çok ciddi zorluğunu yaşadım. Ama şimdi dönüp baktığımda iyi ki yaşamışım diyorum. Çünkü gerçekten de Ankara koklamadan iyi bir gazeteci olunacağıma düşünmüyorum.

İş yerinizde kurum yönetimi açısından kadın ve erkek çalışanlar arasında bir farklılık hissediyor musunuz? Açıkçası feministlik yapmak istemiyorum. Çünkü yöneticilerim bana her zaman güzel bir ortam sundu. Ama şunu net söylemem lazım ki yeni bir proje varsa, bu yeni bir gazete, televizyon ya da program olabilir. Projenin başına geçmesi için 10 kişi sayılıyorsa onların hepsi erkek oluyor. Hiç kimse başarılı bir kadın yöneticiyi önermiyor. Kadınlar son şık olarak görülüyor. Başkası kalmadıysa bir şık haline geliyorlar. Ben bunu Sabah'ta da yaşadım. Zaten benim gazeteye geçişimin bu kadar gecikmesinin sebebi budur. Fırsat yaratmıyorlar, görmüyorlar. Bizim becerebileceğimize inanmıyorlar. Halbuki ben her alanda olduğu gibi kadınların gazetecilikte de daha başarılı olduğuna inanıyorum.

Kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde yer almak için erkek meslektaşları ile eşit koşullarda rekabet ettiğini düşünüyor musunuz? Hayır. Çok daha fazla çalışıyoruz. Bir takım eksiklik olarak görülen özelliklerimizi de göz ardı etmeye çalışıyoruz. Duygusaldır, baskıya dayanamaz, hamile kalır, ağlar deniliyor. Ne olur ağlarsa? Ne fark eder, ağlayabilir. Şimdi hamile kalır. Kalır, kalırsa da idare edebilir. Ama bunlar tabii zor şeyler. Hayatınızı bir anlamda geri plana itebiliyorsunuz. Bir erkek yöneticinin karısını ihmal etmesi önemsiz görülebiliyor ama kadın yönetici için, kocan evdedir sen şimdi git denilebiliyor. Yani çok seksist yaklaşımlar var. Bazı noktalara erkek yöneticiler kadar kolay gelemiyoruz. Kadınlar çok daha fazla çalışarak ve daha fazla performans göstererek bir yerlere gelebiliyorlar.

Yönetici konumunda olan kadın gazetecilere erkeklere eşit haklar tanıdığını düşünüyor musunuz? Evet. Çünkü o noktalara gelen kadınlar artık bileğinin hakkıyla gelmiş oluyor ve izin vermiyoruz eşitsizliğe. Hatta bazen ağırlığımız da oluyor. Çünkü bu kurumu daha iyi yönetmeliyim diye inat ediyoruz. Eşitiz, hatta daha öndeyiz.

Gazetelerin yönetim kademelerinde kadınların temsilini düşündüğünüzde ortaya çıkan tabloyu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu konuda bence Sabah harika. Yayın Koordinatörümüz Şule Talu var. Yazışları müdürü olarak ben varım. Magazin müdürümüz kadın, Günaydın'ı yöneten bir kadın var. Ekleri yöneten bir kadın var. Dış haberler müdürümüz kadın, Ankara temsilcimiz kadın. Ayrıca künyede yer almayan, ama yönetici olan çok kadın var bizde. Gazeteler arasında çok iyiyiz diye düşünüyorum.

Özellikle 1980'li yıllardan sonra kadın gazeteci sayısında önemli bir artış olmasına rağmen bunun yönetim kademelerine yansımadağı görüşüne katılıyor musunuz? Katılıyorum. Öncüler oldu bir anlamda. Öncülerden sonra herkes yapılabilir olduğunu gördü. Köşe yazarı, röportajcı, yönetici, muhabir, araştırmacı gazeteci. Gençlerin de özendiğini düşünüyorum. Çünkü kadınlara verilen önem ve değer ve onların gazetelerde sunulması onları da özendirdi. Bir şekilde daha çok insan gazetecilikle ilgilenmeye başladı. Genç muhabirler de var. Ben bir yere varabilirimin cevabını olumlu gördüler. Bu duruma etkili olan, kadınları bir noktaya getiren, kadınların bir şekilde daha iyi iş yaptığını inanan erkekler. Bir anlamda bize fırsat da veriyorlar. Bunun tam tersini söylesem yanlış

olur. Erkek dünyası ve bu dünyada kadınları yanına alan yöneticiler fazlalaştı. Bu da önemli bir şey. Ercan Arıklı bunlardan biriydi. Ergun Babahan öyledir. Çünkü Ergun Babahan ile birlikte bütün kadınlar Sabah'ta önemli bir pozisyona geldi.

Halen çalıştığınız kurumdaki konumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? Ben çok genç yaştan beri yöneticilik yapıyorum. Dolayısıyla bir zorlanma yaşamadım. Çok da fazla insan yönettim. Ekip işine çok inanırım ve yaklaşık 10 yıldır çalıştığım ekiple çalışıyorum. Ekip büyük bir rahatlık. Bundan sonra da umarım hep aynı kişilerle çalışmaya devam edeceğim. Yeni insanlar da oldu. Bir problem yok, iyi gidiyor.

Sizce Türkiye'de toplumun kadın gazetecilere ve bu kurumlardaki kadın yöneticilere bakış açısı nasıl? Yöneticiler anlamında alışmaya başladıklarımı söyleyebilirim. Bir gazetenin yazı işleri müdürünün kadın olmasına veya bir gazetenin başında kadın olmasına alışmaya başladılar. Hoşlarına da gidiyor aslında. Kadınlar zaten çok büyük bir destek. Erkekler daha inanmazmış gibi bakıyorlar. "Buna mı emanet edilmiş" gibi. Sadece kendim için söylemiyorum. Herkes için söylüyorum. Alışıyorlar, alışmalılar da, çünkü daha fazla olacak.

Çalışanların kadın yöneticilerle erkek yöneticilere davranışları arasında farklılıklar var mı? O kişiyle alakalı diye düşünüyorum. Bizim gazetede bana ya da diğer yazı işleri müdürü Murat Köprü'ye farklı davranış olduğunu sanmıyorum. Bazen seslenişler olabilir. Bana Balçiçek Hamım diyorlarsa ona Murat Abi diyor olabilirler. Onun dışında bir fark yoktur.

Kadın olmanızın mesleğinizi sürdürmenizde özel yararlar sağladığı durumlar oldu mu?

Baştan aşağı yarar sağlıyor. Sevmiyorlar aslında bu lafı kadınlar çok seksist buluyorlar. Bir kere kadın olmaktan gurur duyuyorum. Mutluyum kadın olmaktan. Asla erkek olmak istemezdim. Daha duyarlıyım, daha sorumluluk sahibiyim, daha şefkatliyim. Bana bunlar hep kadınların özellikleri gibi geliyor. Bence bütün bunlar yöneticilikte hep artı değerler. Erkeklerle nazaran daha az kavgacıyım, daha çok çözüme giden sonuçlarla problemleri halletmeye çalışıyorum. Bunlar hep kadınların artıları. Ama dış görünüş olarak bana bir artı getirdi mi? Hayır. Fakat her kadınların girdiği mekânı güzelleştirdiğine inanıyorum.

Türk basınında kadınlar yönetim kademelerinde sizce yeterince yer alıyor mu? Almıyorlar. Daha fazla kadın olması gerekiyor. Hatta bugün var olanın üç katı daha fazla olması gerekiyor. İki-üç gazetenin başında kadın olmalı mesela. Ya da yüzde 50-50 olmalı. Fırsat verilse kadınların erkeklerden daha başarılı olacağına inanıyorum. Basında bazı konular tutulmuş durumda. Öyle ki, yıllardır aynı kişiler var ve yeni gelenlere hiç fırsat verilmiyor. Bu sadece hem kadınlar için hem de erkekler için geçerli. Benim buraya yazı işleri müdürü olabilmem için bütün yazarların, Vatan'a gitmesi gerekti. Bu korkunç bir şey.

Yani sizin var olan yeteneklerinizden kaynaklanan bir durum değil, boşluğun doldurulması mı?

O anda boşluğun doldurulması gerekiyordu. Boşluğun doldurulması için beni seçtiler. Onlar ayrılmıyadı ben gelir miydim buraya? Buraya gelmezdim ama başka bir noktada olurdu. Fakat benim için bu kadar büyük bir şans olur muydu emin değilim. Cevabı yok. O yüzden bu sıkıntı.

Çalıştığınız kurumun yönetim kademelerinde görev almak sizin için ne ifade ediyor? Sabah gazetesi Türkiye'nin çok önemli değerlerinden biridir. Hürriyet ve Sabah var. Bu iki gazetenin yeri farklıdır. Sabah gazetesi çok genç, çok dinamik ve çok özgürlükçü. İlkleri getiren bir gazete ve gazeteme gurur duyuyorum. Gazetenin başındaki beş altı kişiden iki tanesinin, Şule Talu'nun ve ve benim kadın olmamız bence çok önemli. Bu kadınlar açısından da çok önemli. Çünkü bakış açısına kadın tarafını getiriyor. Kadın gözlemine, duygusallığını, hırsımı ve kadın haklılığını getiriyor. Biz daha hırslıyız bazı erkeklerden, çünkü daha çok çalışmak zorundayız. O masanın etrafında kadınların olması çok çok önemli. O gazeteyi hazırlayanların içinde, hatta başında kadınların olması çok önemli.

Sizce basındaki kadın yöneticilerin erkeklerden farklılıkları nelerdir? Ben basındaki kadın yöneticileri ikiye ayırıyorum. Basındaki bazı kadın yöneticiler çok fazla erkekleşmiş. Ben ona karşılıyım. Yani erkekleşmeden kadın özelliklerimizi koruyarak da başarılı olabiliriz. Duygusalsak tamam duygusalsız. Onların bizde gördükleri bazı defolar bizim artı özelliklerimiz varsa var. Biz yine de başarılıyız. Bu yüzden erkekleşmemek gerekiyor. Erkek dünyasında erkekçe davranmamak, kadınca davranmak gerekiyor. Bir de benim gibi, kadın olmaktan gurur duyan ve erkek dünyasında kadınca davranan bir kesim var. O yüzden de hangisi daha çok yayılır, kadınlar hangisini seçerler, emin değilim. Çünkü bazen erkekçe davranarak yükselmek mümkün olabiliyor. Bazı kadınlar o erkek gibi kadındır, bu işi yapar lafına bayılıyor. Halbuki bu kötü bir laf.

Basında kadın yönetici olmanın avantajları nelerdir? Diğer sektörlerle karşılaştırırsanız ortaya nasıl bir sonuç çıkıyor? Diğer sektörleri bilmiyorum açıkçası. Kadın yönetici olmanın avantajlarına gelince, ben bu gazetenin başındaki grubun içindeyim. Gazete yönetmek zaten belli başlı bir

sorumluluk, o masada bir, hatta iki kadın olması da çok önemli bir sorumluluk. Hecmainslerimin hissettiklerini yansıttığımı düşünüyorum. Cumartesi pazar ekleri bana bağlı. Cumartesi pazar eklerinde mümkün olduğu kadar kadınları rencide etmeyecek haberler koyuyoruz. Mesela kadın sporcuların seksi taraflarının ön plana çıkarılmasına taraftar değilim. Benim hafta sonu eklerinde bunu göremezsiniz. Bunun gibi bir takım ufak tefek, aslında erkeklerin çok ilgisini çekmeyecek, ama bizim için önemli kodlar olabilecek şeylere dikkat ediyorum. Haberleri ona göre düzenliyorum. Kadınların sorunlarını az çok biliyorum ve onlara yönelik haberler yapıyorum. Dilini bile düzeltiyorum. Geçen gün meme kanseriyle ilgili bir haberde artık meme kesilmesine son, diye bir şey yazıyordu. Bu bir kadın için korkunç bir şey ama bunu bir erkeğin anlaması güç. Bizde de gazete de böyle başlıklar yok. Dolayısıyla kadınların yönetimde yönetici olarak yer alması çok çok önemli.

Basında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler nelerdir? Herkese fırsat verilmeli ve herkes denenmeli. Yani nasıl erkeklere fırsat veriliyorsa kadınlara da öyle fırsat verilmeli. Yeni bir gazete mi çıkıyor; üç aday düşünülyorsa bunun ikisi kadın olmalı. Yeni bir proje yapılıyorsa ilk önce elinin altındakilere birazcık da pozitif ayrımcılık yapacaksın açıkçası, önce kadınlara şans verilmeli.

Basındaki yöneticilerin büyük bir bölümü kadın olsa sizce basının görünümünde nasıl değişiklikler olur? Çok çok iyi yönde değişir. Bakış açısı çok farklı olur. Ama erkekleşmiş kadınlardan bahsetmiyorum. Kadınlarla çok farklı bir yapı olacağını düşünüyorum.

Kadınlar işe alınırken çocuk konusu da dikkate alındığını düşünüyor musunuz?

Bir örnek vereceğim. Eklerde iki tane arkadaşımız var. İkisi de yeni doğum yaptı. Bütün bir yılı tabi ki hamile geçirdiler. Ben kadını ve onları anlıyorum. Ama beni de aldı bir endişe. Editör İki kişi ayrılacak, ben ne yapacağım. Birini alamam çünkü onlar zaten varlar. Yönetici bir anda zorluğa düşüyor. Ben kadını ve onları anlıyorum. Benim yerimde bir erkek olduğunu düşünün, niye tolerans gösterebilirsin?. Bizim bu konuda dezavantajlarımız var yani. Bunun da önüne geçilemez. Bu zaten dünyada var zaten.

Sabah yazı işlerinde kadın erkek oranı nedir ? Yüzde 50-50 diyebiliriz.

Akşam Gazetesi Yazı İşleri Müdürü Banu Kurt (5 Mart 2006)

Gazeteciliğe ne zaman başladınız ve neden bu mesleği seçtiniz? 1989 yılında Ankara'da Günaydın Gazetesi'nde başladım. Staj mecburiyeti vardı. Çoğu insan öyle başlıyor. Staj için başladım sonra da kaldım. Hatta bu nedenle okulu filan da bitiremedim. Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan mezunum. 1991-92 mezunuyum. Ben zaten bölümüme birincilikle ve çok isteyerek girmiştim. Ama böyle olduğunu bilmiyordum. Bilinçli olarak başladım fakat sonrasında umduğum gibi çıkmadı. Şu yaşlarda bilseydim de keşke başka bir şey yapsaydım diyorum. Ama yine de tecrübe ve deneyim açısından bir yerde memur olmaktan çok daha hareketli, iyi, canlı ve yaşayan bir meslek olarak görüyorum gazeteciliği.

İstedığınız dallarda görev almanız mümkün oldu mu? Benim meslek hayatımın çok büyük bir bölümü Ankara'da geçti. Günaydın'dan sonra Milliyet'e geçtim. Daha sonra Meydan Gazetesi'nde çalıştım. Hep muhabirdim. Zaten Ankara'da başlayınca belediyeden başlarsın. Ondan sonra ekonomi ve magazin yapmayacaksın yavaş yavaş partilere kayarsın. O zaman basamaklar belirliydi. Diplomasiden sonra savunmaya geçtim. İstanbul'a gelinceye kadar da savunma muhabirliğine devam ettim. Çünkü çok revaçta muhabirlerdik. Savunma muhabirliğini çok severek yaptım o zaman. Yani Milliyet'ten sonra bir süre Meydan'da bulundum. Ondan sonra bebeğim olduğu için biraz ara verdim. Ankara'da Siyah Beyaz isimli bir gazete çıkıyordu çok istedim orada çalışmayı ve çalıştım. Sonra da Akşam'a geldim. 9 senedir de Akşam'da çalışıyorum. İstanbul'a 2000 yılında geldim. 2003'ten beri de yazı işleri müdürü olarak görev yapıyorum.

Yöneticiliğe giden yolda karşınıza çıkan engeller neler oldu? Ben hiç yönetici olmak istemedim. Hep çok basit şeyler yapmak istedim ama ben kaçıkça her şey üstüme geldi. Haber merkezinin şefi olmak istemedim, yazı işleri müdürü olmak istemedim oldu. Karşıma bir engel çıkmadı. Hırslı bir insan değilim. Zaten daha da yükseleceğim diye bir hırslım da yok. Bu anlamda karşıma hiç engel çıkmadı. Olduysa da ben fark etmedim. Sadece daha önce yazı işleri müdürü olacaktım ama bazı insanlar engel oldular belki ben bunları fark etmedim.

Neden yönetici olmak istemediniz? Hırslı insanların hayatında işten başka bir şey yoktur ama benim özel hayatımın ve iş hayatımın çok dengede gitmesi lazım. Çünkü aile hayatına çok önem veriyorum. Bir çocuğum var. Onun benim yetiştiğim gibi sağlıklı bir aile ortamında anne ve babasıyla birlikte yetişmesini istiyorum. Çalışan bir anne olmam zaten pek çok şeyi zorluyor. Zaten hep sınırlardayız. O

nedenle istediğim işi yapayım ama kendime de vakit ayırayım istedim ama bu meslekte yönetici olunca hep fedakarlık yapmak zorunda kalıyorsunuz.

Basında kadın yönetici olmakla diğer sektörlerde kadın yönetici olmak arasında fark olduğunu düşünüyor musunuz? Özel sektörde yönetici olmak zor, kadın yönetici olmak daha da zor. Çünkü hem evi hem işi idare etmek durumundasınız. Eve çok önem vermiyorsanız, bekarsanız, çocuğunuz yoksa daha kolay olabilir ama biz ikisini bir arada isteyenler için zor.

İş yerinizde kurum yönetimi açısından kadın ve erkekler açısından bir farklılık hissediyor musunuz? Hayır. Kadınlar da erkekler gibi çalışıyor. Hatta daha ağır çalışıyor.

Neden? Çünkü ben her sabah 7’de kalkıyorum. Evin bütün işini ve yemeği yapıyorum. 11 yaşındaki çocuğum okuldan geldiği zaman evde hazır yemek olması lazım. Bu yıllardır böyle. Akla gelebilecek ne varsa, yemek, ütü, çamaşır her şeyi sabah yapıyorum. Akşam yapamıyorum çünkü çok geç gidiyorum. Ben gittikten yarım saat sonra çocuk yatıyor. Onunla beraber zaman geçirebilmek için böyle bir fedakarlık yapıyorum. Bu yüzden de sabah çok yorgun oluyorum. Ama erkek arkadaşlarım sabah 9’da yataktan kalkıp, üstlerini giyip doğrudan işe gelebiliyorlar ve bütün gün yine eşit koşullarda çalışıyoruz. Sen kadınsın şunları da yapma diye bir durum yok. Farklılık hissetmiyoruz ama eşit koşullarda da çalışmıyoruz.

Kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde yer almak için erkek gazetecilerle eşit koşullarda rekabet ettiğini düşünüyor musunuz? Kendi açımdan bakarsak ben kimseyle rekabet etmedim. Ama genel anlamda bakarsak şartlar eşit değil. Erkek kültürü kadın kültüründen çok farklı. Onların sohbetleri, hayatın sosyal alanında paylaştıkları, değer yargıları çok farklı. Bir kadının onlara dahil olabilmesi çok zor. Onun için yönetimlerde genelde erkeklerden oluştuğu için kadınların biraz bu yarıştan uzak düştüğünü düşünüyorum.

Yönetici konumdaki kadın gazetecilerle erkeklerle eşit haklar tanındığını düşünüyor musunuz? Tanınıyor olabilir. O tamamen sizin kendi probleminiz. Bu kadının toplumdaki yeriyle ilgili bir şey.

Gazetelerin yönetim kademelerinde kadınların temsilini düşündüğünüzde ortaya çıkan tabloyu nasıl değerlendiriyorsunuz? Vahim bir durum var. Bizim yazı işlerinden geçerken baktığımızda kadınların erkeklerden daha fazla olduğunu görürsünüz. Ama bunların yönetime yansımaları çok az. Benim birebir çalıştığım bölümde kadınlar daha fazla.

Özellikle 80’li yıllardan sonra kadın gazeteci sayısında önemli bir artış olmasına rağmen bunun yönetim kademelerine yansımadağı görüşüne katılıyor musunuz? Bu görüşe katılıyorsanız sizce bunun sebepleri nelerdir? Evet. Erkekler erkek yöneticilerle aynı dili konuşuyorlar.

2000-2005 tarihleri arasında basında dikkatinizi çeken kadın yöneticiler kimlerdir? Nurcan Akad ile beraber çalıştık. Bence o çok etkileyici bir kadın yöneticiydi. Gazetecilik açısından her şeyin dört dörtlük olması, gerektiği gibi konumlandırılması, bakışı, yansıtması meslek açısından birçok erkek meslektaşının yapamayacağı cesaret ve sorgulama yeteneğiyle. Onlar Nurcan Hanım’ı çok farklı kılıyordu. Zaten bence uzun süre genel yayın yönetmeni olarak kalmamasının nedeni de bu oldu. Erkek gibi bakmadığından ve topluma onun hazırladığı gazete iki üç beden büyük geldiğinden olmadı. Yoksa gazetecilik olarak yapılması gerektiği gibi iş yapıyorduk burada çalışırken. Ama şimdi birçok haberde o günlük telaş içinde önümüze ayağımıza takılan bir haberi bize muhabir nasıl yansıtıyorsa ya da ajans nasıl yansıtıyorsa öyle alıp koyuyoruz. Ama bazı haberler oluyor ki onun sorgulanması, doğruluk açısından demiyorum, haberin altında başka bir şeyler olduğunu hissediyorsunuz mesela. Ama zaman telaşına düşüyorsunuz. Sonra bakarız diyorsunuz o şekilde kalıyor, kaçıyor gidiyor. Ertesi gün, bir sonraki gün tekrar bakıyorum hiç kimse o görülmesi gereken tarafını araştırmamış.

Sizce Türkiye’de toplumun kadın gazetecilere ve bu kurumlardaki kadın yöneticilere bakış açısı nasıl? Tuhaf karşılıyorlar. Özellikle gazeteci olarak. Yani aslında gazetecinin ne iş yaptığını bilmiyorlar. Hep televizyon izliyor. Orada gördüğü ona yetiyor. Sadettin Teksoy’u gazeteci sanıyor mesela. Gazetecilik toplumun her kesiminde aynı şekilde algılanmıyor.

Çalışanların kadın yöneticilerle erkek yöneticilere davranışları arasında farklılıklar var mı? Kadınlarla çalıştığında farklı, erkeklerle çalıştığında farklı. Kadınlar kadınlara daha yakın olurlar. Ama ben bunlara olumlu taraflarından bakıyorum. Daha kolay paylaşıyorlar. Çünkü bizim işimiz moralle yapılan bir iş. Onların ailelerindeki durumu, o gün işe nasıl geldiklerini, trafikte olanları bilmek zorundasınız. Ben arkadaşlarımla kadın ya da erkek ayrımı yapmadan çok ilgileniyorum. Kadınlarla paylaşmak daha kolay ama erkekler biraz daha kapalı. Kadın yöneticiye açılmak hoş değil tabii. Ama benim hepsine bakışım aynı tabii. Hepsi benim arkadaşım.

Çalıştığınız kurumda kadınlar ve erkekler arasında ayırım yapıldığını düşünüyor musunuz? Ücret konusunda ayırım olduğunu düşünüyorum. Kadın yarım çalışır zihniyeti toplumda yaygınlaşmış

durumda. Bu zihniyet diğer gazetelerde de köşedeki bakkalda da vardır. Hamile olur, doğum yapar, işten bir süre uzak kalır, çocuğu hastalanır, işe gelemez diye kadın yarım görülüyor ve ücretlendirirken de bu yansıyor. Bu konuda bir ayrımcılık olduğuna her ne kadar aksini iddia etseler de inanıyorum. Ama yavaş yavaş geçecektir.

Türk basınında kadınlar yönetim kademelerinde sizce yeterince yer alıyor mu? Hayır almıyor. Çok yetenekli kadın arkadaşlarım sadece yaptıkları işi yapmakla yetiniyorlar. Hak ettikleri bir üst kademeye çıkamıyorlar.

Sizce basındaki kadın yöneticilerin erkeklerden farklılıkları nelerdir? Genellemek gerekirse, sanılmanın aksine kadınlar birçok konuda erkeklerden daha soğukkanlı ve duygularını daha uzak tutabiliyorlar. Meslek hayatım boyunca birçok insanda bunu gözlemledim ve böyle olduğuna yüzde yüz inanıyorum. Erkekler çok daha fazla duygusal ve karar alırken çok daha fazla duygularıyla hareket ediyorlar. Ama kadınlar daha soğukkanlı bakıyorlar. Daha her şeyi değerlendirip yerli yerine oturtuyorlar. Mesela kadınlar zor karar veriyor çünkü seçenekleri tek tek değerlendiriyor. Bu süreç bu meslekte insanı çok daha fazla hızlı düşünmeye itiyor. O yönden artısı var. Ben feminist değilim ama kadınlar meslekte çok daha fazla hakim. Çok daha hızlı öğreniyor ve işlerini çok daha iyi yapıyorlar. Bu kadar da iddialıyım.

Bunu hem üst yöneticiler için hem de alt kadro için söylüyorsunuz değil mi? Evet. Mesela önünüze bir haber geldiğinde bu haberin bir erkekten mi yoksa kadından mı geldiğini anlıyorsunuz.

Kadın yöneticilerin varlığının basına kadın bakış açısını taşıdığını düşünüyor musunuz? Mümkün olduğu ölçüde evet. Nurcan Akad gibi bir yönetici varsa eğer gazetenizde kesinlikle yüzde yüz yansıyor. Ama iki üç kişi varsa künyede yüzde 30 yansıyor. Bazen de o çok acımasız rekabet koşullarına kurban oluyor. Öyle olduğunu biliyorum ama toplum bunu görmek istemiyor diyerek boyun eğiyor.

Basında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler nelerdir? Yetenekli insanların önünü açmak.

Basındaki yöneticilerin büyük bir bölümü kadın olsa sizce basının görünümünde nasıl değişiklikler olur? Bence kötü olur. Dengeli olması gerektiğini düşünüyorum. Toplum bunu kaldırmaz. Kadınlar rekabette daha acımasız.

Vatan İstihbarat Müdürü Dilek Kantoğlu (19 Mart 2006)

Gazeteciliğe nasıl başladınız? Babam gazeteci idi. Çocukluğumdan beri hep gazeteci olmak istiyordum. Üniversite sınavlarında tek tercih yaparak gazeteciliğe girdim. Gazeteciliğe muhabir olarak başladım ve bunu hala çok özlediğimi söyleyebilirim. Kendi haberinizi yapmak kadar güzel bir şey yok aslında. İçerideyken dışarıyı özlemek mümkün değil.

Mesleğinizi yaparken kadın olmanın avantajını ya da dezavantajını yaşadınız mı? Kadın olmanın dezavantajını şu anlamda yaşamadım. Sen kadınsın şunu yap şunu yapma diye bir şey yaşamadım. Bunu haber kaynaklarıyla ilişki anlamında ya da gazetede beraber çalıştığım arkadaşlarla yaşamadım. Ama bazen idareyle ilgili şeyler yaşıyorum, angarya işler filan sırasında. Kendi eğitim düzeyimdeki insanlarla olduğumda böyle bir şey hissetmiyorum. Ben adliye muhabirliğinden geldim. Adliye çalışanlarının çoğu kadındır. Bu anlamda onlarla iletişim kurmanın ve haber almanın daha kolay olduğu düşünülebilir. Bu bir avantaj sayılabilir. Kadın kadına diyolog kurmak daha kolay olabilir. Beraber yemeğe gidersiniz haber alırsınız vb. ama kadınlığı haber kaynaklarına karşı kullanmak diye bir durum söz konusu bile olamaz. Ben bana kadın ya da erkek gibi davrandığımı hissetmiyorum. Çalışan anlamında erkeklerin kadına karşı bir direnç göstereceği düşünülebilir. Ama aslında kadınlar kadına karşı daha fazla direnç gösteriyorlar. Ama bu herkesin kişiliğine göre de değişir. Ama böyle bir şey psikolojik açıdan olabiliyor. Çünkü insanlar erkek yöneticilere daha alışkın olduğu için belki. Genellikle bu direnç yüzdeye vurursak erkeklerde yüzde 10' sa kadınlarda yüzde 60 diyebiliriz. Tabii zamanla ve sizi tanıdıkça geçiyor.

Ne kadar süredir yöneticisiniz? Vatan Gazetesi kurulduğundan beri istihbarat müdürüyüm. İlk önce muhabir olarak başladım ben, 1995 yılının kasım ayında. 1999 sonuna kadar muhabirlik yaptım. Geçiş aşaması oldu, bu dönemde hem muhabirlik, hem redaktörlük yaptım. Sabah Gazetesi'nde 2001'den 2002'ye kadar hem redaktör hem de şef yardımcısı olarak görev yaptım. Sonra da Vatan'a geçtim.

Basında kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde temsilini düşündüğünüzde ortaya çıkan tabloyu nasıl değerlendiriyorsunuz? Uç örnekler var, ama daha çok en yüksek kademeleri düşünürseniz hep erkeklerin olduğunu görüyorsunuz. 2000 yılından sonra daha fazla insanı görüyoruz. 5-10 yıl sonra kadınların oranı daha da artacaktır. Mesela genel yayın yönetmenlerinin işi sadece

gazetecilik yapmakla bitmiyor. Onlar farklı işler de yapıyorlar. Temsil de oluyor, büyük şirketlerle reklam anlamında iletişim kurmak da oluyor. Bu sadece gazetecilik birikimiyle ilgili bir şey olmadığı için orada kadın erkek ayrımı yapmak zor bence. Daha farklı özellikler gerektiriyor. Kadınlar o görevi yaparken ne kadar erkek meslektaşlarının yaptıklarını yapabilirler. Bunu zaman gösterir herhalde.

Basında kadın sayısının artması için neler yapılmalı?

Sizin kişi olarak öyle bir hedefiniz varsa ona göre hareket edersiniz belki. Bunun birkaç ayağı var: Öncelikle sizin bir hedefiniz olacak. İkincisi, sizin önünüzü açacak bir üstünüz olacak. Önce kendinizi birebir ilişkide olduğunuz kişiye kabul ettireceksiniz, sonra o sizin önünüzü açacak. Şans faktörü var, şanstın kastım olayların gelişimi. Bu süreçte Sabah Gazetesi'ndeydim. Burası kuruldu şef oldum. Olayların gelişimi bunu sağlamıştır. Böyle bir gazete açılmasaydı. Biz orada tek bir kadro halinde çalışıyor olacaktık. Bu hemen bu şekilde gelişmeyecekti. O zaman belki benim üstümdeki kişi 10 sene sonra emekli olacaktı ya da başka bir yere geçecekti. İmkân ona göre oluşacaktı. Dışardan bunun yapılabileceğini çok düşünmüyorum. Kadınlara daha fazla yer vereceğim diye bir düşünce olacağımı da sanmıyorum. Talep sizden gelecek, değerlendirmeyi onlar yapacak.

İş yerindeki kadın ve erkeklerin eşit koşullarda mücadele ettiğini düşünüyor musunuz?

Ben yaptığım iş içinde kendimi çok fazla da kadın hissetmiyorum. Günlük akış içinde bunun ayırda varmamı gerektiren şeyler olmuyor. Belki de bana böyle bir muamele yapılmadığı için bunu hissetmiyorumdur. Birisi bana bunu hissettirseydi bunu söyleyebilirdim.

Aynı düzeydeki erkeklerin kadın yöneticilerden daha fazla ücret aldığına katılıyor musunuz?

Olabilir, ama bilemiyorum. Bu gazetede benimle aynı durumda olan diğer servis şeflerinin ne kadar maaş aldığını bilmiyorum sormadım da. Bunu sormak benim anlayışıma ters. Mesela gazetelerde ekonominin başındakiler istihbarattakilerden daha fazla alırlar. Yazı işleri müdürü birim şeflerinden daha fazla ücret alır. Bu tartışılabilir. Ama kadın olduğu için değişmiyor bu ücret politikası. Servisler arasındaki ayrım ya da bakış açısından kaynaklamıyor.

Çalıştığınız yerdeki konumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? Bütün gazetelerde istihbarat servisleri bana göre en fazla işi yapan ama bunun karşılığını aynı orantıda almayan servislerdir. Siz gazetenin her sayfasına haber sokarsınız. Manşet ne olacak diye sorulduğunda ilk size bakılır. Ama o işi yapmak zorunda gibi görülürsünüz. Bu genel bir sorun, her yerde olduğu gibi. O anlamda sıkıntı dersek sıkıntı budur. Fakat şahsımla ilgili bir sıkıntı olduğunu düşünmüyorum.

Vatan ve Sabah'ta kadınların künyede daha fazla yer aldığı görüyoruz. Bunu neye bağlıyorsunuz? Bu biraz gelişim süreciyle ilintili bir şey. Görev dağılımı yapacaksınız, bakıyorsunuz çevrenizde üç erkek üç kadın varsa öyle paylaşılır. Hiçbir yöneticinin özel olarak kadın bulayım onu öne çıkartayım diye düşündüğünü sanmıyorum. Bu belki magazinde olabilir, magazin anlamında kadın tercih edilebilir. Magazinin malzemesi daha çok kadın olduğu için, kadınlarla daha kolay iletişim kurulabilmesinden dolayı kadınlar tercih edilebilir. Onun haricinde, çok kadın ya da çok erkek olsun diye düşünüleceğini sanmıyorum. Bu daha çok ikili ilişkilerle gelişen bir şey. Beni tanıması ve güvenmesiyle ilgili bir şey. Daha önce çalıştığınız insanlardan gelir size bu teklif ya da başkasının sizi tavsiye etmesiyle olur. Başka türlü olmaz. Sonuçta bu işte kimin iyi olduğu bilinir. İlişkileriniz ve referanslarınız önemlidir.

Diğer sektörlerle basındaki kadın yöneticileri karşılaştırırsanız neler söyleyebilirsiniz? Basında kadın yönetici olursanız, kadın olarak yapmanız gereken işlerden diğer sektörlerle kıyasla daha çok uzaklaşıyorsunuz. Bir bankada müdürseniz mesai bitimine kadar çalışır, sonra evinize gidersiniz. Haftada iki gün tatiliniz olur. Basında çalışan bir insanın mesai saati olmuyor. Evlisiniz, eve gidiyorsunuz 21:30'dan sonra neye vakit ayırabilirsiniz? Haftada bir gün izin yapıyorsunuz. O bir günde ne yapılabilir? Bu önemli bir fark. Diğer sektörlerde kadın olarak yönetici olursanız hayat standardınız düşmez, ama basında kadın yönetici olursanız standardınız düşer. Ben evli değilim ama bence hem evli olmak hem de basında kadın yönetici olmak çok zor. Çok anlayışlı bir eş lazım. Bu bir süre sonra bir tercih olarak karşımıza çıkabilir. Burada yeni bebek sahibi olan arkadaşlar var, bir şekilde hayatlarını kolaylaştırmaya çalışmamıza rağmen inanılmaz zorluk yaşıyorlar. Eve gittiği zaman çocuğunun yüzünü göremiyor. 21-21:30'da gidip neye yetişecekler?. İnsanlar bir süre sonra seçim yapma noktasına gelebiliyorlar.

Basında kadın yönetici sayısının artmasının basını olumlu etkileyeceğini düşünüyor musunuz?

Bu da göreceli bir şey. Bu anlamda belki iyi bir örnek değilim. İşleyiş içerisinde kendi kadın kimliğimizi çok da fazla görmüyoruz. İnsanlara gıcık olursam kadın ya da erkek diye değil kendisinden kaynaklı nedenlerle oluyorum. Ya da başarısız bulduklarımı kadın ya da erkek diye değerlendirmiyorum. İşle değerlendiriyorum. Kadınlar fazla olsa basında ne değişir. Açıkçası ben daha fazla çekişme olacağını düşünüyorum. Çünkü erkeklerin birbirleriyle çekişmesiyle, kadınların

birbirleriyle çekişmesi daha farklı. Kadınlar bu işi biraz daha bel altından vurarak yapıyorlar. Mesela erkekler birbirlerinin dedikodusunu çok fazla yapmazlar. Kadınlar bunu çok yapar. O anlamda çok kanlı geçer. İşin gazeteye yansması nasıl olur, dersiniz o insanın yeteneğiyle ilgili bir şey. Mesela bir erkek vardır çok çalışandır ama parlaklık yoktur. Ya da bir kadın vardır, çok da tembeldir ama birden bir şey görür ve bunu gazeteye yansıtır. Gazete güzel olur, haber güzel olur. Ama bunlar hep bireysel yetenektir. Ama belki kadınlar kadınları çok fazla meta olarak görmez diye düşünülebilir. Belki o zaman kadın fotoğrafları daha fazla kullanılmaz diye düşünülebilir. Mesela biz haber toplantısında bir kadın fotoğraflarına bakarken artık erkekler gibi bakıyoruz. Şurası güzel, burası güzel bu patlar diye değerlendiriyoruz. Çünkü o bize doğru olarak gelmeye başlıyor. Ya da ben bir haber geliyor, bilmem nerde birisi intihar etti. Kadın mı diye soruyorum. Kadınsa daha iyi haber olacak. Bu anlayış erkekte de aynı bende de aynı. Mesela güzel kadın haberleri değişmeyecek. Yine büyük işlenmeye devam edecek, ben erkek yönetici de olsam kadın yönetici de olsam aynı bakacağım. Belki kadınlar biraz daha detaycı olabilir. Bu anlamda bir farklılık olabilir. Bu yüzden çok fazla değişiklik olmayacağını düşünüyorum.

Star Haber Müdürü Filiz Güler (1 Mart 2006)

Gazeteciliğe ne zaman başladınız ve neden bu mesleği seçtiniz? Ben İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne 1990 yılında girdim. Puanım yettiği için oldu. Hedefim gazetecilik değildi. Hatta ilk başta gazeteciliği kazandığım için üzülüyordum. Gazetecilik yüksek bir puanla öğrenci aldığı için puanım heba olmasın diye gazetecilik yazmıştım. Başlangıçta çok koşuşturma gerektirdiği için gazetecilik bana uygun olmayabilir diye düşünmüştüm. Sonra birinci sınıfı bitirdikten sonra, Yeni Günaydın gazetesinde kültür-sanat ve magazinde staj yapmaya başladım. O zaman yapmak istediğim meslek bu diye düşündüm. Çünkü gazetecilik yaşamın içinde bir işti. Güçlü hissediyorsun kendini. Özgüvenliydim ama bu meslek özgüvenimi pekiştirdi. Herkese gazeteci kimliği ile ulaşabilmek ve bütün sorularının cevabını alabilmek hoşuma gitti, böylece başladım ve hoşuma gitti. Bu meslekte aralıksız bir şekilde çalışıyorum.

Hangi görevlerde bulundunuz? 1991 yılı sonunda gazeteciliğe başladım. Aktif olarak muhabirlik yaptım. Bir süre iki yıl filan yeni günaydın gazetesinde kültür-sanat ve magazinde çalıştım. Daha sonra Akşam'da çalıştım bir süre. Hep muhabir olarak çalıştım. Akşam'dan sonra tekrar yeni Günaydın'a geldim. 1996 yılında Sabah'ta belediye ve politika muhabiri olarak başladım. Bir dönem Kanal E'de çalıştım. Çok yüzeysel olduğu için televizyonculuğun bana uygun olmadığına karar verdim. Star gazetesinin hazırlık aşamasında buraya geldim. Star'da önce muhabirlikle başladım. Son 2.5 yıldan beri de haber müdürü olarak görev yapıyorum.

Yöneticiliğe giden yolda karşınıza çıkan engeller neler oldu, sizce Türk basınında kadınların yönetici olmalarının önündeki engeller nelerdir? Aslında benim yöneticilik gibi bir idealim yoktu. Biz hep aktif gazeteciliğe alışık olduğumuz için yöneticilik bana değişik geliyor. Bizde biraz farklı yöneticilik. Kolay kolay kadın ya da erkek fark etmez. Zaten sahada her ikisi de eşittir. Kadın ya da erkek değil gazetecisin. Bu muhabirken editörken fark etmez. Ama sadece yöneticilikte bir takım sıkıntılar ortaya çıkıyor. Çünkü yöneticilik bir güçtür ve bu gücü erkekler sizinle paylaşmak istemiyorlar. Çünkü bütün gazetelerde erkek egemenliği hakim. Mesela şu anda Hürriyet'in Sabah'ın Ankara temsilcisi kadın. Aslında belki de kadınlarla daha kolay iletişim yapılacağına bir şekilde farkına vardılar ya da belki bir şekilde yine kadınları vitrin olarak kullanılıyorlar diye düşünüyorum. Perde arkasında hep kadınlar var ama yine de gazeteleri erkekler çıkarıyor. Bu az gelişmiş bir ülke olmamızdan da kaynaklanıyor olabilir. Erkekler güçlerini paylaşmak istemiyorlar.

Gazetecilik yaptığınız süre boyunca istediğiniz dallarda görev almanız mümkün oldu mu? Elbette. Bu konuda herhangi bir sorun yaşamadım. Bizde alan önemli. Eğer alanında başarılıysan kadın erkek fark etmez. Alanında kendini yetiştirmen önemli ama ancak belli noktalara kadar gidebilirsin. Bizde ilişkiler de çok önemlidir. Koruma kollama had safhadadır. Kiminle ilişkide olduğun, patronlara ya da egemenlere yakınlığın çok önemli. Başarılı olmak bir yere kadar ve bir yere kadar şans tanınmıyor. Ama daha çok ilişkilerle gidiyor ve belli bir yerde tıkanıyor.

Kadın gazetecilerin yönetim kademelerine katılmalarında erkek meslektaşlarıyla eşit koşullarda rekabet ettiğini düşünüyor musunuz? Bence rekabet eşit değil. Kadınlar daha fazla yıpranıyor. Eğer çok hırslıysanız, idealistseniz ve belirli bir hedefiniz varsa ben yazı işleri müdürü ya da genel yayın yönetmeni olmak istiyorum diyorsanız kendinize bir hedef koyduysanız erkeklerden daha çok çaba sarf etmek zorundasınız. Kendi yaşadıklarından örnek vereyim. Ben buranın haber müdürüyüm. Bir servisin başındayım. Yazı işleri masasında hepimiz eşit durumdayız. Kadın erkek fark etmez. Orada

ben bilgimi paylaşıyorum. Bütün haberleri anlatıyorum. Masada ben varım, dış haberler var. Ama akşam toplantısı olduğu zaman herhangi bir yere gidilecekse kadınlar davet edilmiyor. Erkek erkeğe gitmek tercih ediliyor. Çünkü erkek muhabbeti hakim. Eğer toplantı masasında kadın varsa ona göre biraz daha derli toplu oluyor. Bunun başka gazetelerde de fark ettiğini sanmıyorum. Bu sektör dışında olduğu gibi, hani kahvehane muhabbeti diye tabir edilir, bu muhabbetler bizde de var. Futbolla başlar ve devam eder. Gazetecilik de biraz kadını erkekleştiriyor. Eğer sen erkekleşirsen onların içine çok daha rahat girebilirsin. Onlarla olan belirli bir diyalogunun sonunda sana o titr veriliyor. Çok başarılı olmak konusunda şansın da çok önemli bir etkisi var. Rakibin olarak bir erkek varsa sen zaten kaybedersin. Çünkü o erkek üst yönetim kademelerindeki kişilerle senden daha çok ilişkide bulunabiliyor. Sen eğer sadece işini yapıyorsan, kadını yönünü kullanmıyorsan ve çok fazla bir şey paylaşmıyorsan seni başarılı bir kadın gazeteci olarak sadece belirli yerlere kadar taşırlar. Ama onun dışında senin üzerinde birileri olur ve sen onları taşırsın. Kadın taşıyıcı güçtür. İçeriden bir yapılanma olduğu için benim haber müdürü olma şansımın bana verildiğini düşünüyorum. Sonuçta buraya birilerinin yardımıyla gelmedim.

Buradan sonrasına yönelik bir açıklık var mı? Evet haber müdürü oldunuz ama genel yayın yönetmeni olmak için de bir açıklık var mı? Zannetmiyorum. Ben bu konuda çok hırslı değilim. Öyle bir hedefim yok tabii ama genel yayın yönetmeni olabilmenin de bir takım kriterleri var. Türkiye’de genel yayın yönetmeni olabilmek için beyaz Türk olmak zorundasın. Birtakım ilişkilerinin çok iyi olması gerekiyor. O şans kolay kolay tanınmaz. Bana muhabirlikten gelmiş bir genel yayın yönetmeni gösterebilir misiniz? Çünkü tepeden inme yapılanma söz konusu burada.

Yönetici konumunda olan kadın gazetecilere erkeklere eşit haklar tanıdığını düşünüyor musunuz? Hayır eşit haklar olduğunu düşünmüyorum. En azından ücret politikası konusunda. Bizim aramızda kadın erkek ayrımı diye bir fark yok ama bir çaycı faktörümüz var. Çaycı bir teyzemiz istihbarattaki müdür arkadaşına daha güzel çaylar getirir, daha özenli davranır. Bu kişisel bir problemden kaynaklanmıyor. Erkeksi bakış açısı bizim çaycı teyzede de var. Kadınlardan yönetici olmayacağını düşünüyor. .

Gazetelerin yönetim kademelerinde kadınların temsilini düşündüğünüzde ortaya çıkan tabloyu nasıl değerlendiriyorsunuz? Geline tablonun geçmişe göre daha iyi olduğunu düşünüyorum. Posta’da kadın yöneticiler var. Vatan’da istihbarat müdürü kadın. Yazı işleri kadrosunda kadınlar var. Sabah’ta kadın yöneticiler var. İş anlamında gazetecilik yapan kadın sayısı daha fazla. Mesela iletişim fakültelerinin de %90’ı kadındır. Aktif olarak sahada çalışan kadın gazeteci sayısı da editör kadın gazeteci sayısı da çok fazla. Ama yönetici kadın çok az.

Özellikle 80’li yıllardan sonra kadın gazeteci sayısında önemli bir artış olmasına rağmen bunun yönetim kademelerine yansımadağı görüşüne katılıyor musunuz? Bu görüşe katılıyorsanız sizce bunun sebepleri nelerdir? Evet bu hala geçerli. Mesela kadın erkek eşit değildir diye düşünülür ama kadınlar sahada çok ağır koşullarda çalışıyorlar. İstihbaratta mesela cinayet ya da adliye olaylarında takipler yan yana, aynı koşullarda ve daha ağır koşullarda yapıyorlar. Kadın foto muhabiri arkadaşlar var mesela onlar da sırtlarında aynı ekipmanla o yükü taşıyorlar. Kadınlar bu işin yükünü çekiyorlar, işlerini de çok iyi bir şekilde yapıyorlar, sayıları da fazla ama yönetici kademelerinde yeterince yer alamıyorlar. Bunun da sebebi erkek egemen bakış açısı. Bu ülkenin genel yapısından kaynaklanıyor. Az gelişmiş bir ülkeyiz bunu kabul etmemiz gerekiyor.

Halen çalıştığınız kurumdaki konumuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? Sizce çalışanlar size erkek yöneticilere olduğu gibi mi davranıyorlar? Ben çok destek gördüm. Benim şansım arkadaşlarımla çoğu ile daha önce sahada birlikte çalışmış olmamız. Benim nasıl çalıştığımı biliyorlar. Dolayısıyla müdür olduğum zaman hiçbir sorun yaşamadım. Hatta çok sevindiklerini söylediler. Sonuçta beni içimizden biri diye görüyorlar. Bu aslında biraz da umut oldu. Çünkü içimizden biri böyle bir yere geldi. Onlarla daha iyi diyalog kuracağıma inanıyorlardı ve öyle oldu. Ekibim de çok iyi bir ekip. Biz yedi yıldır birlikte çalışıyoruz ve bunun öncesi de var. Dolayısıyla herkes birbirini tanıyor ve daha rahat çalışıyoruz. Sonuçta kadın erkek olarak değil de sadece işi paylaşıyoruz.

Kadın olmanız mesleğinizi sürdürmenizde özel yararlar sağladığı durumlar oldu mu? Özel bir yarar değil de bu meslek çok yıpratıcı. Özellikle bizim bölümümüz, istihbarat, haber merkezi çok yıpratıcı. Çünkü ister muhabir olun ister editör 24 saat telefonunuz açık olmak zorunda. Bu diğer servislerde çalışan arkadaşlar için de geçerli ama bizde daha ağır. Her gün bu masaya intihar haberleri, cinnet haberleri, sokak haberleri geliyor. Onlarla uğraşmak zor. Bu yıpratıyor. Mesainin olmaması yıpratıyor. Ancak sevilerek yapılabilecek bir iş. Maddi karşılığı yok. Hep kendinizden vermek zorundasınız. Bu işin size kazandırdığı bir hayat tecrübesi olabilir ama o kadar. Onun dışında evliyseniz zor. Ben bir gazeteciyle evli olduğum için biraz daha şanslıyım. Evlilikler bozulabiliyor.

Çocuğunuza çok fazla vakit ayıramayabiliyorsunuz. Eğer yöneticiyseniz bu iş sizden çok fazla şey alıp götürebiliyor.

Sizce basındaki kadın yöneticilerin erkeklerden farklılıkları nelerdir? Gazeteciliği kadınlara çok yakıştırıyorum. Çünkü daha detaylı düşünüyorlar. Olaylara daha duygusal yaklaşıyorlar ve duygularını belli ediyorlar. Sonuçta biz de insanlara hizmet götürüyoruz. O haberi bir cinayet haberini örnek vereyim. Biz yine duygularımızı biraz karıştırarak veriyoruz ama tabii olayı saptırmadan. Bir kadın muhabirin ya da editörün yazdığı haberin tarzı gerçekten çok farklıdır. Kadınlara daha insani daha duygusal yaklaşıyorlar bu yüzden de “bam teli”ne basabiliyorlar. Kadın yöneticiler çalışanlarıyla erkeklerden daha iyi diyalog kurabiliyorlar bence. Bizde bunu birebir yaşıyoruz. Daha önce izin almak için yalan söylemek zorunda kalan kişiler şimdi bunu yapmak zorunda kalmıyorlar. Çünkü hepimiz insanız ve sorunlarımızı paylaşıyoruz. Hepimiz aşık olabiliriz, hepimizin insani mazeretleri olabilir. Bunu açık seçik görebiliyorsunuz. Sizi sıcak bulup dertlerini anlatabiliyorlar. Kadınlarla ilişki kurmak daha kolay diye düşünüyorum. Ama şu anda kendi ekibimden ve kendimden bahsediyorum. Bütün kadınlar aynı şekildedir diye bir şey söyleyemem.

Basında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler nelerdir? Bizde her şey ilişkilerle yürüyor. İlişkiler seni koltuğa taşır. Bu genel bir görüş arada istisnalar olabilir ben de kendimi şu anda istisna olarak görüyorum. Ama bunun dışında zihniyetin değişmesi gerekiyor. Gerçi bu sadece basın için değil bütün sektörler için geçerli. Ben sadece gazeteci olarak ve yaptığım iş anlamında değerlendirilirim o nokta çünkü gazetecilikte kurallar bellidir. Yönetici olmanın kuralları vardır. Çok kişisel düşünmüyorsan başarıyla orantılı olarak sen istediğin yere gelersin. Bizim referansımız imzalarımız, yaptığımız haberler, kişisel ilişkilerimiz. Zaten biz aslında çok küçük bir topluluğuz. Herkes birbirini kişisel olarak tanımasa da imza olarak tanır. Bu bakış açısıyla yaklaşırsa kadın ya da erkek fark etmez. O zaman isteyen istediği koltuğa çok rahat oturabilir. O zaman entrika, kişisel ilişkiler ya da ayak oyunları olmasa... ama bu sadece bizim için geçerli değil. Her yerde öyle. Bazen belli noktalara gelebilmek için siyasi ilişkiler bile gündeme gelebiliyor. Siyasi güçle ya da bir iş adamının gücüyle belirli yerlere gelebiliyorsun. Eşin dostun ahbabın aracılığıyla belirli yerlere gelebiliyorsun. Ama bu sadece bizim için değil diğer sektörler için de geçerli. Kişisel ilişkilerden çıkılır ve sadece başarıya bakılırsa çok daha iyi olabilir. Çünkü bizim yaptığımız işler ortaya çıkardığımız ürün ortada. Senin anlatmana gerek yoktur. İşin görünür zaten.

Hürriyet Ankara Temsilcisi Nur Batur (8 Mart 2006)

Gazeteciliğe nasıl ve neden başladığınızı anlatır mısınız?

İdealimdeki meslek gazetecilikti. TED Koleji'nin ardından Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan mezun oldum. Mezun olduğumda yaklaşık üç ay gibi bir dönem Birleşmiş Milletler'de tercümanlık yaptım. O zamanki koşullarda orada çok yüksek bir ücret almama rağmen aldığım ücretin üçte birine Anadolu Ajansı'na geçtim. Çünkü idealim gazetecilikti.

Ankara'da kadın gazeteci ve temsilci olmak nasıl? Ankara kolay bir merkez değil. Siyasetin nabızı burada atıyor. Türkiye'nin nabızı bir yerde burada atıyor. Türkiye'nin yönetimiyle ilgili kararlar burada alınmıyor. Bu bakımdan Hürriyet Gazetesi amiral gemisidir. Türkiye'deki gelişmeleri etkileyebilen güçte ve sadece etkilemekle değil çok ağır da bir sorumluluğu olan bir gazetedir. Benim açımdan Ankara yabancı bir yer değildi. Meslek hayatımın ilk 19 yılını Ankara'da geçirdim. Bunun üç yılı parlamentodadır. Üç yıl parlamento muhabirliği yaptıktan sonra diploması muhabirliğine geçtim. Bu arada siyasetle diploması dış politikadan ayrı değildir. O bakımdan hep iç politikanın da içinde oldum. Birbirini etkilediği için liderlerle çok yakın temaslarım oldu. Geçmişte Türk siyasetinde kilit rol oynayan birçok lideri yakından tanıdım, bunların arasında Süleyman Demirel'den Bülent Ecevit'e, Turgut Özal'dan bugünkü TBMM'de olan birçok milletvekiline eski siyasetçilerin hepsini yakından tanıdım. Bunlar hepsi bana buraya gelişimde çok güçlü bir altyapı verdi. Tabii buradaki görevin bir kısmı temsil, bir kısmı biraz yönetim ve siyaset hepsi bir arada. Kadınlara yöneticiliğe biraz daha farklı bir üslupla yaklaşıyorlar bence. Buna da ihtiyaç var gibi geliyor bana. Çalışanların sorunlarıyla daha fazla ilgilenmek, çalışma ortamını daha olumlu bir hale getirmek, bütün bunlar kadınların daha fazla dikkat ettiği şeyler. Çünkü biz hayatımızın önemli bir bölümünü aslında işyerinde geçiriyoruz ve burada yaşadığımız ortamın bir aile ortamı gibi olması gerekiyor. Ben de bu şekilde yaklaştım. Hakikaten kolay değil ama sorumluluk her yerde sorumluluk.

Yönetici olmayı hedeflemiş miydiniz? Böyle bir mesleğe girdiğim zaman illa bir yönetici olacağım belirli yerlere geleceğim diye bir şeyim yoktu ama tabii ki yükselmek, meslekte daha ileriye gitmek hep kafamdaki hedeflerdi. Bu kadar yıl içerisinde 4-5 kez yöneticilik teklifi geldi. Birkaç kez dış

haberler müdürlüğü teklif edildi. Birkaç defa farklı merkezlerde büro şefliği teklif edildi. Kanal D'nin kuruluşunda çalıştım. Kanal D'de yöneticilik, haber müdürlüğü, temsilci yardımcılığı yaptım. Orada hem televizyon tecrübesi hem de yöneticilik tecrübesi yaşadım. Ama burası şimdi çok farklı bir nokta.

Basında kadın gazeteci ya da yönetici olmanın avantaj ya da dezavantajları nelerdir?

Ben doğrusu gazetecilikte kadın gazeteci olmamın dezavantajını yaşamadım. Erkek meslektaşlarım ne yapıyorsa ben de aynı şekilde onlarla omuz omuza yürüdüm. Bazen onlardan da ileri noktalarda gazetecilik yaptım diye düşünüyorum. Ne bileyim, ambargo altındaki Bağdat'a ekibimle beraber gidişim, Pakistan'a aynı şekilde gidişim, darbe öncesinde Cezayir'de oluşum. Bunlar birçok erkek meslektaşımın da yapmaktan çekindiği şeylerdi. Bunun için kadın olmanın dezavantajını hiç hissetmedim. Çünkü hesaplayarak risk aldığımız zaman her meslekte başarı şansımız yüksek oluyor. Yapacağınız hedefi belirleyip altyapıyı oluşturmalısınız. Eskiden yönetici kademelerde kadın gazeteciler çok daha sınırlıydı. O bakımdan şimdi yeni yeni yollar açılmaya başladı. Bence bu Türk basını için çok olumlu. Ama ben kadın erkek diye ayırmıyorum. Çünkü mesleğin hakkını veren herkes zannediyorum belirli yerlere geliyor. Siyasette belki kadın olmanın dezavantajlarını yaşamış olabiliriz. Çünkü erkek arkadaşlarımız parlamentoda mesela daha samimi sohbetler kurup içki masalarında daha fazla istihbarat alma imkanına sahiplerdi. Ama ben bununda dezavantajını çok fazla yaşamadım diyebilirim. Yani hakkını verdikten, olayların içine girdikten sonra bir noktadan sonra onlar da size kadın erkek diye bakmıyorlar. Sizi objektif güvenilir ve sağlam bir gazeteci olarak algılıyorlar.

Ankara'da kadın gazeteci yönetici sayısının artmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sonuçta bir gelişme var ve Türk medyasında bir açılım var kadınlar yöneticilik kadrolarına geliyorlar. Bence yeni bir üslup ve anlayış getirecekler.

Milliyet Ankara Büro Müdürü Serpil Çevikcan (9 Mart 2006)

Neden gazeteciliği tercih ettiniz? Çocukluğumdan beri gazete okumayı başka şeyler okumaktan daha çok severdim. Lise ve ortaokul yıllarımda da gazeteyi hep çok pratik bir şey olarak algılamışım. Her şeyi herkesten önce öğrenme merakı ve gazete sevgisi yüzünden birinci tercihim olan Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu'na girdim. 1988'de de mezun oldum.

Ankara'da kadın gazeteci ve yönetici olmak nasıl bir durum? Ankara ekonomi, politika, dış politika ve savunma ile ilgili her türlü haberin ve enformasyonun şekillendiği yer. Burada gazetecilik yapmak zaten rekabet anlamında zor. Böyle bir yerde yöneticilik yapmak, bu rekabet ortamında yarışan insanların tepesinde olup onları organize etmeye çalışmak durumu iki kat zorlaştıran bir şey. Ankara'da gazetecilik çok önemlidir. Ankara'dan geçmiş gazeteciler her zaman çok başarılı olurlar. Burada sadece organizasyon yapmıyorsunuz. Bütün güç odaklarıyla yönetici olarak irtibat kurmanız gerekiyor. Zaman zaman onlarla çatışmıyorsunuz, zaman zaman onlarla ortak bir şeyler yapıyorsunuz. Yaptığınız en küçük haber çok büyük yankı uyandırabiliyor. Bu yüzden sorumluluğu da çok yüksek. Bu nedenle hangi kademedede olursanız olun Ankara'da yönetici olmak zordur. Kadın olmak Türkiye'de eskisi kadar zor değil. Kadınlar artık dezavantajlarını avantaja çevirebiliyorlar. Daha bilinçliler ve daha iyi eğitiliyorlar. Bunu kadın gazeteci yönetici olmak ya da başka bir yerde kadın yönetici olmak gibi ayırdığımızda çok fazla fark etmez. Ankara hakikaten erkek egemen bir yer. Bütün güç odakları erkek egemen. Bu yüzden cinsiyetinizi avantaja çevirmek bir üslup gerektirir. Mesela haber kaynaklarınızla ilişkilerinizde bir kadın olmanın avantajlarını yaşarsınız. Çünkü sonuç olarak bu kolaylaştırır. Bu iktidarda kimin olduğuyla ilgili bir şey değil, doğal bir şey. Genel olarak kadınlarla erkeklerin, erkeklerle kadınların diyaloglarından her alanda daha iyi şeyler çıkar. Bu, basın için de geçerlidir. Ama karşınızdaki kaynağın kadına ve kadın yöneticiye bakışı da önemlidir. Çok subjektif olaylarla karşılaşabilirsiniz. Ben bunun bir avantaja çevrilebileceğini düşünüyorum. Haber kaynakları kadın gazetecilere daha rahat açılırlar. Tabii bu kadın gazetecinin nitelikleriyle de ilgili bir şey. Bir altyapımız, donanımınız sorduğunuz soruyla ilgili bilginiz olacak. Bir kadın yöneticiye örneğin bir milletvekili gazetenizde yapılmış yanlış bir haberle ilgili tepki gösterecekse karşısına çıkan bensem benimle daha nazik bir üslupla konuşmayı tercih eder. Bu doğal bir şeydir. Onun dışında kadın olduğunuz için daha iyi daha sağlıklı haberler alırsınız mutlaka erkeklerden daha iyi haberler alırsınız diye bir durum yok. Bunun yüzde 5-10 gibi de olsa bir katkısı vardır. Bu asla yadsınmaz.

1980'li yıllardan sonra kadın gazeteci sayısının arttığı ama bunun yönetim kademelerine yansımadağı fikrine katılıyorsunuz? Evet katılıyorum. Bu artışın benzer şekilde yönetim kademelerine yansımadağına da katılıyorum. Diğer alanlarda kadın yönetici sayısı neden artıyorsa basında da aynı nedenlerden dolayı kadın yönetici sayısı artıyor. Bu basının kendi özelliklerinden

kaynaklanan bir artış değil. Nasıl birtakım yerlere kadın yöneticiler daha fazla geliyorsa, basında da öyle sayı artıyor. Zamanla ve toplumsal gelişmeyle ilgili bir durum. Kadınların basında da önemli haberlere imza atması, önemli işlevler üstlenmesi, kritik noktalardaki kurumların rahatlamalarına dayanıyor olabilir. Ama her kurum için geçerli olan şey basın için de geçerlidir. Aniden basın Türkiye'nin olağanüstü aydınlık yüzü oldu, birdenbire kadınlar yönetim kademelerine doğru apar topar koşuyorlar diye bir durum söz konusu değil.

Genel yayın yönetmenlerine baktığımızda bunların genelde Ankara kökenli olduğu görülüyor. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz? Nurcan Akad çok iyi bir örnek. Kendisi ilk ve tek genel yayın yönetmenidir. Ankara'daki kadın yöneticileri düşündüğümüzde Sabah'ın ve Hürriyet'in Ankara temsilcileri kadın. Akşam temsilcisi kadındı ama ayrıldı. Star'ın temsilcisi Meral Hanım, Vatan'da Semra Çetin var bizde ben varım. Böyle sayabiliyoruz. Erkek yöneticileri ise saymaya kalksan bitmez. Zaten bütün genel yayın yönetmenleri erkek. Televizyonların da öyle. Bütün tepe noktalarda kritik noktalarda erkekler var. Yönetici kadınları sayıyoruz, ama erkek yönetici dediğinde saymakla bitmez. Böyle baktığımızda çok düşük görünüyor ama artık kadın yöneticileri sayarken her birinin arkasına bir kişi ekleniyor. Ama artık şimdi doldu. Ankara'da bizdeki ve Vatan'daki temsilci erkek. Ancak onlar değişirse Ankara'daki kadın yönetici sayısı artar. İstanbul'da kısa ve orta vadede kadın genel yayın yönetmeni çıkacağını tahmin etmiyorum. Bu meslek öyle bir meslek ki, kadın olduğunuz için yönetici olmazsınız ya da bir yere gelemezsiniz. Bu meslekte bu işin meşakkatini çekmeden mesleğin kendisi olan gazetecilikle uğraşmadan, kendinizi bu konuda ispatlamadan bir yere gelmeniz mümkün değildir. Kadın olmanız bu konuda size bir avantaj sağlamaz.

Kadın gazetecilerin yönetim kademelerine gelebilmesi için erkek yöneticilerden daha fazla çalışması gerektiğini düşünüyor musunuz? Yönetim kademesine gelebilmek için eğer bir erkek yönetici adayı yirmi tane hata yapıyor ve o yönetim kademesine geliyorsa sizin beş tane hata yapmanız gerekir. Adaylık yarışına dezavantajla başlarsınız ama kendinizi kanıtlamanız ve bir noktaya gelebilmeniz için mutlaka ve mutlaka bir şey yapmanız gerekir. Kadınsınız diye sizi bir yere oturtmazlar. Ben 1988'de stajyer olarak başladım ve o zamandan beri böyle bir şeye rastlamadım. On sekiz yıl olmuş. Çok fazla insan tanım basında böyle bir şeye rastlamadım. Nurcan Hanım'ın genel yayın yönetmeni olmasında Hürriyet'te yaptığı başarılı çalışmaların mutlaka çok büyük katkıları olmuştur. Bunun dışında başka türlü olmaz. Bu çok sorumluluk gerektiren bir şey. Hiçbir gazete böyle kritik noktalardaki yöneticilerini açık verebilecek insanlardan seçmek istemez. Sabancı ya da Koç da kendisine milyarlarca dolar kaybettirebilecek bir yöneticiyle çalışmak istemez. Bu diğer kurumlar için de geçerli. Her gün bir haber atlayacak her gün bir soruna neden olacak bir yönetici, kadın diye oraya getirilmez.

Milliyet Ankara'da kaç kişi var ve kaç kadın? Büro şefi olarak en varım. İki tane yardımcım var biri kadın. Burada toplam 18 kişi var, bunların 7'si kadın.

Diğer sektörlerde kadın yönetici olmakla basında kadın yönetici olmak arasında farklılıklar görüyor musunuz? Yani, sorumluluk anlamında bu kişinin kendi iç dinamikleriyle ilgili bir şey. Siz çok obsesifseniz nerede olduğunuz fark etmez. Basın çok çalışılan bir yer. Eğer yöneticyseniz hayatınızın dörtte üçü, hatta uyuduğunuz saatlerin dışındaki sürenin tamamı bu meslekle geçiyor. Bu yüzden özel yaşamınızdan çok fedakarlık etmeniz gerekiyor. Ankara'da istihbarat şefliği çok sorumluluk isteyen bir şeydir. Bu hem sizi çok erken yaşlandırır, hem de hayatın nimetlerinden çok daha geç faydalanabilirsiniz. Denizinden, suyundan, sosyal aktivitelerden herkesin yararlandığı şeylerden çok sonra yararlanmak zorunda kalırsınız ve iyi bir evlilik yapmanız için çok iyi bir eş bulmanız lazım. O yüzden, basında kadın yöneticilik hakikaten çok zor bir iş.

Kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler nelerdir? Bence gazete sahiplerinin, gazetelerin tepe noktalarındaki insanların kadınları daha çok göreve getirme bilincine sahip olmaları lazım. Onun dışında bir şeye gerek yok. Zaten çok temelinden başlayıp gazeteci yetiştiren okullardaki eğitimin iyileştirilmesi, buralardan çıkan genç kızların gazetelerde çalışmaya başlamasında öncelik tanınması, stajyer olarak geldikleri gündün itibaren pozitif ayrımcılık yapılarak daha fazla desteklenmeleri gibi şeyleri bir kenara bırakırsak patronların kafasındaki erkek yönetici kadın yönetici konulu kalıpların kırılmasını sağlamak gerekir.

Basındaki kadın yöneticilerle erkek yöneticiler arasında farklılıklar nelerdir? Muhabirler açısından, erkek bir yöneticiyle çalışmaktan daha kolaydır. Kadın gazeteciler daha çok halden anlarlar. Bu kadın olmaktan kaynaklanan bir şeydir. Ve daha toparlayıcı düşünebilirler, daha iyi organize edebilirler, daha pratiktirler. Mesela, evli ve iki çocuklu bir kadın yöneticinin ev içindeki organizasyon yeteneği ve eviyle, eşiyle ilgilenme ve bu arada sosyal hayatı kurmakla ilgili bütün deneyimleri aynen bir büro yönetimine aynen yansır. Bu da doğaldır. Kadın sosyal bir birimde ne

işlev üstleniyorsa yönetici olarak da onları üstlenir. Bu yüzden ben bunun bir avantaj olduğunu düşünmüşümdür. Yine ilişkilerde de kadın olmaktan kaynaklanan, nispeten diyalogların daha sağlıklı bir zeminde yürütmesi daha medeni ilişkilerin kurulması açısından yararlı olduğunu düşünüyorum. Bir başbakanla bir kadın yöneticinin görüşmesinden yansıyan görüntüyle, bir erkek gazete yöneticisinin görüşmesinden yansıyan görüntü arasında ilk bakışta en azından nezaket ve gülümseme farkı vardır diye düşünmüşümdür.

Hürriyet Dış Haberler Müdürü Ayşe Özek Karasu (16 Nisan 2006)

Bu mesleği neden seçtiniz? Mesleği çok bilinçli seçmedim aslında. Babam gazeteciydi. 12 Eylül'den sonra, darbe ortamının etkisiyle üniversite ikinci sınıfta Dünya Gazetesi'nde çalışmaya başladım. Sevdiğim için de devam ettim.

Mesleğe başladığınızdan itibaren sorumluluklarınızda değişiklikler oldu mu? Oldu. Ben baştan beri hep dış haberciydim. Dış haber muhabirliği, şef ve müdürlük yaptım. Gazeteciliğe başladığım Dünya'da 1.5 yıl çalıştım. 1983'te Hürriyet'e geçtim. Hürriyet Dış Haberler Müdürü olarak görev yapıyorum. İsmim künyeye 2000 yılında girdi. Hafta sonu ilavesinde yazı da yazıyorum.

Türk basınında kadınlar yönetim kademelerinde yeterince yer alıyorlar mı? Kesinlikle hayır. Türk basınında fazlasıyla kadın var. Yabancı misafirler buraya geldiğinde 'etrafta ne kadar çok kadın var' diyorlar. Çok kadın olmakla birlikte, daha çok muhabir ve editör düzeyinde görev alıyorlar. Kadın yazarlar da var. Fakat, nedenini tam olarak bilmiyorum, bu kadınlar yönetim kademelerinde değil.

Özellikle 1980'li yıllardan sonra kadın gazeteci sayısında bir artış var. Fakat bu artış aynı oranda yönetim kademelerine yansımıyor. Bunun sebebi ne olabilir? Bu konu hakkında çok düşünmedim. Hürriyet bu açıdan rahat bir yer. Burada erkek egemenliği, şoven, maço bir ortam yok burada. Bu gazetede hiçbir zaman kadın olduğunuz için rahatsız olmuyorsunuz. Bu yüzden de konu üzerinde kafa yormuyorsunuz. Değişik gazetelerde çalışsam belki bunu hissedirdim. Çünkü oralarda çok farklı ortamlar olduğunu duyuyoruz. Yöneticilik çok zaman alıyor. Ben akşam 8-9'lara kadar epeyce bir vaktimi buraya harcıyorum. Yoğun çalışmak, duygulara kapılmamak gerekiyor. Kadınlarla ilgili çok genel bir yargıda da bulunmak istemiyorum ama nedenleri bu olabilir. Fazla vakit harcayacak kadın var mı bilemiyorum. Biraz vurdumduymaz olmayı da gerektiriyor. Örtmeyeceğiniz, telafi edemeyeceğiniz şeyler çıkıyor. Gazetede çıkmaması gereken bir haber çıkmış mesela. Bu konuda azar işitmeniz gerekiyor. Bunu sorun haline getirirseniz devam edemezsiniz. Medya sektörü dışında çok yönetici kadın var. Belki erkekler bilerek engelliyor.

Buna rağmen burada çok fazla yönetici kadın olmamasını neye bağlıyorsunuz? Burada çok yönetici kadınlar oldu. Hürriyet'te haber koordinatörü olan Nurcan Akad, çok güçlü bir kadındı. Burada şimdi neden yok biliyor musunuz? Daha iyi bir göreve gittiği için. Akşam Gazetesi'nde genel yayın yönetmeni oldu. İlk ve tektir. Neyyire Özkan, mesela burada çok güçlü bir kadındır. Biz burada hiç çekinmeden eleştiri getiririz. Ertuğrul Özkök'ün o yumuşaklığı hiyerarşik olarak herkese yansıyor. O kadar modern kafalı bir insan ki beğenmediğimiz şeyleri yüzüne söyleriz. Mesela toplantılarda kadınlara yönelik bazı haberlere sinirleniyorum. Alakasız bir manken kız resmi koyup 'Kadın unsuru olsun diye koyduk' diyorlar. Bu tip şeylere itiraz ediyorum. 'Haklısın' diyerek kendilerini değiştirmeye çalışıyorlar. Bu tepkinin karşılığında ters bir muamele görsem Hürriyet'te barınmam. Benden önce dış haberler müdürü Ferai Tınç'tı, aynı zamanda köşe yazarıdır. Ekonomi servisinin başında kısa bir dönem kadın oldu. Bizde potansiyel var ve Hürriyet buna yatkın ama en başa gelir mi o ayrı mesele.

Buradan şöyle bir sonuç çıkıyor. Var olan kadınlar buralara gelecek durumda değil?

Hürriyet'ten bahsediyorum. Uzun yıllardır burada çalıştığım için çok özdeşleştim. Burayı çok iyi biliyorum. Bu yüzden de medya sektöründeki genel durumu anlatmak için çok uygun değilim. Bütün ömrüm burada geçiyor. Dışarıda işim yok. Hep masa başındayım ve sürekli bu insanlarla bir aradayım. Ben bir ara Milliyet'e gitmeye kalkışmıştım. 'Oralarda ufanacaksınız, ezecekler' diye söylediler yıllar önce. Belki de doğru. Kadınlara karşı yapılan haksızlıkları biliyoruz. Duygu Asena, Yazgülu Aldoğan, Zeynep Oral gibi önemli kadın yazarlara karşı yapılan haksızlıkları biliyoruz. Görevden uzaklaştılar ama onlar zaten yönetici olmaya soyunmadılar. Yönetime soyunmuyorlar ama yine de bir takım ayak oyunları ile uzaklaştırılıyorlar. Yönetici pozisyonundan uzaklaştırılmış değiller yönetici olsalardı ne olurdu bilmiyorum. Bunun çok da örneği yok. Mesela Nurcan Akad haksızlığa uğramış olabilir. Başka oyunlar var. Burada mesele sadece gazetecilik değildi. Orada daha başka çıkarlar vardı. Çukurova grubunun hassas bir dönemiydi.

Yönetici olurken karşınıza engeller çıktığını hissettiniz mi? Bunun için çok mücadele vermedim açıkcası. Bu görev hakikaten zor bir iş. Gazete içinde iyi, sevilen ve tutulan bir dış haberci olarak bilinirim. Servisin başına Ferai Tınç'tan sonra bazı kişiler getirildi, ben alınmadım. Rahattım çok fazla umursamadım. Sonra onlar gidince ben yönetici oldum. 'Hakkım yendi' demedim. Zamamı geldi oldum, fakat biraz uzun sürdü.

Dış haberlerde kadın gazeteci ve yönetici olmak nasıl bir duygu? Şimdi Milliyet dışındaki bütün dış haberlerde kadın yönetici olduğunu söylersek yanlış olmaz. Akşam, Sabah, Vatan öyle. Bizim serviste şu anda ben dahil 8 kişi çalışıyor. Mükemmel bir yardımcıım var o da kadın. Ben aslında Ertuğrul Bey beni çağırıp dış haberler müdürlüğünü teklif ettiğinde 'hayır bile' dedim. Benim yöneticilik hırslım yok. Hiç olmadı. Olsa belki hayatım farklı yönde gelişirdi. Dışarıdan servisin başına biri geldiğinde yürümeyeceği görüldüğü için kabul ettim. Kadın olarak yöneticilikle ilgili olmayan konular var. Dış haberler insanın sağlığını bozan bir şey, çünkü dünyayı kan ve dehşetten ibaret görmeye başlıyorsunuz. Dünyayı dışarıdaki insanla aynı şekilde algılamıyorsunuz. Hem çevreyle ilgili sorunlar, uyuşturucular, hastalıklar her şey bizden soruluyor. Zaten güzel şeyler haber konusu değil ki. Bu meslek kötülüklerden besleniyor... Bütün bunlarla boğuşuyorsunuz. Bunlar insanın dünyaya bakışını değiştiriyor. Bunları yapmasam başka bir insan olacaktım.

Birlikte çalıştığınız insanların bir kadın yöneticiye karşı olan tavırlarıyla erkek yöneticilere karşı olan tavırları arasında bir fark olduğunu düşünüyor musunuz? Var tabi. Olmaz mı. Herkes biliyor ki bir erkekle kadın aynı olmuyor. Erkek müdürlerden bazılarının ağızından küfür eksik olmuyor. Ben onlar gibi davranmam. Erkekler bağırır çağırır sonra da birlikte rakı içerler. Erkekler yüz kere bağırın, sen bir kere bağır senin adın huysuz kadın olur. Huysuz kadın damgasını yememeye çalışıyorum. Kimsenin yadsıyamayacağı kadar haklı olduğum zaman sesimi çok çıkarıyorum. O zaman kimse bir şey diyemiyor. Erkeklerin daha fazla tepki koyma kendini ifade etme şansı daha var. Bu sokakta da böyle.

Üst yönetimle ilişkiler anlamında nasıl? Ben memnunum. Konumumdan ve işlerin yürüme tarzından tatmin oluyorum. Bir kere bütün yazı işleri ve haber birimlerinin bir araya getirdiği o toplulukta benim ilişkilerim çok iyi. Gazetenin yayınına karışabiliyorum. 'Bu böyle olmamalı' diye görüş belirttiğim zaman bu dikkate alınmıyor. İnsanlar olaya şöyle bakıyorsa farklı bir görüşü oraya kattığımızda bu dikkate alınmıyor.

Yönetici olmak ya da yönetici kalmak istiyor musunuz? Aslında yöneticiliği sürdürmek istemiyorum, çünkü çok zamanımı alıyor. 6 yıl oldu yeter artık. Değişim olması lazım. Bir yerden sonra yeni heyecanlar olması gerektiğine inanıyorum. Sonuçta ilk günkü kadar heyecanlı değilim. Zaman zaman olaylara göre yeniden heyecan kazanıyorum. Her şey tekdüze giderken çok yaratıcı olmayabiliyorsunuz. Sizi heyecanlandıracak olaylar olursa orada tekrar heyecan ivmesi artıyor. Daha iyi iş çıkarılabiliyor.

Kadın ya da erkek yönetici sizin için fark ediyor mu? Yöneticinin kadın ya da erkek olması fark etmiyor. İnsanlardan beklediğim sorumluluk sahibi olması. İşine sahip çıkması ve suistimal etmemesi benim için önemli. Hırslı kadınları hiç sevemem. Burada en sevdiğim insan yardımcıım ve bir kadın. Çok daha sorumlu işine sahip çıkıyor, kültürlü, kendini geliştirmeyi seviyor. Bu da benim hoşuma gidiyor. Kadınlarının yaratıcılığının doğurganlıkla ilgisi olabilir.

Kadın gazetecilerin erkek meslektaşlarıyla eşit koşullarda rekabet ettiğini düşünüyor musunuz? Hiçbir işte öyle değil. Kadınlar olarak biz bin tane iş yapıyoruz. Nasıl eşit koşullarda mücadele olabilir ki? Eşimi kaybettim, kızımı tek başıma büyüttüm. Erkekler işten sonra, içki sohbetleri ve ayrı hayatları vardır. Sen o arada evine gidip çocuğuna bakmak zorundasın. Bu arada senden habersiz başka konular gündeme gelir, yeni ilişkiler kurulur. Bunlar eşitliği ortadan kaldırıyor. Sizin özel hayatınızdaki yükümlülüklerden ötürü katılmadığımız çevrelerde başka kararlar alınabilir. Başka açılımlar, yeni yollar olabilir. Ben de öyle ortamlarda bulunsam belki başka bir pozisyonda olacaktım.

Basında kadın yönetici olmakla diğer sektörlerde kadın yönetici olmak arasında bir fark var mı? Mesela bankacılıkta kadın yönetici sayısı fazladır. Bunun neden olduğunu çok merak ediyorum. Genel müdürleri erkek ama şubelere inerseniz genellikle kadındır. Bankacılıkta kadınlar en yukarıya çıkamıyorlar ama yönetici kadın sayısı daha fazla. Halkla ilişkilerde de çoğunlukla kadınlar çalışıyorlar.

Gazetecilik yaparken hiç kadın olmanızın avantajını hissettiniz mi? Böyle bir şey yaşadığımı söyleyemem. Bu galiba biraz insanın niteliğiyle ilgili. Ben konuşkanımdır. Bizim haber kaynaklarımız iletişim kurduğumuz kişiler diplomatlar. İstanbul'da konsolos düzeyinde ya da dışardan gelen konuklar düzeyinde haber kaynaklarıyla ilişki kuruyoruz. Bunda kadın olmamın herhangi bir değişiklik getirip getirmediğinden çok emin değilim.

Yönetici konumdaki kadın gazetecilerle erkeklerin, ücret de dahil olmak üzere, eşit haklar tanıdığına inanıyor musunuz? Ben ücret için çok mücadele ettim mesela ama aynı alıp almadığımı bilmiyorum. Erkek olduğu için mi tuttuğunu kopardığı için mi çok talep ettiği için mi bazılarının daha iyi aldığı bilmiyorum. Bazılarına şirket araba veriyor mesela. Onu nasıl alıyorlar bilmiyorum. Ben hiçbir zaman istemedim. İsteyip kıyameti koparsam verirler mi onu da bilmiyorum.

Basında kadın yönetici sayısının artması için neler yapılmalı? Öncelikle erkeklerin kafalarını değiştirmeleri lazım. Basında erkek şovenizmi çok hakim. Bakıyorum dinci gazetelerde bile, onların kadın yaklaşımlarının farklı olmasını bekliyorsunuz, aynı yaklaşım. Başbakanı koruyan özel timde bir kadın var, bütün gazeteler haberi görmüş, birinci sayfaya koymuş. Klişeden vazgeçmeyen gazetelerin arasında Yeni Şafak da var. Birinci sayfaya koymamış ama iç sayfalarda haberi kullanmış. ‘Sharen Stone 47 yaşında hala taş gibi’ haberi iki ayda bir gazetelerde yayınlanır. Bundan vazgeçin artık. Kafalarında şablonlar var. Mesela kadın şoför kötüdür. ‘Kadın şoför kaza yaptı’ yazılıyor. Yüzlerce erkek kaza yapıyor. Niye ‘erkek şoför kaza yapıyor’ yazılmıyor. Kadın sürücüler çok dikkatli. Kırk yılda bir kaza yapıyor kadınlar. Hürriyet’te bu tip şeyler daha düşüktür. Bu da Ertuğrul Özkök’ün kafasının içinin iyi olmasından ve kadınlarla ilgili ön yargılara sahip olmamasından kaynaklanıyor.

Basında kadın sayısı artarsa basının görünümü nasıl olur? Kesinlikle çok olumlu olur. Bir kere toplumsal sorunlar açısından olumlu olur. Çünkü erkekler meselelere derinlemesine bakamıyorlar, çok yüzeyseller. Örnekle konuşalım. Son zamanların modası belli bir amaca hizmet için ünlüler kullanılıyor. Mesela Prenses Diana kara mayın sorunlarına dikkat çekiyordu. Bütün dünya bu sorunu öğrenmiş oldu. Angelina Jolie, çocuklara yardım ediyor. böylece bazı konulara dikkat çekiliyor. Türkiye’de bu yapılamıyor çünkü sadece o kadının güzelliğine odaklanıyor bizim basın. Mesela AÇEV için Kraliçe Reina geldi. Hiç kimse ana ve çocukların sorunlarıyla ilgilenmedi. Kraliçe Reina, 3 günde 5 kıyafet değiştirdi haberleri yapıldı. ‘Kadınların kalp sağlığı tehlikede’ diye bir araştırma yapılmış. Bu haber Hürriyet’te ‘kadınlar kötü kalpli’ diye çıktı. İlginç başlık olsun diye birinci sayfadan. İtiraz ettik. Bazı haberlere müdahale ettik. Kadın muhabirin iş kazasıyla ilgili çok sert bildiriler yayınladık. Bir keresinde pazar ekinde Ufuk Güldemir’in ayıyı nasıl vurduğu anlatıldı. Çok ters tepki gösterdik. Okur köşesine yazdık eleştirdik. Bu insan olmakla ilgili bir şey. Bizim çabalarımızla onlar da bunun yanlış olduğunu anlıyorlar. Aslında erkeklerde kötü niyetli değil ama bir şekilde kafaları mı karışık bilemiyorum. Evde kadınlar erkekleri çekip çeviriyorlar ya işte de onların kafalarının içini çekip çevirecek insanlara ihtiyaç var.

Sabah Gazetesi Dış Haberler Müdürü Burcu Yakar (30 Nisan 2006)

Gazeteciliğe neden ve nasıl başladığınız konusunda bilgi alabilir miyiz? 1990 yılında üniversite 3. sınıfta okurken gazeteciliğe başladım. Tesadüftü. Aslında aklımda gazete değil televizyon vardı. Staj yapmamız gerekiyordu. Stajımı sabah dış haberlerde yapmak istedim. Müdürü kabul etti. Stajım bittikten sonra da başarılı olabileceğimi ve yetenekli olduğumu düşünerek kalmamı istedi. Onun üzerine ben de denemeye karar verdim.

Bu işe başladığınız zaman yöneticiliği hedeflemiş miydiniz? Aslında yöneticiliği hiç hedeflemedim. Bir şekilde haberci olmayı istiyordum. Televizyonda çalışmak ve uzun bir süre muhabirlikte kalmayı istiyordum. Muhabirliğin keyfini tadımı hiçbir şeyde bulunamayacağını düşünüyorum. Şu anda habere gittiğimde, röportaj yaptığımda çok daha fazla keyif alıyorum. 2001 yılında muhabirlikten sonra müdür yardımcılığına getirildiğimde biraz da işin o kısmını öğrenmek istedim. Bu da yeni bir meydan okuma oluyor. Yöneticiliği müdür yardımcısı olduktan sonra düşündüm. İki yıldır da dış haberler müdürü olarak görev yapıyorum.

Dış haberlerde kadın gazeteci ve yönetici olmanın avantaj ve dezavantajları nelerdir? Aslında hiçbir avantajı yok. Daha çok dezavantajı var. Özelde kadına indirgenebilir ama genelde temposu çok yoğun olduğu için her şekilde dezavantaj oluyor. Kadın olduğu zaman yönetici evliyse evlilikte zor olabiliyor. Eşinin de aynı meslekten olması çok daha uyumlu yaşayabilmelerini sağlar. Çünkü sabah 8 akşam 8 gibi çalışma saatlerimiz var. Yoğun çalışma saatleri, gece gündüz bayram ayırımı olmayışı itibarıyla, gazeteciliğin birçok alanında böyle ama dış haberlerde çalışma süresi biraz daha uzundur. O açıdan biraz daha zor. İleride anne olacağı zaman daha zor. Günün 12 saati gazetede geçiyorsa bir kişinin çocuğuna ayıracağı vakit kalmayacaktır. Eve gidip, ev işleri yemek hiçbir şeye zaman kalmıyor. Ama dış haberlerin çok da fazla avantajı var. Kadın olarak değil de bunu birey olarak düşünürsek burada önce muhabirlik, sonra sayfa mizanpajı ondan sonra da yöneticiliği ve editörlüğü hepsini bir arada öğreniyorsunuz. Muhabir olursanız sadece muhabirliği, editör olursanız sadece sayfayı yapmayı öğreniyorsunuz ama biz burada üçünü birden öğreniyoruz.

Kadınların evli ve çocuk sahibi olmalarının yönetici olmalarında engel teşkil ettiğini düşünüyor musunuz? Çalıştığı kurumun yöneticileri açısından 'bunun çocuğu var ya da evli aman yönetici yapmayalım' dediklerini sanmıyorum. Ama karar alırken kadının kendine bir otosansür uygulaması söz konusu olacaktır.

Türk basınında kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde temsilini düşündüğünüzde ortaya çıkan görünümü nasıl değerlendiriyorsunuz? Genel olarak bakıldığında bir gazetede kadın sayısı yönetimde azmış gibi görünüyor ama aslında ben çok da az olduklarını düşünmüyorum. Çok daha fazla kadın olması birçok insanda şüphe uyandırabilirdi. Genelde kadınlara hep öyle bakılır ya. Hak ederek mi gitti acaba diye düşünülür. 'Birinin tanıdığı, sevgilisi mi' denir. Ama bizim gazetemizde hiçbir zaman kadın olduğu için artı ya da eksi değerlendirme olmamıştır. 'Yapabilir mi yeteneği var mı, yeteri kadar azimli mi, bu işi yapmaya kapasitesi gücü var mı' bunlar değerlendiriliyor. Benden önceki müdür erkekti. Ondan öncekiler de erkekti. Bizim gazetede dış haberlerdeki ilk kadın müdür benim. Bu demek değil ki şimdiye kadar erkek egemendi kadınlara bilerek verilmiyordu. Demek ki isteyen çıkmadı ya da zamanlama öyle olmadı. Çünkü genelde dış haberler, çalışma temposu çok yoğun olduğu için, kadınların çok fazla tercih ettiği bir alan değil.. Daha çok dış haberlerde çalışma temposu çok yoğun olduğu için genç erkekler çalışır.

Genel anlamda sabahın künyesindeki kadın sayısının diğer gazetelere göre fazla olmasını neye bağlıyorsunuz? Burası benim işe ilk başladığım yer. Sabah hem gençlere hem de kadın erkek ayrımı yapmadan herkese fırsat tanıyan bir gazete. Bence bunun tek sebebi o. Burada 26 yaşında dış haberler müdürü oldum. Eşim şu anda 31 yaşında iki senedir o da yazı işleri müdürü. Türkiye'nin en genç yazı işleri müdürü oldu. 29 yaşında yazı işleri müdürlüğüne getirildi. Diğer servislerdeki müdürler de genç. En genç kadro bence şu anda Sabah Gazetesi'nde var. Diğer gazetelerde kadrolar daha kemikleşmiş. Bir şekilde ayrılmak isterse emekli ya da transfer olursa yerine bir başkası düşünülüyor. O zaman da kim uygunsa getiriliyor. Sabah'ta hem hızlı bir devinim var hem de alttan gelen genç sayısı fazla ve gençlere fırsat tanımiyor.

Basındaki kadın gazetecilerin ve yöneticilerin erkeklerle eşit koşullarda rekabet ettiğini düşünüyor musunuz? Bence eşit imkanlar mümkün olduğu kadar tanınıyor. Eşit bir kulvar oluşturuluyor. Ama tabii yarıştığı rakip doğrultusunda onunla bağlantılı olarak rekabet dengesi bozuluyor olabilir. Ben hep kendi çalıştığım kurum açısından değerlendiriyorum. Hiçbir kişiye 'bu kadındır buna daha fazla şans verelim ya da bu bir bayan yapamaz bu işi o yüzden onun yerine daha beceriksiz ya da niteliksiz bir erkeği alalım' denildiğini düşünmüyorum. Bunu en azından kendimden biliyorum. Buraya birçok eleman başvurdu o zaman da o işi kim daha iyi yapabilir diye niteliklerine bakıldı. Bir de bazı işler vardır onu erkek daha iyi yapabilir. Mesela spor muhabirliğini bayanların yapması çok zor. Çünkü sürekli 40-50 tane adamın peşinde koşturmak gerekiyor. Bunun için bir erkeğin tercih edilmesi bence normal. Ama mesela magazin muhabirliğini bir kadın da bir erkek de çok güzel yapabilir. İkisinin de yollanacağı işler vardır. Bu yüzden kadın haklarının çiğnendiğini veya kadın sayısının daha az olduğunu düşünmüyorum. Aksine bu meslekte kadınların çok olduğunu düşünüyorum. Çalışan olarak çok var, yönetici olarak da istenirse daha fazla olabilir. Önemli olan işin nitelik ve niceliklerine uygun adayların bulunması.

Sizce neden kadın gazeteciler arasında çok fazla kadın yönetici yok? Talip olan olmamıştır. Ben müdür yardımcısıyken o zaman genel yayın müdürümüz olan Ergun Babahan müdürlüğü teklif etti. 'Yapabilir misin, kendine inanıyor musun?' dedi. Yapacağımı söyledim. İstemeseydim bu teklif bir başkasına yapılacaktı.

Kadın yönetici sayısının fazla olmamasını kadınların yönetici olmak istememesine mi bağlıyorsunuz? Bayan olduğum için değil, müdür yardımcısıydım ve yapabileceğimi düşündüğü için bana sundu. Spor servisinde erkek zaten hakim. Bir tane bayan çalışanları vardı o da işi bırakıp gitti. Çünkü ortam çok bayanın tahammül edeceği birşey değil. Ekonomi servisinde müdür yardımcılarında bayan da var. Çalışıp istemekle, talep etmekle olabilir.

Dış haberlerde toplam kaç kişi çalışıyor ve bunun kaçını kadın? Ben hariç beş kişi var. 3 bayan iki erkek. Bizde erkekler azınlıkta. Bu ben kadınları topluyorum diye değil işe başvuranlar öyle olduğu için oldu. Ben ilk işe başladığımda tek ben vardım. Şimdi tersine bir ağırlık doldu. Aslında başvuranlar erkek olsa ben onlarla çalışmayı tercih ederim.

Neden? Temponuzun yoğunluğundan belki de kaynaklanıyor. Stres fazla oluyor. Stres fazla olunca erkeklerin kontrolü daha iyi sağladığını düşünüyorum. Kadınlar çok kolay strese dayanamıyor. Belki ben de çok fazla dayanamıyorum. Bunu birinin dışarıdan söylemesi lazım. Yoğun stres ve gerilim dolu bir ortamda bayanlar çok daha çabuk ağlayabiliyor, küsebiliyor, vermemesi gereken tepkileri

verebiliyor. Erkekler öyle değil. Ağlamıyor, küsmüyor en fazla dönüp arkasını gidiyor ondan sonra da gelip konuşmayı tercih ediyor. Ben 8 yıldır bu mesleği yapıyorum hiç aksini görmedim.

Üst yönetici olarak kadınlarla mı erkeklerle mi çalışmayı tercih ediyorsunuz? Erkeklerle çalışmayı tercih ediyorum. Genellemenin yapmak zorunda kalıyorum ama kadınlarla çalışmak üst yönetimde tabii ki kadına değil kişiye özel bir durum. Bazı kadınlar vardır çok kolay çalışılır, bazı erkekler vardır onlar da kadınlara göre çok daha kolay çalışılır. Genellemenin yapmamı isterseniz erkeklerle daha kolay çalışıldığını düşünüyorum. Neden olduğunu bilmiyorum ama hemcinsler birbirlerine yakın rütbedeler ise çalışmak çok daha zor oluyor. Aralarında rekabet ortamı bir anda doğuyor. Halbuki alanları farklıysa birbirinin yollarını kesme ihtimalleri daha yoksa bir şekilde hemcinsini rakip olarak görüyor ve çalışma ortamını zorlaştırıyor diye düşünüyorum. Hele kadın evli, çocuk sahibi ve sıkıntılı bir dönemden geçiyorsa bütün o sıkıntısını işe yansıtıyor ama bu erkeklerde çok daha az.

Basında hedefiniz nedir? Şu an bulunduğum konumumdan çok memnunum. Çünkü gazetenin bir sayfası bir anlamda bana ve ekibime ait. Bir tam sayfa. Bizim bugün ortaya çıkardığımız işi bir sonraki gün binlerce kişi okuyor. Kendi sayfamızın dışında diğer sayfalara da haberler veriyoruz ve bütün bunlardan ben sorumluyum. Hataları da artıları benim ve tabii ki ekibimin. Ama çok uzun süre yapılıncaya biraz daha sıkı bir iş bu. Çünkü hep aynı döngüyü çevirmek zorunda kalıyorsunuz. Haberler kişiler ortamlar bakış açıları değişse bile yaptığımız iş temelde aynı. O yüzden çok uzun yıllar yapılacak bir şey değil. Fakat başka ne iş yaparım bilmiyorum. İşimi seviyorum. Burada olmaktan da mutluyum. Kariyer yapacağım, bu işin en tepesine yükseleceğim, genel yayın müdürü olacağım diye bir hırsım yok. İşimi seviyorum.

Çocuk yaptığınızda da bu işi sürdürebileceğinizi düşünüyor musunuz? Çocukla birlikte bu işi sürdürebileceğimi sanmıyorum. Önceliği aileme vermeyi tercih ediyorum. Kariyerle birlikte ailenin ve çocuğun da yürüyebileceğini düşünüyorum ama mevcut koşullarda şu anda olduğu gibi sabah 8.30'da işbaşı akşam en erken 8'de işten çıkarak çocuğuma kendi arzu ettiğim şekilde bakmam. Bunun çok yürümeceğini düşünüyorum. Çocuk 5-6 yaşına gelinceye kadar bizzat annenin ilgilenmesi gerektiği kanısındayım. Bunu yapıp yapamayacağımı bilmiyorum ama çocukla beraber şu andaki mevcut işimi en azından kendi prensiplerim çerçevesinde yürütebileceğimi sanmıyorum.

Birlikte çalıştığınız insanların size farklı davrandığını düşünüyor musunuz? Olumsuz anlamda hayır. Zaman zaman toplantı masasına Şule Talu, Baçiçek Pamir, Şengül Balıksırtı ve ben oturduğumuzda bazen "feminist" tepkiler veririz. Ama bu aşırı uçlarda bir tepki değildir. Habere kadın açısından da bakılması gerektiğini söyleriz. Ama bazen çok da gerekli olmuyor. Kadın bulunulan ortamda feminizm tartışmalarına giriliyor. Ama bugüne kadar çok artı ya da eksi birşey hissetmedim. Kadın olduğum için engellenmeye çalışıldığını ya da kadın olduğum için destek gördüğümü hiç düşünmedim.

Ücret politikası açısından baktığınızda kurumunuzda kadın erkek arasında bir ayırım yapıldığını düşünüyor musunuz? Ayırım yapıldığını düşünüyorum ama kadın erkek olduğu için değil. Yani bu her işyerinde böyledir. Kişinin eski olmasıyla daha önce kurduğu bağlantılarla ya da transfer olup olmamasıyla bağlantılıdır. Kadınlara bazen yapıldığını düşünüyorum. Kadın olduğu için aynı işi yapan bir erkekten daha az maaşın uygun görüldüğünü düşünmüyorum.

Sistemin belli bir yaştan sonra yönetici konuma gelmeyen kadın gazetecileri sistem dışına ittiğini düşünüyor musunuz? Ben güzel kadın çirkin kadın ayırımı yapıldığını düşünüyorum. Kurumumda zaman zaman çok küçük noktalarda karşılaşarak değerlendirdiğimi söyleyebilirim. Genel anlamda öyle düşünüyorum. Başka şirketlerde eminim ki öyledir. Bir muhabir alınacağı zaman önce eli yüzü düzgün mü diye bakılır. Erkeklerle de bir derece bakılır ama kadında olduğu kadar çok değildir bu. Önce bunun değişmesi lazım. Kadın muhabir olarak değerlendiriyorum, istediği randevuyu röportajı daha kolay alır güzel bir kadın. Çirkin bir kadının daha fazla uğraşp didinmesi lazım. Bir erkek çirkin ya da güzel fark etmez tanıyorsa alır. Erkeğin aynı yarışmaya tabi olduğunu düşünmüyorum fiziksel açıdan. Yaşlılık konusunda da öyle. Şule Talu yönetici, çünkü tabii ki bakımlı, alımlı ve hoş. Bu bir avantaj, bunu kabul etmek lazım. Ancak şunu unutmamak gerek Şule Talu bu noktaya güzel, alımlı, bakımlı bir kadın olduğu için değil yıllardır çalıştığı için geldi. Ama bir kadın 40'lı yaşlardaysa ve yöneticiliğe gelememişse daha genç kadro ile çalışma arzusu doğuyor.

Akşam Dış Haberler Müdürü Kader Balıkcı (5 Mart 2006)

Gazeteciliğe ne zaman başladınız ve neden bu mesleği seçtiniz? 1994 yılında Günaydın gazetesinde başladım. Zaten Marmara Üniversitesi Basın Yayın Yüksek Okulu'nu bitirmiştım. Ortaokul ve lisede gazeteci olacağımı söylerdim. Olumsuz tarafları olsa da işimi çok seviyorum. Zaten çok sevdiğim için sıkıntılılarına katlanabiliyorum.

Gazetecilik yaptığınız süre boyunca istediğiniz dallarda görev almanız mümkün oldu mu? Gazetelerin pek çok servisinde çalıştım. 1994 yılında, Günaydın gazetesinin yurt haberler servisinde redaktör olarak mesleğe başladım. Birtakım gelişmeler orada beni yurt haberler müdürlüğüne kadar götürdü. Daha sonra Finansal Forum gazetesine geçtim. Orada ekonomi muhabirliği yaptım bir yıl kadar, sonra kısa süreli bir işsizlik dönemi oldu. 1997'den beri de Akşam'dayım. İstedğim dallarda çalıştım ama her yerde bir şeylerin eksik kaldığını hissettim. Akşam'a geldiğim zaman sadece çeviri yapıyordum. 3.5 yıl sonra görev değişikliği oldu. Şefimiz ayrıldı. Ben de resmi olarak adı konmadan servisi yönetmeye başladım. Sonra birileri geldi gitti. Nurcan Akad döneminde Nurcan Hanım bana müdür yardımcılığı ünvanı verdi. Serdar Turgut'un gelmesinden sonra da müdür ünvanı verildi.

Yöneticiliğe giden yolda engellerle karşılaşıyor musunuz? Bir sürü engel vardı. En önemli engel de az insanla çok iş yapmak. 11 Eylül gibi bir dönemde biz, dış haberler servisinde 3 kişi çalışıyorduk. 13-14 saat çalıştığım günler oldu. Pahalı olduğu için iyi adam alamadık. Stajyerlerle iş yapmaya çalıştık.

Kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde yer almak için erkek meslektaşları ile eşit koşullarda rekabet ettiğini düşünüyor musunuz? Düşünüyorum. Eskiden çalışmakla yükselirdiniz ya şimdi biraz şartlar değişti aslında. Ne kadar birinin altını oyabiliyorsanız o kadar hızlı yükselebiliyorsunuz. Artık yeni dönem böyle galiba. Kulislere bağlı.

Aynı pozisyondaki kadınların ve erkeklerin eşit ücret aldığını düşünüyor musunuz?

Pekçok kurumda olduğu gibi burada da ücret konusunda ayırım var. Yöneticine ne kadar yakınsan o kadar çok maaş alıyorsun. Bu basının dışında da pek çok yerde var.

Gazetelerin yönetim kademelerinde kadınların temsilini düşündüğünüzde ortaya çıkan tabloyu nasıl değerlendiriyorsunuz? Yönetim kademelerinde kadın gazeteciler Nurcan Akad öncesinde yoktu. Nurcan Hanım sonrasında hem biz de hem de diğer yayınlarda kadın yöneticiler görev almaya başladı. Yine de erkekler kadar çok kadın yönetici yok.

Özellikle 80'li yıllardan sonra kadın gazeteci sayısında önemli bir artış olmasına rağmen bunun yönetim kademelerine yansımadağı görüşüne katılıyor musunuz? Bu görüşe katılıyorsanız sizce bunun sebepleri nelerdir? Kadın gazeteci sayısı arttı ama, BYYO bitirip gazeteci olarak gelen kadınların sayısı çok artmadı. Mesela çok iyi okullarda okuyup iki üç tane dil bilip kayırmayla gelmiş insan sayısı arttı. Artık gazetelere çok fazla basın yayın mezunu gelmiyor. Mesela Boğaziçi Üniversitesi mezunu, dil biliyor bu yüzden de biz dış haberlere böyle adamlar almak zorunda kalıyoruz. Gazetecilik bilgisi yok. 5N+1K'yı hiç bilmiyor. Biz onlara sırf dil bildikleri için bu işleyişi öğretiyoruz. Bir etiket taşımak için gazetecilik yapmaya gelenlerin sayısı arttı. Gazeteler Basın yayın mezunlarını istemiyor. Bir ara çıtır kızlar dönemi vardı. Şimdi o dönemi de bitirdiler. Şimdi hem çıtır olacak hem de iki üç dil bilecek kızlar dönemi geldi. Erkekler için de aynı şey geçerli. Çok janti çocuklar geliyor bize. Sen gitsin manken olsun diyorsun gazetecilikle hiç alakaları yok. Birisi ona "gazetecilik iyidir hadi git staj yap" demiş, o da gelmiş. Yaz tatilini dolduruyor.

Kadın yöneticilerle çalışmanın erkek yöneticilerle çalışmaya göre daha zor olduğunu düşünüyor musunuz? İkisi de aynı bence. Ama iyi yöneticiyle çalışmak daha kolaydır. Nurcan Hanım hem iyi bir yöneticiydi hem de iyi bir kadındı. 1994'den beri çalışıyorum. Çalıştığım en iyi yöneticiydi. Çok şey bilen, hesap soran ama hesap sorarken doğrusunu anlatan bir kadındı. Nurcan Akad, bağırıp ortada bırakan bir kadın değildi. Yanlış bir başlık attığımızda ya da bir iş atladığımızda nasıl olması gerektiğini anlatırdı.

Dış Haberlerde kadın olmak ve dış haberlerde kadın yönetici olmak nasıl bir durum? Sonuçta savaş muhabirliği yapmadığımız ve masa başında çeviri yaptığımız sürece her şey aynı. Bazen yurtdışı gezisi oluyor. Mithat Bereket mesela, zor işler yapıyor. Ben öyle işler yapmadığım için benim için zor diyemiyorum. Gelmek istediğim nokta dış haberler müdürlüğü filan da değildi. Çünkü ünvan yükseldikçe gazetecilikten uzaklaşıyorsunuz. Ben sadece masa başında haberi seçiyor, çeviriyor ve sunuyorum. Asıl olmak istediğim yer dışarıydı. Bir türlü bu olmadı. Hep başka bir şey istendi. Niye başka bir yere gitmediniz

Star Magazin Müdürü Berna Tuna Fenemen (1 Mayıs 2006)

Gazeciliğe neden ve nasıl başladınız? Medyada çalışmak istediğim için üniversitede gazetecilik bölümünü tercih ettim. Okul bittikten sonra Dünya gazetesinde Eskişehir’de ekonomi muhabirliğine başlamıştım. O dönemde Erol Simavi Özel İletişim Merkezi isminde bir merkez açıldı. Sınavla öğrenci aldılar. Ben de bu sınavı kazanarak İstanbul’a geldim. Başarılı olanları Hürriyet işe başlattı. 1990’da Hürriyet magazin servisinde çalışmaya başladım. İki yıl magazin muhabirliği yaptıktan sonra evlendim ve şehir dışına çıkmak durumunda kaldım. 9 ay şehir dışında kaldım. Dönüşte Ahmet Özal’ın dergileri kuruluyordu İnterpress Grubu’nda, Panorama ve Turkuaz’da hem editör hem de muhabir olarak göreve başladım. Bu görevim yaklaşık 1.5-2 yıl kadar sürdü. Dergiler kapatıldığı için ayrıldım. Sonra yeniden Hürriyet grubuna döndüm. DBR grubunda Klips ve Haftasonu dergilerinde yaklaşık 7 yıl hiç ayrılmadan editör ve muhabir olarak çalıştım. Sonra Star Grubu’nun Hayat dergisine yazı işleri müdürü olarak geldim. Hayat dergisinin kapatılmasının ardından Star gazetesinin magazin servisine geçtim. 1.5 yıldır Star Magazin Servisi’nin müdürlüğünü yapıyorum.

Magazine yönelmeniz nasıl oldu? Erol Simavi Vakfı’nda öğrenciyken bize her konuda eğitim veriyorlardı. Ben magazin çok geniş bir platform olduğunu düşündüm. Çünkü sağlığın da, ekonominin de magazini var. Aktüel her türlü haberin magazini var. Ben çok daha fazla konuya el atabileceğimi düşündüğüm için kendi tercihim olarak magazinde başladım. Bize seçme imkanı sunuldu ben magazini seçtim. Çünkü kültür sanatı da, sağlığı da içine alıyor. Bunun da çok faydasını gördüğümü düşünüyorum.

Basında magazinde kadın gazeteci ve yönetici olmanın avantaj ve dezavantajları nelerdir? Ben ne avantajımı ne de dezavantajımı yaşadım. Burada cinsel kimliksiz yer alabildiğime inanıyorum ama bunun avantajını ya da dezavantajını yaşayanlar mutlaka olmuştur. Bence bu direk kişinin kişiliğiyle ilgili bir şey. Bunu rahatlıkla söyleyebilirim.

Magazindeki kadın gazetecilerin durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Kadın olmak belki ünlü insanlarla iletişimde bir kolaylık sağlıyor olabilir genel itibariyle. Kadın olmanın verdiği bir takım doğadan gelen ayrıcalıklar olabilir burada. Bunun belki faydası olabilir. Magazin altyapısında dergiciliğin çok önemli bir yeri var. Türkiye’de de özellikle kadın ve moda dergilerine baktığımızda genelde çalışanlar yüzde 90 kadındır. Altyapısını buradan alıp gazeteciliğe geçmiş de çok arkadaşımız var. yani belki kadınların çokluğu buradan geliyor olabilir.

Türk basınında kadın gazetecilerin yönetim kademelerindeki durumuna baktığımızda ortaya çıkan tabloyu nasıl değerlendiriyorsunuz?Bazı yayın organlarında çok kadın vardır. Hürriyet’te de çok uzun yıllar çalıştığım için biliyorum. Çok söz sahibi kadın vardır. Gazete ve dergi bünyesinde. Ama çok uzun yıllar bir yazı işleri müdürü olmamıştı Nurcan Hanım’a kadar. Hürriyet’te böyle bir bakış açısı hakim olmuş. Bunun nedenini çözemiyorum. Çünkü orada hakikaten çok kadın çalıştı. Ama yazı işleri müdürlerinin arasına Nurcan Hanım girene kadar o zincir kırılmamış. O zinciri kıran Nurcan Hanım olmuş. Bu ekstra bir başarı orada. Ben genel anlamda basında kadınların çok zorlandığını düşünmüyorum. ben kadın olduğum için yönetici olduktan sonra da kadın olmaktan kaynaklanan bir sorun yaşamadım. Diğer gazetelerde de böyle birşey çok fazla gözlemedim. Mesela DBR grubunun Genel Müdürü Neslihan Tokcan’dı ve çok uzun yıllar oranın genel müdürlüğünü yaptı. Ayşe Sözeri Reklam Grup Başkanlığı yaptı uzun yıllar. Kadın hakimiyeti egemenliği çok fazla aslında. Ben bu anlamda çok büyük bir erkek direnişiyi karşıladığımı düşünmüyorum. Ama yazı işleri bünyesinde baktığım zaman çok kadın yönetici var mı departman müdürleri olarak kadınlar yer alıyor mu ve toplantılarda ne kadar sözleri geçiyor dersiniz bizim burada bir ayırım yok. Ben kadın olduğum için herhangi bir engelle karşılaşmadım.

1980’li yıllarda kadın gazetecilerin sayısı arttı fakat bu benzer bir şekilde yönetim kademelerine neden yansımada neden? Evet kadın gazeteci sayısı çok arttı ama bu yönetime çok yansımada. Yeteri kadar yönetim kademelerine gelmedi kadınlar diye düşünüyorum aslında. Çok isteyen gelir. Amacı bu olan bir kadın gelebilir diye düşünüyorum. Bilmiyorum belki ben öyle bir şey yaşamadığım içindir.

Gazeteciliğe başladığınızda gazeteci olmayı hedeflemiş miydiniz? İlk etapta gençlik yıllarımda tabii ki bunu düşünmedim. Ama zaman geçtikçe bilgi deneyim ve tecrübelerinizi daha farklı bir şekilde bu mesleğe aktarma noktasına geliyorsunuz. Yani mesela muhabirlikten hiç vazgeçmeyen 30 yıl muhabirlik yapan insanlar var. Ama benim için öyle değildi. Muhabirlik yaptım, editörlük yaptım, işin mutfağında da çok bulundum ve bir süre sonra yazı işleri müdürlüğü evet talebimdi ama magazin müdürü olarak ben getirildim buraya. Özel olarak isteyip de elde ettiğim bir şey değil. Hayat akışının, şansın içinde bulunduğu koşulların getirdiği bir nokta diyebilirim. Ama tabii ki belli bir yaştan sonra yönetici olarak çalışmayı istedim.

Sizce kadınların Türk basınında çok fazla yer almamasının sebepleri nelerdir? Kadınlar kendilerini yeterince ifade edemiyor olabilirler. Kadın olmalarından kaynaklanan dezavantaj şöyle olabilir. Erkek bakışıyla kadın hep bir ikinci planda. Türk toplumunda kadının kafası yeterince çalışmaz ya da yeteri kadar düşünemez duygusaldır yaklaşımı var. Habercilikte duygusallık olmaması gerekir. Kadın olarak burada güçlü bir duruş sergileyemiyorsanız ya da imaj olarak öyle bir şey istiyorsanız bu bir dezavantaj olur. Belki içinde o kadın öyle değil ama bunu anlatamıyor olabilir. Burada kadınların mantıklı ve akılcı düşünemedikleri yolunda bir önyargı olabilir. Ama aslında bu doğru değil, kadınlar çok daha çabuk karar verirler. Daha çabuk uygulamaya geçerler. Çok daha detaycı olurlar. Çok daha detaycı oldukları için aslında bu tarz işlerde çok daha başarılıdırlar. Kadınlarda da eğitim bu anlamda çok önemli. Kadınlar çok iyi bir eğitim alıp donanımlı bir şekilde ortaya çıkarsa hayatta da gazetecilik yönünde de ilerlemek daha kolay olur.

Magazin servisinde kaç kişi çalışıyor ve bunun kaç tanesi kadın? 15 kişi çalışıyor. Benimle birlikte 8 kadın çalışıyor.

Kadınlarla çalışmayı mı erkekler çalışmayı mı tercih edersiniz? Aslında çok zor. Çünkü ekibi ben seçmedim. TMSF dönemi filan da yaşadık. Benim isteğim dışında oluşmuş bir ekip. Bunu arkadaşların yüzlerine de söylüyorum. Kadınlarla çalışmak istemiyorum çünkü çok basit kadınsı içgüdülerini işlerine yansıtıyorlar. Eğer bu diğer ortamlarda da erkekler tarafından hissediliyorsa buralarda kadınlar yaya kalıyor. Bu anlamda yansıtıyorlar. Profesyonellikten uzak alıyorlar bazı kararları. Çok basit nedenlerden dolayı kıskançlıklar oluyor. Ben daha önce hiç bu kadar çok kadınla çalışmamıştım. Tek kadın olarak çalıştığım yerler bile var. Orada çok rahat çalıştım. Kadınlar başka bir dünya. Hele bir de kadınlar birbirini daha iyi anladıkları için iş zaman zaman içinden çıkılmaz hale gelebiliyor. Yani bir kadının ideal bir eleman olması için çok kompleksiz olması gerektiğini düşünüyorum. Kompleksiz olacak. Herkesin ihtirasları olabilir ama bu ihtirasları çok bildiğimiz kadınsı oyunlarla gündeme getirerek bir yere varmaya çalışmamak lazım. yani bunları aşmak gerekiyor.

Siz basında yönetici konuma gelmiş kadın gazetecilerle erkelerin aynı haklara sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Evet düşünüyorum.

Ücret olarak da aynı kanıda mısınız? Diğer gazeteleri çok fazla bilmiyorum ama ben hemen hemen bir eşitlik olduğu kanaatindeyim. Çünkü burada da öyle. Yöneticilik anlamında değil de kadın yazarlar arasında farklar olabilir. Kadın yazarlara erkek yazarlara göre daha az para veriliyor olabilir. Daha çok oralarda bunların kavgaları yapılıyor olabilir.

Sizce basında çalışan kadın yönetici sayısı arttığında basının şu andaki görünümüne göre nasıl bir farklılık olur? Belki kadın cinselliğine bu kadar fazla yer vermeyebilirler. Şu an bunun bir enflasyonu yaşanıyor. Hepimiz bunun içindeyiz. Piyasa kuralları geçerli. Şimdi gazetede yeni bir anlayış var. Daha muhafazakar bir anlayış bu. Piyasa koşullarının çok fazla gerisinde kalmadan her aileye, her eve girebilecek gazete yapmaya çalışıyoruz. Ama kadınlar çoğalırsa kadının cinsel olarak meta olarak gazetelerde yer almasında bir azalma olacaktır.

Kadınların evli ve çocuk sahibi olmaları işlerini ve yönetici olmalarını nasıl etkiliyor? Bence çok etkiliyor. Benim çocuğum yok ve gerçekten bilinçli bir seçim olarak bu tarihe kadar çocuk yapmadım. Çünkü yeteri kadar işime vakit ayırabileceğime ve o performansı gösterebileceğime inanmadım. Çok yorulacağımı düşündüm ve böyle bir seçim yaptım. Şu an artık 39 yaşındayım. Bundan sonra artık düşünür müyüm bilmiyorum ama yorgunum. Yoğun performansla çalışan insanların bile cumartesi pazar izinleri vardır ama bizim hiçbir zaman öyle olmadı. Bayramlarımız seyranlarımız olmadı. Doğal olarak sosyal ilişkilerimiz de bu anlamda kısıp girdi. Bence hakikaten etkiliyor ve kadınlar bir seçim yapmak zorunda kalıyorlar. Benim iki elemanım arka arkaya doğurdu. Biz bunun sıkıntısını burada çok yaşadık. Sonuçta onlar ellerinden geleni yapıyorlar ama yansıyor. Anne olmak her şeyin önceliği çünkü. Ama bir de gazetecilik yapıyorsanız ne o tam oluyor ne diğeri. Bu da ister istemez işe yansıyor.

Kadınlar gazetelere işe alınırken bekar olanlar tercih ediliyor, evli ve çocuklu olanlar tercih edilmiyor diye düşünüyor musunuz? Evet olduğunu düşünüyorum. Daha önce de oldu. Hamile kaldığı gibi işten çıkarılanlar olduğunu, daha baştan müdürleri tarafından bak uzun süre çocuk istemem diye uyarılanlar olduğunu biliyorum. Bunlar birebir yaşadığım şeyler değil ama oluyor. Bir de sosyal haklar tam işlemiyor. Süt izinleri filan diğer sektörlerde daha kullanılıyordur ama bizde herkes bu izinleri de tam kullanamıyor. Dolayısıyla istenmediği fikrinin yaygın olduğunu biliyorum.

Peki kadınların basın sektörüne girdiğini farklı alanlarda da çalışıyorlar fakat belli bir süre sonra yönetici konuma gelmedilerse özellikle 40 yaş sonrasında tasfiye edildiğini ya da işten çekildiğini düşünüyor musunuz? Evet düşünüyorum. Kişisel tercihsen daha rahat bir sektörde, saati

belli olan hafta sonu izni olan daha part time bu kadar fazla emeğini koymayacağı kafasını bu kadar meşgul etmeyecek bir işi tercih ediyor kadınlar 40'ndan sonra. Çünkü gazetecilik hakikaten yorucu bir iş. O yüzden meslek kıdem indirimi olan meslekler arasında. Hele bir de kadınsanız. Hâlâ kadın evde de işini yapıyor buna inanıyorum. Gazeteci olsa da çok fazla değişmeyen aileler var. Yönetim tarafından istenmediğini de düşünüyorum Çünkü burada çok önemli bir şey var, gazeteci hayatın çok içinde olmak zorunda. Hele 40'ından sonra hayatın içinde çok fazla yer alamıyorsanız bakış açısı olarak yetersiz kalıyorsunuz. Hayatın gerisinde kalıyorsunuz. Bu yüzden istenmiyorsunuz. Çok biliyorum ben 40'ın üstünde kimseyi çalıştırmıyor. Genç bakış açısı lazım, genç insanlar lazım. 40'ın üstündeki erkekler için de bu geçerli. Bir de kadının kendisinin de o yöne doğru kayma ihtimali var. Çünkü hayatın içine çok fazla giremiyor ki yoğunluktan. Biz gazeteciyiz de çok mu şeyler yaşıyoruz. Yorgunluktan oraya buraya gitme gücümüz kalmıyor. Dolayısıyla bu yüzden tercih edilmiyor. Erkek egemen bakışın yarattığı bir şey var. Yaşlı kadın istemiyorlar. Çok profesyonel olması lazım ki erkek yöneticilerin yaşlı kadınlara da eyvallah desinler. Çok büyük isimlerse o zaman göz yumuyorlar. Bugün var öyle kadın gazetecilerimiz. Onlar kendilerini kabul ettirmişler artık. Ama yeniler çok fazla yok.

Vatan Magazin Müdürü Müge Anlı (18 Mart 2006)

Gazeteciliğe nasıl başladınız ve gazeteciliğe başladığınızda yöneticiliği hedeflemiş miydiniz? Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi mezunuyum. Birinci sınıfta staj yapmak için Kanal 6'ya girdim. Üç ay sonra stajyerliğimin sonunda yönetmen yardımcısı oldum. Üç ay sonra program yardımcısı oldum daha sonra da Kenan Erçetingöz ile birlikte hem Alem dergisinin kuruluşunda yer aldım hem de televizyona devam ettim.

Yöneticiliği hedeflemiş miydiniz? Çocukluğumdan beri girdiğim her ortamın lideri bendim. Bu anlamda yöneticiliği hedeflediğim söylenebilir. Girdiğim işte hemen hemen hiç muhabirlik yapmadan, oldukça kısa bir sürede 212'li imzalı, cemiyet sayfası yapıyordum.

Şanslı bir başlangıç olmuş değil mi? Aslında şans değil. Benim buraya alınmamın sebebi Kanal 6'da hiç durmadan çalıştığının görülmesiydi. Şansa inanmıyorum. Çok çalıştım. Benim arkamda hiç kimse olmadı. Bu camiada hiçbir tanıdığım yok, hiçbir ünlü kişiyle, hiçbir yöneticiyle ilişkim olmadı. Bu konularda konuşabilecek belki ender kişilerden biriyim. Müge Anlı'yım bunu bütün canlı yayınlarda söylüyorum kimse de aksini iddia edemez.

Magazin basınında kadın gazeteci ya da yönetici olmak nasıl bir durum? Kadın kimliğimi ön planda tutarak çalışmıyorum.. O yüzden hiçbir fark görmedim.

Kaynakların kadınlara daha rahat açıldıklarını düşünüyor musunuz? Aslında kadından kadına değişiyor. Bazı erkekler de bu konuda başarılı olabilir. Fakat erkeklerin daha fazla gece dolaştıklarına, daha farklı ortamlarda bulduklarına ve daha iyi haberler yaptıklarına inandığım dönemler oldu. Kadınların bu anlamda işinin daha zor olduğunu düşündüğüm de oldu. Ama bu insanın karakterine göre değişir gibi geliyor.

Magazin muhabirlerinin hırpalandıklarını görüyoruz. Bunlar da kadınların bu alanda daha zor çalıştıklarını düşündürüyor ne dersiniz? Ben yıllarca gece çalıştım. Program da yaptım. Bugüne kadar hiçbir hırpalanma yaşamadım. Kimseyle bir kavgam dövüşüm olmadı. En yakın olduğum insanla bile sizli konuşurum. Bu mesafeyi koruduğunuz sürece hiçbir sorun yaşamazsınız.

1980'li yıllardan sonra basında kadın gazetecilerin sayısının arttığını düşünüyor musunuz? Evet. Ben kendi ekibimde kadın gazetecileri tercih ediyorum. Bence kadınlar işlerine hakimler, daha çalışkanlar ve daha fazla sorumluluk alabiliyorlar. Ekibimde benim ağırlıklı olarak kadınlar çalışıyor. Yeni muhabir alacağım zaman kadınları bulma yoluna giderim ama burada kendim kadın olduğum için bir cinsiyet ayrımı yaparak değil de kadınların daha işlerine hakim olduğunu düşündüğüm için. Çünkü gerçekten daha özverili ve çalışkanlar.

Ekibiniz kaç kişi ve kaç kadın? 7 kişiyiz. 5'i kadın.

Genel tablo olarak basındaki kadın yönetici sayısını nasıl değerlendiriyorsunuz? Çok arttı. Ben 1990 yılında üniversiteye girdim. Hakikaten 90'lı yıllarda özel televizyonların açılması ile benim bir çok okul arkadaşım da medyada iyi yerlerde çalışmaya başladı. Kadınlar çalışıyorlar ama ne düzeyde üst kademelerde yöneticiler bu tartışılır. Aslında bir de şöyle bir şey var. Yerler tutulmuş. Belki de o değişimi biz bir süre sonra yaşayacağız. Belirli yerlerde, belirli erkekler o kademelerde üst düzey yönetici olarak oturuyorlar.

Kurumdaki konumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? Kendi alanım içinde yani magazin anlamında mevki olarak bulunabileceğim en üst noktadayım. Benim bir yanımda televizyon olduğu için gazetede çok yüksek bir yer de hedeflemiyorum.

Basındaki aynı konumdaki erkek yöneticilerin kadınlarla aynı koşullarda rekabet ettiğini düşünüyor musunuz? Hiç farkında değilim. Hiç ilgilenmem kimin ne yaptığıyla. Ben sadece kendi işimi yaparım. Önemli olan hangi işi yapıyorsam ne kadar iyi yaptığımla ilgileniyorum.

Çocuğunuzun olması işleri sizin açınızdan zorlaştırdı mı? Etkilemedi. Aslında anne olmanın insani yönlerimi daha fazla ortaya çıkardığını düşünüyorum. Anne olduktan sonra yapmadığım çok haber var. O insanların da bir ailesi, çocukları var sonuçta.

Basında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler nelerdir? Basınla ilgili de değil aslında. Çünkü gazetenin sahibi erkek, genel yayın yönetmenleri erkek. Ben nasıl bir kadın yönetici olarak kadın gazetecilerle çalışmaktan hoşlanıyorsam onlar da kendi hemcinsleriyle çalışmaktan hoşlanıyor olabilirler. Bunu çok yadırgamıyorum. Biz nasıl kadınlar bir araya geliyoruz ve bir şeyler konuşmaktan memnun oluyoruz. Bence erkekler de bunu yapıyorlar. Çok önyargılı bir şey sezmiyorum. Ama eğer iyiyse hiçbir erkek de karşınızda duramaz. Eğer işinizde iyiyse bir süre sonra, belki biraz daha geç bir şekilde hak ettiğiniz noktaya gelirsiniz. Ben eğer gazetenin yayın yönetmeni ya da yazı işleri müdürü olma kapasitesindeysem en fazla beni zaman olarak engellerler. Ama bir noktadan sonra bu gazetede ya da başka bir gazetede hak ettiğim noktaya ulaşıyorum. Böyle şeylerin önüne geçilemez.

Aynı pozisyona ulaşmak için kadınların erkeklerden daha fazla çalışması gerektiğini düşünüyor musunuz? Kesinlikle öyle düşünüyorum.

Aynı konumdaki erkek yöneticilerin kadın yöneticilerden daha fazla ücret aldığını düşünüyor musunuz? Evet. Ayrıca da çok çalışıyorlar. Kadınlar yönetici olmak için de yönetici kalmak için de çok çalışıyorlar. Ben çok çalıştığım için kadın yöneticiyim. Açıkçası ne kadar çok sırtımıza semer vurulabiliyorsa o ölçüde insanlar sizden bunu almak isterler. Ama daha iyisini buldukları zaman kadın ya da erkek bakmazlar ki. Kadınların yönetici olarak buldukları yerde kalmak için erkeklerden çok daha fazla çalışıp daha çok özveride bulunması gerekiyor. Kadınların daha az ücret almaları ya da daha fazla çalışmak zorunda kalmaları sadece basının sorunu değil. Bu bizim yetiştirilme tarzımız, toplumun gelenek ve görenekleriyle ilgili bir şey. Erkekler daha fazla para alıyor çünkü bilinç altında da olsa erkeklerin ev geçindirme zorunlulukları göz önünde bulundurularak erkeklerin daha fazla maaş alması gerektiği kanısı var. Geçmişten bugüne gelen bu kanının değişmesi lazım. Gerçekten 2000'li yıllardayız ama yaygın kanı evin reisinin erkek olduğu, evi erkeklerin geçindirmesi gerektiği ve bu yüzden de fazla para alması gerektiğidir. Bizim toplumumuzun katmanları kurgusu böyle. Belki benim çocuğum değil onun çocukları aşabilir. Bu sadece basının sorunu değil hangi sektöre giderseniz bu var. Bunun basında tartışılması şu anlamda önemli, toplumda yön gösterici kurumlarda bu yargının yavaş yavaş aşılması gerekir. Ben bunun aşıldığını da düşünüyorum. Ne zaman tam anlamıyla düzeler derseniz 1923 yılından bugüne hâlâ Meclis'te kadın yokken bunu medyada tartışmanın da anlamı yok. Önce bir Meclis'e girelim. Meclis'te kendimizi temsil edebilelim, erkeklerle en azından eşit olabilelim. Bunun için kadın kotalarının konuşuluyor olması bile bence çok acı bir şey. Basında bu nasıl uygulansın. Balık baştan kokuyor.

Yani kadın yönetici sayısı arttığı durumda basının görünümünün olumlu yönde değişeceğini düşünüyorsunuz öyle mi? Daha faydalı sayfalar olacağına inanıyorum.

Sabah Magazin Müdürü Şengül Bahksırtı (30 Nisan 2006)

Gazeteciliğe ne zaman ve nasıl başladığınızı anlatır mısınız? 1984 yılında okulumu bitirdikten hemen sonra bir reklam ajansında çalışmaya başladım. Çok mutsuz olduğumu hissettiğim bir gazete ilanıyla başvuru yaparak dönemin en popüler dergilerinden Ses dergisinde işe başladım ve hayatımın işiyle bulduğumu hissettim. Çünkü yazı yazmayı çok seviyorum. 20 yıldan beri hiç kesintisiz devam ediyorum. Ses'te önce çeviriler yaptım. Sonra haber yazmaya başladım. Sonra kendi yazdığım haberlerin dışında derginin editörlüğünü yapmaya başladım. Üçüncü senenin sonunda da yazı işleri müdürü oldum. Ondan sonra önemli bir magazin gazetesi vardı haftalık orada çalıştım. 1990 yılında Güneş gazetesinin magazin servisine girdim. Güneş gazetesinin magazin servisinde pek çok dergi çıkardım. Sonra televizyonla tanıştım. Kanal 6'da Top Secret diye bir magazin programı yapmaya başladık. Ekrandaki ilk magazin programlarından biridir. Aziz Üstel ile birlikte 'Sinema Sinema' adında bir programın editörlüğünü ve sorumluluğunu üstlendim. 1995 yılında Sabah magazin

servisine magazin müdür yardımcısı olarak geldim. 1996'da Şamdan dergisini çıkardık. Şamdan magazin basının en önemli kilometre taşlarından biridir. 8 yıl boyunca derginin genel yayın müdürlüğünü yaptım. İki yıl önce dergi biraz kulvar değiştirdi. O değişimin içinde bulundum bir süre sonra başka bir arkadaşına devrettim. 6 yıldır da Sabah Gazetesi magazin müdürü olarak görevimi sürdürüyorum.

Yöneticiliği hedeflemiş miydiniz? Başlarda hedeflememiştim. Meslek içinde duruşunuz yaptıklarınız sizi o yöne doğru iteliyor. Çünkü ben hep mutfakta olan bir insandım. İşleyişin nasıl olduğunu biliyordum. Sorumluluk alan bir yapım vardı. Bunlar üst üste gelince sorumluluk ve görev kendiliğinden doğdu zaten.

Magazin basımında kadın gazeteci olmanın avantaj ve dezavantajları nelerdir? Avantajları tabii ki var. Çünkü kadınca bakış açısının farklılıklarına inanıyorum. Orada da duyarlılık ve duygusallık var. Bu hem yaptığımız habere, hem birlikte çalıştığımız insanlara yansıyor. Olumsuz yanları da var. Sadece magazinde değil medyanın genelinde de yaptığımız her işte olabilir. Çünkü bizim toplumumuzda kadının önde olması kolay kabul edilemiyor. Bizim bir avantajımız var, İstanbul gibi büyük bir şehirde yaşamamız. Ama bir kadın olarak baktığımız zaman ben evliyim ve bir çocuğum var. Tüm bu yoğun tempoyu hayatımdaki çok önemli iki gerçeğe rağmen sürdürebildim. Orada hem eşime hem çocuğuma çok büyük görevler düştü. Orada da çok büyük destekler aldım. Ama her kadının bunu aldığını söyleyemem.

Evli ve çocuklu bir kadın gazeteci yönetici olarak hayatınızı sürdürmek anlamında zorluk yaşadınız mı? Benim çocuğum da bir zamanlar küçüktü. Her zaman 14 yaşında değildi. Çok küçük olduğu zamanlarda benim hiç eve gitmeden iki gün gazetede kaldığım zamanlar oldu. Çocuğumun pek çok dönemini neredeyse hatırlamıyorum. Benim ailedekiler neredeyse benden daha iyi hatırlıyorlar. Birbirimizi çok özlediğimiz, birlikte tatil yapamadığımız, hastalandığımız yanında olamadığımız zamanlar oldu. Ama o düzeni kurabilmek için hayatımızda başka organizasyonlara gittik. Özel hayatımda daha az yorulmamı sağlayacak, daha az sorumluluk almamı sağlayacak düzenlemelere yaptık. O tarafta bana kalan zamanlar çocuğumla ve eşimle birlikte geçirdiğim zamanlar oldu. İyi bir ev kadını olmadım. Ama anne ve iş kadını oldum.

Genel anlamda kadınların anne olmalarının yönetici olmalarında bir engel olduğunu düşünüyor musunuz? Zor, bunu herkesin başarabileceğini sanmıyorum. Benim yaş grubumda medyada çalışan kadın sayısı az, çünkü bir yere kadar getirebiliyor kadın arkadaşlarımız. Dayanamıyor, direnemiyor ve gidiyorlar. Bu nokta ya evliliğe karar verdiklerinde ya da çocuk doğurduğu anda oluyor. 'Evleneyim kurtulayım ya da çocuk doğurdum artık çocuğuma bakacağım' deniliyor. Bir tercih meselesi. Dayanmak ve direnmek lazım. Bunu da bir şekilde halletmeye çalışıyorsunuz. Çocuğunuz gidiyor siz onun yanına bir günlüğüne gidiyorsunuz. O da zaman içinde alışıyor. Çocuğumun da şu anda mutlu olduğunu hissediyorum. Çalışan bir anne, o annenin maddi manevi bir gücünün olması belki benim kendi yaptığım işten dolayı ekstra bir medyatiklik vs. gibi durumlar da hoşuna gidiyor olabilir.

Basında kadınların yönetici olmasının önündeki engeller nelerdir? Aslında belki bir erkek bakış açısı da vardır kadınlara karşı önyargılı ama o kurallar da bizim karşımıza hep erkekler tarafından konmuyor. Kadınlar kendileri de yapıyorlar. Bence insan istedikten sonra sadece medyada değil her yerde olabilir. Bugün çalışmayan üniversite mezunu binlerce kadın var. Belki çalışsalar çok iyi yerlerde olacaktı. Bence insanın kendisi vazgeçiyor.

Basında eşit koşullarda rekabet olduğunu düşünüyor musunuz? Kendimden örnek verirsem ben böyle birşeyi çok yaşamadım. Ama şuna da inanmıyorum, kendi adıma çalışırken cinsiyetimin o kadar da farkında değildim. İşimi yaparken Şengül'üm ben. Kadın ya da erkek diye bakmıyorum. Ben sorun yaşamadım ama yaşayanlar vardır.

Sabah gazetesinin künyesinde diğer gazetelere göre daha fazla kadın olmasının sebebi sizce nedir? Demek ki bütün akıllı kadınlar buraya toplanmış. Burada birlikte çalıştığım arkadaşlarımdan örnek vermeme gerekirse biz hayatı şöyle ayırmıyoruz; biz kadınız bizim daha az erkeklerin daha çok çalışması gerekiyor gibi bir durumumuz yok. Yazı işleri müdürümüz Balçiçek Pamir evli bir arkadaşımız. Onun yaptığı iş seyahatini bir erkek yapmıyordur. Röportaj için haftada üç kez seyahat ettiğini biliyorum. Başka bir kadın yönetici arkadaşımız Şule Talu'nun da iki çocuğu var. Tatil günü çocuklar evde anneleri burada çalışıyor. Tercih meselesi. Biz burada durmayı ve mesaimizi işimize aktarmayı seçtiğimiz için tercih edildik diye düşünüyorum.

Kendiniz yönetici olma aşamasında bir engelle karşılaştınız mı? Hayır karşılaşmadım. Dönem dönem belki günlük olaylar olmuştur ama o konuda da ben çok kavgacıyım. Dik dururum, haklarımı ararım. Sadece şöyle bir şey bütün iş dünyasında vardır. Kadınlar biraz hızlı yükselirlerse bir yargı oluşur: "Nasıl oluyor" diye ama hiç kimse bunu bir erkek için sormaz. Ama nedense kadınlar

için böyle bir soru doğar kendiliğinden. Onu ben de tabii ki hissediyorum ama belki de böyle örnekler olduğu için bu kanılar oluşuyordur. Bütün anahtar kadınların kendilerinde aslında.

Sizin magazin ekibi kaç kişiden oluşuyor ve kaç kadın? Bizim ekip 13 kişi. Benimle birlikte 4 kadın var.

Biraz önce de biraz bahsettik ama siz kadın gazetecilerin 40 yaşından sonra kadınların sistem dışında kaldığı hakkında ne düşünüyorsunuz? 40 yaş geç bile. İnsan evlenip anne olması filan 30'una kadar olur. 30'una kadar çok insan görürsünüz ama 30-40 arasında çok az kadın görürsünüz. Aylık dergilerde filan görürsünüz çünkü oraların tempoları daha rahattır. Gazetelerde ise yok maalesef. Benim burada birlikte çalıştığım arkadaşlarım daha otuzlarına gelmediler. Yarın öbür gün evlenmeye karar verdiklerinde, yol ayrımında bulacaklar kendilerini. Çünkü bizim bu tempomuzu eşlerin anlayabilmesi mümkün değil.

Herhalde bu yüzden kadın gazeteciler gazetecilerle evleniyor? Evet ama bir meslektaş bile anlamayabilir. Çünkü toplumda kadına bakış açısı belli. Yani yeri geldiğinde seyahate gidecek, akşamları davetlere katılacak, iş yemeğine gidecek ve bunları eşi olmadan yapacak. Bunlar kolay şeyler değil. Bütün bunlar tek kişilik bir yaşamda kolaylıkla yapılabilen şeyler ama çift kişilik bir yaşamda karşı tarafın düşünceleri de önem kazanıyor.

Sizce Türk basınında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler nelerdir? Kadınlar isterse her şey olur. Kimse kimseye zorla bir şey yapamaz.

Mesela 'gazetenin genel yayın yönetmeni ya da bir televizyon kanalının yöneticisi olmak isterim' der misiniz? Gazetenin genel yayın yönetmeni olmak istemem. Çünkü yetki alanları büyüdükçe sorumluluklar da artıyor ve bütün bu işleri yaparken hayatınızda hep insan faktörü var. Hayatınızdaki insan sayısı çoğaldıkça da bir yönetici olarak hep daha fazla yoruluyorsunuz. Yönetmek, insanları idare etmek çok zor. Hem aralarında uyum sağlayacaksınız hem çalışmalarını ve verimli olmalarını sağlayacaksınız. Bu çok zor. İşi yapmak başka bir şey burada bireysel olarak dönüp bir dergi yapmanız, bir haber oluşturmanız başka bir şey. Genel yayın yönetmenlerinin sorumlulukları sadece bunlarla sınırlı değil. Türkiye'ye hitap eden bir gazete yapıyorsunuz. Orada her şey her faktör çok önemli. Genel yayın müdürü olsaydım hiç uyuyamazdım herhalde.

Şu anda genel yayın müdürleri arasında kadın olmamasını neye bağlıyorsunuz? Kadınlar isteseler olurlar. Yok diye bir şeyi kabul etmiyorum ben. Sanırım ben günlük gazetede ilk kadın magazin müdürüyüm. Evet zordu. Çünkü bu iş için gece de dışarı çıkmanız gerekiyor. Eğlence yerlerine gitmeniz gerekiyor. 4 bin kişinin arasına giriyorsunuz. Alkol, eğlence var. Ve sabah 9'da işinize geleceksiniz. Orada siz nasıl bir duruş sergileyeceksiniz. Bu benim için risklerle dolu bir yoldu. Bütün meslektaşlarım erkekti. Onlarla birlikte seyahatlere de gittim. Ama bir kenarda durmadım. Onlar neredeyse ben de oradaydım.

Peki kadın gazetecilerle mi erkek gazetecilerle mi daha rahat çalışıyorsunuz? Ben işini iyi yapan insana çok saygı duyarım. İşinin sorumluluklarından kaçan insana da hiç saygı duymam. Bu anlamda kadın ya da erkek ayrımı yapmam. İşini seven ve iyi yapan her insana saygı duyuyorum ve başımın üstünde yeri var. Orada cinsiyet yok. İçinin titrediğini gördüğüm anlamda aşık olurum ben insana. Bugüne kadar çalıştığım yöneticilerle çok uyumlu çalıştım. Zaten biz çalışırken kadınsınız diye çok bakmıyorlar. Sadece erkekler çok fazla futbol konuşuyor. Biz kadınların böyle bir şikayeti olabilir. Orada ayrılıyor biraz. Onun dışında bir problemimiz yok.

Magazinin alanının geniş olması bir zorluk getiriyor mu? Her konuda magazin yapabilirsiniz. Siyasetçinin de, sporcunun da magazini olur. Bizim alanımız çok geniş. Siyasetçiyi de, işadamını da, sanat ve spor dünyasını da tanımak zorundayız. Hep o hayatları bilmek ve biriktirmek durumundayız. Bu anlamda biz magazinciler kumbara gibiyiz. Ekonomi servisindeki arkadaşın bir mankenin hayatını bilmek sorumluluğu yok ama biz bir işadamını bilmek zorundayız. Magazin sadece ünlüler demek değil. Toplumdaki bütün katmanları ilgilendiriyor.

Eşit konulardaki yöneticilere eşit ücret öndüğünü düşünüyor musunuz? Orada bir skala mutlaka vardır. Ama bu meslekte daha tecrübeliyeniz daha farklı olabilir ama genel bir politika vardır.

Sabah Gazetesi Yazı İşleri Müdür Yardımcısı Ayşegül Akın (27 Nisan 2006)

Gazeteciliğe ne zaman başladınız? Ben Ankara Üniversitesi Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Bölümü'nden mezun oldum. Üniversiteye girişte ilk tercihimdi. Liseden itibaren gazeteci olmak istiyordum. Gazetecilikle fiilen okulun son senesinde yaptığım stajda tanıştım O günden beri gazeteciliğe devam ediyorum. 20 yıllık gazeteciyim. Sabah'ın kuruluşundan itibaren hep Sabah çatısı

altında çalıştım. 20 yıl uzun süre ama Ankara'da ve İstanbul'da farklı alanlarda çalıştığım için kendimi çok bu meslekte çok da dirsek çürütmüş gibi hissetmiyorum. Yazı işleri müdür yardımcısı olarak görev yapıyorum.

Yöneticilik yaptığınız dönem uzun bir dönemi kapsıyor. Yönetici olmanızın önünde bir takım engeller oldu mu? Herhangi bir zorluk ya da kolaylık hissetmedim. Seni kocan dövmüyorsa bu demek değildir ki, kadınlar dövülüyor. Kendimden yola çıkarak kadınların önünde hiçbir engel yok da diyemem, var da diyemem. Toplumun tüm kesimlerinde kadınlara dair ne varsa bu meslekte de o var diye düşünüyorum. Röportaj yapanların hemen hemen hepsinin kadın olması belki kadınlar için bir avantaj diye düşünülebilir. Röportajcı diye algılananların kadın olması kadınlara sağlanan bir şey mi, bu bir avantaj mı altında bir bityeniği aranabilir mi? Mesela ben Radikal Gazetesi'nde röportajlar yapan Neşe Düzel'in kadın olduğu için röportajcı olduğumu asla söyleyemem. Çok güzel röportaj yapan birisi. Ben onu okurken bir kadını okuyorum diye düşünerek okuyorum.

1980'li yıllardan sonra kadın gazetesi sayısı artmasına rağmen bunun aynı ölçüde yönetim kademelerine yansımadağı fikrini paylaşıyor musunuz?

Şu anda gazetelerde isim yapmış kadın gazetecilerin hemen hemen hepsi 80 öncesinde de vardı. Nurcan Akad, Neşe Düzel, Gülay Göktürk bunlar 80 öncesinde de vardı. Perihan Mağden'i çok bilmiyorum. Yazgülü Aldoğan, Canan Barlas var. Anka ajansının Müşerref Hekimoğlu uzun yıllar Cumhuriyet'te köşe yazarlığı yaptı. Yansıdı tabii.

Eskiden de bu kadar çok kadın var mıydı? Kadınların sayısında tabii ki bir artış var. Belki kadınların gazeteciliği seçmesinde bir artış var. Belki kadınlar 80'den sonra her alanda artmıştır. 1980'e özel birşey yükliyorsak farklı birşey düşünebilirim. Yıllara paralel olarak düşünürsek, kadınlar giderek bütün alanlarda yayılıyorlar. Mesela ben üniversitedeyken kadınlar ve erkekler arasında kadınların sayısının çok az, erkeklerin sayısı çok fazla olduğunu düşünmüyorum. Genel olarak künyeye baktığımda niye bunların hepsi erkek niye bu kadar yarısından fazla kadın değil demek parti liderlerinin biz kadın kotası koyacağız demesine benziyor. Bu da kadınlar lehine pozitif ayrımcılık gibi geliyor bana. Gazetecilik meşakkatli bir iş. Mesaisi yok. Bunun bir parçası kadınların bu meslekte çok uzun yıllar mücadele verdiklerini evlenmeleri ve çocuk doğurmalarının işlerine engel olduğunu düşünebiliriz. Bu bir parçası olabilir. İkincisi genel olarak kadına bakış olabilir. Kadının evliliği işine engel değildir. Üçüncü bir şey gazetelerde dinazor dediğimiz yöneticiler fazlaydı. Hakikaten şimdi yavaş yavaş azalıyorlar. Bizim gazetenin genel yayın yönetmeni mesela ilk genel yayın yönetmenliğini bizim gazetede yapıyor. Fatih Altaylı daha önce genel yayın yönetmeni değildi. Eskiden Abdi İpekçiler filan yıllarca genel yayın yönetmenliği yapmış. Eskiden gazetelerin genel yayın yönetmenliğinde hep dinazor gibi erkekler vardı. Şu da bunu etkilemiş olabilir: Kendisi gibi insanlarla, daha rahat çalışabilecekleriyle çalışmayı tercih etmiş olabilir insanlar. Gazetecilikte yönetimde de çalışsan muhabirlik de yapsan uzun zaman çalışman gerekiyor gün içinde çünkü bizim 8 saat mesaimiz yok. Gazete yöneticisi de bütün bir gece dirsek dirseğe çalışacağı arkadaşının kadın olmasındansa erkek olmasını tercih ediyor. Çünkü arada belki maç ya da kadın geyiği yapıyor. Belki kadınların seçimi de olmuş olabilir. Kadınlar belki kendilerini geri tutmuş olabilir. Ya da belki kadınların daha çok aile, yaşam gibi alanlara kaymaları da olabilir. Eklerde çalışmayı, moda yazarı olmayı tercih edebilirler.

Türkiye'de toplumun kadın gazetecilere ve basındaki kadın yöneticilere bakış açısı nedir? Gazeteciliğe genel bir bakış var. Ben bunun dışındaki muhatap olduğum alanlarda kadına dair özel bir bakış hissetmedim. Ama gazeteciye karşı genel bir bakış hissetmedim. Kadına ne pozitif, ne negatif bir şey hissettim. Gazeteciye bakış açısı da zaman zaman değişiyor.

Çalıştığınız kurumda kadınlar ve erkekler arasında ayırım yapıldığını düşünüyor musunuz? Hayır ayırım yapılmıyor.

Genel anlamda basında kadın yönetici sayısını yeterli buluyor musunuz? Yeterli bulmuyorum ama bunun arkasından kadınlara haksızlık yapılıyor, dolayısıyla yetersiz buluyorum diyemem. Mesela sadece kadınların çıkardığı bir gazete olsa nasıl olur bilmiyoruz. Herhalde müthiş olur. Bütün yöneticilerinin kadın olduğu bir gazetede sanırım çok belirgin ve dikkat çekici bir fark olur. Genel yayın yönetmeni kadın, servis şefleri, hepsi kadınlardan oluşan ve günlük yayınlanan bir günlük gazete olsa, gündelik hayatı kadınların gözünden görebilsek herhalde müthiş olur. Şimdi biraz uzak gibi görünüyor. Çünkü bunu söylerken sahiden kadınlarda bir duyarlılık olduğunu düşünüyorum. Bunu feminist bir düşünceyle söylemiyorum. Sahiden kadınların hayata bakışında sosyal statüden bağımsız olarak bir duyarlılık olduğunu düşünüyorum.

Basındaki yöneticilerin büyük bir bölümü kadın olsa basının görünümünün olumlu yönde değişeceğini düşünüyorsunuz. Kesinlikle katılıyorum. Gazetecilik bu dünyayı sorgulayan bir iş ve kadınların daha iyi sorgulayacaklarına düşünüyorum.

Basında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler nelerdir?

Töre namus cinayetlerinin ardından gelen TCK'daki değişiklik, kadınlara pozitif ayrımcılık, AB, ilerleme, gelişme tüm bunlarla bağlantılı diye düşünüyorum kadınların gazetecilikte ve diğer alanlarda öne çıkması. Tek bu alanda bir şey yapmanın bir manası yok. Gazetecilik Türkiye'den kopuk bir şey değil. Türkiye ne kadar aşama kaydederse gazetecilik de o kadar gelişecektir.

Sabah diğer gazetelere göre daha çok kadın yöneticiye künyesinde yer veriyor. Sizce bunun sebebi nedir? Bu Dinç Bilgin döneminde başlayan bir şey. Bu hem gazete sahipleriyle hem de Sabah'ın çıkış zamanıyla ilgili: Sabah'ın çıktığı dönem 12 Eylül'e denk geliyor ve bu dönemin bir yenilenme dönemi olduğunu düşünürsek bu farklılık ortaya çıkıyor. Sabah'ın Hürriyet gibi bir tarihi yok. Genç gazeteler içinde de en çok satan ve büyük olamaya oynayan bir gazete. Sabah'tan sonra çıkan çok daha yeni gazeteler var ama bunlar büyük gazeteliğe oynamayan gazeteler. Fiyatları daha ucuz ve daha belli bir kesime oynuyorlar. Büyük bir kitleye hitap eden en yenilikçi gazete Sabah. Kesinlikle bunun çok etkisi var.

Sabah Sağlık Editörü Esra Tüzün (2 Mayıs 2006)

Gazeteciliğe ne zaman başladınız ve neden bu mesleği seçtiniz?

Gazeteciliğe İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi birinci sınıfında başladım. İlk sene okula gittim ve beni çok fazla tatmin etmedi. Okulda gazeteciliği öğrenemeyeceğimi hissettim. Babamın bir arkadaşı vasıtasıyla Güneş Gazetesi'ne iş görüşmesine gittim. 17 yaşında, hayatımın ilk iş görüşmesini yaptım. Yaz tatilinin de başladığı 1987 yılında işe başladım. İlk iki ay para filan almadım. Üçüncü ay aldığım para da çok komikti. Ama ortam beni çok etkilemişti. Çünkü gazetenin içinde her an her konuda konuşulabilecek pek çok insan vardı. Tam zamanında okulu bitirdim. Okulu bitirdiğim dönemde de basın kartı aldım. O dönem biraz zordu ama şansım iyi gitti. Ziya Özel olayı patladı. Sağlığa geçmem de öyle oldu. Tesadüfen bir tanıdık bulup Ziya Özel ile röportaj yaptım. O zaman sağlık muhabirliği kimsenin yapmak istemediği bakir bir alandı. Sonra bir ekonomi dergisinden çağırıldım, orada eğitim aldıktan sonra borsa editörlüğü yaptım. Sonra ekonomiden çok sıkıldım ve gezi dergisine geçtim. Orada iki yıl çalıştım. Gazetecilik dışında işler yapmam gerektiğine kadar verdim ve Mudo Mustafa Taviloğlu ile çalıştım yaklaşık iki yıl. Sonra Radikal'de başladım. Şimdi de Sabah'ta sağlık editörü olarak görev yapıyorum.

Yönetici olmayı hedeflemiş miydiniz? Kadın yöneticiliği hedeflemekten ziyade ben bir tarz oluşturmaya çalıştım. Diğer sağlık muhabirlerine göre daha light haberler yapıyorum. Ama yaptığım her haberin bir anlamı var. Umutlu haberler yapmaya gayret ediyorum. Hastalıkların hayatın bir parçası gibi görülmesi lazım. Yaptığım haberlerde buna dikkat ediyorum. Tarz yaratmak her alanda önemli bence. Küçük bir alan gibi görünebilir ama sağlık haberleri en ilgiyle okunan haberlerdir.

Gazetecilik yaptığınız süre boyunca istediğiniz dallarda görev almanız mümkün oldu mu? Evet.

Özellikle 80'li yıllardan sonra kadın gazeteci sayısında önemli bir artış olmasına rağmen bunun yönetim kademelerine yansımada görüşüne katılıyor musunuz? Kadınlar sayısal olarak artmış olabilir ama etkinlik olarak arttığını düşünmüyorum. Ben 1990 sonrası anlatabilirim. Belki masada oturan ve künyede bulunan kadınların sayısı artmıştır ama bence etkinlik hala erkeklerde. Mesela basında aynı işi yapıyorsak genelde erkekler daha fazla para alıyor. Kadınların söz sahibi olması kadını kurallarla zor ama erkeklerseniz kolay. Ama ben ona karşıyım. Kadın o zaman kadın olmaz.

Gazetelerinin yönetim kademelerine gelmiş olan kadınların erkekleşerek mi buralara geldiğini düşünüyorsunuz yoksa kadın olarak mı? Bir kısmı erkekleşiyor, bir kısmı stres yüzünden normal insan kimliğinden sıyrılıyor. Ego yüzünden. Mesela benim hayran olduğum yönetici Şule Talu. Ben normalde insanlara hiç hayran olmam. Şule hanımın aile hayatını çocuklarını filan görünce insanın kadını tarafıyla hem anne hem yönetici hem de kadın olabileceğini gördüm. Şule hanım her zaman bakımlıdır. Çocuklarını ihmal ederek yöneticilik yapmıyor. Bir yönetici olarak da hem hassas hem de gazeteye farklı bir bakış açısı kazandırıyor.

Farklıdan kastınız nedir? Kadını bakış açısı. Mesela yazı işleri masasında otururken menopoz ile ilgili bir haberin çok önemli olduğunu bir erkeğe anlatmakta zorlanırsınız. Menopoz onlara bir şey ifade etmeyebilir. Bu noktada daha üst düzeyde olan bir kadından mutlaka yardım almak gerekir. Tek başına savaşmakla olmaz. Bazen erkeklerin dünyasıyla gazete yapmakla kadınların hassasiyetlerini oraya eklemek için cidden bir savaş gerekiyor.

Kadın gazeteci sayısı arttığı takdirde basının görünümünün daha olumlu olacağını söyleyebilir misiniz? Tabii. Bence gazetelerin çoğu erkeksi. Gazetelerin manşetlerinde yer alan poposu gözükenler kadınsı değil tamamen erkeksi gazete unsurları. Bunlar arka kapaktan sürmanşete çıktı. Ben son dönemde yapılan araştırmalara baktım. Gazeteleri seçen eskiden babalarımızdı şimdi ise annelerimiz. Ama örgü motifleriyle, yemek kitaplarıyla olmaz bu iş. Bu iş onların hayatlarının için etkileyebilecek habercilik anlayışıyla olur. Kendileriyle ilgili bir bilgi alacaklar ve bu bilgiyi alırken o bilgi kafalarına vurulmayacak. Arkadaşlarına anlatabilecek. Benim yaptığım şey de böyle. Amerika’da çıkan bir araştırmayı anlatalım, hasta donanımlı olsun ki doktorundan ne istediğini bilsin. Bilinçli hasta kitlesi yaratalım. Çok seviyorum hayat hikayelerini. Özelden genele gitmeyi seviyorum. Bir şeyi vereceksek genel toplumsal sorunu bile özel bir dille vermeliyiz. Bir hayat hikayesinden yola çıkarak vermeliyiz. Tamamen Amerikan tipi gazetecilik ama bizim insanımızın anlaması açısından, yaşam tarzı açısından çok daha pratik ve kolay.

Akşam Eğitim Sorumlusu Sibel Kahraman (5 Mart 2006)

Gazeteciliğe ne zaman başladınız ve neden gazeteciliği seçtiniz? 1989’da başladım. Aslında meslek seçimim çok bilinçli bir tercih değildi. O kadar iyi bir rehberlik hizmeti bize verilmiyordu.. Sözel öğrencisi olduğum için o alanda yaptığım tercihlerle iletişime yerleştim. Şansımdan daha sonra bu işin bana yatkın olduğunu gördüm. Ama birçok arkadaşım da var ki iletişime benimle beraber girdiler ama sonra asla bu meslek kolunda çalışmadılar. Muhabirliğe ilk olarak Hürriyet’te başladım. Sonra Günaydın gazetesine geçtim ve orada eğitim haberciliğinde uzmanlaşmaya başladım. Tam anlamıyla uzmanlığım Milliyet’te oldu. Yaklaşık 14 yıl Milliyet gazetesinde çalıştım. Uzun süre Abbas Güçlü’nün yardımcısı olarak çalıştım sonra da Akşam gazetesine geldim. Burada eğitim sorumlusu olarak görev yapıyorum

Özellikle 1980’li yıllarda kadın gazeteci sayısı artmış olmasına rağmen bunun yönetim kademelerine yansımadığını düşünüyor musunuz? Evet. Kabul etmesek de erkek egemen bir toplumda yaşıyoruz. Gazeteciliği de toplumdan ayıramayız.

Yöneticiliğe giden yolda karşınıza çıkan engeller neler oldu? Aslında hepsi basında yaşanan genel sorunlar. Kadın olduğum için engel konulduğunu düşünmüyorum. Herhangi bir kolaylık ya da zorluk yaşamadım. Ama genel anlamda basının kendi yapısından kaynaklanan sorunlar yaşadım.

Çalıştığınız kurumdaki konumunuzdan memnun musunuz? Yönetici olmak çok önemli bir şey değil bence. Önemli olan alanı iyi bilen ve bu konuda insanları yönlendirebilecek kişilerin işin başında olmaları. Ben böyle düşünüyorum. Benim bu işin başında olmamın en büyük güzelliği ve avantajı bu işi çok iyi bilmem. Böylece başka insanları iyi bir şekilde yönlendirebiliyorum.

Sizce Türkiye’de toplumun kadın gazeteciye ve kadın gazete yöneticisine bakışı nasıl? Ben olumlu olduğunu düşünüyorum. Çünkü gerçekten bugün toplumun hangi kesiminde gazeteci olduğunuzu söylerseniz özellikle kadınlar ilgi çekiyor. Herkesin mutlaka bir doktor ya da avukat tanıdığı vardır. Ama insanlar çok fazla gazeteciyle karşılaşmadıkları için bu yüzden hoşlarına gidiyor. Hayranlık oluyor. Merak oluyor. Ama şu ana kadar “Kadımdan gazeteci olur mu?” diye bir durumla karşılaşmadım. Hayranlıkla karışık bir merak var diyebiliriz.

Sizce basındaki kadın yöneticilerin erkeklerden farklılıkları nelerdir? Ben çok fazla cinsiyet üzerinde durmayacağım. Ben işini iyi yapan kişilerin yönetici olması gerektiğini düşünüyorum. Bizim şu anda üst kademedeki kadın yöneticilerimiz var. Benim üstümde olan kadın yöneticilerle bir sorun yaşamıyorum. Yaşadığımız sorunlar genelde işle ilgili sorunlar oluyor ama benzer sorunları erkek yöneticilerle de yaşıyoruz. Belki şunu söyleyebilirim, bu bizim duyduklarımız, ben şahit olmadım ya da görmedim erkek yönetici tavrının bazen kadınlara daha farklı tavırlar sergilendiği çeşitli yerlerde arkadaşlarımız tarafından dile getiriliyor.

Taciz anlamında mı? Tabii. Ben 1989 gibi mesleğe başladım, hiç böyle bir olayla da karşılaşmadım. Bu yüzden bunu söylemek bana çok doğru gelmiyor. Kadın yöneticilerin çok özel davrandığını veya olumsuz davrandığını düşünmüyorum. İyi bir yönetici o vasıflara sahipse orada kadın ya da erkek olmasının bir önemi kalmıyor.

Basındaki hedefiniz nedir? Ben eğitim alanında uzmanlaşmış bir gazeteciyim. Benim hedefim bugün tüm gazetelerde bir eğitim sayfasının, eğitim servislerinin oluşturulması. Eğitim haberciliğinin gerçek anlamda değerini bulması. Çünkü spor sayfaları bütün gazetelerde var. Spor çok önemli ama şu anda basında yer aldığı şekliyle eğitimden daha önemli diye düşünmüyorum.

Eğitim haberciliğinde yer alan kadın sayısı hakkında ne söyleyebilirsiniz? Kadınların daha fazla olduğunu hatta erkek sayısının çok çok daha az olduğunu söyleyebilirim eğitim haberciliğinde. Bunun

nedenini bir ölçüde kadınların uzmanlık alanlarının daha farkında olmalarına bağlayabiliriz. Erkek muhabirler daha çok polis-adliye haberciliğinde kullanılıyor. Samırım kendileri de daha hareketli olduğu için bunu tercih ediyorlar. Bir de kadınlar eğitim olayına çok yatkınlar. Eğitim sorunlarına karşı çok daha duyarlı ve çok daha fazla önem veriyorlar.

Kendi sektörünüzde düşündüğünüzde önümüzdeki dönemde eğitim haberciliğinde çalışan kadın sayısında bir artış olacak mı? Mutlaka olacaktır diye düşünüyorum. Buna inanıyorum. Artık uzmanlık alanın ne kadar önemli olduğunu muhabir arkadaşlarımız da görüyorlar. Birçok sektörde ne iş olursa yaparım mantığı vardır. Ne iş olsa yaparım muhabiri olmamak ve uzman muhabir olmak gerekiyor. O zaman en azından belli bir noktaya gelme şansınız var. Eğitim muhabirleri de eğitimle ilgilenen çevreler de bunu gördüler. Ben talebin artacağını düşünüyorum. Ben işte ortada her işe giden bir muhabir olmayayım. Bir uzmanlık alanı seçeyim. Eğitim, sağlık olabilir gibi düşündüklerini düşünüyorum.

Yeni Şafak Televizyon Servisi Şefi Özlem Albayrak (3 Mart 2006)

Kısaca kendinizi tanıtır gazeteciliğe ne zaman başladınız ve neden bu mesleği seçtiğinizi anlatır mısınız? 1976 yılında Artvin Hopa'da doğdum. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden 2000 yılında mezun oldum. Buraya stajyer olarak başladım, sonra da devam ettim. 1997 sonunda burada işe başladım. Künyede televizyon servis şefi olarak geçiyorum. Aynı zamanda televizyon sayfasında haftada iki gün yazarlık yapıyorum. Gazetenin sahipleriyle hiçbir bağlantım yok, bulunduğum yere kendi emek ve çabalarımla geldim. Torpilli değilim.

Yöneticiliğe giden yolda karşınıza çıkan engeller nelerdir? Bir rahatlık sorunu, kendi kendinize geliştirdiğiniz bir öz denetim mekanizmanız oluyor. Özellikle toplantı masalarında kendinizi mutlaka geri çekmeniz gerekebiliyor. Tırnak içinde söyleyeceğim "erkek muhabbetleri" diyeceğimiz konulara bizim çok fazla katılma durumumuz söz konusu değil. Zaten hiçbir kadın da bunu yapmaz. Fakat bu benim işimi başarılı bir şekilde yapmamı engelleyebilecek bir şey değil. Söz söylemem, karşı çıkmam gereken yerlerde karşı çıktım. Başkaları tarafından değilse bile o cinsiyet farklılığından dolayı insan kendine bir sınırlandırma getiriyor. Kendisi üzerinde bir özdenetim getiriyor. Bunu yapmamız sağlıklı bir şey mi diye sorarsanız o konuda bir yorum yapmayacağım. Sağlıksız da olabilir. Böyle bir öz denetim kurmamızın gerekmediği de düşünülebilir. Benim Yeni Şafak'ta serüvenim böyle ilerledi.

İş yerinizde kurum yönetimi açısından kadın ve erkek çalışanlar arasında bir farklılık hissediyor musunuz? O konuda bir farklılık yok. Ama biraz önce bahsettiğim kendi kendini denetleme mekanizmasını biz her zaman çalıştırıyoruz. Kadına haksızlık diye tanımlayabileceğim hiçbir şey olmadı. Ama şu da var, bu gazetenin erkeksi bir gazete olduğunu da göz ardı edemem. Şu ana kadar yazı işleri ve üst yönetim de dahil olmak üzere hiçbir kadın yer alamadı. Kadınların yer alamamasının sebebi bizim yetersizliklerimiz olabilir. Çünkü Yeni Şafak'ta kadınları sınırlayan bir mekanizma yok. Belki de buradaki kadınların kendi başarısızlığıdır diye düşünüyorum. Yeni Şafak'a dini hassasiyetler vb. şeyler de yakıştırılıyor. Mesela Vakit gazetesi bayan çalıştırmaz. Buradaki hemen hemen bütün kadınlar için olabildiğince, hatta olması gerekenden fazla bir toleransın bütün kadınlara gösterildiğini düşünüyorum. Kapitalin biraz daha vahşi bir şekilde hüküm sürdüğü diğer medya plazalara baktığımızda kadınlar ve erkekler arasındaki güç savaşının birbirini ezmeye yönelik o tavrı, beni her zaman çok şaşırtmıştır. Biz burada erkeklerden bize yönelik bir baskı, ezme tavrı ve eşit şartlarda savaşıma durumuyla karşılaşmadık açıkçası. Bu anlamda da belki de biraz daha avantajlıydık. Biraz daha belki saygı görerek devam ettik. Plazalarda kadınların tutunması ve erkeklerle savaşmasının koşulları biraz daha zor gibi geliyor bana.

Yönetici konumunda olan kadın gazetecilere erkeklere eşit haklar tanıdığını düşünüyor musunuz? Genellikle öyle oluyor. Burada bir hiyerarşi söz konusu. Aynı konuma sahip insanlar bir üst makamdan aynı değeri görebiliyorlar.

Gazetelerin yönetim kademelerinde kadınların temsilini düşündüğünüzde ortaya çıkan tabloyu nasıl değerlendiriyorsunuz? Ücret politikasında her yerde olduğu gibi kadın erkek ayrımından ziyade aynı işi yapıp da yönetimle ilişkilerini sıcak tutanlar ve tutmayanlar olarak bir farklılık elbette oluyor. Bunun kişinin kendi becerisiyle ve ahlak düzeyiyle ilgili olduğunu düşünüyorum. Burada da var. Bunu inkar edecek değiliz ama her yerde de var.

Türk basınında kadın gazetecilerin yönetim kademelerinde temsilini düşündüğünüzde ortaya çıkan tabloyu nasıl değerlendiriyorsunuz? Medya plazalara baktığımızda kadınların özellikle ön planda olduğunu görüyorum. Ama oraya bir şerh düşmek gerekiyor. İslami kesimde ne yazık ki böyle

bir şey yok. İslami kesimin fotoğrafında özellikle medyaya baktığımızda kadın çok arkalarda kalmış bir durumda. Toplam saydığımızda bir elin parmağını geçmeyecek sayıda ismi bilinmiş kadın var. Karşı tarafta çok olmasının sebebinin ben kadınların dekoratif bir unsur olarak oraya yerleştirilmesinden kaynaklandığını düşünüyorum. Bu kadınların çoğu kafasına, zekasına, becerisine güvenerek oraya yerleştirilmiş kadınlar değil. Hepsi lifestyle yazarları. Yani günlük hayatını, aşklarını, çocuğuyla öykülerini yazarak para kazanan kadınlar gazetenin vitrinini oluşturuyor. Bundan dolayı da bu tavrı kadına değer vermek olarak değerlendirmiyorum. Bilakis bu tavır bir aksesuar olarak görerek kıymetsizleştirmektir. Erkekler kadar kadının kafasının çalışmadığına inanmaktır. Güzellik unsuru olarak gazetelerde kadın yazarların özel hayatlarıyla okuyucu avladığını ve gazeteye bu şekilde katkıda bulduklarını düşünüyorum. Medyada kafası çalışan ve yazan, ön planda olan çok az sayıda kadın olduğuna inanıyorum. Bunlardan birisi Nuray Mert'tir biri de Perihan Mağden'dir.

2000-2005 tarihleri arasında basında dikkatinizi çeken kadın yöneticiler kimlerdir? Nihal Bengisu Karaca var. Zaman Gazetesi'nin Turkuaz'ını yönetiyor. Bu yıllar onun parladığı yıllar oldu. Onu ilgiyle ve beğeniyle takip ediyorum. Nurcan Akad'ı bir hemcinsimiz olarak bir ilki başardığı için özellikle takdirle izledim ve izlemeye devam ediyorum. Nazlı Ilıcak'ı erkekler arenasında verdiği o savaş nedeniyle kutlamak gerektiğini düşünüyorum. Ciddi bir savaş halinde erkekler arenasında.

Özellikle 80'li yıllardan sonra kadın gazeteci sayısında önemli bir artış olmasına rağmen bunun yönetim kademelerine yansımada görüşüne katılıyor musunuz? Evet. Bence yönetim kademesinde kadın gazetecilerin yer alamaması biraz da lifestyle ürünü olarak görülmelerinden kaynaklanıyor. Yazar sayısı çok fazla. 2000'den sonra kadın yazar sayısında müthiş bir enflasyon yaşandığını düşünüyorum ama bunların yazı tarzlarına baktığımızda bu yazarlığa itiraz etmemiz gerektiğini düşünüyorum.

Kadın yazar değil de gazeteci olarak düşünelim... Kadın gazeteci gibi düşünürsek yanlış olabilir. Çünkü o mesleği ifa ederken tırnak içinde kullanıyorum "erkekler gibi ciddi konularda yazmalarından ziyade kendi ruhlarını havalandırarak okuyucunun önüne sermeleri istenir bu yazarlardan". Bu medyada kadına ve kadının kafasına bakışı ortaya koyan bir örnektir. Medyada bu kadar çok kadın yazar var ama yönetici yok. Yöneticinin olmamasının sebebini hemen dönüp bakıp bu örnekteki algıya bakarak anlayabiliriz. Yani "kadının kafası çalışmaz ama bizim vitrinimizdir. Onlara bakarak içeri girerler ama içerisi bizimidir" böyle bir algının sonucu Türkiye'de lifestyle yazarlar, patladı.

Halen çalıştığınız kurumdaki konumuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? İnsan insanın kurdudur diye bir söz vardır. Ben bunun kadınlara da uyarlanabileceğini düşünüyorum. Özellikle iş ortamında kadınların hırslarının ve ayak oyunlarının, birbirlerinin eteğinden tutup çekme şeklinde tezahür eden o hırstan çok hoşlanmıyorum. İş yerlerinde kadının şerri erkeğin şerrinden daha yıkıcı olabiliyor. Bu yüzden o hırta hiçbir zaman kapılmamaya çalıştım. Öyle birisi haline dönüşmemek için sadece elimde olan ne iş varsa onu en iyi şekilde yapmaya gayret ettim. Bulduğunuz yerden memnun musunuz dersiniz şikayet etme durumum yok. Şikayetçi olursam bu nankörlük olur. Ama daha iyi şeyler de olabilirdi. Daha iyi yazılar da yazabilirim. Bir sonraki noktaya bir sonraki yöneticiliğe atlanabilir. Ama şu andaki halimden de memnuniyetsiz değilim.

Sizce Türkiye'de toplumun kadın gazetecilere ve bu kurumlardaki kadın yöneticilere bakış açısı nedir? Çalışan kadına bakışla aynı olduğunu düşünüyorum. Çalışan kadına bakış olumlu da olumsuz da olabiliyor. Bunu sadece medya mensubu olarak değerlendiremeyeceğim.

Kadın olmanızın mesleğinizi sürdürmenizde özel yararlar sağladığı durumlar oldu mu? Hayır.

Türk basınında kadınlar yönetim kademelerinde sizce yeterince yer alıyor mu?

Mevcut duruma bakıldığında eskiye oranla biraz daha iyiye gittiği açık. Gelişme var.

Çalıştığınız kurumun yönetim kademelerinde görev aldığınız için ne hissediyorsunuz?

Gurur duyuyorum, çünkü bunu yapan çok fazla insan yok. İmkan tanınmasından dolayı da kendimi şanslı hissediyorum.

Sizce basındaki kadın yöneticilerin erkeklerden farklılıkları nelerdir?

Kadınların işlerini daha ciddiye aldıklarını düşünüyorum. Hırs nedeniyle biraz daha acımasız olabilirler. Bunu söylememiz gerekiyor. Sırf kadın diye kadın yöneticileri tutmak ya da pozitif ayrımcılık için bu gerçeği görmezden gelmek olmaz.

Basında kadın yönetici olmakla diğer sektörlerde kadın yönetici olmak arasında ne gibi farklar var? Zeminin kaypaklığı açısından bütün sektörlerin aynı olduğunu düşünüyorum.

Kadın yöneticilerin varlığının basına kadın bakış açısını taşıdığını düşünüyor musunuz? Ben medyada cinsiyetin çok fazla işe bulaştırılmadığını düşünüyorum. Cinsiyetçi bakış açısı özellikle kadınlar söz konusu olduğunda uygulanıyor. Arka sayfa güzelleri buna bir örnek olarak verilebilir. Kadınların aynı şeyi yaptığını düşünmüyorum. Kadınların kadınlıklarına mesafe koyarak işlerini

yaptıklarımı düşünüyorum. Kadınlığı ile ön planda olmayan gazeteciler arasına Ayşe Düzkan'ı da eklemek istiyorum. Sürekli takip etmeye çalıştığım bir yazardır. Ve Ayşe Böhürler tabii...

Basında kadın yönetici sayısının artması için yapılması gerekenler nelerdir? Pozitif ayrımcılık diyemeyeceğim. Çünkü özellikle kadınlar söz konusu olduğunda bana pozitif ayrımcılık büyük bir hak gibi gelmiyor. Özellikle gazetecilikte diğer özel şirketlerle ilgili konuştuğumuzda çok büyük bir ayrımcılığın ve haksızlığın olduğunu sanmıyorum. Eğer insan gerçekten işinin hakkını vermeye çalışıyorsa istediği şeyler de varsa ona ulaşabiliyor. En azından ben kendi ortamımda bunun böyle olduğunu gördüm. Daha büyük ve daha kaygan yerlerde durum farklı olabilir. Çok büyük haksızlıkların yapıldığı yerlerde pozitif ayrımcılık mutlaka uygulanmalı. Fakat Yeni Şafak için konuşacak olursak eğer çok gerekli olduğunu düşünmüyorum. Çalışan bir insanın her şeye erişme şansı var. Genel yayın yönetmenliği, genel koordinatörlük, bunun için kısıtlama ve sınırlama getirilebilir kadına çünkü şu ana kadar Yeni Şafak'ta kadın yazı işleri müdürü de kadın genel koordinatör de olmadı. Buna göz diken birisi için, burayı almak isteyen birisi için ne olur bilmiyorum. Bu kolay başarılır mı? Sanırım başarılmaz. Ama mevcut kademelerdeki kadınlar da çok büyük bir baskı altında değiller.

Basındaki yöneticilerin büyük bir bölümü kadın olsa sizce basının görünümünde nasıl değişiklikler olur? Sonuçta amaç tiraj. Kadınlığından uzak durarak bu mesleği yapan kadınlarla karşı karşıyayız. Ben burada kadınlığın ya da erkekliğin görünümü değiştireceğini düşünmüyorum. Çünkü amaç belli tiraj ve reyting. Bunlara kadınsılıkla ulaşılabilirse kadınsı bakış açısını kullanırlar. Ama yok ulaşılmıyorsa erkeksi bakış açısıyla bakmayı da bilen bir sürü kadın var. Burada bir değişim olacağını düşünmüyorum. Çünkü çok fazla para ve kar üzerine işleyen bir sistemden bahsediyoruz. Ahlak değerlerinin tamamen kar ve paranın altında güme gittiği bir sistemden. Kadınlığın da bu konuda bir işe yarayacağını sanmıyorum ya da kadınsı bakış açısının, perspektifin mesleğe yansıtılacağını düşünmüyorum.

EK: 3

Akşam/1 Aralık 2005

Genel Yayın Yönetmeni: Serdar Turgut

Genel Yayın Koordinatörü: Ayşe Mehveş Evin

Haber Koordinatörü: Mehmet Güler

Görsel Yönetmen: İlhami Davutoğlu

Yayın Koordinatörü: (Ekonomi) Volkan Akı

Yazı İşleri Müdürleri:

Halil Demir (Yayın Koordinatörü), **Banu Kurt**

M. Kenan Kaya, Levent Ertem, Nezih Alkış (Spor)

Haber Merkezi

Kader Balıkcı-Dış Haberler

Bayram Yaşlı- İstihbarat

Barış Kocaoğlu - Magazin

Mustafa Özbesler - Yurt Haberler

Sibel Kahraman-Eğitim

Mustafa Dolu (Sorumlu Müdür)

Temsilciler

Ankara: İsmail Küçükaya

İzmir: A. Nedim Atilla

Adana: Tonyukuk Renklikurt

Antalya: Mevlüt Yeni

Cumhuriyet/1 Aralık 2005

Genel Yayın Yönetmeni: İbrahim Yıldız

Sorumlu Müdür: Mehmet Sucu

Haber Merkezi Müdürü: Hakan Kara

İstihbarat: Cengiz Yıldırım

Ekonomi: Hasan Eriş

Kültür: Egemen Berköz

Spor: Abdülkadir Yücelman
Makaleler: Sami Karaören
Yurt Haberleri: Mehmet Faraç
Avrupa Temsilcisi: Güray Öz
Ankara Temsilcisi: Mustafa Balbay
İzmir Temsilcisi: Serdar Kızık
Adana Temsilcisi: Çetin Yiğenoğlu
Antalya Temsilcisi: Ahmet Oruçoğlu

Hürriyet/1 Aralık 2005

Genel Yayın Yönetmeni: Ertuğrul Özkök
Yayın Danışmanı: Doğan Hızlan
Yayın Koordinatörü: Fikret Ercan
Haber Koordinatörü: Enis Berberoğlu
Yazı İşleri Müdürleri: Tufan Türeç, Doğan Satmış,
Neyyire Özkan, Emre İskeçeli, Nejat Seçen
Editörler: Erol Türegün, Doğaner Gönen, Arif Dizdaroğlu,
Sefa Kaplan, Serdar Devrim, Tarık Devrim
DHA Genel Müdürü: Uğur Cebeci
Yayıncı Temsilcisi: Hasan Kılıç
Sorumlu Müdür: Necdet Tatlıcan
Haber Müdürü: Reha Öz
Dış Haberler Müdürü: Ayşe Özek Karasu
Ekonomi Müdürü: Vahap Munyar
Spor Sorumlu Müdürü: Esat Yılmaer
Magazin Müdürü: Selim Akçin
Görsel Danışman: Reha Erdoğan
Temsilciler
Ankara: Nur Batur
İzmir: Hakan Tartan
Adana: Y.Sinan Tanyıldız
Antalya: Dursun Gündoğdu

Milliyet /1 Aralık 2005

Genel Yayın Yönetmeni: Sedat Ergin
Yayın Koordinatörü: Emre Oral
Yayın Danışmanı: Nurcan Akad
Görsel Yönetmen: Ali Acar
Sorumlu Müdür ve Yayın sahibi Temsilcisi: Hasan Çakalkurt
Yazışleri Müdürleri: Tahir Özyurtseven, Cem Dizdar
Haber Müdürü: Doğan Akın
Haber Araştırma: Tunca Bengin
Spor Müdürü: Cem Şengül
Bölüm Şefleri:
Ankara: Serpil Çevikcan
Dış Haberler: Kadri Gürsel
Magazin: Ali Eyüboğlu
Eğitim: Abbas Güçlü
Fotoğraf: Yalçın Çınar
Gece: Umut Alphan
Temsilcilikler:
Ankara: Fikret Bila
İzmir: Bülent Zarif
Adana: Muzaffer Bal
Antalya: Oktay Pirim

Sabah/ 1 Aralık 2005

Genel Yayın Yönetmeni: Ergun Babahan

Genel Yayın Md.Yd.: İskender Baydar

Yayın Koordinatörü: Şule Talu

Yazı İşleri Müdürleri: Balçıçek Pamir, Murat Köprü, Emre Ergöntül

Haber Koordinatörü: Rıdvan Memi

Merkez Haber Ajansı Genel Müdürü: Ramazan Kurnaz

Haber Müdürü: Bülent Denli

Haber Araştırma: Savaş Ay

Ankara Temsilcisi: Aslı Aydıntaşbaş

Ekonomi Müdürü:Cüneyt Toros

Spor Müdürü: Serdar Ali Çelikerler

Magazin Müdürü: Şengül Balıksırtı

Dış Haberler Müdürü: Burcu Yakar

Yazı İşleri Md. Yrd.: Ayşegül Akın

Sağlık Editörü.: Esra Tüzün

Sorumlu Müdür: Yusuf Yazıcıoğlu

Görsel Yönetmen: Ömer Bahar

Grafik Servisi: İbrahim Sarı

Okur Temsilcisi Yavuz Baydar

Star/1 Aralık 2005

Genel Yayın Müdürü: Zakir Barutçu

Yayın Koordinatörü: Cafer Yarkent

Yazı İşleri Müdürleri: Metin Yüksel, Mehmet Bakar

Haber Müdürü: Filiz Güler

Magazin Md. Berna Tuna Fene men

Dış Haberler Müdürü: Kamer Özbucak

Ekonomi Md: Önder Barlas

Gece Yazı İşleri Müdürü: Mehmet Ceylan

Yazı İşleri Müdür Yardımcısı: Mustafa Çetin

Spor Md: Aydın Bayram

Sorumlu Müdür: İbrahim Sarp

Temsilciler

Ankara: Metin Özer

Ege: Zafer Polat

Antalya Hüseyin Demir

Adana: Ceyhun Özgöntül

Trabzon: Cevat Kol

Türkiye/1 Aralık 2005

Genel Yayın Müdürü: Fuat Bol

Yazı İşleri Müdürü: Nuh Albayrak

Sorumlu Müdür:Behçet Fakihoğlu

Spor Sorumlu Müdür: Sadık Söztutan

Haberler Müdürü: Kazım Çeliker

Yazı İşleri Koordinatörü: Adnan Taşdizen

Gece Koordinatörü: Kasım Özturan

Avrupa Baskı Koordinatörü: Ali İbrahimoğlu

Ekonomi Servisi Müdürü: Aziz Cumurcu

Dış Haberler Müdürü: Hayrettin Turan

İstihbarat Servisi Müdürü: Reşat Şüpesiz

Temsilcilikler: Adana: Yusuf Güler

Ankara: Nuri Elibol

Antalya: Yusuf Yalçın

İzmir: Y. Ziya Yalçın

Trabzon : Mustafa Ulusoy

Vatan/1 Aralık 2005

Genel Yayın Müdürü: Tayfun Devecioğlu
Yazı İşleri Müdürleri: İsmail Yuvacan- Tayfun Hopalı- Güney Öztürk
Ankara Temsilcisi: Bilal Çetin
Yayın Danışmanı: Atilla Güner
Görsel Yönetmen: Aydoğan Kaçıra
Yazı İşleri Koordinatörü: Orhan Vural
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ali Nazım Onaran
Ekonomi Müdürü: Ercan İnan
Dış Haberler Müdürü: Güldeniz Ayrıl
Spor Müdürü: İbrahim Seten
Haber Merkezi: Barlas Yurtsever
Magazin Müdürü: Müge Anlı
Ankara Haber Müdürü: Semra Çetin
Yazı İşleri Md. Yardımcısı: Meltem Sukay
İstihbarat Müdürü: Dilek Kantoğlu

Yeni Şafak /1 Aralık 2005

Genel Yayın Koordinatörü: Mehmet Ocaktan
Genel Yayın Danışmanı: Fehmi Korur
Yazı İşleri Müdürü: Yuzuf Ziya Cömert
Haber Müdürü: Mehmet Köşker
Ankara Temsilcisi: Mustafa Karaalioglu
Yazı İşleri Koordinatörü: Kadir Demirel
Sorumlu Müdür: Mustafa Kahraman
Görsel Yönetmen: Mikail Erdoğan
Bölüm Şefleri
Dış Haberler: İbrahim Karagül
Ekonomi: Yaşar Süngü
Gündem: Fatma Demircioğlu
Televizyon: Özlem Albayrak
İstihbarat: Şaban Arslan
Spor: Erhan Köknar
Yurt Haberler: Kadir Demirel
Sorumlu Müdür: Mustafa Kahraman

Zaman/ 1 Aralık 2005

Genel Yayın Müdürü: Ekrem Dumanlı
Danışman: Hamdullah Öztürk
Sorumlu Müdür: Yakup Akalın
Genel Yayın Editörleri: Mehmet Kamış, Selahattin Karakış
Görsel Yönetmen: Fevzi Yazıcı
Haber Müdürü: Ali Akkuş
Ankara Yayın Temsilcisi: Mustafa Ünal
Editörler:
1.Sayfa: Musa Çakmak, Muhittin Daniş, Harun Odabaşı, Gürhan Savgı
Ekonomi: Turhan Bozkurt
Dış Haberler: Abdülhamit Bilici
Politika: Aziz İstegün
İç Haberler: Ahmet Bıyık
Spor: Hayri Beşer
Kültür-TV: Ali Çolak
Yorum: Ahmet Ayhan
Kadın-Aile: Serhat Şeftali
Fotoğraf: Selahattin Sevi
Gece Sorumlusu: İbrahim Karayeğen

Bölge Temsilcilikleri
Ankara: Yakup Yıldız
İzmir: Nedim Yalçın
Adana: Şefik Çelik
Erzurum: Esalettin Gül
Antalya: Hamdi Kefeli